

UNDERDÄNIGT BETÄNKANDE

AFGIFVET AF

DEN AF KUNGL. MAJ:T DEN 3 OKTOBER 1902
TILLSATTA KOMMITTÉ

RÖRANDE

REGLERING AF STATENS ÄMBETSVERKS OCH MYNDIGHETERS LÖNEFÖRHÅLLANDEN M. M.

XXIX.

UPPFÖRANDE I STAT AF VISSA BITRÄDEN HOS
ÄMBETSVERK OCH MYNDIGHETER.

STOCKHOLM

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

1911

[110828]

I N N E H Å L L.

	Sid.
Underdånig skrifvelse till Konungen	I—II.
Inledning	1.
Sammanfattning af vederbörande ämbetsverks och myndig- heters förslag	4.
Framställning från föreningen af kvinnor i statens tjänst . . .	30.
Kommitténs yttrande	32.
<i>Allmänna erinringar och förslag:</i>	»
<i>I hvilka full befattningar af ifrågavarande slag böra uppföras å ordinarie stat</i>	»
Kvinnliga eller manliga biträden	34.
Ordningen för biträdenas antagande, kompetensfordringar m. m.	38.
Befattnings frånträdande vid giftermål	44.
Arbetstid; frågan om ersättning för öfvertidsarbete m. m.	47.
Aflöning	54.
Semester	56.
Aflöningsvillkor i öfrigt	57.
Ersättning till vikarie	59.
Minskning af anslag till renskrifning m. m.	63.
Särskild benämning å vissa biträden	65.
<i>Speciella förslag:</i>	66.
<i>Ämbetsverk under justitiedepartementet:</i>	»
Rikets hofrätter	»
Ämbetsverk under landtförsvarsdepartementet:	74.
Arméförvaltningen	»
Ämbetsverk under sjöförsvarsdepartementet:	82.
Marinförvaltningen	»

<i>Ämbetsverk under civildepartementet:</i>	86.
<i>Generalpoststyrelsen</i>	»
<i>Försäkringsinspektionen</i>	93.
<i>Länsstyrelserna</i>	96.
<i>Ämbetsverk under finansdepartementet:</i>	120.
<i>Kammarkollegiet</i>	»
<i>Statskontoret</i>	125.
<i>Kammarrätten</i>	130.
<i>Kontrollstyrelsen</i>	135.
<i>Ämbetsverk och myndigheter under ecklesiastikdepartementet:</i>	136.
<i>Riksarkivet</i>	»
<i>Landsarkiven i Vadstena, Uppsala och Lund</i>	139.
<i>Kungl. biblioteket</i>	140.
<i>Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk</i>	142.
<i>Karolinska institutet</i>	147.
<i>Tekniska högskolan</i>	158.
<i>Chalmers' tekniska läroanstalt</i>	162.
<i>Vetenskapsakademien</i>	»
<i>Vitterhets-, historic- och antikvitetsakademien</i>	176.
<i>Ämbetsverk under jordbruksdepartementet:</i>	177.
<i>Domänstyrelsen</i>	»
<i>Landtbruksstyrelsen</i>	181.
<i>Stuteriöfverstyrelsen</i>	188.
<i>Landtmäteristyrelsen</i>	190.
<i>Sveriges geologiska undersökning</i>	193.
Särskildt yttrande	195.

Till KONUNGEN.

Den kommitté, åt hvilken Eders Kungl. Maj:t den 3 oktober 1902 uppdragit att afgifva underdånigt utlåtande och förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden m. m., får här-

med i underdånighet öfverlämna delen XXIX af sina betänkanden, innefattande förslag i fråga om uppförande i stat af vissa biträden hos ämbetsverk och myndigheter.

Vid detta betänkande finnes fogadt ett särskildt yttrande af undertecknad af Callerholm.

Stockholm den 29 juni 1911.

Underdånigst
F. H. SCHLYTERN.

OLOF BJÖRKLUND.

TH. AF CALLERHOLM.

PHILIP KLINGSPOR.

CARL PERSSON.

RICHARD VIDE.

Elis Sidenbladh.

Uppförande i stat af vissa biträden hos ämbetsverk
och myndigheter.

Inledning.

I skrifvelse den 23 maj 1906 anhöll Riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, huruvida och i hvilken mån personer, som vore hos statens ämbetsverk och myndigheter på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifgöromål och dylika sysslor, skulle kunna erhålla någon fastare anställning, äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde föranleda.

Öfver Riksdagens skrifvelse infordrades underdåniga utlåtanden från centrala ämbetsverk, hofrätter m. fl. myndigheter och institutioner, hvarpå löneregleringskommittén, efter erhållet uppdrag, den 31 oktober 1907 afgaf betänkande i ämnet (delen VII af kommitténs betänkanden).

Däröfver afgåfvos sedermera underdåniga utlåtanden från myndigheter och institutioner.

Den sålunda uppkomna frågan om beredande af fastare anställning åt vissa biträden hos statens ämbetsverk och myndigheter blef sedermera, efter framställningar från Kungl. Maj:t, föremål för vidare behandling vid 1910 års riksdag.

I statsverkspropositionen, andra hufvudtiteln, föreslogs nämligen, efter en omfattande redogörelse rörande frågan, att å ny aflöningsstat för fångvårdsstyrelsen måtte bland den ordinarie personalen uppföras ett skrifbiträde med angifna aflöningsförmåner.

Under återopande därpå föreslogs ock i Kungl. Maj:ts proposition n:r 60, angående godkännande af tullverkets utgiftsstater för år 1911 m. m., att å ny aflöningsstat för generaltullstyrelsen måtte uppföras två kvinnliga skrifbiträden med enahanda aflöningsförmåner, som upptagits för skrifbiträdet hos fångvårdsstyrelsen.

Enligt skrivelser den 9 juni 1910 n:r 2 och den 10 juni 1910 n:r 7 medgaf Riksdagen, att de sålunda föreslagna biträdena finge uppföras på ordinarie stat.

Aflöningsförmånerna bestämdes till följande belopp: lön 600, tjänstgöringspenningar 450 och ortstillägg 150, tillhopa 1,200 kronor, hvartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år.

Bland aflöningsvillkoren för fängvårdsstyrelsen intogs den bestämmelsen, att skrifbiträde, som vid den nya statens ikraftträdande var anställt hos styrelsen och antogs till biträde å denna stat, skulle äga att för åtnjutande af löneförhöjning (genom ålderstillägg) räkna sig till godo den tid biträdet därförinnan innehåft stadig anställning hos styrelsen.

Motsvarande bestämmelse intogs bland aflöningsvillkoren för generaltullstyrelsen.

Då afsedt var, att beträffande de öfriga, efter framställningar vid senare årens riksdagar, nyreglerade ämbetsverk, inom hvilka behof af dylika fast anställda biträden förefunnes, till Riksdagen aflåta framställningar om uppförande i stat af erforderligt antal sådana biträden, anmodades ifrågavarande ämbetsverk att till vederbörande statsdepartement inkomma med det yttrande och förslag uti förevarande hänseende, hvar till omständigheterna kunde föranleda.

Sedan skrivelser, innefattande yttranden och förslag i ämnet, inkommit från åtskilliga ämbetsverk och myndigheter, förordnade Kungl. Maj:t den 8 oktober 1910, att såväl nyssberörda skrivelser som ock de skrivelser i ämnet, hvilka ytterligare vore att förvänta, men då ännu ej inkommit, skulle öfverlämnas till löneregleringskommittén, med befallning till kommittén att, så snart ske kunde, afgifva underdånigt utlåtande och förslag i ärendet.

Med skrivelser från finansdepartementet den 8, 20 och 24 oktober samt den 23 november 1910 hafva till kommittén öfverlämnats yttranden i förevarande ämne från nedannämnda ämbetsverk och myndigheter:

Svea hofrätt;

Göta hofrätt;

hofrätten öfver Skåne och Blekinge;
arméförvaltningen;
marinförvaltningen;
generalpoststyrelsen;
försäkringsinspektionen;
länsstyrelserna i samtliga län;
kammarkollegiet;
statskontoret;
kammarrätten;
kontrollstyrelsen;
riksarkivet;
landsarkiven i Vadstena, Uppsala och Lund;
kungl. biblioteket;
öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk;
karolinska mediko-kirurgiska institutet;
tekniska högskolan;
Chalmers' tekniska läroanstalt;
vetenskapsakademien;
vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien;
domänstyrelsen;
landtbruksstyrelsen;
stuteriöfverstyrelsen;
landtmäteristyrelsen och
Sveriges geologiska undersökning.

1

1

1

1

1

1

<i>länsstyrelsen i Skaraborgs län</i>	1
» » <i>Värmlands</i>	1
» » <i>Örebro</i>	2
» » <i>Västmanlands</i>	1
» » <i>Kopparbergs</i>	2
» » <i>Gäfleborgs</i>	3
» » <i>Norrbottens</i>	1
<i>landsarkivet i Vadstena</i>	1
» » <i>Lund</i>	1
<i>kungl. biblioteket</i>	1
<i>öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk</i>	2
<i>karolinska institutet</i>	3
<i>tekniska högskolan</i>	1
<i>vetenskapsakademien</i>	7
<i>vittherhets-, historie- och antikvitetsakademien</i>	2
<i>stuteriöfverstyrelsen</i>	1

Åtskilliga af dessa verk och myndigheter hafva framställt vissa särskilda önskemål.

Marinförvaltningen har ansett, att de fasta skrifbiträdena icke ovillkorligen borde förutsättas vara kvinnliga. En bestämmelse i motsatt riktning vore, enligt marinförvaltningens åsikt, så mycket mera olämplig, som uti ifrågavarande befattningar i ämbetsverket med fördel syntes kunna anställas underbefäl vid armén eller flottan, som erhållit afsked.

Länsstyrelsen i Stockholms län har framhållit önskvärdheten af att tydlig bestämmelse meddelas, huruvida ett skrifbiträdes anställning på ordinarie stat skall medföra hinder för länsstyrelsen att åt biträdet mot särskild ersättning öfverlämna utförande af skrifarbete, som icke medhinnes på den ordinarie arbetstiden om sex timmar å tjänsterummet.

Då ledigblifna tjänster vid länsstyrelsen i Stockholms län tills vidare skola tillsättas endast medelst förordnande, men denna omständighet icke syntes länsstyrelsen böra hafva till följd att den, som, under förutsättning af tjänstens tillsättning i vanlig ordning, vore berättigad till ålderstillägg, skulle gå i mistning af sådant, har länsstyrelsen ansett särskildt stad-

gande härom böra för Stockholms län meddelas rörande nu ifrågakomna tjänster.

Länsstyrelsen i Uppsala län har hemställt, att å dess stat måtte uppföras två skrifbiträden, »manliga eller kvinnliga». Sedan åtskilliga år tillbaka hafva — meddelas det — vid länsstyrelsen två skrifbiträden stadigvarande arbete. Af dessa biträden tjänstgöra ett kvinnligt å landskansliet och ett manligt å landskontoret.

Af länsstyrelsen har ock påpekats, att hos densamma äfven erfordrades biträde med renskrift af sådana expeditioner, för hvilka landssekreteraren och landskamreraren ägde uppbära lösen och hvilka till följd däraf bekostades af dem personligen; och har länsstyrelsen hemställt, att landssekreteraren och landskamreraren måtte erhålla tillstånd att — om så låte sig göra utan hinder för de fast anställda skrifbiträdenas öfriga göromål — få för sådan renskrift anlita dessa under deras tjänstgöringstid å ämbetsrummen, med skyldighet för landssekreteraren och landskamreraren att därför lämna ersättning med belopp, hvarom öfverenskommelse mellan dem och skrifbiträdena kunde träffas.

Länsstyrelsen i Södermanlands län, som hemställt om inrättande af ordinarie anställningar hos länsstyrelsen för två fasta biträden, har emellertid tänkt sig, att dessa skulle erhålla allenast fjorton dagars årlig semester.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har ansett det böra på länsstyrelsens pröfning i hvarje särskildt fall bero, om kvinnligt i stat upptaget skrifbiträde, som ingår äktenskap, skall vidare få behålla fast anställning vid länsstyrelsen. Därjämte har åberopats länsstyrelsens i underdånigt utlåtande den 1 oktober 1908 uttalade mening, att biträde före anställandet bör hafva ådagalagt prof på färdighet i maskinskrifning.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har ansett synnerligen önskvärdt, om de biträden för skrifgöromål och andra dylika sysslor, hvilka redan vore och framdeles kunde blifva anställda hos länsstyrelsen, »vare sig manliga eller kvinnliga», kunde beredas en sådan fastare anställning, som bereds ständiga skrifbiträden hos såväl generaltullstyrelsen som fångvårdsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har för en af tre uppgifna kvinnor, hvilka länsstyrelsen ansett böra blifva antagna till biträden vid länsstyrelsen, ifrågasatt ett personligt tillägg till tjänstgöringspenningarna, så att desamma komme att för henne utgöra 600 kronor.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län har, i uttryckligen angifven afsikt att bereda ett äldre manligt extra biträde fastare anställning, hemställt om uppförande å ordinarie stat af en fast biträdesbefattning hos länsstyrelsen och bestämmande af aflöningsförmånerna för densamma »på sätt för fångvårdsstyrelsen med flera verk stadgats».

Länsstyrelsen i Värmlands län, som hemställt, att för detta län »(landskansliet)» måtte å stat uppföras ett fast skrifbiträde med de för skrifbiträdena hos fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen gällande aflöningsförmåner med afdrag af ortstillägg, har härvid uttalat, att det syntes länsstyrelsen uppenbart, »att åtskillnad med afseende å löneförmånerna ej bör göras mellan manligt och kvinnligt biträde».

Länsstyrelsen i Kopparbergs län har ansett, »att det vore mycket lämpligt, om å hvardera sidan af länsstyrelsens afdelningar anställdes en person uteslutande för renskrift och därmed jämförliga mera mekaniska göromål».

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som föreslagit uppförande å ordinarie stat af ett fast anställdt skrifbiträde hos länsstyrelsen, har ansett, att beträffande aflöningsförmånerna ifrågavarande biträde borde likställas med dylika biträden hos fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen; erinrande länsstyrelsen härvid om de i Luleå rådande synnerligen dryga lefnadsomkostnader. Dessa synas länsstyrelsen »fullt motivera enahanda ortstillägg, som tillerkänts biträde i nyss angifna ämbetsverk».

I det yttrande, hvori riksbibliotekarien föreslagit uppförande på ordinarie stat för *kungl. biblioteket* af ett skrifbiträde, har han »angående de af statsrådet och chefen för justitiedepartementet föreslagna bestämmelserna beträffande biträdens rättigheter och skyldigheter» förklarat sig för sin del icke hafva annat att anföra, än att en proftjänstgöring af minst ett år syntes riksbibliotekarien onödigtvis lång för bedömande af en persons skicklighet till det slags arbete, som af ett skrifbiträde skall utföras.

En inskränkning däri, »som dock för kungl. biblioteket ej bör gå vidare än hvad för liknande befattningar annorstädes kan finnas lämpligt», anser riksbibliotekarien sig böra förorda.

Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk har hemställt om framställning till Riksdagen, att å öfverstyrelsens stat måtte såsom ordinarie befattningar, »hvilka äfven må kunna innehafvas af kvinna», uppföras två skrifbiträdesbefattningar med enahanda löneförmåner och under samma villkor, som dem 1910 års Riksdag bestämt i afseende å de på fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens stater uppförda befattningar af ifrågasvarande slag.

Till uppförande å *karolinska institutets* stat hafva föreslagits tre biträden, nämligen ett biträde åt rektor, sekreteraren och kamreraren, ett biträde vid biblioteket och ett tekniskt biträde vid det kliniska laboratoriet å serafimerlasarettet.

Den dagliga tjänstgöringstiden har syntes lärarkollegiet böra bestämmas för laboratoriebiträdet till minst sex timmar om dagen, för rektors, sekreterarens och kamrerarens biträde likaledes till sex timmar, med undantag för den tid under månaderna juni—augusti, då semester ej åtnjutes, under hvilken tid tjänstgöringen skulle pågå minst fyra timmar dagligen, samt för biblioteksbiträdet, som med afseende å de fordringar på språkkunskaper och bibliotekskänedom, som ställas på henne, ansetts böra tillerkännas förmånen af något kortare tjänstgöringstid, till minst fem timmar om dagen, med undantag för den tid under månaderna juni—augusti, då semester ej åtnjutes, under hvilken tid tjänstgöringen skulle pågå så många timmar om dagen, som kanslern enligt lärarkollegiets förslag kunde finna skäligt bestämma.

Det nu anställda laboratoriebiträdet åtnjuter, enligt hvad i handlingarna uppgifvits, bostad med uppvärmning på serafimerlasarettet. Då något hinder för en sådan anordning äfven för framtiden icke syntes böra uppställas, har med afseende å detta biträde föreslagits den bestämmelsen, att, så länge bostadsförmånen åtnjutes, ortstillägg ej skall utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen. I händelse laboratoriebiträdet framdeles såsom nu erhöles kosthåll från lasarettet, borde betalning därför utgå enligt af lasarettsdirektionen fastställd beräkningsgrund.

Vetenskapsakademien har beträffande ett af de ifrågasatta biträdena, anställt vid meteorologiska centralanstalten — af hvilket biträde, enligt akademiens åsikt, kräfdes högre kvalifikationer än de för dylika biträden vanliga — ansett arbetstiden i följd af arbetets ansträngande beskaffenhet ej lämpligen kunna utsträckas till sex timmar om dagen. Allenast under förutsättning, att så ej blefve fallet, hade akademien funnit sig kunna föreslå normalaflöning åt ifrågavarande biträde.

Af ett vid vetenskapsakademiens skrifvelse i ämnet fogadt yttrande af intendenten för naturhistoriska riksmuseets afdelning för lägre evertebrerade djur framgår, att för denna afdelning afses ett *manligt* biträde. Ett sådant biträde finnes å afdelningen med uppgift »att skrifva kataloger, register för hufvudsamlingen och etiketter för åskådningssamlingen, att grofsortera och omlägga inkomna samlingar, att påfylla sprit i afdelningens spritsamling, att iordningställa utrustningar för vetenskapliga expeditioner, att verkställa inpackningar af samlingar, hvilka skola å annan ort bearbetas, samt att utföra inom afdelningen förekommande smärre snickeri- och metallarbeten».

Jämväl å museets paleontologiska afdelning eller afdelningen för fossila djur gäller frågan, enligt vederbörande intendents yttrande, ett *manligt* biträde. Af detta biträde utföres tryckning af etiketter, en mängd monterings- och prepareringsarbeten, m. fl. mera mekaniska arbeten.

Det torde här böra erinras, att riksarkivarien i afgifvet yttrande rörande riks- och landsarkiven uttalat den uppfattning, att vid *landsarkiven* torde böra anstå med ordinarie biträdens anställande, till dess landsarkivorganisationen i sin helhet blifvit genomförd.

B. Aflöning åt vissa biträden efter normaltypen, åt andra efter annan grund.

Svea hofrätt har begärt, att å dess stat måtte uppföras 9 biträden med den aflöning, som bestämts för de å fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens stater uppförda biträdena, och 1 biträde med ett något högre belopp. Sistnämnda biträde, som vore afsedt för aktuariiekontoret och där skulle handhafva hela uppbörden vid hofrätten af stämpelmedel till utgående expeditioner, borde enligt hofrättens mening erhålla högre

aflöning än den för skrifbiträden i allmänhet gällande, helst vid detta uppdrags fullgörande förlust genom felräkning knappast kunde alldeles undvikas.

Då afsedt vore, att för biträden, som blefve i enlighet med de nya bestämmelserna fast anställda, borde gälla, att de i fråga om ålderstilllägg finge räkna sig till godo den tid, som dessförinnan förflutit, sedan de hos myndigheten erhållit stadig anställning, förutsatte hofrätten, att för de vid hofrätten anställda skrifbiträden i detta afseende finge komma i betraktande den tid de verkligen varit på ett stadigvarande sätt såsom biträden fästa vid hofrätten, oafsedt att sådana biträden ända till 1910 års ingång icke varit i nämnda egenskap af hofrätten anställda, utan af advokatfiskalen i mån af behof antagna. Skulle ej åt den ifrågasatta bestämmelsen gifvas dylik tillämpning, komme i flera fall öfverflyttningen på ordinarie stat att för vederbörande skrifbiträden medföra ej oväsentlig inkomstminskning. Huruvida och i hvad mån ett biträdes föregående verksamhet borde anses vara af beskaffenhet att vid beräkning af ålders-tillägg komma i betraktande, borde få ankomma på hofrätten att i hvarje förekommande fall pröfva.

Göta hofrätt hemställer om uppförande å dess stat af 6 biträden med normalaflöning (ortstilllägg frånräknadt) samt 1 biträde med en lön af 750 kronor och tjänstgöringspenningar 450 kronor äfvensom två ålders-tillägg, hvarterda å 200 kronor, efter fem och tio år. Sistberörda biträde skulle hafva till åliggande, bland annat, att tillhandagå aktuarien i hans bestyr med stämpelbeläggning af utgående expeditioner, utlämnandet af desamma åt vederbörande samt redovisningen af därför inflytande medel.

Af hofrätten har meddelats, att ett hos advokatfiskalen anställt biträde i denna egenskap hufvudsakligen hade att under advokatfiskalens tillsyn diarieföra och granska inkomna renovationer af underrätternas protokoll och domböcker, uppsätta, utskrifva och expediera de af denna granskning föranledda skrivelser, i öfrigt verkställa all å advokatfiskalskontoret behöflig renskrift samt biträda advokatfiskalen vid granskningen af stämpelbeläggningen af vissa handlingar vid underrätterna. Denna befattning innehades för det dåvarande af en person, som genom långvarig och väl meriterad tjänstgöring såsom tingsskrifvare förvärfvat insikt och erfarenhet i dylika göromål.

Hofrätten hade gjort sig förvissad om, att hinder ej mötte att å detta biträde öfverflytta åliggande att biträda sekreteraren, och hofrätten var därför betänkt att vidtaga denna åtgärd; det skulle tillika bestämmas, att äfven detta biträde vore pliktigt att, då dess egentliga göromål tillläte, lämna hofrättens öfriga tjänstemän erforderligt biträde.

Enär det vore nödvändigt, att den påtänkta förändringen i de advokatfiskalens skrifbiträde tillkommande göromål inträdde redan under år 1911, anhöll hofrätten om bemyndigande att under år 1911 af det i hofrättens lönestat upptagna anslaget till renskrifning använda ett belopp af 1,000 kronor till arfvode åt ett skrifbiträde hos advokatfiskalen och sekreteraren.

Hofrätten öfver Skåne och Blekinge har meddelat, att sedan 1910 års början vore i hofrätten anställda fyra ständiga skrifbiträden, nämligen ett manligt hos advokatfiskalen, ett kvinnligt hos sekreteraren och två kvinnliga å divisionerna; och har hofrätten ansett, att fyra skrifbiträden böra uppföras å hofrättens ordinarie stat.

Rörande aflöningsens storlek har hofrätten beträffande de å divisionerna anställda biträdena, hvilka uteslutande sysselsättas med renskrifningsarbete, ansett sig ej böra ifrågasätta afvikelse från de för skrifbiträdena hos fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen fastställda belopp (ortstilläggen frånräknade).

Men då de göromål, som ålåge advokatfiskalens och sekreterarens skrifbiträden, af hofrätten ansåges vara af mera kvalificerad beskaffenhet, i det dessa biträden jämväl vore sysselsatta med förande af diaries, rotlar m. m., har hofrätten hemställt, att något högre aflöning måtte tillerkännas dessa båda biträden. För skrifbiträdet hos sekreteraren syntes begynnelseaflöningen skäligen kunna sättas till 1,200 kronor, medan för advokatfiskalens manliga biträde, som hade en mängd växlande och ansvarsfulla åligganden, i det han biträdde advokatfiskalen med så godt som alla å dennes expedition förekommande göromål, aflöningen icke syntes böra understiga 1,350 kronor, jämte två ålderstillägg, hvartera å 200 kronor.

I framställning rörande landtförsvarets medelsbehof, afsedd att tjäna till ledning vid upprättandet af 1911 års statsverksproposition,

meddelade *arméförvaltningen*, att den för ämbetsverket gällande stat icke upptog några kvinnliga biträden, men att för renskrifning funnes inom ämbetsverket 7 sådana biträden, placerade 1 å artilleri-, 1 å fortifikations-, 2 å intendents- och 2 å civila departementet samt 1 hos sjukvårdsstyrelsen.

Arméförvaltningen ansåg renskrifningsbiträden böra med normalaflöning upptagas i staten till nyssberörda antal.

Enligt hvad arméförvaltningen vidare meddelade, funnos hos ämbetsverket äfven anställda 2 kvinnliga biträden, som verkställde bokhålleriarbete, diariieföring och enklare räkenskapsgranskning, 2 kvinnliga siffergranskningsbiträden och 1 äldre kvinnligt biträde, sysselsatt å intendentsdepartementet med diariieföring m. m.

Senast då detta sistnämnda biträde afginge ur tjänsten syntes göromålen å nyssnämnda departement komma att omläggas, så att kvinnligt biträde för desamma icke vidare erfordrades. I stället måste emellertid ett kvinnligt biträde afses för vissa angifna göromål å pensionskamrerarbefattningen.

Med hänsyn till revisionsarbetets alltjämt fortgående ökning ansåg arméförvaltningen erfordras, utöfver ofvanberörda 2 kvinnliga siffergranskningsbiträden, ytterligare 2 sådana.

Jämväl siffergranskningsbiträdenas aflöning kunde enligt arméförvaltningens mening bestämmas efter den normala typen.

För de 3 biträdena med göromål af mera kvalificerad beskaffenhet hemställde arméförvaltningen visserligen, att i staten måtte uppföras samma löneförmåner som för öfriga biträden, men därjämte att till aflöningsfyllnad åt dem måtte beräknas tillhoppa 2,000 kronor, hvilket belopp skulle ingå i anslaget till vikariatsersättning.

Såsom ersättning för vikariat borde för hvart och ett af 14 biträden beräknas per månad 100 kronor.

Kammarkollegiet har begärt, att å dess stat måtte uppföras 3 biträden, däraf 2 med normalaflöning. Det tredje biträdet skulle vara anställt i arkivet och hafva att ombesörja renskrifning, upprättande af utdrag ur jorde- och landsböcker, taxerings- och mantalslängder samt andra likartade handlingar, kontrolläsning äfvensom förandet af

arkivets utlåningsbok, diarium och »boken öfver besökande» m. m. Då större anspråk å skicklighet måste ställas på detta biträde än på ett vanligt skrifbiträde, enär af detsamma kräfdes förtrogenhet med de äldre handstilarna och stor omdömesförmåga, har kollegiet hemställt, att detta biträdes aflöning måtte bestämmas till 1,400 kronor, däraf lön 800, tjänstgöringspenningar 450 och ortstillägg 150 kronor, hvartill borde kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år.

Då det ej syntes vara möjligt att vid förfall för skrifbiträde erhålla vikarie, om dennas ersättning begränsades till bitrådets tjänstgöringspenningar, 37 kronor 50 öre i månaden, har kollegiet ansett vikariatsersättningen för skrifbiträde böra sättas afsevärdt högre, förslagsvis till 100 kronor i månaden; och har kollegiet anhållit om uttryckligt bemyndigande att låta till vikarie för skrifbiträde utbetala ersättning med sistnämnda belopp under skrifbiträdes semester eller å tider, då skrifbiträde af sjukdom hindras att förrätta sin befattning.

På sätt framginge af vederbörande departementschefs yttrande till statsrådsprotokollet vid föredragning af förslaget till ny aflöningsstat för fängvårdsstyrelsen, hade — erinras det af kammarkollegiet — förutsatts, att skrifbiträde skulle, innan det finge slutligt antagas, underkastas åtminstone ett års profjtjänstgöring, där ej vederbörande myndighet funne sökandes föregående arbete i samma eller annat verk kunna ersätta profjtjänstgöringen. Af samma skäl, som anförts i fråga om vikarierande skrifbiträde, kunde — framhåller kammarkollegiet vidare — åt ett på profjtjänstgöring antaget biträde ej gärna bjudas lägre ersättning än efter 1,200 kronor för år.

Då, såvidt kollegiet anginge, det knappt beräknade anslaget till vikariatsersättning m. m. ej utan inskränkning i andra berättigade behov lämnade tillgång till hvad som erfordrades för att till sistnämnda belopp utfylla de till den lediga befattningen hörande tjänstgöringspenningarna, hvilka den profjtjänstgörande ägde uppbära, ansåg kollegiet nödvändigt, att vid ledighet jämväl lönen och ortstillägget skulle kunna af ämbetsverket användas till aflöning åt den på profjtjänstgöring antagna i stället för att besparas statsverket, såsom författningsenligt skulle ske,

om ej annorlunda föreskrefves. Kollegiet har på grund häraf anhållit om bemyndigande att på nämnda sätt förfoga öfver skrifbiträdes lön och ortstillägg.

I § 27 uti den för kammarkollegiet den 26 maj 1909 utfärdade instruktionen föreskrifves, i första punkten, att för ordinarie tjänstnehafvare skall, i den mån ej i det följande annorlunda stadgas, den dagliga arbetstiden å tjänsterummet hvarje söckendag utgöra sex timmar, förlagda till tider, om hvilka i arbetsordningen eller eljest af generaldirektören meddelas närmare bestämmelser.

»I den sålunda bestämda arbetstiden» — heter det i andra punkten — »äger öfverordnad att vid alla de tillfällen, då göromålens gång det kräfver, påfordra nödig utsträckning». Kammarkollegiet har föreslagit, att i denna punkt skulle efter orden »påfordra nödig utsträckning» tilläggas »som hvad skrifbiträde angår dock ej må utan särskild ersättning öfverstiga en timme dagligen».

För skrifbiträden skulle, enligt kammarkollegiets förslag, i fråga om sättet för antagande, beviljande af ledighet äfvensom disciplinär bestraffning i förekommande fall gälla detsamma som för vaktmästare.

Statskontoret har hemställt, att å dess stat måtte uppföras 3 biträden, däraf 1 med normalaflöning och 2 med hvardera 800 kronor i lön, 650 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg jämte två ålderstillägg, hvar och ett å 200 kronor, efter fem och tio år. Dessa högre aflönade biträden vore afsedda att anställas å riksbokslutsbyrån och där utföra arbete af mera kvalificerad beskaffenhet, exempelvis förberedande arbeten för rikshufvudbokens uppgörande äfvensom skrifning af de flesta konti i rikshufvudboken.

Af statskontoret har äfven framhållits, att, hvad särskildt anginge biträdet med normalaflöning, man icke kunde påräkna att under biträdes semester eller ledighet för sjukdom erhålla vikarie för endast tjänstgöringspenningarna.

För biträdena å riksbokslutsbyrån har ansetts böra uppställas såsom kompetensvillkor, att de aflagt antingen afgangsexamen från åttaklassigt elementarläroverk för flickor eller realskoleexamen eller ock visat sig eljest innehafva ungefärligen motsvarande kunskapsmätt, med rätt

emellertid för statskontoret att vid tillsättande af sådan tjänst låta hvad som möjligen bruste en sökande i afseende på examensbetyg uppvägas af ådagalagd skicklighet under föregående tjänstgöring.

Kammarrätten har begärt att å dess stat må uppföras dels 2 kvinnliga skrifbiträden med normal aflöning, dels 4 räknebiträden å revisionsafdelningen med samma begynnelse aflöning som de två skrifbiträdena, hvartill dock skulle kunna komma *tre* ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, i följd hvaraf slutaflöningen efter femton år skulle kunna uppgå till 1,800 kronor.

Till stöd för den åt räknebiträdena föreslagna högre aflöningen har kammarrätten erinrat, hurusom i kungl. bref den 23 december 1908 angående ny instruktion för ämbetsverket m. m. det vore förutsatt, att räknebiträdes aflöning kunde höjas till 1,800 kronor; och då befattningen såsom räknebiträde i en del afseenden ställde större fordringar på innehafvarens kompetens än anställning såsom skrifbiträde, syntes en något högre aflöning för räknebiträdena vara berättigad. Så mycket hellre syntes denna förhöjning kunna erhålla formen af ett tredje ålderstillägg, som den öfriga personalen å revisionsafdelningen vore i åtnjutande af tre ålderstillägg.

Det har förutsatts, att kammarrätten skall tillerkännas rätt att, där det erfordras, af anslag till vikariatsersättningar m. m. utbetala till vikarie för skrif- eller räknebiträde hvad utöfver den ordinarie tjänstinnehafvarens tjänstgöringspenningar skäligen begäres.

Domänstyrelsen har hemställt, att å dess stat måtte uppföras 9 kvinnliga biträden, däraf 8 med normal aflöning och 1 (»kartograf») med 200 kronors högre aflöning, förslagsvis 600 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och 200 kronor i ortstillägg, jämte två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år.

Till den sistnämnda biträdesbefattningen fordrades särskild kvalifikation, nämligen genomgången ritkurs och god praktik i kartarbeten; biträdet sysselsattes med upprättande af situationskartor öfver allmänna skogar och kopiering af skogskartor.

Enligt domänstyrelsens mening borde beträffande samtliga föreslagna biträdena gälla, att för de ifrågasatta aflöningarna biträdena icke borde

anses skyldiga att arbeta mer än sex timmar dagligen, utan äga rätt att för öfverarbete, när så påkallades och de sådant mäktade, erhålla skälig ersättning efter styrelsens bestämmande.

I fråga om biträdes antagande, tjänstledighet, afsked och ansvar för tjänstefel syntes böra tillämpas de i instruktionen för domänstyrelsen den 16 oktober 1908 meddelade föreskrifter i fråga om vaktmästare, och borde samma instruktion äfven i öfriga tillämpliga delar vara gällande för biträdena.

Landtmäteristyrelsen har föreslagit uppförande å dess stat af 2 skrifbiträden med normalaflöning och 1 kartritningsbiträde med 1,400 kronors aflöning, däraf lön 800, tjänstgöringspenningar 450 och ortstillägg 150 kronor, jämte två ålderstillägg, hvart och ett å 200 kronor, efter fem och tio år.

Styrelsen håller nämligen före, att man icke kan få ett dugligt ritbiträde mot normalaflöningen. De kartor, som förvarades hos styrelsen, vore — säger styrelsen — delvis mycket gamla. Vid deras kopiering fordrades särskild färdighet i flera afseenden; och det syntes af vikt, att styrelsen hade tillgång till ett fullt dugligt ritbiträde. *Begynnelselönen* för det fast anställda ritbiträdet borde därför bestämmas till 800 kronor.

C. Aflöning efter enbart andra typer än den normala.

Generalpoststyrelsen har hemställt, att i postverkets aflöningsstat måtte varda uppförda 25 kvinnliga biträden hos styrelsen, 12 dylika biträden hos postdirektionerna (= postverkets distriktsförvaltningar) och 4 vid postkontoret Malmö 1 samt att aflöningen till dessa biträden måtte bestämmas till lön 600 kronor, tjänstgöringspenningar 650 kronor och eventuellt ortstillägg 150 resp. 100 kronor, hvartill skulle kunna komma två ålderstillägg, hvartdera å 250 kronor, af hvilket belopp 200 kronor skulle utgöra lön och 50 kronor tjänstgöringspenningar.

Till stöd för det sålunda framställda krafvet på högre aflöningsförmåner än som består skrifbiträdena i fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen har anförts, att hos sistnämnda båda ämbetsverk den dagliga

tjänstgöringstiden för den ordinarie personalen vore afsedd att utgöra i allmänhet minst sex timmar, under det densamma för motsvarande personal hos generalpoststyrelsen och underlydande förvaltningar i allmänhet uppginge till minst sju timmar. De biträden, som anställdes å stat hos generalpoststyrelsen och underlydande förvaltningar, borde förden skull erhålla en i förhållande till den längre tjänstgöringstiden högre aflöning än de biträden, som anställdes å stat hos de bägge förra styrelserna.

Att generalpoststyrelsens och underlydande förvaltningars biträden komme i åtnjutande af sådan högre aflöning, syntes generalpoststyrelsen desto mera berättigadt som, hvad flertalet af dem anginge, deras arbete, enligt generalpoststyrelsens åsikt, vore mera kvalificerad än det som ålåg fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens biträden samt närmast jämförligt med det, som ålåg kvinnliga postexpeditörer, hvilka hade en aflöning af 1,500—2,100 kronor, oberäknadt eventuellt ortstillägg, som kunde uppgå ända till 225 kronor.

Enär emellertid anledning ej syntes förefinnas att låta den högre aflöning, som ansåges böra tillkomma generalpoststyrelsens och underlydande förvaltningars biträden, för dem medföra jämväl högre sjukaflöning och högre pension, har styrelsen ansett det för dem ifrågasatta tilläggsbeloppet icke böra räknas till lönen utan böra hänföras till tjänstgöringspenningarna.

Enligt hvad generalpoststyrelsen föreslagit, skulle bland aflöningsvillkoren för ifrågavarande biträden intagas den bestämmelse, att biträde, som vid den nya statens ikraftträdande vore anställdt *hos styrelsen eller underlydande förvaltning* och antoges till biträde å denna stat, skulle äga att för åtnjutande af ålderstillägg räkna sig till godo den tid, biträdet därförinnan innehaft stadig anställning *hos styrelsen eller underlydande förvaltning*.

Det torde böra erinras, att i fråga om uppförande å stat af de fyra biträdena vid postkontoret Malmö 1 generalpoststyrelsen åberopar och redogör för detta postkontors särskilda uppgift att förmedla postanvisningsutväxling mellan, å ena sidan, Sverige samt, å den andra, Amerikas förenta stater, England, Kanada och Ryssland.

Försäkringsinspektionen önskar få å sin stat uppfördt ett kvinnligt biträde, afsedt för granskning och bearbetning af de utaf vissa mindre försäkringsanstalter till försäkringsinspektionen ingifna uppgifter öfver sin verksamhet.

Det åberopas, att i den s. k. statistiska kommitténs nyligen afgifna betänkande blifvit beträffande ett statistiskt centralverk föreslaget inrättandet dels af 53 kvinnliga kontorsskrifvarbefattningar med en begynnelseafflöning af 1,200 kronor och tre ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor, dels ock af 6 kvinnliga bokhållarbefattningar med en begynnelseafflöning af 2,000 kronor och två ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor.

Det hos försäkringsinspektionen anställda kvinnliga bitrådets arbete syntes inspektionen vara af själfständigare och mera kvalificerad beskaffenhet än det som i genomsnitt komme att utföras af »de föreslagna kontorsskrifvarna». På grund häraf och med hänsyn ej mindre till den aflöning, som nu utginge till det hos försäkringsinspektionen anställda kvinnliga biträde, än äfven därtill, att ifrågavarande biträde saknade den möjlighet till befordran, som statistiska kommitténs förslag afsåge att bereda de nämnda »kontorsskrifvarna», har försäkringsinspektionen för det kvinnliga bitrådet hos inspektionen föreslagit en aflöning af 1,500 kronor, däraf lön 900, tjänstgöringspenningar 450 och ortstillägg 150 kronor, jämte två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 250 kronor.

Länsstyrelsen i Östergötlands län har föreslagit, att å ordinarie staten för länet måtte uppföras aflöning till ett skrifbiträde å landskontoret. Aflöningen till detta biträde hade, med hänsyn till arbetets omfattning och lefnadskostnaderna å orten, synts länsstyrelsen icke böra sättas lägre än 1,200 kronor, däraf hälften lön och hälften tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år.

Länsstyrelsen i Gottlands län har upplyst, att å landskansliet ett skrifbiträde sedan flera år tillbaka varit anställdt och fortfarande vore af oundgängligt behof påkalladt. Länsstyrelsen anhåller, »att åt ett å landskansliet tjänstgörande, ständigt biträde, manligt eller kvinnligt, måtte beredas den tryggade ställning, som skulle uppkomma därigenom, att bitrådet berättigades till bestämda aflöningsförmåner».

»Med afseende å här förefintliga förhållanden» — säger länsstyrelsen — har det syns lämpligast, att dessa förmåner blefve uppdelade så, att årligen utginge 400 kronor i lön och 600 kronor i tjänstgöringspenningar, hvartill borde komma två ålderstillägg, hvartdera å 100 kronor, efter fem och tio år. Att tjänstgöringspenningarna föreslagits till ett så afsevärdt belopp i förhållande till själfva lönen, har länsstyrelsen motiverat därmed, att vid förfall för det ordinarie biträdet svårighet helt säkert skulle uppstå att kunna erhålla lämplig vikarie för ett ringare arfvode.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län, som föreslagit uppförande å länsstyrelsens stat af 3 skrifbiträden, har, med hänsyn till de dryga lefnadskostnaderna i orten och svårigheten att erhålla goda och pålitliga renskrifvare, ansett aflöningen till biträdena icke kunna bestämmas till lägre belopp än som medgifvits åt de å fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens stater redan uppförda skrifbiträden. Då ortstillägg emellertid icke syntes böra ifrågakomma i Göteborgs och Bohus län, har länsstyrelsen ansett det belopp af 150 kronor, som motsvarade dylikt tillägg, lämpligen kunna fördelas på lön och tjänstgöringspenningar så, att lönen blefve 700 kronor och tjänstgöringspenningarna 500 kronor, hvartill skulle komma två ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio års tjänstgöring.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län, som hemställt om uppförande å länets stat af ej mindre än 4 skrifbiträden, har för dem föreslagit enahanda aflöningsförmåner som bestämts för fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens skrifbiträden. Hvad ortstillägg beträffade, vore väl sådant nu icke medgifvet tjänstemännen vid länsstyrelsen i Västernorrlands län, men det syntes länsstyrelsen vara med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att lämpligt dyrortstillägg, hvilket med afseende å de dyra lefnadskostnaderna i länets residensstad vore af omständigheterna i allmänhet synnerligen påkalladt, blefve, i likhet med hvad som ägde rum för de vid post- och telegrafverken i samma stad anställda tjänstemän, beredt åtminstone nu ifrågavarande svagt aflönade personer.

Vidare har länsstyrelsen erinrat, att det torde möta svårighet att för biträde af ifrågavarande slag erhålla vikarie, som mot uppbärande endast

af tjänstgöringspenningarna uppehölle sådan befattning. Länsstyrelsen har därför begärt bemyndigande att, där så erfordras, af anslaget till vikariatsersättningar utbetala nödigt belopp för sådan vikaries aflönande.

Innehafvare af befattningarna i fråga syntes länsstyrelsen lämpligen böra antagas af Konungens befallningshafvande medelst konstitutorial. Någon föreskrift om särskild kompetens för dylik befattning ansågs icke erforderlig; och borde, enligt länsstyrelsens mening, få såsom fast biträde anställas icke allenast kvinna, »hvilket enligt löneregleringskommitténs förslag skulle vara regel», utan jämväl man.

De ifrågasatta nya befattningarna vore visserligen afsedda för biträden, som icke kunde antagas hafva någon utsikt till befordran. Det syntes likväl kunna inträffa, att ett manligt skrifbiträde, som med iakttagande af nämnda förutsättning blifvit antaget till biträde, sedermera under sin tjänstgöring blifvit så väl förtrogen med förekommande göromål samt ådagalagt sådan duglighet och pålitlighet, att han funnes vara framför andra lämplig att befordras exempelvis till landskanslist eller landskontorist. Länsstyrelsen ansåg fördenskull, att någon bestämmelse icke borde meddelas, hvarigenom länsstyrelsen kunde betagas möjlighet att på det sätt, som befunnes lämpligast, tillgodogöra sig ett biträdes arbetskrafter för mera kräfvande uppgifter.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har begärt uppförande å länets stat af 2 kvinnliga skrifbiträden hos länsstyrelsen.

Beträffande dessas aflöningsförmåner har länsstyrelsen ansett desamma böra, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de grunder, som följts i fråga om skrifbiträden hos fängvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen, bestämmas till 1,200 kronor, däraf lön 600, tjänstgöringspenningar 500 och ortstillägg 100 kronor, hvartill borde komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år.

Länsstyrelsen har äfven uttalat, att det syntes önskvärdt, att dessa biträden, som vore bundna vid ett träget, stillasittande arbete, kunde årligen beredas någon viss kortare ledighet, förslagsvis under fjorton dagar, med bibehållande af sin aflöning.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har föreslagit uppförande å ordinarie stat af 2 kvinnliga skrifbiträden hos länsstyrelsen med de aflönings-

förmåner, som bestämts för de å fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens stater uppförda skrifbiträdena, med undantag likväl för ortstilllägg, som ansågs kunna bortfalla (ehuru sådant tillkommer de flesta andra hos länsstyrelsen anställda tjänstinnehafvare).

Af länsstyrelsen har förklarats, att, om det normala renskrifningsarbetet icke skulle till någon del ombesörjas af extra ordinarie tjänstemän, tre skrifbiträden vore behöfliga för arbetet vid länsstyrelsen. Men då ett antal extra ordinarie tjänstemän ej kunde undvaras, utan måste finnas att tillgå dels för bestridande på förordnande af ordinarie tjänster såväl vid länsstyrelsen som ute å länsmansdistrikten vid tjänstinnehafvarens sjukdom, semester o. d., dels ock för fullgörande af vissa vid länsstyrelsen förekommande göromål, som icke kunde medhinnas af de ordinarie tjänstemännen, måste någon utväg tillgripas för att bereda de extra ordinarie tjänstemännen någon fyllnad i deras svaga aflöning. Kunde icke genom höjning i anslaget till extra tjänstemän medel därtill beredas, borde en del renskrifningsarbete fortfarande förbehållas de extra ordinarie tjänstemännen mot särskild godtgörelse från expensanslaget. Ansåges så böra förfaras, hölle länsstyrelsen före, att endast två skrifbiträden vore tills vidare behöfliga för det för dem afsedda arbetet vid länsstyrelsen. För närvarande funnes också två kvinnliga skrifbiträden där anställda.

Riksarkivarien har begärt att å *riksarkivets* stat måtte uppföras 2 kvinnliga biträden (»ordinarie kopister»), hvart och ett med 1,350 kronors aflöning, däraf lön 750, tjänstgöringspenningar (»för såvidt dessa skola utgå med fast belopp») 450 och ortstilllägg 150 kronor, hvartill skulle kunna komma två ålderstilllägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år.

Såsom skäl för den sålunda föreslagna aflöningen har anförts, dels att de i riksarkivet för närvarande anställda renskrifverskorna åtnjöte, för arbete under 4 $\frac{1}{2}$ timmar dagligen, högre ersättning än 1,200 kronor om året, hvadan, om å dem skulle utan vidare tillämpas den nya normalaflöningen, sådant kunde tänkas medföra svårighet för riksarkivet att anskaffa lämpliga arbetskrafter för ifrågavarande ändamål, dels ock att afskrifningsarbetena i riksarkivet till största delen erfordrade en rätt ingående kännedom om olika tiders stilar och ofta nog en språkkunskap,

som utom de moderna språken gärna borde omfatta äfven latinets första grunder och de äldre svenska språkformerna.

Skulle emellertid hänsynen till en yttre likformighet leda därhän, att äfven riksarkivets »kopister», ehuru deras arbete vore af kvalificerad natur, måste nöja sig med den normalaflöning, som fastställts för biträden med mindre kvalifikationer, syntes det riksarkivarien billigt, att någon ersättning bereddes dem på annat sätt. Därvid låge det då nära till hands att tänka sig, att de afskrifter, som verkställdes dels för riksarkivets publikationer och dels för enskilda personers räkning, hädanefter såsom hittills finge särskildt betalas dels af publikationsanslaget och dels af den föreskrifna lösen.

Beträffande tjänstgöringstiden har riksarkivarien förklarat sig anse, att de föreskrifna sex timmarna med afseende fästadt på den särskilda uppmärksamhet, som vissa af »kopisternas» göromål kräfde, skäligen borde kunna nedsättas till högst fem.

Riksarkivarien har ock hemställt, att bland aflöningsvillkoren för riksarkivet måtte intagas den bestämmelse, att skrifbiträde, som vid den nya statens ikraftträdande är anställt i riksarkivet och antages till kopist å dess ordinarie stat, äger att för åtnjutande af löneförhöjning (genom ålderstillägg) räkna sig till godo den tid, biträde därförinnan haft stadigvarande arbete i och för riksarkivet utan att uttryckligen vara fast anställt.

D. Ämbetsverk och myndigheter, som förklarat sig för närvarande icke behöfva biträden å stat af ifrågavarande slag.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har anført, att hos länsstyrelsen finnes anställda två kvinnliga biträden, hvilka sysselsattes med renskrifning, det ena för landskansliets och det andra för landskontorets räkning. Då emellertid för dessa biträden vore föreskrifven en ordinarie daglig arbetstid å de respektive tjänsterummen af allenast fem timmar, en arbetstid, som kunde antagas blifva tillräcklig åtminstone ännu ett eller annat år framåt, har länsstyrelsen ansett sig icke böra för närvarande göra framställning om beredande af fastare anställning åt dess biträden af ifrågavarande slag.

Länsstyrelsen i Hallands län har meddelat, att för närvarande icke någon af de personer, som vid därvarande landskansli och landskontor användas såsom skrifbiträden, kunde sägas vara på det stadigvarande sätt sysselsatt, att densamma borde såsom fast anställd uppföras i stat.

Af yttrande från *kontrollstyrelsen* framgår, att hos denna styrelse för närvarande är medelst förordnande tills vidare anställdt ett kvinnligt biträde, hvars arbete inskränker sig till enbart renskrifningsgöromål och som under större delen af året är sysselsatt allenast omkring två timmar om dagen.

Styrelsen anser fördenskull, att ännu ej förefinnes något behof att hos styrelsen fast anställa skrifbiträde af sådant slag, hvarom i nu förevarande ärende är fråga.

Arkivarien vid *landsarkivet i Uppsala* har anført, att något behof af en ständigt till hands varande renskrifverska vid arkivet åtminstone icke för närvarande kunde sägas föreligga.

Riksarkivarien, som yttrat sig i frågan jämväl beträffande landsarkiven, har, såsom redan i det föregående är omnämndt, ansett, att med anställande af ordinarie biträden vid landsarkiven borde anstå, till dess landsarkivorganisationen i dess helhet blifvit genomförd.

Styrelsen för Chalmers' tekniska läroanstalt har framhållit, att vid anstalten funnes anställdt ett kvinnligt biträde för renskrifning och siffergranskning, men att biträdets arbete vore af så ringa omfattning, att aflöningen utginge med allenast 100 kronor. Om ock denna aflöning, på grund af ökning i göromålen, i en snar framtid kunde behöfva något höjas, vore dock enligt styrelsens åsikt någon ändring i biträdets anställning icke af behovet påkallad.

Med erinran, att uti nu förevarande ärende vore fråga om biträden, hvilka på ett stadigvarande sätt sysselsattes med skrifgöromål och dylika sysslor, har *landtbruksstyrelsen* meddelat, att, då styrelsen icke för närvarande hade hos sig anställdt något sådant biträde, styrelsen icke ansett sig hafva anledning till vidare yttrande i ämnet.

Uti det betänkande (delen VII), som löneregleringskommittén den 31 oktober 1907 afgaf i fråga om fastare anställning för vissa biträden

hos statens ämbetsverk och myndigheter, omnämndes, vid lämnad utredning angående dåvarande förhållanden, att den senast afgångne chefen för *Sveriges geologiska undersökning* ifrågasatt beredande af fastare ställning åt en preparator och en ritare vid institutionen. Vid behandlingen sedermera af frågan om lönereglering för verket meddelades emellertid för kommittén, att verkets nuvarande chef ansåge ändamålsenligast, att någon förändring icke ägde rum i nämnda personers ställning (se kommitténs betänkande den 14 december 1907, delen XI, sid. 73).

Under återopande häraf har samme chef nu förklarat, att han icke funnit skäl frågå sin sålunda uttalade mening.

* * *

Enär, därest biträden med fast anställning varda uppförda på ämbetsverks och myndigheters ordinarie stater, det lärer böra komma under pröfning, huruvida och i hvad mån nuvarande anslag till renskrifning o. d. böra minskas, må här ock meddelas hvad de afgifna yttrandena innehålla i detta hänseende.

Hofrätterna, marinförvaltningen, vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien samt domänstyrelsen hafva ansett minskning af vederbörliga anslag böra ske med hela det belopp, som skulle i begynnelse aflöning utgå till de föreslagna biträdena.

Visserligen kunde — säger domänstyrelsen — semesterrättigheten för biträdena komma att föranleda en ytterligare utgift åt vikarier af tillhopa omkring 500 kronor, men, enär styrelsen antog sig tills vidare få likasom för år 1911 förfoga öfver ett extra anslag af 6,000 kronor för anställande af en extra amanuens samt för beredande af ökade medel till renskrifningskostnader och vikariatsersättningar m. m., syntes någon tids erfarenhet böra vinnas i fråga om storleken af den ökning, hvaraf styrelsens ordinarie anslag vore i behof.

Arméförvaltningen har, såsom ofvan antydts, föreslagit, att å anslag till vikariatsersättning m. m. måtte beräknas 2,000 kronor till aflöningsfyllnad åt tre kvinnliga biträden.

Nyssnämnda anslag slutar enligt 1911 års stat å 41,000 kronor. Enligt hvad arméförvaltningen meddelat, inginge i anslaget, bland annat, följande förslagsvis beräknade poster, nämligen *dels* 16,000 kronor till 10 amanuenser, *dels* 5,000 kronor till vikariatsersättning, *dels* 7,000 kronor till renskrifningskostnader, *dels* 3,360 kronor till vikariatsersättning, diarieföring, arfvoden åt extra assistenter, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse.

Vid bifall till arméförvaltningens förslag om fast anställande af kvinnliga biträden skulle visserligen tre amanuensarfvoden, som disponerades för kvinnliga biträden, blifva lediga, men dessa arfvoden vore erforderliga för anställande af tre amanuenser å ämbetsverkets revisionsafdelning. Posten 16,000 kronor till amanuenser borde därför enligt arméförvaltningens åsikt bibehållas oförändrad.

Äfven om å stat upptoges sju renskrifningsbiträden, har arméförvaltningen ansett renskrifningskostnader böra bibehållas, om ock till mindre belopp, förslagsvis 1,515 kronor. Från denna post måste nämligen fortfarande ganska afsevärda utgifter af angifna slag bestridas.

Beträffande posten »vikariatsersättning, diarieföring, arfvoden åt extra assistenter, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse» har arméförvaltningen ansett denna post böra minskas med 900 kronor, som utgäfves för renskrifning, samt upptagas med 2,460 kronor under förändrad benämning »vikariatsersättning, tillfällig renskrifningskostnad, arfvoden åt extra assistenter och tillfälligt biträde i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse».

Under åberopande af sålunda och i öfrigt anförda omständigheter och förhållanden har arméförvaltningen ansett anslaget till vikariatsersättning m. m. icke kunna minskas utan tvärtom böra i staten uppföras med ett belopp af 42,000 kronor.

Kammarkollegiet har ansett att, vid bifall till kollegiets förslag om anställande af tre skrifbiträden med en sammanlagd aflöning af 3,800 kronor utom ålderstillägg, kollegiets anslag till vikariatsersättning, renskrifnings- och tryckningskostnad, arfvoden åt amanuenser och flitpenningar borde kunna minskas, dock icke med mer än 2,700 kronor. Kol-

legiet har i detta hänseende fäst uppmärksamhet å behovet af medel till vikariatsersättningar för skrifbiträdena och till ersättande af tillfällig skrifhjälp.

Statskontoret, som begärt uppförande å dess stat af tre biträden med en sammanlagd aflöning af 4,400 kronor, ålderstillägg oberäknade, har anført, att vid bifall därtill anslaget till amanuenser, vikariatsersättning, renskrifning och flitpenningar borde kunna nedsättas med 3,500 kronor. Men »då detta anslag på senare tid ständigt utvisat brist», hvilken för år 1908 uppgick till 1,500 kronor, för år 1909 till 3,800 kronor och för förra halfåret 1910 kunde beräknas uppgå till 2,367 kronor, har statskontoret hemställt, att ifrågavarande anslag måtte bibehållas oförändradt.

Kammarrätten har anført, att i dess stat funnes uppfördt ett anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad, af hvilket anslag 6,000 kronor vore afsedda till aflöning åt fyra räknebiträden och 4,500 kronor till utgifter för renskrifning m. m.

Enligt kammarrättens räkenskaper hade emellertid utgifterna i sistberörda hänseende för år 1909 uppgått till 5,265 kronor 32 öre. Det kunde icke heller förväntas, att de årliga utgifterna i detta hänseende skulle komma att för framtiden i väsentlig grad minskas, utan anledning föreläge snarare att antaga, att desamma komme att ökas.

Uppenbarligen läte det sig sålunda icke göra att minska det för renskrifning beräknade beloppet, 4,500 kronor, med 2,400 kronor eller den begynnelseaflöning, som de två skrifbiträdena enligt kammarrättens förslag skulle komma att åtnjuta.

Af anslaget till vikariatsersättning m. m. hade vidare 4,542 kronor afsetts till vikariatsersättningar.

Då likväl, därest föreslagna sex biträden (2 skrif- och 4 räknebiträden) uppfördes å kammarrättens ordinarie stat, sistnämnda belopp komme att blifva för ändamålet otillräckligt, hade det synts kammarrätten nödvändigt, att detsamma höjdes.

Under förutsättning att kammarrätten, i likhet med hvad som uti 1910 års statsverksproposition blifvit förutsatt beträffande ersättning till vikarie för skrifbiträdet hos fängvårdsstyrelsen, tillerkändes rätt att, där

så erfordrades, af anslaget till vikariatsersättningar utbetala till vikarie för skrif- eller räknebiträde hvad som utöfver den ordinarie tjänstinnehafvarens tjänstgöringspenningar skäligen begärdes, har kammarrätten ansett ökningen i det till vikariatsersättningar afsedda beloppet böra beräknas till omkring 1,000 kronor.

Kammarrätten har hemställt, att dess anslag till vikariatsersättning m. m. måtte minskas med allenast 6,500 kronor.

Arkivarien vid *landsarkivet i Lund*, som föreslagit uppförande å arkivets stat af ett skrifbiträde med normal aflöning, har under förutsättning af bifall därtill ansett, att ett å extra stat utgående anslag af 1,000 kronor till ersättning åt extra biträden vid arkivet ej vidare blefve behöfligt.

Riksbibliotekarien har, under framhållande af behofvet utaf extra biträde vid *kungl. biblioteket*, förklarat sig icke anse tillrådligt, att vid uppförande å bibliotekets stat af ett skrifbiträde minska anslaget till vikariatsersättning, arfvoden, flitpenningar åt extra biträden, renskrifning, eftermiddagstjänst m. m. med högre belopp än det, som för närvarande utginge till sagda biträdes aflöning, eller 1,000 kronor.

Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk, som hemställt, att å dess stat måtte såsom ordinarie befattningar, »hvilka äfven må kunna innehafvas af kvinna», uppföras två skrifbiträdesbefattningar med normal aflöning, har förklarat sig anse, att vid bifall därtill en af öfverstyrelsen i skrifvelse till Kungl. Maj:t den 30 september 1910 begärd höjning med 4,500 kronor af öfverstyrelsens expensmedel kunde nedsättas med 2,160 kronor eller till i rundt tal 2,300 kronor. Såsom grund för denna beräkning har angifvits, att de hos öfverstyrelsen anställda skrifbiträdena för år 1910 uppbure en aflöning, som, beräknad för hvarje biträde efter sex timmars daglig tjänstgöring, skulle utgöra 90 kronor i månaden eller 1,080 kronor för år, alltså för två biträden tillhopa 2,160 kronor.

I fråga om *karolinska institutet* har den lättnad i utgifter, som för institutets allmänna materielanslag, bibliotekets anslag för bokinköp

och medicinska klinikens anslag för materiella behof skulle vinnas genom ifrågasatta biträdens anställande, ansetts icke billigtvis böra föranleda någon nedsättning i dessa anslags nuvarande belopp.

Vetenskapsakademien, som föreslagit uppförande å ordinarie stat af sju biträden, däraf 6 vid naturhistoriska riksmuseet och 1 vid meteorologiska centralanstalten, har anfört, att för ifrågavarande, redan anställda biträdens aflönande utginge följande belopp:

af ett extra anslag, »som från och med år 1912 är ersatt med anslaget å ordinarie stat för bearbetning, vård och förökning af riksmuseets samlingar af arkegoniater och fossila växter, 600 kronor»;

af riksmuseets anslag å ordinarie stat till materielen, till inköp af sällsynta föremål samt till vetenskapligt biträde vid naturhistoriska samlingarnas ordnande *dels* till ett biträde å afdelningen för lägre evertebrerade djur 1,020 kronor, *dels* till ett biträde å entomologiska afdelningen 570 kronor, *dels ock* till ett biträde å botaniska afdelningen 900 kronor;

af anslaget å ordinarie stat till ordnande och förökande af paleontologiska afdelningens samlingar äfvensom till materiel och biträde 870 kronor.

I händelse af vederbörande biträdesbefattningars uppförande i stat syntes det akademien vara i sin ordning, att riksmuseets ofvannämnda särskilda anslag å ordinarie stat minskades med nyss angifna belopp, tillhopa 3,960 kronor.

Till aflönande af riksmuseets biträden utginge vidare 900 kronor af anslag å extra stat för vård, underhåll och förkofran af museets etnografiska samlingar.

Af reservationsanslaget till meteorologiska centralanstalten utginge 900 kronor till aflöning åt där anställdt biträde.

Hvad som nämnts om minskning af riksmuseets först nämnda anslag å ordinarie stat hade — anförde akademien — motsvarande tillämpning å sistberörda två anslag.

För att bereda biträden fyllnad i aflöningen hade jämväl ordinarie anslaget åt konservatorselever tagits i anspråk, men hela detta anslag behöfdes för det därmed afsedda ändamålet. Anslagets anlitan-

i annat syfte hade varit en nödfallsutväg ur eljest ööfvervinnliga svårigheter. Biträdenas uppförande å ordinarie stat kunde alltså icke skäligen föranleda minskning af detta anslag.

Vetenskapsakademien har sålunda föreslagit, att, i sammanhang med uppförande å naturhistoriska riksmuseets ordinarie stat af sex biträdesbefattningar med tillhopa 7,200 kronors begynnelseafföningar och å meteorologiska centralanstaltens ordinarie stat af 1 biträdesbefattning med 1,200 kronors begynnelseafföning, naturhistoriska riksmuseets ofvanberörda anslag måtte minskas med tillhopa 4,860 kronor och meteorologiska centralanstaltens ofvan angifna reservationsanslag med 900 kronor.

Af hvad öfriga i ärendet hörda ämbetsverk och myndigheter anført framgår icke, huru de ställa sig till frågan om eventuell sänkning af renskrifnings- eller andra anslag i samband med biträdens uppförande på ordinarie stat.

Framställning från föreningen af kvinnor i statens tjänst.

»Föreningen af kvinnor i statens tjänst» har i en till Kungl. Maj:t ingifven och genom remiss den 24 november 1910 till kommittén öfverlämnad petition såsom önskemål vid uppgörande af förslag till aflöning för kvalificerade kvinnliga befattningshafvare hos statens ämbetsverk och myndigheter, särskildt hos statskontoret, kammarkollegiet, kammarrätten, landtmäteristytelsen och domänstyrelsen, framhållit, att dessa befattningshafvare, med benämning kontorsskrifvare eller, i speciella fall, kartografer, måtte erhålla en begynnelseaflöning af 1,600 kronor, däraf lön 1,000, tjänstgöringspenningar 450 och ortstillägg 150 kronor, jämte två ålders-tillägg, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år;

och har föreningen därjämte hemställt, att domänstyrelsens registrators- och räkenskapsbiträden, ej mindre än kammarrättens räknebiträden, måtte erhålla ett tredje ålderstillägg af 200 kronor för att därmed höja den för »icke kvalificerade biträden» fastställda slutaflöningen till 1,800 kronor.

Ur den motivering, som af berörda förening lämnats för önskemålet i fråga om de kvalificerade biträdena (att nämligen slutaflöningen för dem ej måtte komma att understiga 2,000 kronor), tillåter sig kommittén citera följande:

»Intet skäl härför är dock så bindande som det att en aflöning under 2,000 kronor *icke räcker till* att täcka oundgängliga lefnadskostnader för dessa statstjänare.

Staten liksom hvarje annan arbetsgifvare är naturligtvis förpliktad och berättigad att hos hvarje sin befattningshafvare söka högsta möjliga mått af duglighet och intresse för det arbete, som är honom eller henne anförtrödt. Utgående från den inom statsförvaltningen allt oftare tillämpade principen att icke använda mera kvalificerad arbetskraft än ett

arbete kräfver, har man i allt större utsträckning börjat ersätta den manliga arbetskraften med kvinnlig sådan. Men vi våga i underdånighet rikta Eders Kungl. Maj:ts uppmärksamhet därpå, att sedan man nu pröfvat och befunnit värdefull den insats, som den kvinnliga arbetskraften förmår göra inom statsförvaltningen, kvinnorna icke desto mindre nu som i så många andra fall stå inför faran att se sitt arbete undervärderadt.

Den invändningen kan ju göras, att de otillräckliga inkomsterna kunna förbättras genom extra arbete. Må så vara. Men vanligen är de kvinnliga biträdenas arbete på tjänsterummet ganska jäktadt. Och den, som under åratals arbetar forceradt i 6 timmar om dagen, står *i längden* ej ut med att ytterligare öka arbetstimmarnas antal, åtminstone ej utan att precisionen i det ordinarie arbetet och därmed arbetsprodukten och arbetsgifvaren blifva lidande. Äfven om tillgång till extra arbete skulle finnas — hvilket långt ifrån alltid lär bli fallet — synes det oss som om staten för dessa i sig själfva så små aflöningsförhållanden ej borde så snävt tillmäta gränserna att en extra inkomst, som möjligen kan stå till buds, nödvändigtvis måste tillgripas för att täcka de dagliga lefnadsbehoven. Det normala, ordinarie arbetet borde bestrida de normala, ordinarie utgifterna och de extra inkomsterna kunna afsättas för extra omkostnader. Om t. ex. ett kvinnligt biträde skulle behöfva en tids tjänstledighet för hvila eller för en brunnsskur, så *finnes ingen möjlighet* att ens med 2,000 kronors inkomst bestrida utgifterna därför, så mycket mindre som ju i sådant fall äfven tjänstgöringspenningarna bortfalla från hennes inkomst. Och har hon ej tillfälle att, då det är nödvändigt, vårda sin hälsa, riskeras ju hennes arbetsförmåga. Men staten måste behålla henne ändå som ordinarie befattningshafvare utan att vare sig kvantitativt eller kvalitativt kunna skörda beräknad arbetsprodukt. Det torde ligga i statsmakternas intresse att bestämma aflöningsbelopp, som i någon mån kunna förebygga dylika eventualiteter.»

Kommitténs yttrande.

Allmänna erinringar och förslag.

Innan kommittén, uti det ifrågavarande, till kommitténs utlåtande remitterade ärendet, för egen del närmare yttrar sig rörande de särskilda verk och myndigheter, vid hvilka biträden af ifrågavarande slag må böra uppföras å ordinarie stat, anser kommittén sig böra framhålla vissa allmänna principer, som synas kommittén böra beaktas i förevarande ämne.

*I hvilka fall
befattningar
af ifrågava-
rande slag
böra uppfö-
ras å ordina-
rie stat.*

Genom nådig remiss den 22 februari 1907 fick kommittén i uppdrag att yttra sig i anledning af den i Riksdagens skrifvelse den 23 maj 1906, n:r 171, innefattade framställning i fråga om beredande af någon fastare anställning åt personer, som vore hos statens ämbetsverk och myndigheter på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifgöromål och dylika sysslor.

I det betänkande (delen VII), som kommittén den 31 oktober 1907 afgaf i ämnet, hemställde kommittén, att åt biträden, som för stadigvarande arbetsuppgifter vore hos statsmyndigheter anställda eller därefter anställdes, måtte gifvas en fast ställning på sätt i betänkandet närmare utvecklades och föreslogs.

Därvid betonades uttryckligen vikten att tillse, att sådana befattningar inrättades endast i den mån detta kunde anses af förhållandena verkligen betingadt. Det måste i sådant hänseende — framhöll kommittén — förutsättas, att en dylik anställning ej ifrågakomme annat än för biträde, hvars arbetskraft blefve, i hufvudsakligen samma omfattning som den ordinarie personalens, utnyttjad för statstjänsten. Men det borde därjämte krävas utredning därom, att behofvet för vederbörande myndighet af dylik arbetskraft till nämnda omfattning vore af stadigvarande beskaffenhet.

Såsom förut är nämnt, medgaf 1910 års Riksdag, på framställningar af Kungl. Maj:t, att på ordinarie stat finge uppföras hos fångvårdsstyrelsen 1 skrifbiträde och hos generaltullstyrelsen 2 kvinnliga skrifbiträden. Sedermera har vid 1911 års riksdag, likaledes på framställningar af Kungl. Maj:t, bifallits uppförande å ordinarie stat af 12 skrifbiträden hos nedre justitierevisionen, 1 kvinnligt skrifbiträde hos direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning m. fl. pensions- och understödsanstalter äfvensom 5 kvinnliga biträdesbefattningar hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

I det omfattande yttrande i detta ämne, som chefen för justitiedepartementet den 14 januari 1910 afgaf till statsrådsprotokollet vid behandling inför Kungl. Maj:t af frågan om skrifbiträdet hos fångvårdsstyrelsen, förklarade bemäde departementschef, att han delade kommitténs åsikt därom, att fasta biträdesbefattningar böra inrättas, endast när för vederbörande myndighet föreligger ett verkligt och stadigvarande behof af biträde samt myndigheten kan för statstjänsten utnyttja bitrådets arbetskraft helt eller i hufvudsakligen samma omfattning som den ordinarie personalens.

Departementschefen tillade i detta hänseende följande:

»Enligt hvad utredningen i ärendet gifver vid handen, hafva åtskilliga myndigheter ej behof af att utnyttja de hos dem ständigt anställda biträdens arbetskraft i lika stor utsträckning som den ordinarie personalens. Utredningen visar sålunda, att omkring halfva antalet biträden har i statstjänsten en daglig arbetstid, understigande sex timmar. Af hvad jag redan yttrat följer, att i dylika fall fasta biträdesbefattningar enligt min mening icke böra inrättas.»

Departementschefens slutord i nu förevarande hänseende lyda sålunda:

»Sammanfattande hvad jag ofvan yttrat, anser jag sålunda, att, när för en myndighet föreligger ett verkligt och stadigvarande behof af biträde samt myndigheten kan för statstjänsten utnyttja bitrådets arbetskraft i hufvudsakligen samma omfattning som den ordinarie personalens, bör en dylik biträdesbefattning uppföras å myndighetens ordinarie stat.»

Den af chefen för justitiedepartementet i nu afhandlade hänseende häfdade allmänna princip har, såvidt kommittén kunnat finna, blifvit af både Konung och Riksdag godkänd.

*Kvinnliga
eller manliga
biträden.*

I sitt ofvanberörda betänkande af den 31 oktober 1907 hemställde kommittén, att såsom fasta biträden i regel skulle anställas endast kvinnor.

Därest undantagsvis lämplig kvinnlig arbetskraft icke funnes att tillgå för fast biträdesbefattning, eller af annan anledning befundes lämpligt att anlita manlig arbetskraft, ansåg kommittén, att därvid borde, så vidt ske kunde och särskildt där det gällde biträdesbefattning för renskrift eller andra enklare göromål, komma i åtanke pensionerade underofficerare.

Från statsmyndigheter med ständiga biträden af ifrågavarande slag, helt eller hufvudsakligen aflönade direkt af staten, hade kommittén inhämtat uppgifter i åtskilliga hänseenden rörande dessa biträden, och hade, med ledning af de inkomna uppgifterna, åvägabragts en statistisk utredning, för hvilken redogöres i det nämnda betänkandet och därvid fogade tabellbilagor.

Det torde vid afgörandet af nu föreliggande spörsmål kunna vara af intresse att erfara, hurusom af de 320 ständiga biträden, rörande hvilka uppgifter inkommit, allenast 29 voro män, men 291 kvinnor.

Af de 29 manliga biträdena voro 7 anställda hos centrala myndigheter och institutioner, 14 hos länsstyrelser och 8 hos andra lokala myndigheter och institutioner.

De 7 hos centrala myndigheter och institutioner anställda tjänstgjorde, 2 i utrikesdepartementet samt 1 hos hvar och en af följande myndigheter: finansdepartementet, generalpoststyrelsen, kommerskollegiet, statistiska centralbyrån och vetenskapsakademien (naturhistoriska riksmuseet).

Af de 8 hos andra lokala myndigheter än länsstyrelser tjänstgörande manliga biträden återfunnos 2 hos domkapitel, 1 vid landsarkiv och 5 vid lotskaptensexpeditioner.

Af de myndigheter, från hvilka yttranden afgifvits i nu förevarande ärende, hafva flera — däribland åtskilliga länsstyrelser — mer eller mindre bestämdt uttalat den uppfattning, att till de biträdesbefatt-

ningar, om hvilkas uppförande å ordinarie stat nu är fråga, böra kunna få antagas vare sig män eller kvinnor.

Särskildt har marinförvaltningen ansett, att en bestämmelse, hvaregenom nämnda befattningar ovillkorligen skulle förbehållas kvinnor, vore så mycket mera olämplig, som uti ifrågavarande befattningar i marinförvaltningen med fördel syntes kunna anställas underbefäl vid armén eller flottan, som erhållit afsked.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har anført, att de ifrågasatta nya befattningarna visserligen vore afsedda för biträden, som icke kunde antagas hafva någon utsikt till befordran, men, då det syntes kunna inträffa, att ett manligt skrifbiträde, som med iakttagande af nämnda förutsättning antagits till biträde, sedermera under sin tjänstgöring blifvit så väl förtrogen med förekommande göromål samt ådagalagt sådan duglighet och pålitlighet, att han funnes vara framför andra lämplig att befordras exempelvis till landskanslist eller landskontorist, ansåg länsstyrelsen, att någon bestämmelse icke borde meddelas, hvaregenom länsstyrelsen kunde betagas möjlighet att på det sätt, som befunnes lämpligast, tillgodogöra sig ett biträdes arbetskrafter för mera kräfvande uppgifter.

Af de biträdesbefattningar, som föreslagits af vetenskapsakademien, synas två vara afsedda allenast för manliga innehafvare. Härom yttar sig kommittén särskildt längre fram i detta betänkande.

Det torde vara af synnerlig vikt att vinna klarhet, om eller i hvad mån spørgsmålet om kvinnliga eller manliga biträden blifvit löst beträffande de biträdesbefattningar, som på Kungl. Maj:ts förslag blifvit uppförda å ordinarie stat vid 1910 och 1911 årens riksdagar.

Hvad då först angår de vid 1910 års riksdag antagna nya aflöningsstaterna för fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen, är redan förut nämnt, hurusom i staten för fångvårdsstyrelsen finnes uppförd aflöning åt ett »skrifbiträde», medan åter i staten för generaltullstyrelsen uppförts aflöningar för två »kvinnliga skrifbiträden».

Af Kungl. Maj:ts proposition framgår emellertid otvetydigt, att jämväl skrifbiträdesbefattningen hos fångvårdsstyrelsen är afsedd att innehafvas af en kvinna och ej af man.

Vederbörande departementschef har till statsrådsprotokollet redan i den allmänna redogörelsen rörande biträdesfrågan gjort följande uttalande:

»Några myndigheter hafva till stöd för behovet af inrättande af fasta biträdesbefattningar åberopat, att härigenom skulle vinnas en välbehöflig förbättring i de hos dessa myndigheter anställda extra tjänstemäns villkor. Dessa uttalanden synas mig emellertid röja en missuppfattning af syftet med de nya bestämmelserna. Afsikten med dessa är ingalunda att — huru önskvärd en sådan åtgärd än i och för sig kunde vara — tillgodose de extra tjänstemännen, hvilka hafva utsikt till befordran, utan uteslutande att bereda en förbättrad ställning åt de biträden, hvilka utan befodringsutsikter äro hos myndigheterna på ett stadigvarande sätt anställda. För utförande af sådana göromål, hvilka lämpligen — utan åsidosättande af berörda grundsats, att i statstjänsten ej må användas högre kvalificerad arbetskraft än arbetets beskaffenhet nödvändiggör — kunna verkställas af extra tjänstemän med befodringsmöjligheter, böra därför fasta biträdesbefattningar ej inrättas.»

Sedan departementschefen afslutat den allmänna redogörelsen rörande biträdesfrågan, yttrade han, bland annat, följande:

»Efter att sålunda hafva uttalat, huru jag anser biträdesfrågan i allmänhet böra lösas, anhåller jag att få öfvergå till förhållandena i detta hänseende vid fångvårdsstyrelsen.

Det därstädes anställda kvinnliga biträdet utför hos styrelsen förekommande renskrifningsarbete och därmed jämförliga göromål; hon synes därmed vara sysselsatt i sådan utsträckning, att hon otvifvelaktigt är att räkna till den kategori af biträden, som enligt min åsikt bör å ordinarie stat erhålla fast anställning af den art, som af mig angifvits. Att stadigvarande behof af detta biträde inom fångvårdsstyrelsen förefinnes, lär framgå däraf, att» — — — —

»Jag föreslår alltså, att å fångvårdsstyrelsens stat uppföres ett skrifbiträde. Angående beloppet af hennes aflöningsförmåner och därmed sammanhörande förhållanden torde jag få yttra mig i sammanhang med frågan om aflöningsarna åt styrelsens personal i öfrigt.» — — — —

1910 års Riksdags skrifvelse (n:r 2) angående regleringen af utgifterna under riksstatens andra hufvudtitel gifver icke heller någon som

helst anledning till annat antagande, än att skrifbiträdesbefattningen hos fångvårdsstyrelsen var, likasom de båda skrifbiträdesbefattningarna hos generaltullstyrelsen, afsedd för kvinnlig innehafvare.

Att de tolf skrifbiträdesbefattningar hos nedre justitierevisionen, hvarom beslut fattats vid 1911 års riksdag, jämväl äro afsedda uteslutande för kvinnor, gifva handlingarna i ärendet icke någon anledning att betvifla.

I den stat, som vid 1911 års riksdag blifvit antagen för folkskollärarnas pensionsinrättning m. fl. pensions- och understödsanstalter, är uttryckligen upptaget ett »kvinnligt skrifbiträde»; och i den nya staten för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen jämte därunder lydande distrikts-tjänstemän upptagas fem »kvinnliga biträden» hos sistnämnda styrelse.

Af hvad nu anförts lärers nogsamta framgå, att de biträdesbefattningar af ifrågavarande slag, som vid 1910 och 1911 årens riksdagar på förslag af Kungl. Maj:t uppförts å ordinarie stat, äro afsedda för kvinnor.

Det synes kommittén icke vara skäl att göra gällande en annan grundsats beträffande de befattningar af enahanda eller liknande slag, som må komma att uppföras å ordinarie stat hos de ämbetsverk och myndigheter, om hvilka i nu förevarande ärende är fråga.

Äfven om för vissa biträden med kvalificeradt arbete aflöningen må varda i någon mån höjd utöfver den normaltyp, som bestämts för skrifbiträdena hos fångvårds- och generaltullstyrelserna m. fl. verk, lärers dock aflöningen för biträdena i fråga i allt fall icke kunna lämna tillräckligt uppehälle åt en tjänstemannafamilj (detta ord taget i dess hitillsvarande allmänna betydelse).

Ej mindre därutinnan än äfven i beskaffenheten af de göromål, som torde komma att utföras af ifrågavarande biträden, lärers förefinnas skälig anledning att låta befattningarna bestridas af kvinnliga innehafvare.

Af yttrandena från vissa i ärendet hörda myndigheter framgår, att hos dem redan äro anställda manliga skrifbiträden, som anses förtjänta att erhålla ordinarie anställning; hvadan dessa myndigheter ock framhållit önskvärdheten däraf, att befattningarna i fråga finge stå öppna såväl för män som för kvinnor.

Ehuru kommittén, i enlighet med hvad nyss uttalats, icke kunnat biträda denna mening, synes det dock kommittén med billighet öfverensstämmande, att något göres för att icke dylika manliga skrifbiträden i följd af kvinnliga biträdens uppförande på ordinarie stat hos ifrågavarande myndigheter må komma att oförvålladt mista den ställning, de nu intaga.

Det vill synas kommittén, att denna sak skulle kunna lämpligen ordnas på det sätt, att vederbörande myndighet, efter framställning till Kungl. Maj:t, blefve bemyndigad dels att, efter det biträdesbefattning blifvit uppförd å ordinarie stat, låta med dess definitiva tillsättande tills vidare anstå, om skäl af nyss antydd beskaffenhet därtill föranleda, och dels att under tiden, tills befattningen varder med ordinarie innehafvare besatt, för sysslans bestridande använda de med densamma enligt stat förenade aflöningsförmånerna, ålderstillägg naturligen oberäknade.

*Ordningen
för biträde-
nas anta-
gande, kom-
petensför-
dringar,
m. m.*

I kommitténs betänkande af den 31 oktober 1907 framhölls, huru-
som hos skilda myndigheter ordningen för tillsättande af biträdesbefatt-
ningar då var synnerligen växlande. Hos vissa myndigheter skedde till-
sättningen genom beslut af myndigheten eller dennas chef, hos andra
genom underlydande tjänsteman. Stundom förekommo båda dessa antag-
ningssätt jämsides med hvarandra hos samma myndighet.

Med hänsyn till vikten för det allmänna, att för fasta biträdesbe-
fattningar måtte erhållas fullt lämpliga arbetskrafter, ansåg kommittén
det böra föreskrifvas, att dylik befattning skulle tillsättas af myndig-
heten själf.

Efter hvad jämväl omnämndes, hade bland de myndigheter, som
redan då ifrågasatt de fasta biträdenas uppförande på ordinarie stat, fler-
talet ansett deras ställning ej böra göras fastare än den, som tillkomme
ordinarie vaktmästare hos statsmyndigheter i allmänhet.

Af den ofvan omförmälda statistiska utredningen framgick, att hos
flertalet af de statsmyndigheter, hvilka sysselsatte ständiga biträden, några
föreskrifter rörande biträdenas kompetens icke funnos träffade.

Kommittén ansåg emellertid nödvändigt, att för de fasta biträdena,
med den ställning kommittén tänkte sig för dem, vissa kompetensför-

dringar uppställdes. Med hänsyn till den skiftande arten af biträdenas åligganden och arbetets olika beskaffenhet hos särskilda myndigheter syntes dock icke böra ifrågakomma att i sådant hänseende uppställa några allmängiltiga villkor, utan föreskrifter därom böra meddelas särskildt för hvarje myndighet.

I afseende å dessa kompetensfordringar ville kommittén i allmänhet framhålla önskvärdheten af, att anspråken på förbildning för särskilda biträdesbefattningar icke måtte ställas högre, än som kunde anses af förhållandena verkligen betingadt. »Äfven på detta område lär nämligen i regel» — yttrade kommittén — »för den högre kvalificerade arbetskraften betingas en högre ersättning. Och det torde icke vara utan skäl, som det klagas öfver, att man i vårt land är benägen att i viss mån öfverskatta den teoretiska bildningens betydelse, med förbiseende däraf, att, särskildt å ett mera begränsadt arbetsområde, äfven en lägre teoretisk förbildning kan, i mån af vunnen praktisk erfarenhet, lämna fullgodt resultat.»

Inom kommittén hade varit ifrågasatt, huruvida för antagande till fast biträdesbefattning borde företes friskbetyg och föreskrifvas viss maximiålder. Enär emellertid fall kunde tänkas, i hvilka föreskrifter i nämnda hänseenden skulle finnas obilliga eller olämpliga, hade kommittén stannat vid att icke i sådant afseende framställa något förslag, men ansåg vederbörande myndigheters uppmärksamhet böra fästas å angelägenheten af att härutinnan det allmännas intresse blefve i all erforderlig mån beaktadt.

Att kommittén ej saknade skäl för sitt uttalande i sistnämnda hänseende torde framgå af de upplysningar, som inhämtats rörande »ålder vid första anställning hos vederbörande myndighet».

Äfven om hänsyn togs därtill, att några af de kvinnliga biträdena före erhållandet af sin dåvarande befattning tjänstgjort hos annan myndighet, syntes det dock kommittén anmärkningsvärdt, att af dessa biträden ett betydande antal vunnit sin dåvarande anställning först vid ganska framskriden ålder. Ej mindre än 92 (af hela antalet 316 %) hade vid anställandet uppnått mer än 30 år, 26 (89 %) hade öfverskridit 40 år, och ännu vid så hög ålder som 63 år hade ett biträde år 1904 anställts inom ett centralt ämbetsverk.

Af dessa siffror, sammanställda med hvad förut anförts rörande kompetensfordringar och form för anställandet, syntes kommittén kunna dragas den slutsatsen, att i åtskilliga fall tillsättandet af biträdesbefattningar skett icke med tillämpning af principerna om *konkurrens* och *offentlighet*, utan på grund af ömmande omständigheter eller andra personliga förhållanden.

Kommittén ansåg det öfver hufvud taget vara angeläget, att vid besättandet af sådana befattningar, om hvilka då var fråga, komme att såsom det väsentliga beaktas, att staten erhöles den i olika afseenden bästa och lämpligaste arbetskraft. Ur denna synpunkt fann kommittén sig tillika böra, i det allmännas intresse, föreslå, att för antagandet till fast biträde måtte fordras föregående proftjänstgöring, hvars längd syntes böra bestämmas till minst ett år; dock att på särskild pröfning af vederbörande myndighet skulle kunna få ankomma, om och i hvad mån föregående verksamhet som tillfälligt eller ständigt biträde hos samma eller annan statsmyndighet kunde ersätta proftjänstgöringen.

I sitt förenämnda yttrande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1910 uttalade chefen för justitiedepartementet, att, om biträdesbefattning uppfördes å vederbörande myndighets ordinarie stat, bitrådets rättigheter och skyldigheter borde utmätas väsentligen på samma sätt som tjänstemännens.

»Biträde bör alltså» — yttrade departementschefen — »antagas fast, därvid i regel torde vara lämpligast, att — såsom förhållandet nu är med stora klasser af tjänstemän — konstitutorial utfärdas å befattningen, hvaraf åter följer, att biträdet kan i administrativ väg afsättas på grund af fel eller försummelse i tjänsten.

Kompetensfordringarna måste gifvetvis blifva olika och beroende af arten af det arbete, biträdet skall utföra, men alltid torde böra fordras åtminstone ett års proftjänstgöring, med rätt för vederbörande myndighet att pröfva, om och i hvad mån föregående arbete såsom biträde i samma eller annat verk må kunna ersätta proftjänstgöringen.»

Af de myndigheter, som afgifvit yttranden i nu förevarande ärende, har kammarkollegiet hemställt, att i fråga om sättet för antagande, bevil-

jande af ledighet samt i förekommande fall disciplinär bestraffning skulle för skrifbiträden gälla detsamma som för vaktmästare.

Domänstyrelsen har uttalat, att i fråga om biträdes antagande, tjänstledighet, afsked och ansvar för tjänstefel syntes böra tillämpas de i instruktionen för styrelsen den 16 oktober 1908 meddelade föreskrifter i fråga om vaktmästare, samt att samma instruktion borde äfven i öfriga tillämpliga delar vara gällande för biträdena.

I det yttrande, som afgifvits af länsstyrelsen i Västernorrlands län, har uttalats, att innehafvare af befattningarna i fråga vid denna länsstyrelse syntes lämpligen böra antagas af Konungens befallningshafvande medelst konstitutorial. Någon föreskrift om särskild kompetens för dylik befattning ansågs icke erforderlig.

I fråga om särskilda kompetensfordringar har länsstyrelsen i Jönköpings län uttryckt den åsikt, att biträde före anställandet bör hafva ådagalagt prof på färdighet i maskinskrifning.

Statskontoret har för biträden å dess riksbokslutsbyrå ansett böra uppställas såsom kompetensvillkor, att de aflagt antingen afgangsexamen från åtta klassigt elementarläroverk för flickor eller realskoleexamen eller ock visat sig eljest innehafva ungefärligen motsvarande kunskapsmått, med rätt emellertid för statskontoret att vid tillsättande af sådan tjänst låta hvad som möjligen brister en sökande i afseende å examensbetyg uppvägas af ådagalagd skicklighet under föregående tjänstgöring.

För det biträde, under benämning »kartograf», som af domänstyrelsen föreslagits till högre aflöning än efter normaltyp, anser styrelsen fordras särskild kvalifikation, nämligen genomgången ritkurs och god praktik i kartarbeten.

Riksbibliotekarien har yttrat, att »angående de af statsrådet och chefen för justitiedepartementet föreslagna bestämmelserna beträffande biträdens rättigheter och skyldigheter» riksbibliotekarien för sin del icke hade annat att anföra, än att en proftjänstgöring af minst ett år syntes honom onödigtvis lång för bedömande af en persons skicklighet till det slags arbete, som skall utföras af ett skrifbiträde. En inskränkning däri, »som dock för kungl. biblioteket ej bör gå vidare än hvad för liknande befattningar annorstädes kan finnas lämpligt», anser riksbibliotekarien sig böra förorda.

I § 8 uti den för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten den 16 december 1910 utfärdade instruktion särskiljas, i afseende å tillsättandet, i paragrafen angifna »tjänstemän» i styrelsen från skrifbiträdet, förste vaktmästare och vaktmästare. Om dessa sistnämnda, med hvarandra sammanställda befattningar säges, att de tillsättas af styrelsen medelst konstitutorial.

I fråga om kompetensen för skrifbiträdet innehåller instruktionen allenast, i § 10, att, innan sådant biträde erhåller ordinarie anställning, biträdet bör hafva hos styrelsen fullgjort profjtjänstgöring under minst ett år; dock att styrelsen må härifrån medgifva undantag, då sökandes lämplighet för befattningen annorledes styrkes.

I § 39 stadgas, att styrelsen äger efter omständigheterna förordna om ledighet för skrifbiträdet äfvensom för vaktmästare hos styrelsen och om tjänstens uppehållande under sådan ledighet eller då vakans å befattningen inträffar.

Jämväl i fråga om disciplinär bestraffning sammanställas i § 77 skrifbiträdet och vaktmästarna hos fångvårdsstyrelsen.

Af § 20 i den för generaltullstyrelsen den 2 december 1910 utfärdade instruktion framgår, att de kvinnliga skrifbiträdesbefattningarna hos styrelsen tillsättas af styrelsen medelst konstitutorial, samt att vid ledigblifvande sådan befattning skall medelst annons i allmänna tidningarna och anslag i styrelsens lokal kungöras ledig till ansökning inom tjugu dagar efter kungörandet. Om någon profjtjänstgöring för skrifbiträde nämnes ej.

Jämlikt § 22 är det styrelsen, som beviljar tjänstledighet åt skrifbiträde för huru lång tid som helst och som förordnar om befattningens uppehållande genom vikarie.

I den afdelning af instruktionen, som handlar om åtal och ansvar för tjänstefel, nämnes ej något särskildt i fråga om skrifbiträdena hos styrelsen.

Det torde i detta sammanhang få omnämnas, att i kungl. bref den 16 december 1910 till fångvårdsstyrelsen, med vissa föreskrifter i anledning af de från och med år 1911 gällande nya aflöningsstater för fång-

vården och därmed sammanhörande förhållanden, förordnats, att i konstitutorial, som af fångvårdsstyrelsen utfärdas för skrifbiträdet, skall, till dess allmänna föreskrifter blifvit meddelade beträffande de hos statens ämbetsverk och myndigheter å ordinarie stat anställda skrifbiträden, intagas förbehåll om skyldighet för biträdet att vara underkastadt de föreskrifter, som sålunda kunna blifva utfärdade.

Likaledes är i kungl. bref den 25 november 1910 till generaltullstyrelsen, angående styrelsens framställning i fråga om tillsättande af de å 1911 års stater för tullverket uppförda två skrifbiträdesbefattningarna hos styrelsen m. m., förklaradt, att vid utfärdande af konstitutorial för kvinnligt skrifbiträde i generaltullstyrelsen skall i konstitutorialet intagas förbehåll därom, att biträdet skall underkasta sig de allmänna villkor och bestämmelser, som vid blifvande reglering beträffande kvinnliga biträden hos statens ämbetsverk och myndigheter kunna varda meddelade.

För egen del får kommittén i nu förevarande hänseenden åberopa hvad kommittén, såsom ofvan erinrats, anført i enahanda afseenden uti sitt betänkande af den 31 oktober 1907 (delen VII).

Efter det skrifbiträden blifvit vid 1910 års riksdag uppförda å ordinarie stat hos fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen, hafva ock i de nya instruktionerna för nämnda två ämbetsverk intagits stadganden, jämlikt hvilka skrifbiträdena skola antagas af vederbörande myndigheter själfva medelst konstitutorial.

I fråga om kompetensfordringar har chefen för justitiedepartementet uti sitt grundläggande yttrande i förevarande ämne till statsrådsprotokollet den 14 januari 1910 uttalat sig i hufvudsaklig öfverensstämmelse med kommitténs uppfattning, äfven beträffande profjtjänstgöringen.

Föreskrift om sådan profjtjänstgöring har ock intagits i instruktionen för fångvårdsstyrelsen, med rätt emellertid för denna styrelse att medgifva undantag, då sökandes lämplighet för befattningen annorledes styrkes.

Uti instruktionen för generaltullstyrelsen finnes däremot icke intagen någon föreskrift i fråga om profjtjänstgöring.

Kommittén tillåter sig hemställa, att, utan afseende å hvad riksbibliotekarien anført, föreskrifter i nyssberörda hänseende måtte meddelas

vederbörande myndigheter i enlighet med hvad som stadgats för fångvårdsstyrelsen.

Vare sig nu att i blifvande instruktionsbestämmelser biträdena i fråga varda i afseende å antagande, tjänstledighet, afsked, disciplinär bestraffning i förekommande fall m. m. sammanställda med vaktmästare eller ej, anser sig kommittén böra ånyo framhålla betydelsen af att vid tillsättningen af biträdesbefattningarna principerna om konkurrens och offentlighet måtte komma i tillämpning, såsom skett beträffande skrifbiträdena hos generaltullstyrelsen med den affattning instruktionen för denna styrelse erhållit.

Likasa synas, i enlighet med hvad som blifvit bestämdt i instruktionerna för fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen, frågor om tjänstledighet för biträdena böra få afgöras af myndigheten själf, utan afseende å tidslängden för ledigheten.

Slutligen tillåter sig kommittén beträffande kompetensfordringarna inom särskilda verk fästa uppmärksamheten å angelägenheten däraf att för vissa biträden, exempelvis dem å statskontorets riksbokslutsbyrå, räknebiträdena å kammarrättens revisionsafdelning samt en del biträden hos arméförvaltningen, kunskap i bokföring varder uppställd såsom kompetensvillkor. Färdighet i maskinskrifning synes i regeln böra fordras för antagande till skrifbiträde. I vissa fall torde ock vana vid stenografering kunna få anses såsom en väsentlig merit.

*Befattnings
frånträdande
vid
giftermål.*

Att till de befattningar, om hvilka nu är fråga, icke må befordras gift kvinna, utan allenast sådan som är ogift eller änka, har kommittén ansett sig böra förutsätta.

Hvad åter angår spörsmålet, huruvida kvinnlig befattningshafvare, som träder i gifte, må kunna få kvarstå i befattningen eller ej, är detta spörsmål olika besvaradt inom skilda områden af statstjänsten.

I kungl. kungörelsen den 6 november 1903, angående kompetens för kvinnliga läkare att innehafva vissa läkarbefattningar, är stadgadt, att, om kvinnlig läkare, som på grund af offentlig myndighets förordnande innehar tjänstebefattning, träder i gifte, hon skall anses hafva frånträdt befattningen.

Stadgan för rikets allmänna läroverk den 18 februari 1905 — som i § 186 föreskrifver, att sökande till lärarinnebefattning vid samskola skall vara ogift — innehåller i § 128 (äfvén sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelse den 3 november 1909) den bestämmelse, att lärarinna, som träder i gifte, är skyldig att afgå från sin befattning och bör i sådant fall ofördröjligen till öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk ingifva sin anhållan om afsked.

I anslutning härtill föreskrifves ock i § 190 af samma stadga, att lärarbefattning i teckning och musik vid realskola kan *sökas och innehafvas* äfvén af kvinna, *såvida hon är ogift* och uppfyllt de för sådan befattnings erhållande föreskrifna villkor.

Stadgan för folkskolelärarseminarierna i riket den 29 januari 1886 däremot — som i § 14 innehåller, att vid lärarinneseminarium minst en af adjunktsbefattningarna skall bestridas af lärarinna och att för undervisningen i gymnastik, i teckning samt i musik och sång böra förordnas lärarinnor, såvida icke, hvad de två sistnämnda ämnena angår, särskilda omständigheter föranleda undantag, äfvén som att för undervisningen i den med sådant seminarium förenade öfningsskola likaledes skall förordnas lärarinna — föreskrifver i § 21, att, i händelse lärarinna med adjunkts tjänstgöring träder i gifte, det må ankomma på konsistoriets bepröfvande, om hon må bibehållas vid tjänsten; ägande konsistoriet sedermera uppsäga henne därifrån, då läroverkets bästa finnes sådant kräfva.

Uti § 38 i instruktionen för generalpoststyrelsen den 31 december 1909 stadgas följande.

Till vissa i postverkets stater angifna befattningar kan äfvén antagas myndig kvinna, hvilken är ogift eller änka.

Träder kvinna, som innehar sådan befattning vid postverket, i gifte, skall hon anses hafva frånträdt befattningen, likväl med rätt för styrelsen att, om särskilda omständigheter därtill föranleda, behålla henne såsom extra tjänsteman.

I §§ 77 och 128 af instruktionen för järnvägsstyrelsen med underlydande distriktsförvaltningar den 31 december 1907 föreskrifves, att, därest kvinna, som å ordinarie stat innehar tjänst vid styrelsen eller vid

distrikt, träder i gifte, hon skall anses hafva frånträdt sin befattning, styrelsen resp. distriktsförvaltningen dock obetaget att, där sådant anses lämpligt, bibehålla henne i extra tjänst.

Jämväl i instruktionen för telegrafstyrelsen den 11 oktober 1907, § 30, finnes stadgadt, att, om kvinna, som innehar tjänst å ordinarie stat vid telegrafverket, träder i gifte, hon skall anses hafva frånträdt befattningen, styrelsen dock obetaget att, där sådant anses lämpligt, bibehålla henne i extra tjänst.

Enligt kungl. kungörelsen den 30 september 1910 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af aflöningsförmåner enligt den från och med år 1911 gällande ordinarie stat för fångvårdsstaten är kvinnlig befattningshafvare, som ingår äktenskap, skyldig afgå från tjänsten, om fångvårdsstyrelsen finner det nödigt. Å den nämnda staten äro såsom kvinnliga befattningshafvare upptagna, förutom en skollärlarinna vid straffängelset i Stockholm, första vaktfruar, vaktfruar och kokerskor.

I instruktionen för generaltullstyrelsen den 2 december 1910, § 20, finnes stadgadt, att om kvinna, som innehar ordinarie skrifbiträdesbefattning hos styrelsen, träder i gifte, hon skall anses hafva frånträdt befattningen, styrelsen dock obetaget att, där sådant anses lämpligt, bibehålla henne i extra tjänst.

Någon motsvarande bestämmelse finnes icke intagen i instruktionen för fångvårdsstyrelsen den 16 i samma månad.

Såsom ofvan är nämnt, har emellertid i kungl. bref till fångvårdsstyrelsen den 16 december 1910 förordnats, att i konstitutorial, som af fångvårdsstyrelsen utfärdas för dess skrifbiträde, skall, till dess allmänna föreskrifter blifvit meddelade beträffande de hos statens ämbetsverk och myndigheter å ordinarie stat anställda skrifbiträden, intagas förbehåll om skyldighet för biträdet att vara underkastadt de föreskrifter, som sålunda kunna blifva utfärdade.

Efter öfvervägande af hvad sålunda uti ofvannämnda hänseende finnes föreskrifvet för skilda områden af statstjänsten har kommittén för sin del ansett det vara lämpligast, att för biträdesbefattningar, om hvilka nu är fråga, varda i berörda hänseende meddelade bestämmelser i huf-

vudsaklig öfverensstämmelse med dem, som gälla för generaltullstyrelsens skrifbiträden samt för kvinnliga tjänstemän vid postverket, statens järnvägar och telegrafverket.

Kvinna, som innehar ordinarie biträdesbefattning, skulle alltså, om hon ingår äktenskap, anses hafva därmed frånträdt befattningen, vederbörande myndighet, som anställt henne, obetaget, att, där sådant befinnes lämpligt, bibehålla henne i extra tjänst eller använda henne såsom tillfälligt biträde.

Såsom förut är antydt, hade kommittén i sitt betänkande den 31 oktober 1907 (delen VII) uttryckt den åsikt, att fasta biträdesbefattningar icke borde ifrågakomma för andra biträden än sådana, hvilkas arbetskraft vederbörande myndigheter behöfde utnyttja i hufvudsakligen samma omfattning som de ordinarie tjänstemännens.

*Arbetstid;
frågan om
ersättning
för öfver-
tidsarbete
m. m.*

I sådant hänseende fästade kommittén i det nämnda betänkandet uppmärksamheten därå, att med de löneregleringar, som år 1907 beslutats för statskontoret, arméförvaltningen, telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen, förknippats villkor om viss daglig arbetstid å tjänsterummet för den ordinarie personalen. Men denna arbetstid hade bestämts olika, nämligen vid telegrafstyrelsen och järnvägsstyrelsen till minst 7 effektiva timmar samt vid statskontoret och arméförvaltningen till minst 6 timmar, allt hvarje söckendag, i den mån ej undantag kunde anses böra stadgas eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas.

Kommittén antog, att den arbetstid, som bestämts för den ordinarie personalen vid statskontoret och arméförvaltningen, skulle vid stundande löneregleringar för andra centrala ämbetsverk i allmänhet komma att vinna tillämpning äfven för dessas ordinarie personal. Vid sådant förhållande syntes det kommittén, att en daglig arbetstid å tjänsterummet af enahanda längd borde i regel föreskrifvas äfven för de fasta biträden, som kunde komma att anställas hos samma myndigheter.

Därvid vore emellertid att märka — yttrade kommittén vidare — att för den ordinarie personalen hos dessa myndigheter den föreskrifna arbetstiden å tjänsterummet utgjorde allenast en minimitid, med skyldighet för vederbörande att därutöfver, utan särskild ersättning, å tjänste-

rummet eller i hemmet åt tjänsten ägna den ytterligare tid, som kunde finnas erforderlig.

En dylik förpliktelse ansåg kommittén dock ej billigtvis böra ifrågasättas för en personal i den ställning, som de fasta biträdena enligt kommitténs då framlagda förslag skulle erhålla; utan syntes det, att för dem den föreskrifna arbetstiden å tjänsterummet borde innefatta det mått af arbete, som af dem kräfdes såsom vederlag för dem tillerkända aflönningen. Något öfvertidsarbete och därmed förbunden särskild ersättning borde, enligt kommitténs åsikt, i regel icke för dem förekomma, enär däraf lätteligen kunde blifva följd, att biträdenas arbetskraft, till men såväl för dem själfva som för det allmänna, i förtid brötes. Visade sig mera regelbundet eller för längre tid, att göromålen icke af de fasta biträdena medhunnas under den stadgade arbetstiden, borde i erforderlig mån anlitas tillfälliga arbetskrafter eller ock den fasta biträdespersonalen i behörig ordning förstärkas.

Hvad som för fasta biträden hos de centrala verken kunde komma att bestämmas i fråga om den dagliga arbetstiden å tjänsterummet, syntes kommittén ock kunna i möjligaste mån tillämpas äfven hos andra myndigheter, där fasta biträden kunde komma att anställas.

I sitt meranämnda yttrande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1910 anförde chefen för justitiedepartementet uti nu ifrågavarande hänseende följande.

»Biträdets arbetstid å tjänsterummet bör i regel vara 6 timmar, men i verk, där nämnda arbetstid är för tjänstemännen bestämd till 7 timmar, denna tid. Är arbetstiden 6 timmar, bör biträdet vara pliktigt att i särskilda fall, då arbetets behöriga gång det kräver, kvarstanna i arbetet å tjänsterummet intill ytterligare en timme, men verkställer biträdet arbete därutöfver, vare sig å tjänsterummet eller i hemmet, bör detta särskildt betalas».

I ett till handlingarna i nu förevarande ärende hörande yttrande har länsstyrelsen i Stockholms län framhållit önskvärdheten af att tydlig bestämelse meddelas, huruvida ett skrifbiträdes anställning på ordinarie stat skall medföra hinder för länsstyrelsen att åt biträdet mot särskild ersätt-

ning öfverlämna utförande af skrifarbete, som icke medhinnes på den ordinarie arbetstiden om sex timmar å tjänsterummet.

Kammarkollegiet har i sitt yttrande erinrat, hurusom i § 27 uti instruktionen den 26 maj 1909 föreskrifves i första punkten, att för ordinarie tjänstinnehafvare i nämnda ämbetsverk den dagliga arbetstiden å tjänsterummet skall, i den mån ej i det följande annorlunda stadgas, utgöra sex timmar hvarje söckendag. »I den sålunda bestämda arbetstiden» — hette det i andra punkten — »äger öfverordnad att vid alla de tillfällen, då göromålens gång det kräver, påfordra nödig utsträckning.»

Af kollegiet har föreslagits, att i sistnämnda punkt skulle efter orden »påfordra nödig utsträckning» tilläggas »som hvad skrifbiträde angår dock ej må utan särskild ersättning öfverstiga en timme dagligen».

Domänstyrelsen har uttryckt den mening, att beträffande samtliga af styrelsen föreslagna biträdena borde gälla, att för de ifrågasatta aflöningsarna biträdena icke borde anses skyldiga att arbeta mer än sex timmar dagligen, utan äga rätt att för öfverarbete, när så påkallades och de sådant mäktade, erhålla skälig ersättning efter styrelsens bestämmande.

Generalpoststyrelsen, som — till det antal, hvarom förut är nämndt — föreslagit uppförandet i postverkets aflöningsstat af kvinnliga biträden hos styrelsen och postdirektionerna samt vid postkontoret Malmö 1, har till stöd för krafvet på högre aflöningsförmåner för dessa biträden än för skrifbiträdena i fängvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen anfört, bland annat, att hos sistnämnda båda ämbetsverk den dagliga tjänstgöringstiden för den ordinarie personalen vore afsedd att utgöra i allmänhet minst sex timmar, under det densamma för motsvarande personal hos generalpoststyrelsen och underlydande förvaltningar i allmänhet uppginge till minst sju timmar.

Riksarkivarien har beträffande tjänstgöringstiden för de af honom föreslagna kvinnliga biträden (»kopister») i riksarkivet, förklarat sig anse, att de föreskrifna sex timmarna, med afseende fästadt på den särskilda uppmärksamhet, som vissa af »kopisternas» göromål kräfde, skäligen borde kunna nedsättas till högst fem.

Det till uppförande å karolinska institutets stat föreslagna biblioteksbiträdet har, med afseende å de fordringar på språkkunskaper och

biblioteksskänedom, som ställas på detta biträde, synts vederbörande lärarkollegium böra tillerkännas förmånen af något kortare tjänstgöringstid, minst fem timmar om dagen, med undantag för den tid under månaderna juni—augusti, då semester ej åtnjötes, under hvilken tid tjänstgöringen skulle pågå så många timmar om dagen, som kanslern enligt lärarkollegiets förslag kunde finna skäligt bestämma.

Vetenskapsakademien har beträffande ett vid meteorologiska centralanstalten anställt biträde, som föreslagits till uppförande å ordinarie stat, framhållit, att af detta biträde kräfdes högre kvalifikationer än de för ifrågavarande slag af statstjänare vanliga. Enligt hvad anstaltens föreståndare förklarat, kunde i följd af arbetets ansträngande beskaffenhet den dagliga arbetstiden för nämnda biträde ej lämpligen utsträckas till »det normala måttet» eller sex timmar. Allenast under förutsättning att så ej blefve fallet, ansåg akademien sig kunna föreslå normalaflöning åt ifrågavarande biträde. Det hemställdes, att biträdets uppförande å ordinarie stat ej måtte för detsamma föranleda längre arbetstid än akademien eller anstaltens föreståndare från angifna synpunkter funne skäligt föreskrifva.

I de på senare tiden fastställda instruktioner för ett flertal ämbetsverk och myndigheter finnes stadgadt, att för ordinarie tjänstinnehavare den dagliga arbetstiden å tjänsterummet skall hvarje söckendag utgöra sex timmar, att i den sålunda bestämda arbetstiden öfverordnad äger påfordra nödig utsträckning vid alla de tillfällen, då göromålens gång det kräfver, men att å andra sidan den dagliga arbetstiden å tjänsterummet må kunna, om och i den mån omständigheterna det medgifva, för tre månader under tiden juni—september inskränkas till fyra timmar.

Beträffande styrelserna för post- och telegrafverken är i instruktioner stadgadt, att samtliga ordinarie tjänstemän skola vara å tjänsterummet tillstädes minst 7 effektiva timmar hvarje söckendag. Generalpostdirektören och generaldirektören för telegrafverket äga emellertid att, hvar för sitt verk, på grund af särskilda omständigheter medgifva undantag från denna regel.

Vidkommande styrelsen för statens järnvägar är stadgadt i instruktion, att styrelsens samtliga tjänstemän skola vara tillstädes å tjänste-

rummet minst sju fulla arbetstimmar hvarje söckendag, i den mån ej undantag kunna anses böra stadgas i arbetsordning eller för särskilda fall efter pröfning medgifvas af styrelsen. I den sålunda bestämda arbetstiden äger öfverordnad påfordra nödig utsträckning vid alla de tillfällen, då göromålens gång det kräfver. Å andra sidan må styrelsen, om och i den mån omständigheterna det medgifva, kunna för tre månader under tiden juni—september medgifva viss inskränkning i den dagliga arbetstiden å tjänsterummet, dock ej med mera än sju timmar i veckan.

I § 34 uti instruktionen den 16 december 1910 för fångvårdsstyrelsen och fångvårdsstaten meddelas, uti första punkten, för ordinarie befattningshufvud hos fångvårdsstyrelsen den vanliga allmänna föreskriften om arbetstiden å tjänsterummet sex timmar hvarje söckendag.

Uti andra punkten af samma paragraf heter det i begynnelsen:

»I den sålunda bestämda arbetstiden äger öfverordnad att vid alla de tillfällen, då göromålens gång det kräfver, påfordra nödig utsträckning, för skrifbiträdet dock icke längre än en timme.»

För skrifbiträdena hos generaltullstyrelsen finnes däremot någon dylik begränsning af arbetstiden icke medgifven i den för sistnämnda styrelse den 2 december 1910 utfärdade instruktionen (§ 31).

Det torde i detta sammanhang böra omnämnas, att i det ofvan åberopade kungl. brefvet till fångvårdsstyrelsen den 16 december 1910 jämväl finnes intagen den bestämmelsen, att det å den nya aflöningsstaten för styrelsen uppförda skrifbiträde skall åligga att utföra hos styrelsen förekommande renskrifnings- och därmed jämförliga göromål, i den mån de medhinnas å den för biträdet föreskrifna arbetstid.

I sitt betänkande af den 31 oktober 1907 angaf kommittén sin uppfattning rörande den dagliga arbets- eller tjänstgöringstiden för de fasta biträdena med den ställning kommittén då tänkte sig för dem.

Då nu emellertid, med fullföljd af de vid 1910 och 1911 årens riksdagar efter framställningar från Kungl. Maj:t fattade beslut, frågan gäller biträden, som skola uppföras å ordinarie stat, vill kommittén i förevarande hänseende ansluta sig till chefens för justitiedepartementet uttalande den 14 januari 1910 därom, att bitrådets arbetstid å tjänsterummet bör i regel vara 6 timmar, men i verk, där nämnda arbetstid är för tjänste-

männen bestämd till 7 timmar, denna tid, samt att, då arbetstiden är 6 timmar, biträdet bör vara pliktigt att i särskilda fall, när arbetets behöriga gång det kräfver, kvarstanna i arbetet å tjänsterummet intill ytterligare en timme.

Däremot anser sig kommittén böra bestämdt afstyrka, att i blifvande bestämmelser för å ordinarie stat uppförda biträden medgifves ersättning för öfvertidsarbete.

Till stöd för sin uppfattning härutinnan vill kommittén ej utesluta åberopa de konsekvenser, som af sådant medgifvande skulle härflyta för statsverket, i ty att anspråk i enahanda hänseende säkerligen skulle framkomma från vaktmästare och andra kategorier af statstjänare.

Kommittén vill därutöfver ånyo upprepa hvad redan i delen VII anfördes därom, att öfvertidsarbete och därmed förbunden särskild ersättning lätteligen kunna hafva till följd, att biträdenas arbetskraft, till men såväl för dem själfva som för det allmänna, brytes i förtid.

Det torde ej sakna sitt intresse att här erinra, hurusom i den till kommittén i förevarande ärende remitterade framställningen från föreningen af kvinnor i statens tjänst förekommer följande uttalande:

— — »den som under årtal arbetar forceradt i 6 timmar om dagen, står i *längden* ej ut med att ytterligare öka arbetstimmarnas antal, åtminstone ej utan att precisionen i det ordinarie arbetet och därmed arbetsprodukten och arbetsgifvaren blifva lidande».

Såsom förut är nämndt, har länsstyrelsen i Uppsala län påpekat, att hos länsstyrelsen erfordrades biträde med renskrift äfven af sådana expeditioner, för hvilka landssekreteraren och landskamreraren ägde uppbära lösen och hvilka till följd däraf bekostades af dem personligen. För sådan renskrift plägade årligen betalas af landssekreteraren omkring 100 kronor, af landskamreraren omkring 60 kronor.

Länsstyrelsen har hemställt, att landssekreteraren och landskamreraren måtte erhålla tillstånd att — om så låte sig göra utan hinder för de fast anställda skrifbiträdenas öfriga göromål — få för sådan renskrift anlita dessa under deras tjänstgöringstid å tjänsterummen, med skyldighet för landssekreteraren och landskamreraren att därför lämna ersätt-

ning med belopp, hvarom öfverenskommelse kunde träffas mellan dem och skrifbiträdena.

Riksarkivarien har, för den händelse att de för riksarkivet föreslagna biträden å stat (»kopister») måste nöja sig med aflöning efter normaltypen, ansett billigheten kräfva, att någon ersättning bereddades dem på annat sätt. Därvid låge det, enligt riksarkivariens mening, nära till hands att tänka sig, att de afskrifter, som verkställdes dels för riksarkivets urkundspublikationer och dels för enskilda personers räkning, hädanefter såsom hittills finge särskildt betalas dels af publikationsanslaget och dels af hvad som inflöte i föreskrifven lösen.

Kommittén anser sig i princip ej kunna tillstyrka, att biträden å stat under arbetstiden å tjänsterummet få mot särskild ersättning sysselsättas med utskrift af expeditioner eller afskrifter, för hvilka enligt gällande författning lösen utgår till vederbörande tjänstemän, ej heller att, på sätt riksarkivarien alternativt ifrågasatt, biträdena i riksarkivet utöfver aflöningen å stat erhålla särskilda ersättningar från omförmälda publikationsanslag.

Vid det yttrande, kammarkollegiet afgifvit i nu förevarande ärende, finnes fogadt ett särskildt anförande af kammarrådet Hj. Nehrman.

Han har till kollegiets förslag i ämnet, såvidt det anginge de två skrifbiträden, som ej skulle placeras i kollegiets arkiv, ansett sig böra foga uttalande därom, att dessa biträden — hvilka han förutsatte böra äga fullt nöjaktig färdighet i maskinskrifning — jämväl borde få af ledamöterna växelvis under någon viss lämplig tid hvarje vecka, likvisst utan betydligare inkräktningsarbete, disponeras för skrifning efter diktamen, excerpering ur handlingar m. m. samt för uppsättning af konceptexpeditioner.

I anledning däraf har kommittén ansett sig allenast böra uttala den förvissning, att i vederbörande ämbetsverks och myndigheters instruktioner och arbetsordningar icke komma att införas några bestämmelser, hvarigenom ett skrifbiträdes arbete inskränkes till enbart renskrifning, utan att biträdet må kunna därutöfver användas till annat lämpligt arbete på sätt för verkets uppgifter och till det allmännas båtnad finnes vara mest gagneligt.

Aflöning.

Vidkommande de ämbetsverk och myndigheter, hos hvilka den normala arbetstiden för vederbörande ordinarie tjänstinnehafvare utgör sex timmar hvarje söckendag, anser kommittén sig böra förutsätta, att vid uppförande å ordinarie stat af biträden, som syssla uteslutande eller hufvudsakligen med renskrifning eller andra enklare göromål, aflöningen till dessa biträden kommer att bestämmas efter den antagna normaltypen, d. v. s., fränsedt ortstillägg i förekommande fall, till de belopp, som vid 1910 års riksdag fastställdes för skrifbiträdena hos fängvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen och vid 1911 års riksdag för biträden hos nedre justitierrevisionen m. fl. verk.

För biträden, af hvilka enligt vederbörandes mening skulle krävas ett mera kvalificeradt arbete, hafva, efter hvad i nu förevarande ärende inkomna handlingar utvisa, flera ämbetsverk föreslagit höjning af den normala begynnelseaflöningen med olika belopp, högst 400 kronor. I fråga om ålderstilläggen har i allmänhet icke föreslagits någon afvikelse från normaltypen (2 ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år).

Undantag i sistnämnda hänseende utgöra

kammarrätten, som föreslagit, att räknebiträdena å dess revisionsafdelning skulle erhålla *tre* ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor, samt försäkringsinspektionen, som föreslagit två ålderstillägg, hvartdera å 250 kronor.

Ålderstillägg till sistnämnda belopp har ock föreslagits af generalpoststyrelsen för biträden hos styrelsen och vissa underlydande förvaltningar, men denna styrelse och de underlydande förvaltningarna intaga i vissa hänseenden en särställning, såsom redan är nämndt och än vidare kommer att beröras i det följande.

Arméförvaltningen har för tre biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter icke begärt å stat andra löneförmåner än de normala, men däremot hemställt om ett särskildt belopp till aflöningsfyllnad åt dessa tre biträden.

För kommittén har det tett sig såsom önskvärdt, att vid bestämmandet af aflöningen för sådana biträden å stat, om hvilka i före-

varande ärende är fråga, de biträden, för hvilka den normala arbetstiden kommer att utgöra sex timmar hvarje söckendag, ej varda uppdelade i flera aflöningsgrader än som af omständigheterna kunna anses oundgängligen påkallade.

Det har syntts kommittén, att i sådant hänseende vore tillfyllest, om utöfver den normala typen funnes allenast en ytterligare aflönings-typ, afsedd för biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter.

Sistnämnda typ torde skäligen kunna, på sätt statskontoret föreslagit för biträden å dess riksbokslutsbyrå, bestämmas till 800 kronor i lön, 650 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg, där sådant utgår med fullt belopp, eller sammanlagdt 1,600 kronor, hvar-till skulle kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år. Slutaflöningen blefve då 2,000 kronor och i pension skulle kunna erhållas 1,200 kronor.

Det torde i detta sammanhang böra erinras, att föreningen af kvinnor i statens tjänst uti den till kommittén remitterade framställningen såsom önskemål vid uppgörande af förslag till aflöning för kvalificerade kvinnliga befattningshafvare hos statens ämbetsverk och myndigheter, särskildt hos statskontoret m. fl. angifna verk, framhållit, att dessa befattningshafvare måtte erhålla en begynnelseaflöning af 1,600 kronor (fördelad i lön 1,000, tjänstgöringspenningar 450 och ortstillägg 150 kronor) jämte två ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år, alltså 2,000 kronor såsom slutaflöning.

Hvad angår aflöningen till de biträden, som skola uppföras å postverkets stat, måste naturligen hänsyn tagas dels till den längre normala arbetstiden, dels ock därtill att vid uppgörandet af den för postverket nu gällande stat blifvit i flera hänseenden tillämpade andra grunder än de som kommit i tillämpning beträffande ett flertal andra verk och myndigheter. Härtill återkommer kommittén i det följande.

Ålderstillägg åt biträden, som varda uppförda å stat, böra gifvetvis utgå af samma anslag, hvarifrån sådana aflöningstillägg utgå till öfriga ordinarie befattningshafvare hos vederbörande ämbetsverk och myndigheter.

Semester.

Enligt de aflöningsvillkor, som vid 1910 års riksdag godkändes för fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen, skulle skrifbiträden därstädes, likasom tjänstemännen af första lönegraden, äga årligen, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kunde ske, åtnjuta semester, en hvar under en månad.

Enahanda semesterförmån har vid 1911 års riksdag bestämts för skrifbiträden hos nedre justitierevisionen och direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning m. fl. pensions- och understödsanstalter äfvensom för kvinnliga biträden hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Att nu, såsom af länsstyrelserna i Södermanlands och Jämtlands län blifvit ifrågasatt, uti blifvande allmänna bestämmelser inskränka semestertiden för dylika biträden å stat till fjorton dagar, anser sig kommittén icke hafva anledning tillstyrka, allrahelst som kommittén redan i sitt betänkande af den 31 oktober 1907 för fasta biträden hos statsmyndigheter föreslog en månads semester.

För biträden å stat hos generalpoststyrelsen och därunder lydande förvaltningar måste emellertid uti ifrågavarande afseende behörig hänsyn tagas till hithörande bestämmelser i gällande aflöningsreglemente af den 27 augusti 1909.

Där stadgas i § 14 första punkten: »Tjänsteman äger årligen, när sådant utan hinder för göromålens behöriga gång kan ske, åtnjuta semester, generalpostdirektören, byråchef, kamrerare, sekreterare, förste aktuarie, intendent och ombudsman under 45 dagar, annan tjänsteman af högre grad de första 3 kalenderåren, hvarunder han innehar ordinarie anställning i postverket, under 15 dagar och därefter under 30 dagar, samt tjänsteman af lägre grad de första 3 kalenderåren af sin ordinarie anställning under 8 dagar och därefter under 15 dagar».

Till »tjänstemän af lägre grad» höra enligt reglementet vaktmästare hos generalpoststyrelsen, förste postvaktmästare, förste postiljon, postvaktmästare och postiljon. Till »tjänstemän af högre grad» räknas jämväl kvinnliga postexpeditörer.¹

I anslutning till ofvannämnda stadgande lära sådana biträden hos generalpoststyrelsen och underlydande förvaltningar, om hvilkas uppförande å ordinarie stat är fråga uti nu förevarande ärende, böra i afse-

ende å semesterförmån sammanställas med de posttjänstemän, för hvilka semester de första 3 kalenderåren, hvarunder de innehafva ordinarie anställning i postverket, utgör 15 dagar och därefter 30 dagar.

De allmänna villkor och bestämmelser, som finnas stadgade för åtnjutande af de i nya staterna för fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen upptagna aflöningsförmåner, gälla ock för de hos dessa båda styrelser på stat anställda skrifbiträden. *Aflöningsvillkor i öfrigt.*

Förutom den bestämmelse om semester för skrifbiträde, hvarom ofvan är nämnt, finnes emellertid, beträffande såväl fångvårdsstyrelsen som generaltullstyrelsen, bland aflöningsvillkoren infördt det särskilda stadgande, att skrifbiträde, som vid den nya statens ikraftträdande är anställdt hos fångvårdsstyrelsen, resp. generaltullstyrelsen, och antages till biträde å denna stat, äger att för åtnjutande af löneförhöjning (genom ålderstillägg) räkna sig till godo den tid, biträdet därförinnan innehaft stadig anställning hos styrelsen.

I anslutning till hvad sålunda gäller för fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens skrifbiträden lära ock föreskrifter böra meddelas i blifvande bestämmelser för sådana biträden å stat, hvarom nu är fråga, med de modifikation, till hvilka förhållandena kunna föranleda.

Härvid bör naturligen uppmärksammas, att i förevarande ärende är fråga, ej om *nya* stater, utan om *ändringar* i stater för *nyreglerade* verk i syfte att erforderliga biträdesbefattningar må varda uppförda å stat.

Såsom exempel på särskilda fall, då en modifikation kan anses erforderlig, må anföras förhållandet beträffande skrifbiträdena hos nedre justitierevisionen.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 13 januari 1911 af kommitténs betänkande angående nedre justitierevisionen jämte öfriga yttranden och framställningar i ärendet yttrade chefen för justitiedepartementet i fråga om ålderstillägg för skrifbiträden i nämnda ämbetsverk följande:

»I fråga om löneförhöjning genom ålderstillägg är bland villkoren för åtnjutande af aflöning enligt den nya staten för fångvårdsstyrelsen

intaget det särskilda stadgande, att skrifbiträde, som vid den nya statens ikraftträdande är anställt hos fångvårdsstyrelsen och antages till biträde å denna stat, äger att för åtnjutande af löneförhöjning räkna sig till godo den tid, biträdet därförinnan innehåft stadig anställning hos styrelsen.

Med afseende emellertid å den särskilda ställning i aflöningshänseende, som skrifbiträdena hos nedre justitierevisionen hittills intagit, har det synts kommittén lämpligen böra ankomma på Kungl. Maj:ts pröfning, om och i hvad mån skrifbiträde, som vid den nya statens ikraftträdande är anställt vid nedre justitierevisionen och antages till biträde å den nya staten, må för åtnjutande af löneförhöjning genom ålderstillägg få räkna sig till godo den föregående tjänstgöringen vid nedre revisionen.

Kommittén syftar härvid å det förhållandet, att de renskrifverskor, som nu arbeta i nedre revisionen, hittills hufvudsakligen erhållit betalning icke af staten, utan af tjänstemän i nedre revisionen, åt hvilka anslagits särskilda renskrifningspenningar. Detta förhållande torde ock motivera den af kommittén föreslagna afvikelse från de vanliga bestämmelserna om äldre biträdens rätt att räkna sig tjänstgöring i verket före nya statens ikraftträdande till godo i fråga om rätt till ålderstillägg.

Den af Riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag antagna bestämmelse uti omförmälda hänseende för skrifbiträde hos nedre justitierevisionen är affattad i öfverensstämmelse med kommitténs förslag.

Kommittén har i det föregående hemställt, att för biträden af nu ifrågavarande slag i allmänhet skulle gälla två särskilda aflönings typer, den ena slutande på 1,600 kronor och den andra begynnande med nämnda belopp.

I händelse af bifall till detta förslag skulle det kunna inträffa, att ett biträde med aflöning efter den lägre typen befordras till biträdesbefattning, för hvilken aflöning utgår efter den högre typen.

Det har synts kommittén skäligt, att i sådant fall biträde, som redan intjänat sista ålderstillägget i den lägre graden, må för erhållande af första ålderstillägget i den högre graden få tillgodoräkna sig högst fem år af den tid, som förflutit från det biträdet tillträdde det sista ålderstillägget i den lägre graden.

Bland aflöningsvillkoren för ämbetsverk plägar ock i allmänhet intagas bestämmelse därom, att vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande af semester, tjänsteman (eller tjänstinnehafvare) af lägre grad skall vara skyldig att, om han förordnas till högre befattning hos ämbetsverket, bestrida densamma, dock ej längre än sammanlagdt tre månader under ett och samma kalenderår; ägande han därunder att i stället för egna tjänstgöringspenningar åtnjuta, om förordnandet erfordras i följd af sjukdomsförfall, de med den tjänstlediges befattning förenade tjänstgöringspenningar, men, då förordnandet erfordras för beredande af semester, ett mot den semesterlediges tjänstgöringspenningar svarande belopp.

Därest inom vissa ämbetsverk varda på stat anställda kvinnliga biträden med aflöningar dels efter normaltypen dels ock efter den af kommittén för biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter föreslagna högre aflönningstypen, lär det nyssberörda aflöningsvillkoret för tjänstinnehafvare af lägre grad ock böra gälla, i händelse biträde med aflöning efter normaltyp förordnas att, vid sjukdomsförfall eller semester för biträde med aflöning efter den högre typen, bestrida dennas befattning.

Ett spörsmål, som jämväl kräfver sitt besvarande särskildt då det gäller att beräkna vederbörande ämbetsverks eller myndighets anslagsbehof för vikariatsersättningar, är spörsmålet om den godtgörelse, som må böra utgå till vikarie, då innehafvaren af en på ordinarie stat uppförd biträdesbefattning är semesterledig eller åtnjuter tjänstledighet på grund af sjukdom.

*Ersättning
till vikarie.*

Arméförvaltningen har ansett ersättning till vikarie för kvinnligt biträde böra beräknas till 100 kronor för månad. Erfarenheten visade nämligen — säger arméförvaltningen — att lämpliga vikarier icke kunde anskaffas för lägre aflöning.

Kammarkollegiet har anført, att, då det ej syntes vara möjligt att vid förfall för skrifbiträde erhålla vikarie, om dennas ersättning begränsades till biträdets tjänstgöringspenningar, 37 kronor 50 öre i månaden, kollegiet ansett vikariatsersättningen för skrifbiträde böra sättas afsevärdt högre, förslagsvis till 100 kronor i månaden; och har kollegiet anhållit

om uttryckligt bemyndigande att låta till vikarie för skrifbiträde utbetala ersättning med sistnämnda belopp under skrifbiträdes semester eller å tider, då skrifbiträde af sjukdom hindrades att förrätta sin befattning.

I allmänhet gäller, att under semester för ordinarie tjänstinnehafvare vikariatsersättning utgår med belopp motsvarande de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar, samt att under tjänstledighet på grund af sjukdom för ordinarie tjänstinnehafvare, hvars aflöning är fördelad i lön, tjänstgöringspenningar och ortstillägg, han själf äger uppbära hela lönen jämte ortstillägg, men tjänstgöringspenningarna skola utgå till vikarien.

Att under semester eller vid sjukdomsförfall för ordinarie biträde, som aflönas efter normaltypen, lämplig vikarie ej kan påräknas för godtgörelse med det belopp, hvartill biträdes tjänstgöringspenningar uppgå, eller 37 kronor 50 öre per månad, lärers få anses otvifvelaktigt.

Kommittén har ock i förut afgifna betänkanden angående nedre justitierevisionen m. fl. verk, vid beräklandet af erforderliga medel till vikariatsersättningar under semesterledigheter, för vikarie för semesterledigt biträde upptagit ett skäligt ansedt belopp af 75 kronor per månad.

Godkännes kommitténs förslag om en högre aflöningstyp för biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter, kommer uppenbarligen lämplig vikarie för sålunda aflönadt biträde ej heller att kunna påräknas för godtgörelse med belopp, hvartill biträdets tjänstgöringspenningar skulle uppgå — 650 kronor för år eller 54 kronor 17 öre per månad.

När chefen för justitiedepartementet, vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1910 af frågan om regleringen af löneförhållanden m. m. vid fångvårdsstyrelsen, behandlade det särskilda spörsmålet om anslag till vikariatsersättningar m. m., yttrade han rörande godtgörelse till vikarie för skrifbiträde vid semester och sjukdomsfall, bland annat, följande:

»Då det ofta lärers möta svårighet att skaffa vikarie, som endast mot uppbärande af tjänstgöringspenningarna uppehåller befattningen, lärers det vara nödvändigt att medgifva styrelsen rätt att, där det erfordras, af ifrågavarande anslag till vikarien utbetala hvad därutöfver skäligen begäres.»

I ofvan åberopade kungl. bref till fångvårdsstyrelsen den 16 december 1910 har sedermera medgifvits, att, då skrifbiträde åtnjuter tjänstledighet under sådana förhållanden att vikarien skulle äga uppbära ersättning allenast med belopp, motsvarande de med befattningen förenade tjänstgöringspenningar, fångvårdsstyrelsen må, i fall af behof, från anslag till vikariatsersättningar m. m. utbetala till vikarien hvad ytterligare skäligen begäres.

Kammarrätten har ock i sitt uti nu förevarande ärende afgifna yttrande begärt, att, i likhet med hvad uti 1910 års statsverksproposition blifvit förutsatt beträffande ersättning till vikarie för skrifbiträdet hos fångvårdsstyrelsen, kammarrätten måtte tillerkännas rätt att, där det erfordrades, af anslag till vikariatsersättningar utbetala till vikarie för skrif- eller räknebiträde hvad utöfver den ordinarie tjänstinnehafvarens tjänstgöringspenningar skäligen begärdes.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har — med erinran, att det torde möta svårighet att för biträde af ifrågavarande slag erhålla vikarie, som mot uppbärande endast af tjänstgöringspenningarna uppehölle sådan befattning — begärt bemyndigande att, där så erfordras, af anslaget till vikariatsersättningar utbetala nödigt belopp för sådan vikaries aflönande.

Hvad beträffar godtgörelse till vikarie för sådant biträde, som aflönas efter normaltypen, anser kommittén sig vid uppgörande af erforderliga anslagsberäkningar icke hafva anledning afvika från sin förut i detta hänseende intagna ståndpunkt, enligt hvilken vikariatsersättningen vid semester eller sjukdomsförfall (i sistnämnda fall med inberäknande af belöpande tjänstgöringspenningar) synts böra upptagas till 75 kronor per månad.

Beträffande åter godtgörelsen till vikarie för biträde, som må komma att aflönas efter den af kommittén för biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter föreslagna högre aflönningstypen, torde — i händelse till vikarie ej kan förordnas sådant biträde inom verket, som åtnjuter aflöning efter normaltypen — ersättningen till vikarie vid semester eller sjukdomsförfall (i sistnämnda fall med inberäknande af belöpande tjänstgöringspenningar) böra beräknas till belopp intill och med 100 kronor per månad.

Jämlikt § 127 af den för tjänstemän vid postverket den 15 september 1905 utfärdade instruktion, sådan denna § lyder enligt generalpoststyrelsens cirkulär den 10 juni 1910 (n:r 43), äger kvinna, som icke innehar anställning i postverket, vid vikariat för annan semesterledig tjänsteman än postmästare likasom ock för tjänsteman, som i anledning af semester erhållit förordnande å annan befattning, uppbära arvode med 900 kronor, för år räknadt, jämte eventuellt belöpande ortstillägg. Hvad sålunda bestämts gäller enligt samma § äfven då kvinna, som icke innehar anställning i postverket, vikarierar för biträdande postexpeditör af annan anledning än semester.

Enahanda bestämmelser torde varda gällande beträffande vikarier för de föreslagna biträdena vid postverket.

Kammarkollegiet har i sitt utlåtande uti förevarande ärende erinrat, hurusom af vederbörande departementschefs yttrande till statsrådsprotokollet vid föredragning af förslaget till ny aflöningsstat för fångvårdsstyrelsen den förutsättning framginge, att skrifbiträde skulle, innan det finge slutligt antagas, underkastas åtminstone ett års profitjänstgöring, där ej vederbörande myndighet funne sökandes föregående arbete i samma eller annat verk kunna ersätta profitjänstgöringen. Åt ett på profitjänstgöring antaget biträde kunde emellertid, enligt kollegiets mening, ej gärna bjudas lägre ersättning än efter 1,200 kronor för år. Kollegiet ansåg fördenskull nödvändigt, att vid uppkommen vakans å biträdesbefattning ej blott tjänstgöringspenningar utan jämväl lön och ortstillägg skulle kunna af ämbetsverket användas till aflöning åt den på profitjänstgöring antagna, i stället för att lön och ortstillägg skulle besparas statsverket. Kollegiet har anhållit om bemyndigande att på nämnda sätt förfoga öfver den till skrifbiträdesbefattning anslagna lön och ortstillägg.

Att vederbörande ämbetsverk bör kunna få till godtgörelse åt den på profitjänstgöring antagna disponera af biträdesaflöning å stat mera än tjänstgöringspenningarna, synes kommittén uppenbart; men att medgifva ämbetsverken rätt att för sådant ändamål disponera hela biträdesaflöningen å stat, och detta äfven då aflöningen utgår efter högre typ än den normala, lär ej vara välbetänkt. Enligt kommitténs åsikt bör det vara tillfyllest, om vederbörande ämbetsverk erhåller bemyndigande att till den,

som på prof uppehåller vakant biträdesbefattning, utbetala högst så stor godtgörelse, som enligt de för ämbetsverket gällande föreskrifter må kunna tillerkännas vikarie för semesterledigt biträde af motsvarande aflöningsgrad.

För ett rätt bedömande af spørgsmålet om och till huru stort antal fast anställda biträden må böra uppföras å de särskilda ämbetsverkens stater torde det vara af intresse att äfven taga kännedom om de anslag, som för närvarande finnas anvisade till bestridande af renskrifnings- och dylika kostnader.

*Minskning
af anslag till
renskrifning
m. m.*

I fråga om den minskning i dessa anslag, hvartill uppförande å stat af biträdesbefattningar af ifrågavarande slag må föranleda, kunde det synas som om för hvarje biträde, som uppföres å ett verks stat, befintligt anslag till renskrifningskostnad o. d. i allmänhet borde minskas med ett belopp, i stort sedt motsvarande den nu utgående kostnaden för det arbete, som är afsedt att utföras af det eller de föreslagna biträdena å stat.

I detta hänseende har vederbörande departementschef i sitt meranämnda yttrande till statsrådsprotokollet den 14 januari 1910 angående uppförande af ett skrifbiträde å fångvårdsstyrelsens stat gjort följande uttalande:

»Af det belopp, 2,000 kronor, som kommittén i sin beräkning upptagit till arfvode åt det hos styrelsen anställda skrifbiträdet äfvensom godtgörelse till vikarie för henne vid semester och, inom vissa gränser, vid sjukdomsfall, kan naturligtvis största delen uteslutas, sedan ett fast skrifbiträde uppförts å staten såsom ordinarie befattningshafvande. Endast för vikariatsersättningar bör kvarstå ett belopp, som torde kunna beräknas till 300 kronor. Då det ofta lär möta svårighet att skaffa vikarie, som endast mot uppbärande af tjänstgöringspenningarna uppehåller befattningen, lär det vara nödvändigt att medgifva styrelsen rätt att, där det erfordras, af ifrågavarande anslag till vikarien utbetala hvad därutöver skäligen begäres.»

Med hänsyn därtill att renskrifnings- och dylikt arbete, om det utföres af fast anställda biträden å stat med begränsad arbetstid samt med rätt till semester och att vid sjukdom bibehålla en större del af aflöningen, otvifvelaktigt blir för statsverket dyrare än om detta arbete,

så som hittills ofta ägt rum, utföres på beting, synes det kommittén, som om afdraget å befintliga anslag till renskrifning m. m. icke skäligen bör i allmänhet sättas till högre belopp än tre fjärdedelar af biträdets begynnelseaflöning enligt stat, d. v. s., i afrundade tal, för biträden med normalaflöning till 900 kronor i Stockholm, till 850 kronor å plats, där ortstillägg utgår med halfva beloppet mot i Stockholm, och till 800 kronor å plats, där ortstillägg icke utgår. För biträden med den högre aflöning, som kommittén föreslagit med hänsyn till mera kvalificerade arbetsuppgifter, skulle efter enahanda grund afdragas resp. 1,200, 1,150 och 1,100 kronor.

Undantag kunna naturligtvis förekomma, särskildt i det fall att, såsom exempelvis beträffande rikets hofrätter ägt rum, uti ifrågavarande anslag inräknats för fast anställda biträden särskildt afsedda belopp.

Hos länsstyrelserna må kostnader för renskrifning af sådana utgående expeditioner, för hvilka lösen icke uppbäres af vederbörande, jämlikt kungl. bref den 31 maj 1878 gäldas från det gemensamma *förslags*-anslaget å sjätte hufvudtiteln till skrifmaterialier och expenser, ved m. m. Detta anslag är i riksstaten för år 1912 upptaget till ett belopp af 425,756 kronor. Enligt Riksdagens revisorers senaste berättelse hade emellertid å ifrågavarande anslag år 1909 (då upptaget till 425,759 kronor) uppstått en brist af 112,917 kronor.

Vid sådant förhållande lärer någon minskning af nämnda *förslags*-anslag näppeligen kunna föränledas genom uppförande af fasta skrifbiträden å länens stater.

Detta torde däremot böra i någon mån inverka vid bedömande af frågan om fördelningen af reservationsanslaget till arfvoden åt extra länsnotarier, extra länsbokhållare och öfriga extra biträden vid länsstyrelserna, till aflöning åt extra vaktbetjäning därstädes samt till vikariatersättning under semester för därtill berättigade tjänstemän. Handlingarna i förevarande ärende gifva nämligen vid handen, att från sistnämnda anslag arfvoden vid en del länsstyrelser utgått, helt eller delvis, till biträden, om hvilkas uppförande å ordinarie stat nu är fråga.

Spörsmålet om länsstyrelsernas behof af skrifbiträden å stat måste emellertid skärskådas jämväl ur annan, särskild synpunkt, hvartill kommittén får tillfälle att återkomma längre fram i detta betänkande.

»Föreningen af kvinnor i statens tjänst» har i sin förut omnämnda framställning begärt, att innehafvarna af kvalificerade biträdesbefattningar måtte benämnas *kontorsskrifvare* eller, där särskilda förhållanden så fordra, *kartografer*. Särskild benämning å vissa biträden.

För kommittén synes det lämpligast, att i staterna för vederbörande ämbetsverk och myndigheter allenast uppföres erforderligt antal »kvinnliga skrifbiträden» eller, såsom i den vid 1911 års riksdag antagna nya staten för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, »kvinnliga biträden».

Begagnas benämningen »kvinnliga biträden» och skall aflöningen till dessa biträden utgå efter två olika typer, torde tilläfventyrs, om så finnes lämpligt, de olika slagen af biträdesbefattningar särskiljas från hvarandra genom, exempelvis, beteckningar »af högre aflöningsgrad» och »af lägre aflöningsgrad».

Anser sedermera vederbörande ämbetsverk önskvärdt, att i instruktionen för detsamma kvinnliga biträden af högre aflöningsgrad betecknas med särskild tjänstetitel, torde det få ankomma på ämbetsverket att där-om göra framställning hos Kungl. Maj:t.

Härvid torde dock böra tillses, att kvinnligt biträde icke utan trängande skäl erhåller benämning, som redan innehafves af tjänstemän i relativt högre ställning. Kommittén anser sig i detta hänseende böra erinra därom, att den af »föreningen af kvinnor i statens tjänst» ifrågasatta benämningen »kartografer» redan är tilldelad en hel grupp af manliga tjänstemän inom rikets allmänna kartverk, för hvilka detta kartverks chef i en till kommitténs utlåtande remitterad framställning föreslagit aflöning på ordinarie stat lika med hvad som utgår till adjunkter vid rikets allmänna läroverk.

* * *

Efter sålunda gjorda allmänna erinringar och förslag öfvergår kommittén till att yttra sig i fråga om uppförande af fasta biträden å de särskilda verkens eller myndigheternas stater.

Härvid behandlar kommittén dessa verk och myndigheter efter ordningen af de olika statsdepartement, under hvilka de lyda.

Speciella förslag.

Ämbetsverk under justitiedepartementet.

Rikets hofrätter.

Intill år 1910 ombesörjdes allt för dessa hofrätter behöfligt renskrifningsarbete genom vederbörande tjänstemän själfva. För bestridande af därmed förenade kostnader voro för en del tjänstemän, nämligen notarier, arkivarier och fiskaler, renskrifningspenningar upptagna i stat och utgingo med 400 kronor om året för hvarje notariebefattning och med 200 kronor om året för hvarje arkivarie- och fiskalsbefattning. I öfrigt ansågs den lösen, som tjänstemän i hofrätterna enligt då gällande föreskrifter ägde uppbära för vissa expeditioner, utgöra godtgörelse äfven för därmed förenad renskrifningskostnad.

I sitt den 16 juli 1908 afgifna betänkande (delen XIV) angående reglering af löneförhållanden m. m. vid rikets hofrätter erinrade löne-regleringskommittén om sin redan i föregående betänkanden framhållna uppfattning, att det måste anses som en misshushållning och böra undvikas att låta tjänstemän verkställa rent mekaniska arbeten såsom renskrifning och dylikt. Af samma orsak föreslog kommittén ock, hvad hofrätterna vidkom, att vederbörande tjänstemän måtte för utförande af dylika arbeten äga tillgång till fasta, af statsverket aflönade skrifbiträden.

Ur det allmännas synpunkt ansåg kommittén det böra äfven i detta fall förutsättas, att anställning såsom fast skrifbiträde ej skulle ifrågakomma annat än för biträde, hvars arbetskraft blefve i hufvudsakligen samma omfattning som den ordinarie personalens utnyttjad för stats-tjänsten, samt att därjämte borde för tillstånd att inrätta dylik biträdesbefattning krävas utredning, att behovet af biträdes arbetskraft till nämnda omfattning vore af stadigvarande beskaffenhet.

Beträffande storleken af det anslag, som skulle för ifrågavarande ändamål vara erforderligt att upptaga i staterna för de skilda hofrätterna, utgick kommittén från följande beräkningar.

I Svea hofrätt syntes erfordras ett skrifbiträde med hufvudsaklig tjänstgöring å sekreterar- och aktuarieexpeditionerna, ett biträde med hufvudsaklig skyldighet att tjänstgöra hos advokatfiskalen och arkivarien, ett biträde å fiskalsexpeditionen samt ett biträde för hvar och en af hofrättens sju ordinarie divisioner eller sammanlagdt 10 biträden.

För Göta hofrätt afsåg kommittén ett skrifbiträde att hufvudsakligen tillhandagå sekreteraren och arkivarien, ett biträde att hufvudsakligen tjänstgöra hos advokatfiskalen och aktuarien, hvarjämte bägge dessa biträden äfven skulle tillhandagå fiskalerna, samt fyra biträden för hofrättens fyra divisioner eller inalles 6 dylika biträden.

Hvad hofrätten öfver Skåne och Blekinge vidkom, beräknades ett biträde för sekreterarexpeditionen, ett biträde hos advokatfiskalen samt två biträden för de båda divisionerna eller tillhopa 4 biträden.

Med den sålunda uppgjorda fördelningen af biträden åsyftade kommittén emellertid allenast, att densamma skulle tjäna till ledning för beräkning af anslagets storlek. Gifvetvis skulle biträdes tjänstgöring icke vara inskränkt till endast den plats, där densamma hufvudsakligen vore förlagd, utan hvarje biträde skulle, när helst sådant påfordrades af vederbörande, hafva att äfven utföra annat arbete för hofrättens räkning.

Beträffande aflöningsförmånerna för dylika biträden åberopade kommittén sin i betänkandet af den 31 oktober 1907 (delen VII) uttalade mening, att begynnelsearfvodet för fasta biträden hos myndigheter i hufvudstaden ej borde bestämmas till lägre belopp än 1,200 kronor för år, hvilket arfvode sedermera skulle, i den mån sådant funnes påkalladt af förhållandena, kunna efter hand höjas, dock icke utöfver 1,800 kronor för år, samt att för fasta biträdesbefattningar, hvilka inrättades hos statsmyndigheter annorstädes än i hufvudstaden, arfvodet syntes kunna på de flesta ställen sättas något lägre, dock icke i något fall under 900 kronor för år.

Kommittén erinrade vidare om sin i sistnämnda betänkande gjorda hemställan, att åt biträden af berörda slag måtte gifvas rätt till vissa

förmåner, såsom semester, sjukhjälp och, i vissa fall, ålderdomsunderstöd m. m.

Till aflöning åt de af kommittén ifrågasatta biträdena vid hofrätterna och till godtgörande af vikarier för desamma vid semester samt, inom vissa gränser, vid inträffande sjukdomsfall ansåg kommittén skäligen kunna beräknas för Svea hofrätt 17,000 kronor, för Göta hofrätt 8,100 kronor samt för hofrätten öfver Skåne och Blekinge 5,400 kronor.

Då det emellertid syntes kunna med bestämdhet förutsättas, att ofvannämnda fasta biträden icke skulle under alla omständigheter vara i stånd att medhinna alla för respektive hofrätter förekommande renskrifnings- och dylika arbeten, utan att tidtals andra, tillfälliga arbetskrafter måste i större eller mindre omfattning anlitas, ansåg kommittén, att till hofrätternas förfogande borde ställas tillräckliga medel för godtgörelse åt dylika tillfälliga biträden. I sådant hänseende syntes skäligen böra beräknas för Svea hofrätt 3,000 kronor, för Göta hofrätt 2,000 kronor och för hofrätten öfver Skåne och Blekinge 1,000 kronor.

Kommittén hemställde sålunda i betänkandet den 16 juli 1908, att i blifvande stater för hofrätterna måtte uppföras följande anslag till renskrifning, nämligen för Svea hofrätt 20,000 kronor, för Göta hofrätt 10,100 kronor samt för hofrätten öfver Skåne och Blekinge 6,400 kronor.

Det torde böra erinras, att i afseende å hvad kommittén yttrade och föreslog rörande skrifbiträdena och anslagen till renskrifning hos hofrätterna några skiljaktigheter ej gjorde sig gällande inom kommittén, vare sig från de tre specialledamöterna ur hofrätterna eller från kommitténs öfriga medlemmar.

Då chefen för justitiedepartementet den 19 mars 1909 inför Kungl. Maj:t framlade förslag till nya lönestater för rikets hofrätter, omnämnde han, i fråga om anslagen till renskrifning, att Svea hofrätt, i hvad densamma anginge, förklarat sig ej hafva något att erinra mot kommitténs ofvanberörda beräkning rörande erforderliga antalet skrifbiträden. Under framhållande att hofrätten ansåge skrifbiträdenas tjänstgöringsförhållanden lämpligen kunna ordnas genom bestämmelser i särskild instruktion, hade hofrätten vidare förklarat, att af densamma ifrågasatta jämkningar i kommitténs förslag icke syntes med nödvändighet föranleda rubbning i be-

loppet af det beräknade anslaget till renskrifningskostnader. Äfven de båda öfriga hofrätterna hade i afgifna utlåtanden lämnat kommitténs omförmälda beräkningar utan anmärkning.

På anförda skäl ansåg departementschefen frågan om de fasta skrifbiträdenas ställning i hofrätterna icke för det dåvarande böra upptagas till slutlig behandling. I afvaktan på att detta lämpligen kunde ske, syntes det honom böra få ankomma på hofrätterna själfva att, i den mån anslaget till renskrifning därtill lämnade tillgång, tills vidare förordna skrifbiträden i erforderligt antal, dock icke öfverstigande det för hvarje hofrätt af kommittén föreslagna, äfvensom rörande deras tjänstgöringsförhållanden meddela nödiga föreskrifter.

Hvad personfrågan angick, uttalade departementschefen såsom sin öfvertygelse, att det till ifrågavarande befattningar skulle, åminstone i allmänhet, finnas lämpligare att anställa kvinnor än män. Emellertid ansåg han något hinder icke böra förefinnas för hofrätterna att undantagsvis anställa manligt skrifbiträde, om sådant skulle anses ändamålsenligare. Han ville emellertid betona, att, då dessa befattningar vore afsedda för mera stadigvarande innehafvare, desamma naturligtvis icke borde användas såsom öfvergångsplatser för extra ordinarie tjänstemän, hvilka för vinnande af befordran i hofrätt tjänstgjorde därstädes.

I de förslag till aflöningsstater för rikets hofrätter, som i kungl. proposition (n:r 135) framlades vid 1909 års riksdag, upptogos anslag för renskrifning vid de särskilda hofrätterna i enlighet med kommitténs hemställan.

Uti skrifvelse den 22 maj 1909 (n:r 2) förklarade Riksdagen, att den icke hade något att erinra mot de af Kungl. Maj:t föreslagna beloppen för renskrifning. Riksdagen ville i afseende därå endast framhålla, att förslaget om anslag till renskrifning hade samband med hvad som föreslagits i afseende å notarietjänsterna hos hofrätterna. Notarierna skulle nämligen reduceras till antalet och de dem tillkommande renskrifningspenningar upphöra att utgå, hvaremot i stället skrifbiträden med aflöning direkt af statsmedel skulle anställas.

Hofrätterna hafva i sina uti nu förevarande ärende afgifna yttranden föreslagit uppförande å stat af följande antal biträden:

Svea hofrätt 10, Göta hofrätt 7 (alltså 1 biträde utöfver de i ofvannämnda beräkning upptagna 6) samt hofrätten öfver Skåne och Blekinge 4.

Beträffande aflöningsförmånerna har Svea hofrätt ansett ett af de där föreslagna biträdena böra aflönas med »ett något högre belopp» än den normala aflöningen (d. v. s. den vid 1910 års riksdag för skrifbiträdena hos fängvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen bestämda). Det ifrågavarande biträdet hos Svea hofrätt skulle å aktuariiekontoret handhafva uppbörd af stämpelmedel till utgående expeditioner.

Göta hofrätt har för 1 biträde föreslagit lön 750 (i stället för 600) och tjänstgöringspenningar 450 kronor samt två ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år (ortstillägg skulle ej utgå till biträdena vare sig i Göta hofrätt eller i hofrätten öfver Skåne och Blekinge). Det biträde i Göta hofrätt, som föreslagits till högre aflöning, skulle hafva till åliggande, bland annat, att tillhandagå aktuarien i hans bestyr med stämpelbeläggning af utgående expeditioner, utlämnandet af desamma samt redovisningen af därför inflytande medel.

Hofrätten öfver Skåne och Blekinge har hemställt om något högre aflöning åt 2 biträden, hvilka jämväl vore sysselsatta »med förande af diaries, rotlar m. m.» För det ena af dessa båda biträden, anställdt hos sekreteraren, ansåg hofrätten begynnelseaflöningen skäligen kunna sättas till 1,200 kronor, men för det andra, »advokatfiskalens manliga biträde, som har en mängd växlande och ansvarsfulla åligganden, i det han biträder advokatfiskalen med så godt som alla å dennes expedition förekommande göromål», borde aflöningen enligt hofrättens åsikt ej understiga 1,350 kronor, jämte två ålderstillägg, hvartdera å 200 kronor.

Under det alltså Svea hofrätt samt hofrätten öfver Skåne och Blekinge i sina förevarande yttranden föreslagit uppförande å stat af det antal biträden, som utan anmärkning upptogos i de beräkningar, hvilka uti ifrågavarande hänseende lågo till grund för anslag å de från och med år 1910 gällande aflöningsstater, har däremot Göta hofrätt nu begärt 1 ytterligare biträde utöfver förut beräknade 6.

Det synes dock kommittén som skulle ännu någon tids erfarenhet böra afvaktas, innan å Göta hofrätts stat uppföras flera ordinarie biträden än de 6 förut beräknade.

Kommittén känner sig ej heller öfvertygad om att något eller några af biträdena hos hofrätterna böra hänföras till den af kommittén ifrågasatta högre aflöningsgraden för biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter hos ämbetsverk och myndigheter.

Åberopande hvad kommittén ofvan i sina allmänna erinringar och förslag yttrat under rubriken »kvinnliga eller manliga biträden», hemställer kommittén,

att å stat måtte uppföras i Svea hofrätt 10, i Göta hofrätt 6 samt i hofrätten öfver Skåne och Blekinge 4 kvinnliga biträden med normalaflöning, d. v. s. 600 kronor i lön och 450 kronor i tjänstgöringspenningar samt, hvad biträdena i Svea hofrätt angår, 150 kronor i ortstillägg, till hvilka aflöningsförmåner må kunna komma två ålders-tillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år.

Svea hofrätt har i sitt yttrande i ärendet anført, att, därest fasta skrifbiträden komme att uppföras å ordinarie stat, det i hofrättens stat nu ingående anslaget för renskrifning uppenbarligen borde minskas med ett belopp, motsvarande aflöningarna till skrifbiträdena, ålderstilläggen oberäknade. Någon anledning till annan förändring af detta anslag syn-tes hofrätten för närvarande icke vara för handen.

Göta hofrätt har uttalat, att vid bifall till hvad hofrätten föreslagit det i lönestaten för hofrätten upptagna anslag för renskrifning torde kunna nedsättas med belopp, som motsvarade sammanlagda beloppet af begynnelseaflöningarna för de i lönestaten upptagna skrifbiträden.

Hofrätten öfver Skåne och Blekinge har framhållit, att uppförandet af arfvoden åt skrifbiträdena på ordinarie stat ej borde föranleda annan ändring i staten för hofrätten, än att anslaget till renskrifning i motsva-rande mån minskades.

Om emellertid å hofrätternas stater uppföras fasta biträden till ett antal af resp. 10, 6 och 4, lära hofrätternas anslag till renskrifning — för den händelse de anses böra fortfarande särskildt upptagas, såsom af-sedda till bestridande af kostnaden för tillfällig renskrifning — böra minskas med de belopp, resp. 17,000, 8,100 och 5,400 kronor, som i de

ofvannämnda utan anmärkning lämnade beräkningarna upptogos till aflöning åt fasta skrifbiträden vid hofrätterna och till godtgörande af vikarier för desamma vid semester samt, inom vissa gränser, vid inträffande sjukdomsfall.

Däremot torde hofrätternas anslag till arfvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar samt gratifikation till extra ordinarie tjänstemän — för närvarande i Svea hofrätt 23,250 kronor, i Göta hofrätt 12,000 kronor samt i hofrätten öfver Skåne och Blekinge 6,000 kronor — böra ökas dels med de belopp, resp. 750, 450 och 300 kronor, som böra vara att tillgå som arfvoden åt vikarier under biträdenas semester (efter den af kommittén föreslagna beräkningen, 75 kronor per månad till vikarie för semesterledigt biträde med normalaflöning), dels ock med belopp, som vid biträdens tjänstledighet för sjukdom kunna erfordras för att tillsammans med biträdes frånträdade tjänstgöringspenningar uppbringa vikariens ersättning till 75 kronor i månaden.

Det synes kommittén dock icke förefinnas någon anledning att, om de fasta biträdena göras till ordinarie befattningshafvare, upptaga i staterna särskilda anslag för tillfällig renskrifning, utan torde därför afsedda medel böra, på sätt i allmänhet äger rum i afseende å centrala ämbetsverk, sammanslås med anslag till vikariatsersättningar m. m.

I händelse af bifall härtill torde under den förändrade benämningen »till arfvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar, tillfällig renskrifning samt gratifikation till extra ordinarie tjänstemän» upptagas följande afrundade belopp, nämligen för Svea hofrätt 28,000 kronor, för Göta hofrätt 15,000 kronor och för hofrätten öfver Skåne och Blekinge 7,700 kronor.

Kommittén hemställer alltså,

att i staterna för rikets hofrätter må, med uteslutande af nuvarande anslag för renskrifning, under titel »till arfvoden åt amanuenser, vikariatsersättningar, tillfällig renskrifning samt gratifikation till extra ordinarie tjänstemän» upptagas för Svea hofrätt 28,000 kronor, för Göta hofrätt 15,000 kronor och för hofrätten öfver Skåne och Blekinge 7,700 kronor.

Enligt hofrätternas räkenskaper för år 1910 hafva under samma år renskrifningskostnaderna, vikariatsersättning för skrifbiträden i förekommande fall inberäknad, utgjort

i Svea hofrätt	kr. 16,555: 03
i Göta hofrätt	» 6,901: 86
i hofrätten öfver Skåne och Blekinge . . »	4,589: 70

I beloppet för Svea hofrätt ingå 481 kr. 40 öre, som jämlikt kungl. bref den 18 juni 1910 särskildt anvisats för bestridande af renskrifningskostnader vid en extra division i hofrätten.

Svea hofrätt har erinrat, att de vid hofrätten anställda skrifbiträden ända till 1910 års ingång icke varit af hofrätten anställda i nämnda egenskap utan antagits af advokatfiskalen i mån af behof. Hofrätten har förutsatt, att för dessa skrifbiträden ändock skulle i fråga om ålderstilllägg få komma i betraktande den tid de verkligen varit på ett stadigvarande sätt såsom biträden fästa vid hofrätten. Huruvida emellertid och i hvad mån ett biträdes föregående verksamhet borde anses vara af beskaffenhet att vid beräkning af ålderstilllägg komma i betraktande, syntes hofrätten böra få ankomma på hofrätten att pröfva i hvarje förekommande fall.

I detta hänseende får kommittén fästa uppmärksamheten därå, att, med hänsyn till likartade förhållanden, blifvit i sammanhang med antagandet vid 1911 års riksdag af ny stat för nedre justitierevisionen stadgadt, att beträffande skrifbiträde, som vid den nya statens ikraftträdande är anställdt vid nedre justitierevisionen och antages till biträde å denna stat, det må ankomma på *Kungl. Maj:ts* — alltså icke på nedre justitierevisionens — pröfning, om och i hvad mån biträdet för åtnjutande löneförhöjning (genom ålderstilllägg) äger räkna sig till godo den föregående tjänstgöringen vid nedre revisionen.

Hvad Göta hofrätt i förevarande ärende hemställt i fråga om bemyndigande för hofrätten att under år 1911 af anslaget till renskrifning använda ett belopp af 1,000 kronor till arfvode åt ett skrifbiträde hos hofrättens advokatfiskal och sekreterare lär ej påkalla något yttrande från kommitténs sida.

*Ämbetsverk under landtförvarsdepartementet.***Arméförvaltningen.**

I arméförvaltningens framställning rörande landtförsvarets medelsbehof, afsedd att tjäna till ledning vid upprättandet af 1911 års statsverksproposition, har meddelats, att den för ämbetsverket gällande staten icke upptog några kvinnliga biträden, men att för renskrifning funnes 7 sådana biträden, placerade 1 å artilleri-, 1 å fortifikations-, 2 å intendents- och 2 å civila departementet samt 1 hos sjukvårdsstyrelsen. De aflönades med medel från anslag till vikariatsersättning och renskrifningskostnad m. m.

Arméförvaltningen har ansett, att renskrifningsbiträdena böra upptagas i staten, men att deras antal icke för närvarande behöfde ökas, under förutsättning dels att renskrifningsarbetet i största möjliga utsträckning blefve utfördt å maskin, dels ock att något mindre belopp beräknades under titel vikariatsersättning m. m. till allenast tidtals påkommande dylikt arbete.

Vidkommande aflöningen till nämnda biträden har arméförvaltningen hemställt, att densamma måtte bestämmas till enahanda belopp, som för skrifbiträden upptagits i de vid 1910 års riksdag antagna stater för generaltullstyrelsen och fångvårdsstyrelsen.

Enligt hvad arméförvaltningen vidare meddelat i samma framställning, funnes hos ämbetsverket äfven anställda 2 kvinnliga biträden, som verkställde bokhålleriarbete, diariesföring och sådant granskningsarbete i sammanhang med räkenskapsföringen, som icke förutsatte speciell författningskunskap, samt 2 kvinnliga siffergranskningsbiträden, som sysslade med addition på maskin.

Med hänsyn till revisionsarbetets alltjämt fortgående ökning hade det länge varit ett önskemål att befria revisionspersonalen jämväl från den betydande siffergranskning, som bestode i multiplikation, men då ämbetsverket alldeles saknat medel att tillgodose detta önskemål, hade därmed fått tills vidare anstå, till stor olägenhet. I sin ofvanberörda

framställning beräknade arméförvaltningen icke för revisionen någon ökning af tjänstemännen i första lönegraden, under den förutsättningen likväl, att jämväl sistnämnda siffergranskningsarbete finge öfverlämnas åt kvinnliga biträden.

Det vore ganska vanskligt att beräkna, huru många dylika biträden, utrustade med moderna maskiner, kunde erfordras för detta arbete. Så mycket ansåg dock arméförvaltningen vara visst, att arbetet alldeles icke kunde utföras af endast *en* person. Däremot förelåge åtskilliga omständigheter, som tilläte ämbetsverket hysa den uppfattningen, att 2 kvinnliga biträden skulle kunna medhinna detta arbete. Skulle tid blifva för dem öfrig, komme denna att tagas i anspråk för den siffergranskning, bestående i addition, som svårligen kunde medhinnas af de två därmed sysselsatta biträdena, då granskningsmaterialet nått sitt största omfång till följd däraf, att under vissa perioder tre årsklasser värnpliktige samtidigt vore i tjänstgöring.

För siffergranskning i egentlig mening hade arméförvaltningen sålunda ansett sig ovillkorligen behöfva fyra biträden. Då enligt arméförvaltningens uppfattning detta arbete knappast kunde sägas fordra större förutsättningar än renskrifning m. m., hade arméförvaltningen för sin del funnit aflöningen kunna för dessa siffergranskningsbiträden sättas till samma belopp som för renskrifningsbiträdena.

Inom arméförvaltningen funnes äfven ett äldre kvinnligt biträde, sysselsatt å intendentsdepartementet med diariesföring m. m. Hon åtnjöte ett årligt arvode af 1,800 kronor. Senast då detta biträde afginge ur tjänsten, syntes göromålen å sistnämnda departement komma att omläggas, så att kvinnligt biträde för desamma icke vidare erfordrades.

I stället måste emellertid ett kvinnligt biträde afses för vissa göromål å pensionskamrerarbefattningen, såsom att under tillsyn föra liggare, verkställa efterforskningar i liggare och handlingar rörande manskaps-pensioneringen samt anställa jämförelser mellan uppgifterna i liggare och de inkomna verifikationerna m. m., om nämligen dessa göromål skulle kunna så utföras, att erforderlig lindring i räkenskapsgranskningen rörande verkställda utbetalningar af understöd skulle kunna ernås. Förberedande

tekniska anordningar med liggare o. d. vore redan vidtagna i syfte att nå denna lindring vid den tidpunkt, då revisionsmaterialet i öfrigt nått sitt största omfång, d. v. s. det omfång, som efter genomförd härordning komme att blifva konstant.

Nu omförmäld lindring komme jämväl att ernås, därest en af arméförvaltningen gjord underdånig framställning den 4 oktober 1910 angående utbetalningar af understöd från Vadstena krigsmanshuskassa m. m. genom postsparbanken vunne Kungl. Maj:ts bifall. Men då blefve i stället, på sätt arméförvaltningen i nämnda framställning anfört, ett kvinnligt biträde åt pensionskamreraren erforderligt för de af detta utbetalningssätt föranledda särskilda göromål.

Arméförvaltningen har ansett sig kunna undvara bokhållartjänstemän å civila departementet endast under förutsättning att ämbetsverket bereddes tillfälle att lämna de kvinnliga biträdena, som utförde bokhålleriarbetet, skälig ersättning och ersättning till sådant belopp, att rekryteringen kunde för framtiden säkerställas. Angående sättet för fastställande af dessa kvinnliga bokhållares aflöningsförmåner kunde meningarna säkerligen blifva delade. En aflöningsfråga sådan som denna kunde och borde måhända rent af lösas olika för de särskilda ämbetsverken allt efter de förutsättningar, som kräfdes hos biträdena. De kvinnliga bokhållare, hvarom här vore fråga, kunde icke jämföras med dem, som funnes anställda inom telegrafverket, utan syntes närmast vara att jämföra med de kvinnliga bokhållare å järnvägsstyrelsens stat, hvilka åtnjöte högst 2,750 kronor såsom slutaflöning.

Likaledes borde, då det gällde ett biträde åt pensionskamreraren, arméförvaltningen sättas i tillfälle att aflöna detta högre än de biträden, som sysselsattes med mindre maktpåliggande arbete, såsom renskrifning, kollationering, diariesföring enligt formulär, siffergranskning och andra dylika mindre amanuensgöromål. Huruvida biträden med liknande kompetens förekomme inom andra ämbetsverk, hade arméförvaltningen sig icke bekant. Det syntes emellertid möjligt att jämföra ett dylikt biträde med kvinnliga kontorsskrifvare vid statens järnvägars distriktsförvaltningar, hvilka åtnjöte en slutaflöning af 1,800 kronor jämte vissa naturaförmåner.

Då arméförvaltningen sålunda funnit sig icke kunna fullt jämställa ämbetsverkets kvinnliga bokhållare och biträde åt pensionskamreraren med kvinnliga befattningshufvare å annan stat, ansåg sig arméförvaltningen böra framställa ett förslag till lösning af denna aflöningsfråga, som ämbetsverket själf funne för sitt vidkommande vara det bästa. Arméförvaltningen ville dock uttryckligen framhålla, att ämbetsverket icke hade något att erinra emot att å dess stat uppfördes aflöningsförmåner, hvilka för kvinnlig bokhållare sattes lika med dem, som utginge till sådan bokhållare hos järnvägsstyrelsen, och för biträdet hos pensionskamreraren lika med dem, som utginge till kvinnlig kontorist hos statens järnvägar.

För sin del ville arméförvaltningen emellertid icke ifrågasätta för dessa tre biträden högre lön och därpå hvilande pension än åt öfriga kvinnliga biträden hos arméförvaltningen, allenast möjlighet bereddes ämbetsverket att till de sammanlagda vanliga förmånerna för dylikt biträde tillägga en aflöningsfyllnad åt en hvar af de tre särskildt nämnda biträdena till belopp, som lämpades efter förutsättningar och ålder i tjänsten men tillhoppa uppginge till högst 2,000 kronor. Huruvida beloppet af biträde tillkommande aflöningsfyllnad borde bestämmas af arméförvaltningen eller på dess förslag af Kungl. Maj:t, ansåg sig ämbetsverket böra öfverlämna till Kungl. Maj:ts egen pröfning. I hvad mån sådan aflöningsfyllnad finge bibehållas under semester och sjukdom, syntes likaledes böra på arméförvaltningens förslag blifva föremål för Kungl. Maj:ts afgörande.

Arméförvaltningen hemställde, att till aflöning för nu ifrågavarande tre kvinnliga biträden måtte i staten uppföras samma löneförmåner som för öfriga biträden, men att till aflöningsfyllnad åt dem måtte beräknas tillhoppa 2,000 kronor, och att detta belopp skulle ingå i anslaget till vikariatsersättning.

Vikariatsersättning under en månads semester för biträde borde efter arméförvaltningens mening utgå med 100 kronor.

Enligt hvad arméförvaltningen erinrade, upptog staten för det dåvarande 41,000 kronor till vikariatsersättning, arfvoden åt extra ordinarie tjänstemän, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad.

De behof, som fylldes af detta anslag, hade förslagsvis beräknats på följande sätt:

10 amanuenser à 1,600 kr.	kr. 16,000
vikariatsersättning	» 5,000
gratifikationer	» 5,000
renskrifningskostnader	» 7,000
ersättning åt tjänstemän under tjänstgöring vid regements- eller likartad förvaltning	» 1,650
vikariatsersättning, diarietförling, arfvoden åt extra assisten- ter, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad i armé- förvaltningens sjukvårdsstyrelse	» 3,360
för anordnande af merkantilt konsultenskap	» 3,000
<hr/>	
Summa kronor 41,010	

Den första af nämnda poster, den å 16,000 kronor, ansåg arméförvaltningen böra bibehållas oförändrad. Visserligen komme tre amanuensarfvoden, som då disponerades för kvinnliga biträden, att vid dessas uppförande på ordinarie stat blifva lediga, men dessa arfvoden vore erforderliga till tre amanuenser, afsedda för ämbetsverkets revision.

I den andra, under titeln »vikariatsersättning» upptagna posten, enligt hvad arméförvaltningen erinrade »för närvarande felaktigt beräknad till allenast 5,000 kronor», syntes böra få ingå, bland annat, »dylik ersättning» »för 14 kvinnliga biträden, beräknad efter en årlig semester af en månad för ett hvart af dem», alltså 1,400 kronor.

Posten renskrifningskostnader syntes arméförvaltningen böra förslagsvis upptagas till 1,515 kronor. Från denna post måste nämligen fortfarande ganska afsevärda utgifter bestridas.

Allt emellanåt förekomme, särskildt å intendents- och civila departementen, ärenden, som erfordrade ett vidlyftigare, utom ramen af de vanliga behofven gående renskrifningsarbete. Detta arbete kunde ofta icke medhinnas af de ordinarie skrifbiträdena, och i andra fall kunde dylika ärendens expediering likvisst icke hvila i afbidan på att dessa biträden tilläfventyrs framdeles kunde finna tid att verkställa det för ärendena i fråga nödiga skrifarbetet.

I allmänhet kunde det icke påräknas att erhålla vikarie för kvinnligt biträde mot lägre godtgörelse än omkring 100 kronor i månaden. Därpå blefve en följd att i de fall, då kvinnligt biträde, med bibehållande af

lön och ortstillägg, på grund af sjukdom åtnjöte tjänstledighet under längre eller kortare tid, från posten »renskrifningskostnader» jämväl måste utgå hvad som till ersättning åt sådant biträdes vikarie erfordrades utöfver bitrådets tjänstgöringspenningar.

Posten »vikariatsersättning, diarieföring, arfvoden åt extra assistenter, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse» har arméförvaltningen ansett böra — minskad med 900 kronor, som utginge för renskrifning men som icke vidare behöfde utgå, om ett för sjukvårdsstyrelsen afsedt skrifbiträde uppfördes å stat — upptagas med 2,460 kronor under benämning »vikariatsersättning, tillfällig renskrifningskostnad, arfvoden åt extra assistenter och tillfälligt biträde i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse».

I anförande till statsrådsprotokollet den 13 januari 1911, fogadt vid Kungl. Maj:ts proposition n:r 1 till 1911 års Riksdag, fjärde hufvudtiteln, erinrade vederbörande departementschef (sid. 4), hurusom arméförvaltningen hemställt, att hos densamma anställda kvinnliga renskrifnings- och siffergranskningsbiträden måtte uppföras i staten. I denna fråga hade dock löneregléringskommittén ännu icke afgifvit infordradt utlåtande och frågan kunde därför icke för närvarande — yttrade departementschefen — blifva föremål för Kungl. Maj:ts pröfning.

Departementschefen erinrade vidare (sid. 18), att arméförvaltningen mot bakgrunden af stegradt revisionsarbete hemställt om uppförande i staten af — förutom annan tjänsteman — vissa kvinnliga biträden, nämligen dels förenämnda två bokhålleribiträden jämte registratorsbiträdet dels ock två siffergranskningsbiträden utöfver dem, som redan funnos.

Det torde väl kunna antagas, yttrade departementschefen, att de bokhåller- och registratorsbiträden, som redan vore anställda hos arméförvaltningen, framdeles blefve upptagna på stat. Därigenom skulle de tre af dessa biträden nu innehafda amanuensarfvodena kunna användas till sitt rätta ändamål och revisionsarbetet vinna en förstärkning af ytterligare tre personer. Och vidare vore det ju, fortsatte departementschefen, en möjlighet, att, när frågan om de kvinnliga biträdena reglerades, arméförvaltningen erhöile ytterligare två siffergranskningsbiträden utöfver dem, som redan funnes.

Med beräkning af den ofvanberörda posten »vikariatsersättning» till, 6,350 i stället för 5,000 kronor (sid. 20) föreslog departementschefen, att arméförvaltningens anslag »till vikariatsersättning, arfvoden åt extra ordinarie tjänstemän, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad» måtte höjas från 41,000 till 42,350 kronor.

Mot Kungl. Maj:ts i enlighet därmed affattade förslag i nyssberörda hänseende hade Riksdagen icke något att erinra.

Arméförvaltningens förslag om de ifrågavarande 14 kvinnliga biträdenas uppförande å ämbetsverkets stat föranleder icke någon erinran från kommitténs sida.

Kommittén kan emellertid icke ansluta sig till arméförvaltningens mening att, jämte det samtliga biträdenas ordinarie aflöning skulle bestämmas efter den normala typen, aflöningsfyllnad skulle på angifvet sätt beredas tre af biträdena med tillhoppa högst 2,000 kronor af anslaget till vikariatsersättning m. m.

Enligt kommitténs åsikt bör aflöningen till 11 af de föreslagna biträdena utgå efter den normala typen, men till de 3 öfriga, som af arméförvaltningen afsetts för mera kvalificerade arbeten, efter den af kommittén för dylika biträden föreslagna högre typen.

Beträffande den reduktion af arméförvaltningens anslag till vikariatsersättning m. m., som må böra äga rum i händelse berörda biträden varda uppförda å ämbetsverkets stat, finner kommittén uppförandet å stat af de 3 för mera kvalificerade arbeten afsedda biträdesbefattningarna icke böra föranleda någon reduktion af den anslagspost, hvarifrån de af tre biträden nu innehafda amanuensarfvoden utgå. Kommittén åberopar härvid hvad vederbörande departementschef till statsrådsprotokollet den 13 januari 1911 anfört rörande behovet af dessa amanuensarfvoden för arméförvaltningens revision.

Posten »vikariatsersättning, diarieföring, arfvoden åt extra assistenter, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad i arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse» torde, i sammanhang med uppförande å stat af 1 för sjukvårdsstyrelsen afsedt kvinnligt biträde, böra, på sätt och med den förändring i titeln, som arméförvaltningen föreslagit, minskas med 900 kronor.

Vid uppförande å stat af de 10 öfriga kvinnliga biträdena borde, i enlighet med kommitténs allmänna förslag rörande dylika biträden, arméförvaltningens anslag till vikariatsersättning m. m., vid 1911 års riksdag bestämdt till 42,350 kronor, minskas med 9,000 kronor. Med afseende emellertid dels därå, att af berörda anslag — oafsedt i sjukvårdsstyrelsens särskilda post till vikariatsersättning m. m. ingående renskrifningskostnad — allenast 7,000 kronor äro beräknade till bestridande af öfriga renskrifningskostnader, dels ock därtill att, äfven om afsedt antal kvinnliga skrifbiträden varda uppförda å stat, det icke lärers kunna undvikas att understundom för ämbetsverkets räkning anlita tillfällig skrifhjälps, anser sig kommittén icke böra föreslå reduktion af anslaget i fråga med mer än 6,000 kronor tillika med förberörda å sjukvårdsstyrelsen belöpande 900 kronor.

Kommittén hemställer alltså,

att å arméförvaltningens stat må uppföras 14 kvinnliga biträden, däraf 11 med aflöning efter den normala typen och 3 med aflöning efter den af kommittén för biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter föreslagna högre typen, d. v. s. lön 800, tjänstgöringspenningar 650 och ortstillägg 150, tillhopa 1,600 kronor, hvartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år; samt

att arméförvaltningens anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra ordinarie tjänstemän, tillfälligt biträde och renskrifningskostnad må minskas med 6,900 kronor och upptagas i staten under den förändrade benämningen »till vikariatsersättning, tillfällig renskrifningskostnad, arfvoden åt extra ordinarie tjänstemän och tillfälligt biträde».

Ämbetsverk under sjöförsvarsdepartementet.

Marinförvaltningen.

Kommitténs den 31 oktober 1907 afgifna betänkande (delen VII) gifver vid handen, att enligt inkomna uppgifter voro hos marinförvaltningen hufvudsakligen för renskrifning anställda 3 ständiga kvinnliga biträden, med en »ordinarie tjänstgöring per söckendag» af 5 timmar. Inräknades öfvertidsarbete, utgjorde biträdenas beräknade tjänstgöring per söckendag 5 à 6 timmar. För tillfälligt biträde af ifrågavarande slag hade under år 1906 af ämbetsverket utbetalts 289 kronor.

Då marinförvaltningen den 25 september 1907 afgaf förslag till omorganisation af ämbetsverket och lönereglering för dess civila personal, framhölls det, att å ämbetsverkets kansli erfordrades 4 ständiga (kvinnliga) skrifbiträden.

I anledning af kungl. remiss å löneregleringskommitténs ofvanberörda betänkande, delen VII, afgaf marinförvaltningen den 25 februari 1908 underdånigt utlåtande.

I fråga om kommitténs förslag att såsom fasta biträden i regel endast kvinnor skulle anställas, erinrade marinförvaltningen i nyssberörda utlåtande, att för ämbetsverkets vidkommande en bestämmelse af dylikt innehåll vore så mycket mera olämplig, som uti ifrågavarande befattningar i ämbetsverket med fördel syntes kunna anställas underbefäl vid armén eller flottan, som erhållit afsked.

De sakkunnige, som, efter det marinförvaltningen afgifvit sitt ofvanberörda förslag till omorganisation och lönereglering, tillkallades af chefen för sjöförsvarsdepartementet för att biträda med ytterligare utredning och affattande af slutligt förslag i ämnet, uttalade i ett den 9 mars 1908 afgifvet utlåtande den uppfattning, att 4 fasta biträden (kvinnliga) borde anställas hos marinförvaltningen.

Därvid utgingo de sakkunnige från den af löneregleringskommittén uppställda grundsatsen, att anställning såsom fast biträde ej borde ifrågakomma annat än för biträde, hvars arbetskraft blefve för statstjänsten ut-

nyttjad i hufvudsakligen samma omfattning som den ordinarie personalens, och att för tillstånd till inrättande af sådan biträdesbefattning det borde krävas utredning, att behovet af biträdes arbetskraft till nämnda omfattning vore af stadigvarande beskaffenhet.

De sakkunnige föreslogo emellertid icke de fyra fasta (kvinnliga) biträdenas uppförande i stat; men arfvoden till dessa biträden och godtgörelse till deras vikarier vid semester och, inom vissa gränser, vid sjukdomsfall inräknades i det anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra ordinarie tjänstemän och biträden samt renskrifningskostnad m. m., hvilket de sakkunnige upptogo i sitt förslag till stat för ämbetsverket.

I infordradt utlåtande af den 21 mars 1908 öfver de sakkunniges förslag förordade marinförvaltningen upptagande i stat af 4 fasta biträden med lön, tjänstgöringspenningar och ålderstillägg samt med rätt till pension efter vissa grunder; hvarjämte, vid beräkandet af anslag till vikariatsersättning, arfvoden till extra ordinarie tjänstemän och biträden samt renskrifningskostnad m. m.», upptogos 2,000 kronor för extra renskrifningskostnader.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 9 april 1908 förklarade chefen för sjöförvarsdepartementet, att han ansåg sig böra biträda hvad de sakkunnige föreslagit i fråga om fasta biträden. Att, såsom marinförvaltningen föreslagit, uppföra fasta biträden å ordinarie stat, syntes departementschefen dock icke lämpligt, då frågan om den ställning, dessa i allmänhet borde intaga, ännu var föremål för utredning. För extra renskrifningskostnader ansåg departementschefen böra beräknas det af marinförvaltningen såsom behöfligt ansedda belopp af 2,000 kronor.

Det, i enlighet med departementschefens hemställan, af Kungl. Maj:t vid 1908 års riksdag framlagda förslag till aflöningsstat för marinförvaltningen blef af Riksdagen godkändt.

Enligt hvad marinförvaltningen meddelat, voro vid afgifvandet af nu förevarande yttrande, dateradt den 6 september 1910, anställda hos nämnda ämbetsverk sex skrifbiträden, hvilka tjänstgjort därstädes resp. 26 år, nära 13 år, nära 9 år, öfver 3 år, öfver 1½ år och snart 1 år. Samtliga dessa biträden hade under sålunda angifna tider, endast med

undantag för de tider då de varit af sjukdom hindrade att tjänstgöra, haft full sysselsättning i ämbetsverket med samma dagliga tjänstgöringstid som de ordinarie tjänstemännen. Det renskrifningsarbete de icke hunnit utföra på tjänsterummet hade blifvit verkställt dels af dessa biträden på ledig tid i deras hem mot särskild godtgörelse, dels med extra skrifhjälps, som fått i afsevärd omfattning anlitas.

Behovet af skrifbiträden uti ifrågavarande ämbetsverk, med stadigvarande tjänstgöring i samma omfattning som de ordinarie tjänstemännen, kunde därför, enligt marinförvaltningens åsikt, icke sättas lägre än till ett antal af 4.

Ersättning till ämbetsverkets ständigt sysselsatta skrifbiträden hade dittills för 6 å 6¹/₂ timmars daglig tjänstgöring utgått till det äldsta af dem efter 125 kronor i månaden och till de öfriga efter räkning och viss timpenning med belopp, som i allmänhet uppgått till något öfver 100 kronor i månaden.

Hvad anginge de förmåner, som borde i stat upptagas för de fasta skrifbiträdena, syntes det marinförvaltningen, att hvad som vid 1910 års riksdag blifvit beslutadt angående skrifbiträdena hos fångvårds- och generaltullstyrelserna borde blifva normgifvande.

Under förutsättning af bifall till ett i enlighet därmed uppgjort förslag ansåg marinförvaltningen det i ämbetsverkets då gällande stat upptagna anslaget å 30,600 kronor till vikariatsersättning, arvoden till extra ordinarie tjänstemän och biträden samt renskrifningskostnad m. m. böra nedsättas med det belopp, hvartill de 4 skrifbiträdenas begynnelseaflöning enligt stat skulle uppgå, eller 4,800 kronor.

Att därutöfver minska nämnda anslag syntes marinförvaltningen så mycket mindre tillrådligt, som dels genom det vid 1908 års organisation af ämbetsverket inrättade revisionskontor en betydande tillökning i renskrifningsarbetet inom ämbetsverket ägt rum, dels inom ämbetsverket behovet af i snabbskrift kunniga biträden låtit sig alltmer förmärkas. Kostnaden för sådana biträden, hvilkas anställande ju förr dess hellre blifvit af flera afdelningschefer anmåndt såsom ett önskemål, måste nämligen blifva afsevärdt drygare än för skrifbiträden, som icke vore stenografer.

Jämväl i den för år 1911 gällande staten för marinförvaltningen upptagas 30,600 kronor till vikariatsersättning, arfvoden till extra ordinarie tjänstemän och biträden samt renskrifningskostnad m. m. Någon ändring därutinnan har ej ägt rum vid 1911 års riksdag.

Kommittén har för sin del funnit den i förevarande ärende åstadkomna utredning om behovet af fyra fast anställda skrifbiträden inom marinförvaltningen öfvertygande.

Åberopande emellertid hvad kommittén i det föregående uti sina allmänna erinringar och förslag yttrat under rubriken »kvinnlige eller manlige biträden», hemställer kommittén,

att å marinförvaltningens stat må uppföras 4 kvinnliga biträdesbefattningar med aflöningsförmåner efter den normala typen.

Beträffande det belopp, hvarmed, i händelse af bifall härtill, ofvanberörda i staten uppförda anslag till vikariatsersättning m. m. bör minskas, tillåter sig kommittén erinra därom, att, då anslaget vid 1908 års riksdag sattes till 30,600 kronor, detta belopp var grundadt på beräkningar, i hvilka arfvoden till fyra fasta kvinnliga biträden voro upptagna till 7,200 kronor, d. v. s. 1,800 kronor för hvart biträde (eller det maximibelopp som kommittén i sitt betänkande delen VII beräknat för fasta biträden hos statsmyndigheter i Stockholm).

Marinförvaltningen har begärt, att ifrågavarande anslag, med hänsyn dels till renskrifningsarbetets ökning i följd af tillkomsten af förenämnda revisionskontor och dels till behovet af stenografer, måtte minskas med allenast 4,800 kronor.

Det synes kommittén, att, om anslaget skall minskas med endast sistnämnda belopp, från marinförvaltningens sida erfordras åtminstone någon ytterligare utredning i sådant hänseende.

Ämbetsverk under civildepartementet.

Generalpoststyrelsen.

Generalpoststyrelsen har hemställt, att i postverkets aflöningsstat måtte varda uppförda 25 kvinnliga biträden hos styrelsen, 12 dylika biträden hos postdirektionerna (= postverkets distriktsförvaltningar) och 4 vid postkontoret Malmö 1; att aflöningen till dessa biträden måtte bestämmas till lön 600 kronor, tjänstgöringspenningar 650 kronor och eventuellt ortstillägg 150 resp. 100 kronor, hvartill skulle kunna komma två ålderstillägg, hvartdera å 250 kronor, af hvilket belopp 200 kronor skulle utgöra lön och 50 kronor tjänstgöringspenningar; samt att bland aflöningsvillkoren måtte intagas den bestämmelse, att biträde, som vid den nya statens ikraftträdande vore anställdt hos styrelsen eller underlydande förvaltning och antoges till biträde å denna stat, skulle äga att för åtnjutande af ålderstillägg räkna sig till godo den tid, biträdet därförinnan innehåft stadig anställning hos styrelsen eller underlydande förvaltning.

Till stöd för sin framställning har styrelsen anført hufvudsakligen följande.

Hos styrelsen finnes anställda 28 kvinnliga s. k. kontorsbiträden. Af dem måste 25 anses jämväl för framtiden varda oundgängligen nödvändiga.

Dessa 25 vore anställda:

4, utan placering å viss byrå, för verkställande af renskrifning;

1, å styrelsens första byrå, för expedierande af utgående skrivelser och remisser m. m. samt förande af åtskilliga anteckningar rörande postverkets personal;

5, å andra byrån, för utöfvande af kontroll vid frankoteckens-tillverkningen; samt

15, å fjärde byrån, dels för att biträda vid revisionsarbetet, 9 å inrikes postanvisningsrevisionen, 3 å utrikes postanvisningsrevisionen och 1 å tidningsrevisionen, och dels, de 2 öfriga, för att å reklamationskontoret öppna och, om möjligt, beställa dit inkommande vanliga bref,

som postanstalterna icke kunnat beställa med ledning af adressanteckningar å breffvens utsidor.

Styrelsen har ansett de nämnda 25 biträden böra uppföras i stat.

Hos styrelsen finnes — meddelas vidare i styrelsens yttrande — äfven anställda 20 s. k. sortererskor, som hade till åliggande att, i och för motgranskningen af inlämningspostanstalternas och utbetalningspostanstalternas postanvisningsräkenskaper, omlägga de till styrelsen såsom verifikationer till nämnda räkenskaper inkommande utbetalta postanvisningarna. Visserligen hade det synts styrelsen behjärtansvärdt, att äfven dessa biträden måtte komma i åtnjutande af en tryggare ställning. Då emellertid tilläfsventyrs, genom ändrade anordningar, dessa biträden, hvilkas arbete vore mindre kvalificerad än de förras, i en framtid kunde varda obehöfliga, hade styrelsen ansett sig icke för närvarande böra ifrågasätta deras uppförande i stat.

Hos distriktsförvaltningarna erfordrades på stadigvarande sätt, för verkställande af renskrifning m. m., tillsammans 12 biträden, nämligen 3 vid postdirektionen i södra distriktet, 1 vid postdirektionen i Stockholms distrikt och 2 vid en hvar af postdirektionerna i västra, östra, mellersta och norra distrikten. Styrelsen ansåg, att dessa 12 biträden jämväl borde uppföras i stat.

Vid postkontoret Malmö 1 finnes anställda åtskilliga kvinnliga biträden, hvilka på grund af beskaffenheten af de göromål, som ålåg dem, syntes kunna hänföras till nu ifrågavarande biträdesklass.

Postkontoret Malmö 1 hade till särskild uppgift att förmedla postanvisningsutväxlingen mellan, å ena sidan, Sverige samt, å andra sidan, Amerikas förenta stater, England, Kanada och Ryssland.

Denna postanvisningsutväxling vore anordnad enligt det s. k. listsystemet, enligt hvilket i ett land inbetalda postanvisningsbelopp uppfördes å listor, som tillsändes viss utväxlingspostanstalt i adresslandet. I allmänhet öfversändes icke af afgångslandets utväxlingspostanstalt de inbetalda postanvisningarna tillika med listorna, utan adresslandets utväxlingspostanstalt utskrefve med ledning af listorna nya anvisningar, afsedda för utbetalningen. Postanvisningar, inbetalda i Amerikas förenta stater, öfversändes emellertid numera jämte listorna till postkontoret Malmö 1.

De vid detta postkontor anställda, nu åsyftade biträden hade till åliggande att å de listor, som från postkontoret öfversändes till de främmande utväxlingspostanstalterna, uppföra i Sverige inbetalade, för utbetalning i vederbörande främmande länder afsedda postanvisningsbelopp; att med ledning af de listor, som från de främmande utväxlingspostanstalterna inkomme till postkontoret, utskrifva för utbetalning i Sverige afsedda postanvisningar; samt att med vederbörande listor kollationera de från Amerikas förenta stater öfversända anvisningarna m. m. Dessa göromål kräfde icke någon allmän postal utbildning och kunde därför lämpligen anförtros åt biträden af nu ifrågavarande slag. Generalpoststyrelsen ansåg 4 sådana biträden vid postkontoret Malmö 1 böra uppföras i stat.

Enär hos fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen den dagliga tjänstgöringstiden för den ordinarie personalen vore afsedd att utgöra i allmänhet minst sex timmar, under det densamma för motsvarande personal hos generalpoststyrelsen och underlydande förvaltningar i allmänhet uppginge till minst sju timmar, syntes det generalpoststyrelsen, att de biträden, som anställdes å stat hos generalpoststyrelsen och underlydande förvaltningar, borde erhålla en i förhållande till den längre tjänstgöringstiden högre aflöning än de biträden, som anställdes å stat hos fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen.

Att generalpoststyrelsens och underlydande förvaltningars biträden komme i åtnjutande af sådan högre aflöning, ansåg generalpoststyrelsen desto mera berättigadt som, hvad flertalet af dessa biträden anginge, det arbete, de hade att utföra, enligt generalpoststyrelsens åsikt vore mera kvalificerad än det, som ålåg fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens biträden, samt närmast jämförligt med det, som ålåg kvinnliga postexpeditörer, hvilka hade en aflöning af 1,500—2,100 kronor, oberäknadt eventuellt ortstillägg, som kunde uppgå ända till 225 kronor.

Enär emellertid anledning ej syntes generalpoststyrelsen förefinnas att låta den högre aflöning, som således ansåges böra tillkomma generalpoststyrelsens och underlydande förvaltningars biträden, för dem medföra jämväl högre sjukaflöning och högre pension, har styrelsen ansett det för dem ifrågasatta tillägsbeloppet icke böra räknas till lönen utan böra hänföras till tjänstgöringspenningarna.

I fråga om ortstillägg till biträdena har generalpoststyrelsen meddelat, att postverkets tjänstemannapersonal af högre grad i Stockholm, där postdirektionerna i östra och mellersta distrikten äfven vore förlagda, i allmänhet åtnjöte ortstillägg med 15 procent, samt i Malmö, Göteborg och Sundsvall, där postdirektionerna i södra, västra och norra distrikten vore förlagda, i allmänhet åtnjöte dylikt tillägg med 10 procent af den fasta aflöningen eller arfvodet.

Med anledning däraf ansåg styrelsen, som icke hade något att erinra däremot, att ortstillägget för de i Stockholm anställda biträdena bestämdes till 150 kronor, att ortstillägg borde tillkomma de å öfriga nämnda orter anställda biträdena med 100 kronor.

Därest tilläfventyrs någon postdirektion blefve förlagd till ort, där ortstillägg till posttjänsteman af högre grad icke utginge, borde — ytttrade generalpoststyrelsen — sådant tillägg naturligtvis ej heller utgå till vid denna postdirektion anställt biträde.

Maximibeloppet af ett biträdes aflöning skulle enligt styrelsens förslag uppgå till 1,900 kronor. Styrelsen hade visserligen i ett den 24 november 1908 afgifvet underdänigt utlåtande hemställt, att ifrågavarande belopp måtte bestämmas till 2,000 kronor, men »för att de hos generalpoststyrelsen och underlydande förvaltningar anställda biträden må, allenast med den afvikelse, som betingas af den längre tjänstgöringstiden, varda i aflöningshänseende likställda med de hos fängvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen anställda biträdena», hade generalpoststyrelsen emellertid nu ansett sig icke böra vidhålla denna hemställan.

Kommittén har ansett sig icke böra göra någon erinran mot generalpoststyrelsens förslag om uppförande å postverkets aflöningsstat af 25 kvinnliga biträden hos styrelsen, 12 dylika biträden hos vederbörande distriktsförvaltningar (postdirektioner) och 4 vid postkontoret Malmö 1.

Att af de hos distriktsförvaltningarna erforderliga 12 biträdena ett större antal beräknats för postdirektionen i södra distriktet än för någon af de öfriga postdirektionerna lär, enligt hvad kommittén inhämtat, särskildt bero på omfattningen af det arbete, som hvilar på postdirektionen i södra distriktet i afseende å postutväxlingen med utlandet.

Beträffande aflöningen till postverkets biträden håller kommittén före, att densamma — fränsedt frågan om ortstillägg — bör sättas i nära öfverensstämmelse med hvad som blifvit fastställt för fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens skrifbiträden, med den afvikelse emellertid, som betingas af den längre dagliga tjänstgöringstiden, hvilken, enligt hvad generalpoststyrelsen meddelat, för den ordinarie personalen hos generalpoststyrelsen och underlydande förvaltningar i allmänhet uppgår till minst 7 timmar.

Då nu skrifbiträdena i fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen uppbära i begynnelseaflöning 1,200 kronor och i slutaflöning 1,600 kronor, skulle, under antagande att en sjunde arbetstimme är kvalitativt jämn-god med de föregående timmarna, här i Stockholm begynnelseaflöningen till biträdena i postverket böra utgöra 1,400 kronor och slutaflöningen 1,866 kronor 67 öre.

Önskligt hade naturligtvis varit att kunna helt inpassa aflöningen till postverkets ifrågavarande biträden i det system, enligt hvilket vid detta verk löneförmånerna för kvinnliga tjänstemän äro bestämda. En blick på aflöningsreglementet för tjänstemän vid postverket visar emellertid oförtydligt, att sådant skulle medföra en af förhållandena ingalunda betingad och af generalpoststyrelsen ej heller föreslagen höjning af ifrågavarande biträdens pension.

Att, såsom generalpoststyrelsen föreslagit, i begynnelseaflöningen sätta lönen till 600 och tjänstgöringspenningarna till 650 kronor — under det att efter normaltypen för skrifbiträdena i fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen lönen utgör 600 men tjänstgöringspenningarna 450 kronor — kan kommittén ingalunda tillstyrka.

Efter öfvervägande af de på frågan inverkan omständigheter har det synts kommittén som skulle ofvanberörda syfte att, fränsedt ortstillägg och med aktgifvande å den längre tjänstgöringstiden, sätta aflöningen till postverkets biträden i nära öfverensstämmelse med den nämnda normaltypen lämpligast kunna — med anslutning så vidt som möjligt till postverkets aflöningsystem — ernås därigenom, att aflöningen till de ifrågavarande biträdena i postverket sättes till 700 kronor i lön och 550 kronor

i tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg, efter 3 och 6 år, hvardera ålderstillägget å 200 kronor, däraf 50 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar. Därtill skulle komma ortstillägg med 150 kronor i Stockholm och med 100 kronor å de öfriga orter, där ortstillägg tillkommer posttjänstemän af högre grad.

Vid bifall härtill komme visserligen biträdenas slutaflöning att blifva något lägre än den borde vara efter aritmetisk jämförelse med normaltypen, men denna reduktion skulle enligt kommitténs åsikt mer än väl uppvägas däraf, att biträdena i postverket erhöles sina ålderstillägg efter 3 och 6 år, under det att ålderstilläggen enligt normaltypen utfalla först efter 5 och 10 år.

I detta sammanhang anser sig kommittén böra erinra därom, att, efter hvad kommittén inhämtat, postdirektionen i östra distriktet, som för närvarande är förlagd till Stockholm, jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 27 mars 1911 skall från den tid, som generalpoststyrelsen ägde bestämma, förflyttas till Linköping; och lär generalpoststyrelsen hafva bestämt tiden till den 1 oktober 1911. Då posttjänstemän af högre grad i Linköping icke åtnjuta ortstillägg, lär sådant ej heller komma att tillerkännas de två kvinnliga biträden, som enligt generalpoststyrelsens förslag skulle anställas vid postdirektionen i östra distriktet.

I § 7 uti aflöningsreglementet för tjänstemän vid postverket (kungl. kungörelsen den 27 augusti 1909) är stadgadt, att ortstillägg, som utgår till tjänsteman af högre grad, skall anses såsom lön, men icke medföra höjning af pensionsunderlaget. Enahanda bestämmelse synes böra gälla rörande ortstillägg till biträden, om hvilka nu är fråga.

Generalpoststyrelsen har icke i samband med sitt förslag om uppförande af ifrågavarande biträdesbefattningar på stat gjort framställning om nedsättning eller ändring i öfrigt beträffande de anslag, från hvilka aflöningen till biträdena för närvarande utgår. Kommittén har emellertid ansett sig kunna antaga, att, därest förslaget i större eller mindre mån vinner afseende, spörsmålet om nedsättning eller ändring af nämnda anslag kommer att tagas under öfvervägande vid fastställandet framdeles af postverkets stat för driftkostnader.

Kommittén hemställer,

att å postverkets aflöningsstat må uppföras

25 kvinnliga biträden hos generalpoststyrelsen,

12 dylika biträden hos vederbörande postdirektioner, nämligen 3 vid postdirektionen i södra distriktet, 1 vid postdirektionen i Stockholms distrikt samt 2 vid en hvar af postdirektionerna i västra, östra, mellersta och norra distriktet, äfvensom

4 kvinnliga biträden vid postkontoret Malmö 1;

att till en hvar af dessa biträden må utgå 700 kronor i lön och 550 kronor i tjänstgöringspenningar, hvar till kunna^a komma två ålderstillägg, hvar tdera å 200 kronor, efter 3 och 6 år;

att af ålderstilläggen tre fjärdedelar skola anses tillhöra lönen och en fjärdedel tjänstgöringspenningarna;

att ortstillägg skall utgå till biträde i Stockholm med 150 kronor och till biträde å annan ort, där ortstillägg tillkommer posttjänsteman af högre grad, med 100 kronor; samt

att ortstillägg skall anses tillhöra lönen, men icke medföra höjning af pensionsunderlag.

Generalpoststyrelsen har föreslagit, att bland aflöningsvillkoren för ifrågavarande biträden skall intagas den bestämmelse att biträde, som vid den nya statens ikraftträdande är anställdt hos styrelsen eller underlydande förvaltning och antages till biträde å denna stat, skall äga att för åtnjutande af ålderstillägg räkna sig till godo den tid, biträdet därförinnan innehåft stadig anställning hos styrelsen eller underlydande förvaltning.

Efter hvad kommittén antagit, har generalpoststyrelsen afsett, att med ett i anslutning därtill formuleradt stadgande den, som antages till biträde af ifrågavarande slag å postverkets stat, skall äga att för åtnjutande

af ålderstillägg räkna sig till godo den tid, biträdet därförinnan innehåft stadig anställning i postverket, *vare sig hos styrelsen eller sådan styrelsen underlydande förvaltning, där ett eller flera biträden å stat varda anställda.*

Häremot är från kommitténs sida icke något att erinra.

Försäkringsinspektionen.

Den vid 1910 års riksdag godkända staten för försäkringsinspektionen upptager, under rubriken B. Omkostnader, »till vikariatsersättningar, ersättningar till extra tjänstemän och andra biträden, resekostnads- och traktamentsersättningar, tryckningskostnader, hyra, kostnader för belysning, uppvärmning, städning, möbler, böcker, tidningar, kontorsrekvisita m. m. äfvensom till extra ordinarie arbetskrafter vid möjligen förekommande särskild administration af lifförsäkringsbolag», förslagsvis 19,600 kronor.

Försäkringsinspektionen har i sitt nu föreliggande utlåtande meddelat, att för biträdande med förefallande statistiskt arbete anställdes hos försäkringsinspektionen från och med den 1 mars 1908 ett kvinnligt biträde med 4 timmars daglig tjänstgöring och mot ett arfvode af 1,200 kronor för år räknadt. Från och med den 1 november 1909 utsträcktes tjänstgöringen till 6 timmar dagligen, i samband hvarmed arfvodet ökades till 1,500 kronor för år.

Det af biträdet förrättade arbetet bestode i granskning och bearbetning af de utaf vissa mindre försäkringsanstalter till försäkringsinspektionen ingifna uppgifter öfver deras verksamhet. Arbetet vore ej af tillfällig natur och borde lämpligen äfven för framtiden kunna utföras af ett kvinnligt biträde. Försäkringsinspektionen ansåg det fördenskull önskligt, att ifrågavarande biträde uppfördes å inspektionens stat.

Beträffande frågan om bitrådets aflöning har, såsom redan i det föregående omnämnts, försäkringsinspektionen åberopat den s. k. statistiska kommitténs förslag om kvinnliga kontorsskrifvare- och bokhållarebefattningar vid »statistiska centralverket».

Med hänsyn till beskaffenheten af det arbete, som försäkringsinspektionens kvinnliga biträde hade att utföra, och med afseende jämväl dels å saknaden af befordringsmöjlighet, dels ock å redan vunnen aflöning har försäkringsinspektionen ansett begynnelse aflöningen för dess kvinnliga biträde böra vid befattningens uppförande å stat sättas till 1,500 kronor, däraf lön 900, tjänstgöringspenningar 450 och ortstillägg 150 kronor, hvartill skulle komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 250 kronor.

Af hvad försäkringsinspektionen i ärendet anført torde få anses ådagalagdt, att ett fast anställdt, å stat uppfördt kvinnligt biträde hos inspektionen kommer att finna full sysselsättning under stadgad minimiarbetstid.

Beträffande den föreslagna aflöningen till biträdet vill kommittén emellertid erinra, att jämförelsen med statistiska kommitténs förslag angående »kontorsskrifvare» och »bokhållare» vid det statistiska centralverket icke lär kunna ännu anses äga nödig aktualitet, då detta förslag icke varit föremål för statsmakternas pröfning.

Hvad försäkringsinspektionen i öfrigt anført uti ifrågavarande hänseende har icke kunnat bibringa löneregleringskommittén den uppfattningen, att det nämnda bitrådets göromål äro af beskaffenhet att böra föranleda hennes placering i en högre aflöningsgrad än den för skrifbiträden i allmänhet bestämda.

En dylik placering lär ej heller kunna motiveras därmed, att biträdet redan nu åtnjuter högre aflöning än begynnelse aflöningen efter normaltypen jämte därtill hörande första ålderstillägget. Billigheten synes emellertid kräfva någon öfvergångsbestämmelse till undvikande däraf, att det nuvarande biträdet skulle, efter antagande till biträde å stat, få sina aflöningsförmåner minskade med 300 kronor. I detta hänseende må till jämförelse åberopas hvad i den kungl. propositionen n:r 179 vid 1911 års riksdag (sid. 61—62) förekommer angående ett skrifbiträde hos direktionen öfver folkskollärarnas pensionsinrättning m. fl. pensions- och understödsanstalter. Mot hvad i denna del föreslagits hade Riksdagen icke något att erinra.

Kommittén hemställer,

att å försäkringsinspektionens stat må uppföras i kvinnligt biträde med normalaflöning, samt

att, därest det nuvarande biträdet varder antaget till biträde å stat, åt henne anvisas ett personligt aflöningstillägg af 300 kronor, intilldess hon må hafva kommit i åtnjutande af första ålderstillägget, och sedermera, intilldess andra ålderstillägget intjänats, 100 kronor.

Enligt Riksdagens skrifvelse den 6 maj 1910 (n:r 92) angående reglering af löneförhållandena m. m. vid försäkringsinspektionen skulle kostnaderna för försäkringsinspektionens verksamhet enligt fastställd stat utgå af de bidrag, som, jämlikt lagen om försäkringsrörelse den 24 juli 1903 och lagen af samma dag om utländsk försäkringsanstalts rätt att drifva försäkringsrörelse här i riket, af försäkringsanstalterna årligen erläggas till bestridande af kostnaden för försäkringsinspektionens organisation och verksamhet.

Vid 1911 års riksdag har emellertid på förslag af Kungl. Maj:t *dels* till upprätthållande af försäkringsinspektionens verksamhet blifvit å ordinarie stat uppfördt ett reservationsanslag af 53,000 kronor, att utgå af försäkringsanstalternas bidrag till försäkringsinspektionens organisation och verksamhet, *dels ock* beslutats, att de pensioner, som med tillämpning af lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension komma att beviljas tjänstinnehafvare i försäkringsinspektionen, skola utgå af reservationsanslaget till upprätthållande af detta ämbetsverks verksamhet.

Om ett kvinnligt biträde varder uppfördt å försäkringsinspektionens stat, böra uppenbarligen äfven hennes aflöning och pension utgå af samma medel som aflöningar och pensioner till öfriga tjänstinnehafvare vid försäkringsinspektionen.

Uppförande i stat af biträdets aflöning synes kommittén näppeligen behöfva medföra någon ändring af det i staten för försäkringsinspektionen upptagna *förslagsanslaget* å 19,600 kronor till vikariatsersättningar m. m.

Från sistnämnda anslag skulle ju utgå godtgörelse till biträdets vikarie vid semester och, inom vissa gränser, vid sjukdomsförfall. Eventuellt personligt aflöningstillägg till det nuvarande kvinnliga biträdet torde väl ock kunna anvisas å samma anslag.

Länsstyrelserna.

Länsstyrelsen i Stockholms län har meddelat, att sedan mer än tjugu år tillbaka vore hos länsstyrelsen stadigvarande anställda två skrifbiträden, ett å hvardera af länsstyrelsens afdelningar. Å landskansliet bestode biträdets sysselsättning af renskrifning och, om än till mindre del, kollarionering af utskrift, å landskontoret uteslutande af renskrifning. För verkets räkning vore de båda året om upptagna 7—9 timmar dagligen, däraf 5 timmar å tjänsterummen. Äfven med denna arbetstid medhunnede dock under vissa delar af året icke allt det arbete, som skulle utföras, utan tillfälliga biträden måste anlitas.

Vid sålunda angifna förhållande ansåg sig länsstyrelsen kunna »på fullgoda skäl» föreslå, att å dess ordinarie stat måtte uppföras 2 skrifbiträden, ett för hvardera af länsstyrelsens afdelningar.

Ehuru två skrifbiträden icke kunde fylla länsstyrelsens behof af arbetskraft af ifrågakomna art, har länsstyrelsen dock ansett det ytterligare erforderliga tillskottet åtminstone för närvarande icke vara nog stort att kräfvat ett tredje fast biträde, utan borde härför tills vidare liksom hittills anlitas extra arbetshjälp.

Länsstyrelsen har emellertid, såsom redan förut i detta betänkande är omnämndt och i de allmänna erinringarna och förslagen behandladt, framhållit önskvärdheten af att tydlig bestämmelse meddelas, huruvida ett skrifbiträdes anställning på ordinarie stat skall medföra hinder för länsstyrelsen att åt biträdet mot särskild ersättning öfverlämna utförande af skrifarbete, som icke medhinnes på den ordinarie arbetstiden om sex timmar å tjänsterummet.

Då ledigblifna tjänster vid länsstyrelsen i Stockholms län tills vidare skola tillsättas endast medelst förordnande, men denna omständighet icke syntes länsstyrelsen böra hafva till följd att den, som, under förutsättning

af tjänstens tillsättning i vanlig ordning, vore berättigad till ålderstillägg, skulle gå i mistning af sådant, har länsstyrelsen ansett särskildt stadgande härom böra för Stockholms län meddelas rörande nu ifrågakomna tjänster.

Länsstyrelsen har i detta afseende meddelat, att dess nuvarande två skrifbiträden, bägge kvinnliga, haft stadigvarande anställning hos länsstyrelsen, det ena biträdet mera än aderton år och det andra sedan omkring tio år tillbaka, hvadan nyssberörda fråga kunde, i och med uppförande i stat af länsstyrelsens skrifbiträden, omedelbart vid första tillämpningen af staten blifva aktuell.

Länsstyrelsen i Uppsala län, som hemställt, att å dess stat måtte uppföras 2 skrifbiträden, manliga eller kvinnliga, har till stöd därför anført, att sedan åtskilliga år tillbaka två skrifbiträden hade stadigvarande arbete hos länsstyrelsen. Dessa biträden, ett kvinnligt å landskansliet och ett manligt å landskontoret, vore dagligen under 4—6 timmar å länsstyrelsens lokaler sysselsatta med renskrifning. För deras arbete hade dittills ersättning utgått med visst belopp för ark enligt en af länsstyrelsen fastställd taxa; kostnaden för renskrift hade under senare år stigit till i medeltal sammanlagdt omkring 2,400 kronor om året. För renskrifning af större utlåtanen eller utredningar hade tillkommit extra kostnad. Så hade exempelvis renskrifvandet af länsstyrelsens femårsberättelse ensamt plägat draga en kostnad af omkring 250 kronor.

Till bestridande af kostnaden för den renskrift, som ej kunde medhinnas af de fast anställda biträdena eller som utfördes under tid, då de åtnjöte ledighet utan skyldighet att afstå från löneförmånerna, antog länsstyrelsen att, »på sätt hittills skett», finge anlitas sjätte hufvudtitelns anslag till skrifmaterialier och expenser.

Förut är omnämndt och i de allmänna erinringarna och förslagen behandladt hvad länsstyrelsen i Uppsala län anført och hemställt i fråga om renskrift af sådana expeditioner, för hvilka landssekreteraren och landskamreraren äga uppbära lösen.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har hemställt, att hos densamma måtte inrättas ordinarie anställningar för 2 fasta biträden, ett å lands-

kansliet och ett å landskontoret; och har länsstyrelsen därvid åberopat dels ett den 10 oktober 1906 afgifvet utlåtande i anledning af Riksdagens skrifvelse den 23 maj 1906 dels ock utlåtande den 2 oktober 1908 öfver kommitténs betänkande angående fastare anställning för vissa biträden hos statens ämbetsverk och myndigheter.

I utlåtandet den 10 oktober 1906 meddelade länsstyrelsen, att å landskansliet sedan mer än tjugu år tillbaka funnes anställd en renskrifvare. För sitt arbete för verkets räkning erhöle denne arfvode af 40 öre i timmen och hade i dylik ersättning under de senaste fem åren uppburit af anslaget till skrifmaterialier och expenser omkring 1,000 kronor om året. För landskansliets räkning utfördes emellertid dagligen åtskilliga renskrifnings- och andra liknande arbeten af tjänstemännen, och därjämte måste ej sällan renskrifningsarbete ombesörjas af tillfälliga skrifbiträden. Å landskontoret hade fast skrifbiträde funnits under de senaste åtta åren och aflönats dels från anslaget till skrifmaterialier och expenser dels ock från anslaget till extra tjänstemän. Landskontorets ordinarie och extra ordinarie tjänstemän utförde själfva i ganska stor omfattning renskrifnings-, maskinskrifnings- och andra likartade arbeten för landskontorets räkning.

Länsstyrelsen hemställde i sitt utlåtande den 10 oktober 1906, att hos densamma ordinarie anställning finge beredas två skrifbiträden.

Uti utlåtandet den 2 oktober 1908 meddelades, att, då i utlåtandet den 10 oktober 1906 framhållits behovet af två fasta skrifbiträden, länsstyrelsen därvid beräknat dessa biträdens dagliga tjänstgöringstid till 7—8 timmar.

Länsstyrelsen i Östergötlands län yttrar, att vid öfvervägande af de förhållanden, som där vore rådande, länsstyrelsen kommit till den uppfattningen, att å dess båda afdelningar funnes renskrifnings- och andra enklare arbeten i sådan mängd, att ett skrifbiträde å hvardera afdelningen skulle hafva full sysselsättning året om.

Detta oakadt ansåg sig länsstyrelsen icke böra för närvarande föreslå inrättandet af någon fast biträdesbefattning på landskansliet af den orsak, att renskrifningsförhållandena å nämnda afdelning tills vidare vore på annat sätt fullt tillfredsställande ordnade.

Beträffande landskontoret vore förhållandet motsatt. Där hade ett kvinnligt biträde med samma tjänstgöringsskyldighet som de ordinarie tjänstemännen varit anställdt alltsedan början af oktober månad 1905 för verkställandet af renskrifning, registrering af utgående expeditioner, sortering och inläggning af afgående post samt under vissa tider diari föring m. m. Länsstyrelsen ansåg alla skäl tala för bibehållandet af ett ständigt biträde å landskontoret och hemställde fördenskull, att å ordinarie staten för länet måtte uppföras erforderligt anslag till aflöning åt 1 skrifbiträde å landskontoret.

Länsstyrelsen i Jönköpings län har hemställt, att å dess stat måtte uppföras 2 skrifbiträden, och har länsstyrelsen därvid åberopat sitt den 1 oktober 1908 afgifna utlåtande öfver kommitténs betänkande angående fastare anställning för vissa biträden hos statens ämbetsverk och myndigheter.

Uti detta i afskrift bifogade utlåtande finnes omnämndt, hurusom hos länsstyrelsen sedan åtta år tillbaka tjänstgjort två kvinnliga biträden, ett å landskansliet och ett å landskontoret, hvilka verkställt utskrift af skrivelser och andra expeditioner, hufvudsakligen å skrifmaskin. Deras arbetstid hade dittills i medeltal varit 5 å 6 timmar. Utom af dessa biträden verkställdes hos länsstyrelsen rätt mycken utskrift dels af för kortare tid anställda skrifbiträden och dels af personer, som tjänstgjorde hos länsstyrelsen för att vara till hands vid tillfälliga förordnanden samt i sinom tid vinna anställning först såsom extra biträden med fast månatlig aflöning och sedan såsom ordinarie tjänstemän.

Länsstyrelsen hemställde i sitt utlåtande den 1 oktober 1908 om bemyndigande att få anställa två fasta kvinnliga biträden, ett å landskansliet och ett å landskontoret, hvilka biträden skulle vara skyldiga att arbeta å tjänsterummet hvarje söckendag under den tid, som för den ordinarie personalen vid länsstyrelsen blefve föreskrifven såsom minimitid.

Det har af länsstyrelsen blifvit ifrågasatt dels att biträdena före anställandet skola hafva ådalagt prof på färdighet i maskinskrifning, dels ock att bland aflöningsvillkoren måtte intagas bestämmelse därom att på länsstyrelsens pröfning skall i hvarje särskildt fall bero, om kvinnligt i stat upptaget skrifbiträde, som ingår äktenskap, skall vidare få behålla

fast anställning vid länsstyrelsen. I dessa båda sistnämnda hänseenden har kommittén redan uttalat sig i sina allmänna erinringar och förslag uti förevarande ärende.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har erinrat, hurusom redan i dess underdåniga utlåtande den 23 oktober 1906 i anledning af Riksdagens skrifvelse den 23 maj samma år länsstyrelsen meddelat, att hos densamma vore anställda två kvinnliga biträden, hvilka sysselsattes med renskrifning, det ena för landskansliets och det andra för landskontorets räkning, äfvensom att behovet af dessa biträden för nämnda ändamål vore att beteckna såsom stadigvarande.

För de nämnda biträdena vore emellertid såsom ordinarie daglig arbetstid å de respektive tjänsterummen utsatt allenast fem timmar. en arbetstid, som syntes länsstyrelsen blifva tillräcklig åtminstone ännu ett eller annat år framåt.

Länsstyrelsen har fördenskull ansett sig icke böra för närvarande göra någon framställning om beredande af fastare anställning åt länsstyrelsens biträden af förevarande slag.

Länsstyrelsen i Kalmar län har meddelat, att två kvinnliga extra biträden alltsedan år 1904 ständigt varit anställda hos länsstyrelsen, ett på hvardera af dess båda afdelningar, samt att ett oafvisligt behof af dylika biträden äfven för framtiden förefunnes. Länsstyrelsen har därför hemställt, att 2 kvinnliga biträden måtte uppföras å dess stat.

Länsstyrelsen i Gottlands län har, med upplysning att å landskansliet sedan flera år tillbaka ett skrifbiträde varit anställdt och fortfarande vore af oundgängligt behof påkalladt, anhållit, att åt 1 å landskansliet tjänstgörande, ständigt biträde, manligt eller kvinnligt, måtte beredas den tryggade ställning, som skulle uppkomma därigenom, att biträdet berättigades till bestämda aflöningsförmåner.

»Med afseende å här förefintliga förhållanden» — säges det i länsstyrelsens yttrande — syntes det länsstyrelsen lämpligast, att dessa förmåner så uppdelades, att årligen i lön utginge 400 kronor samt i tjänstgöringspenningar 600 kronor, hvartill borde komma två ålderstillägg, hvartdera å 100 kronor, efter fem och tio år. Då tjänstgöringspennin-

garna af länsstyrelsen föreslagits till ett så afsevärdt belopp i förhållande till själfva lönen, vore anledningen den, att vid förfall för det ordinarie biträdet svårighet helt säkert skulle uppstå att för ett ringare arvode kunna erhålla lämplig vikarie.

Enär af länsstyrelsens yttrande icke framgick hvad som åsyftades med det såsom motivering för löneförmånernas afvikelse från normaltypen anförda uttrycket »med afseende å här förefintliga förhållanden», begärde kommittén af länsstyrelsen närmare uppgifter till ledning vid tolkningen af uttrycket i fråga.

Till svar härå har länsstyrelsen meddelat, att, då »lön och tjänstgöringspenningar» »föreslagits till 50 kronor lägre belopp än motsvarande post i den för skrifbiträdena i fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen antagna aflönningstypen» samt ett hvart af de två ålderstilläggen till 100 kronor lägre än enligt nämnda typ, anledningen därtill varit att länsstyrelsen »med afseende å här förefintliga förhållanden beträffande såväl tjänstens besvärlighet som i Visby rådande lefnadsvillkor» trott sig kunna mot erbjudande af de af länsstyrelsen sålunda föreslagna lägre lönebeloppen anställa ett skrifbiträde, hvilket ägde förmåga att nöjaktigt uppfylla de med ifrågavarande tjänst förenade åliggandena.

Länsstyrelsen i Blekinge län har, med tillkännagifvande, att å landskontoret för närvarande icke erfordrades något fast anställdt biträde, hemställt, att å landskansliet, där en eller två renskrifvare vore ständigt sysselsatta, 1 sådant biträde måtte anställas med samma aflöningsförmåner som skrifbiträdena hos fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen, ortstillägget dock uteslutet.

Af länsstyrelsen har blifvit upplyst, att landskansliets renskrifningskostnad under år 1909 uppgått till 1,371 kronor 95 öre.

Länsstyrelsen i Kristianstads län har meddelat, att hos densamma sedan långliga tider tillbaka varit och fortfarande vore stadigvarande anställda biträden, hvilka hade till uppgift att under tiden för öppenhållande af länsstyrelsens expedition, d. v. s. under månaderna september — maj 6 timmar dagligen och under den öfriga delen af året 4 timmar dagligen, å länsstyrelsens ämbetsrum biträda med skrifgöromål och

andra dylika sysslor. För det dåvarande vore hos länsstyrelsen anställda tre sådana biträden, två å landskansliet och ett å landskontoret. De hade tjänstgjort resp. från åren 1893, 1904 och 1908 samt efterträdt förutvarande biträden, hvilka likaledes varit stadigvarande anställda.

Dessa länsstyrelsens ständiga biträden hade aflönats med arfvoden, som utgått från beviljadt anslag till extra biträden hos länsstyrelsen. Arfvodena utgjorde för det dåvarande 1,100 kronor till biträdet å landskontoret och 1,000 kronor till hvarterdera biträdet å landskansliet. Dessa arfvoden finge anses synnerligen knappt tillmätta och hade äfven bort förhöjas, om de andra ändamål, till hvilka samma anslag behöft användas, kunnat inskränkas.

Länsstyrelsen har hemställt om uppförande å dess stat af 3 ständiga skrifbiträden med tjänstgöring två å landskansliet och det tredje å landskontoret.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har uti sitt yttrande i nu förevarande ärende till en början såsom sin mening uttalat, att biträden af ifrågasvarande slag, d. v. s. sådana, som icke ägde möjlighet till befordran inom landsstaten, i allmänhet icke borde antagas hos länsstyrelserna, åtminstone icke i större utsträckning.

För rekrytering af de ordinarie tjänstebefattningarna och för vikariat å dessa befattningar vid innehafvarnas sjukdom eller förfall vore det nämligen enligt länsstyrelsens mening nödvändigt, att länsstyrelserna ständigt ägde tillgång till arbetskrafter, som kunde därtill användas. Länsstyrelsernas eget arbete, icke blott det mera kvalificerade utan äfven det af enklare beskaffenhet, borde därför, i den mån ordinarie arbetskraft icke räckte, i regel utföras af extra biträden, hvilka i sin tid kunde påräkna befordran. Grundsatsen att icke högre kvalificerad arbetskraft måtte användas än som arbetets beskaffenhet kräfde blefve därigenom icke åsidosatt, ty äfven det enklare arbetet bidroge till den extra tjänstemannens information, och uppflyttningen till mera kvalificerad arbete skedde undan för undan i mån af de ordinaries afgång.

Särskildt gällde detta sådana länsstyrelsens biträden, hvilka aspirerade på länsmanstjänst och för hvilkas antagande några särskilda kompetensvillkor icke kunde uppställas.

Å landskansliet, där extra biträdena i allmänhet anställdes med hänsyn till blifvande befordran till länsmän, syntes därför i regel icke böra anställas fasta biträden af nu ifrågavarande art.

Detsamma gällde äfven å landskontoret, där dock jämväl någon hänsyn borde tagas till lämplighet för vidare befordran till häradsskrifvare. Å landskontoret funnes emellertid en viss grupp af göromål, hvilka genom sin beskaffenhet syntes vara rent af typiskt lämpliga att anförtros åt ett fast anställt kvinnligt biträde, nämligen de bokförings- och räkenskapsgöromål, som efter landtränteriernas afskaffande uppflyttats på landskontoret.

Med hvad sålunda och i öfrigt anförts uti ifrågavarande hänseende hade länsstyrelsen sökt klargöra sin principiella ståndpunkt i frågan. Då länsstyrelsen nu hade att afgifva förslag i förevarande ärende, ansåg länsstyrelsen emellertid, att den på grund af omständigheterna måste delvis frågå sin förut uttalade uppfattning.

Enligt hvad vidare meddelades, voro hos länsstyrelsen anställda tre kvinnliga biträden, hvilka därstädes tjänstgjort, det ena sedan maj 1884, det andra sedan oktober 1902 och det tredje sedan januari 1907.

Det förstnämnda biträdet hade, intilldess landskontoret genom kungl. kungörelser den 4 december 1908 befriades från bestyret med handräckningar för uttagande af utskylder och böter, haft sig anförtrodd skötseln af handräckningsdiarierna med därtill hörande skrivelser, hvilka göromål af henne ombesörjts med utmärkt samvetsgrannhet, ordentlighet och noggrannhet. Därefter hade hon hufvudsakligen sysselsatts med renskrifning. Emellertid hade under senare åren hennes hälsotillstånd icke varit godt, hvadan hennes krafter icke medgifvit något större arbetsutbyte. Då hon för sin utkomst vore beroende af arbetsinkomsten och då hennes under mer än 26 år hos länsstyrelsen nedlagda plikttrogna arbete syntes i hög grad berättiga henne att komma i åtnjutande af fastare anställning, föreslog länsstyrelsen hennes uppflyttning å ordinarie stat, såvida icke redan då eller från 1912 års början ålderdomsunderstöd skulle kunna beredas henne. Hennes årsaflöning hade från början utgått med 700 kronor och sedermera under årens lopp stigit till 1,100 kronor.

Det andra kvinnliga biträdet, som arbetat å landskansliet under åtta år, hade förgäfvets sökt annan verksamhet; och då länsstyrelsen allt fram-

gent kunde bereda henne fullt stadigvarande sysselsättning, hufvudsakligen renskrifningsarbete, ansåg länsstyrelsen sig »icke kunna underlåta föreslå henne till fast anställning».

Det tredje kvinnliga biträdet hade visat sig synnerligen lämpligt för landskontorsarbetet och användbart till jämväl annat och mera kvalificerad arbete än renskrifning. Sålunda hade hon under landtränmästarens semester och förfall skött de på honom belöpande göromål och skulle helt visst mycket väl lämpa sig att vid hans afgång öfvertaga detta arbete. Då hon i afvaktan härpå kunde beredas full sysselsättning å landskontoret, har länsstyrelsen förklarat sig icke tveka att föreslå henne till fast anställning.

Alla 3 kvinnliga biträdena voro för det dåvarande lika aflönade med 1,100 kronor.

Länsstyrelsen i Hallands län har i sitt yttrande i ärendet, under åberopande af underdånigt utlåtande i ämnet den 5 oktober 1906, meddelat, att för närvarande icke någon af de personer, som vid landskansliet och landskontoret användes såsom skrifbiträden, kunde sägas vara på det stadigvarande sätt sysselsatt, att densamma borde såsom fast anställd uppföras i stat.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län åberopar i sitt yttrande i förevarande ärende de underdåniga utlåtanden, länsstyrelsen afgifvit dels den 12 oktober 1906 i anledning af Riksdagens skrifvelse den 23 maj 1906, dels den 6 oktober 1908 öfver löneregleringskommitténs betänkande den 31 oktober 1907.

Fortfarande anses två fasta skrifbiträden behöfliga å landskansliet med samma tjänstgöringstid å tjänsterummet, som blifvit bestämd för de ordinarie tjänstemännen. Utrymme funnes också i tjänstelokalerna för två sådana biträden.

Äfven hvad landskontorsafdelningen beträffar, anser länsstyrelsen behof fortfarande föreligga att åt ett skrifbiträde därstädes gifva den fasta anställning, som nu afsåges.

Länsstyrelsen hemställer, att å dess aflöningsstat måtte uppföras 3 skrifbiträden, två å landskansliet och ett å landskontoret.

Länsstyrelsen i Älfsborgs län har anmält, att vid länsstyrelsen behöfdes 2 ständiga skrifbiträden, ett på landskansliet och ett på landskontoret; och har länsstyrelsen ansett önskvärdt, att fast anställning kunde beredas dem på samma sätt som skrifbiträde i fängvårdsstyrelsen.

Äfven om två skrifbiträden sålunda uppfördes å länsstyrelsens stat, kunde dock — framhöll länsstyrelsen — vissa tider ej allt dem åliggande arbete medhinnas af dem, äfven med utsträckning af deras arbetstid utöfver den för arbete på tjänsterummet vanliga. Tillfälligt skrifbiträde kunde således ej helt och hållet undvaras. Till bestridande af kostnaderna härför syntes medel böra beredas vare sig i form af särskildt anslag eller så att, på sätt nu ägde rum, dylika kostnader finge bestridas från anslaget för skrifmaterialier och expenser, ved m. m.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län har meddelat, att hos länsstyrelsen sedan mer än tjugofem år vore å landskansliet anställdt ett manligt extra biträde, som hufvudsakligast varit sysselsatt med renskrifning och dylikt. Denne, som icke hade någon utsikt att vinna befordran till ordinarie eller annan befattning vid landsstaten, hade för sitt arbete aflönats företrädesvis enligt räkning för renskrift efter anordning å sjätte hufvudtiteln's anslag till skrifmaterialier och expenser m. m. jämte ett ringa arfvode från anslaget till tillfälliga extra biträden, i den mån tillgång därtill funnits.

Om nämnda skrifbiträde uppfördes å länets stat, skulle visserligen — efter hvad länsstyrelsen anför — renskrifningskostnaden, som å landskansliet i medeltal uppgått till omkring 1,200 kronor om året, komma att något, åtminstone till halfva beloppet, minskas. Renskriften måste emellertid i regel samtidigt utföras af två personer, för att expeditionerna skulle kunna fullbordas utan oskäligt dröjsmål. Därför kunde gifvetvis icke beräknas, att all renskrifningskostnad skulle helt upphöra, utan måste alltid sådan kostnad i mindre mån bestridas af ofvanberörda anslag å sjätte hufvudtiteln.

Länsstyrelsen har, i uttryckligen angifven afsikt att bereda förenämnda år 1858 födda manliga extra biträde fastare anställning, hemställt om uppförande å ordinarie stat af 1 fast biträdesbefattning hos

länsstyrelsen och bestämmande af aflöningsförmånerna för densamma »på sätt för fångvårdsstyrelsen med flera verk stadgats».

Länsstyrelsen i Värmlands län har meddelat, att å landskansliet sedan några år varit anställd en maskinskrifverska mot ersättning per timme och med skyldighet att under expeditionstiden utföra all den utskrift, som kunnat medhinnas och ej berörde expeditioner, för hvilka lösen utgått. Det arfvode, som sålunda uppburits, utgjorde omkring 900 kronor för år. Emellertid verkställde detta biträde icke all renskrifning för landskansliets behof, utan en del däraf — hufvudsakligen längre utslag — ombesörjdes genom skrifbyråer.

Enligt länsstyrelsens mening vore det till gagn för arbetet och till besparing för statsverket, om ett fast skrifbiträde mot årslön och med tjänstgöringsskyldighet lika med ordinarie tjänsteman finge anställas å landskansliet. Visserligen kunde det vid vissa tillfällen, då brådiskande ärenden hopade sig, icke förväntas, att detta skrifbiträde skulle medhinna allt renskrifningsarbete af förevarande slag, men med bättre ställning och utsträckt tjänstgöringstid för ett sådant biträde borde anlitandet af extra skrifhjälps kunna väsentligt inskränkas.

Hvad landskontoret beträffade, vore behovet af ett fast skrifbiträde därstädes för renskrifning för närvarande icke särskildt framträdande.

Länsstyrelsen i Örebro län har i förevarande ärende anført, bland annat, följande.

De extra biträden, som tjänstgjorde å landskansliet, utgjordes i allmänhet af tre å fyra extra ordinarie landskanslisters, af hvilka två å tre tjänstgjorde såsom biträden åt de ordinarie landskanslisterna och, under det att dessa vore upptagna af diariet, tillhandaginge med uppsättning i koncept och utskrift af brefregistraturen äfvensom med den dagliga expedition, som däraf samt af öfriga löpande göromål föranleddes.

Dessa extra ordinarie landskanslisters vore äfven afsedda att vid förfall för de ordinarie landskanslisterna eller under deras semester inträda på deras platser, för hvilket ändamål det vore af nöden att städse hafva tillgång till kompetenta tjänstemän, beredda att öfvertaga diariet, registreringen och registrering, då så erfordrades.

Dessa så att säga ständiga extra biträden medhunnne endast undantagsvis i särskilda fall att verkställa annan renskrift än den, som stode i samband med den dagliga brefexpeditionen, och icke ens denna skulle alltid medhinnas, om icke en fjärde landskanslist funnes att tillgå.

Den renskrift åter, som afsåge hufvudsakliga beslut och utslag i pröfvade mål och ärenden, hvilka skulle expedieras åt vederbörande rättsökande, måste till största delen öfverlämnas åt personer, som icke vore anställda vid länsstyrelsen, att verkställas emot beting och enligt räkning. Gifvet vore, att de extra biträden, hvilka vore lämpliga att användas vid diarieföring och registrering, icke alltid vore lämpade för renskrift, som fordrade därför passande piktur.

Då — efter hvad länsstyrelsen vidare framhöll — dessa extra biträden sträfvade efter befordran till länsmanstjänst och fördenskull esomoftast måste afbryta sin tjänstgöring å landskansliet för att bestrida länsmansförordnanden ute i länet, uppkomme däraf afbrott och rubbningar i den dagliga expeditionen.

Af å landskontoret anställda tre extra biträden tjänstgjorde i regel endast ett i sådan egenskap. De öfriga voro upptagna af förordnanden å ordinarie befattningar. Fördenskull måste ofta ordinarie eller tillförordnad landskontorist deltaga i renskrifningsarbetet för den löpande expeditionen och vidlyftigare renskrifning upplåtas till ämbetsverket utomstående personer.

Af hvad länsstyrelsen anförut ansåg densamma framgå, att ständiga skrifbiträden vore för länsstyrelsen behöfliga, och det syntes kunna förväntas, att anställande af 2 sådana icke skulle i afsevärd mån komma att öka den kostnad, statsverket redan finge vidkännas å expensanslaget.

Af de sålunda erforderliga fasta skrifbiträdena vore hvardera af länsstyrelsens afdelningar, landskansliet och landskontoret, i behof af hvar sitt biträde.

Länsstyrelsen i Västmanlands län har anförut, att för utförande af de vid länsstyrelsen förekommande renskrifningsgöromål, som icke medhunnits af eller skäligen kunnat påläggas de vid länsstyrelsen anställda ordinarie eller extra ordinarie tjänstemännen, hade vid länsstyrelsen sedan

ett antal år tillbaka varit anställda fasta skrifbiträden, i allmänhet kvinnliga, hvarförutom vid förefallande behof extra skrifhjälps anlåtats.

Under åren närmast före 1907 hade i allmänhet ett fast skrifbiträde varit anställdt vid hvardera af länsstyrelsens afdelningar, men sedan vid nämnda tid för länsstyrelsens behof anskaffats skrifmaskin och då arbetet af nu ifrågavarande slag icke ansetts räcka till full sysselsättning åt två personer, hade endast ett kvinnligt skrifbiträde haft fast anställning hos länsstyrelsen.

Till detta skrifbiträde, hvars arbetstid i medeltal för hvarje helgfri dag utgjorde omkring 6 timmar, utginge ersättning med 55 öre för timme.

Ersättningen till detta skrifbiträde eller tillfällig vikarie hade utgått för år 1909 med tillhopa 927 kronor 85 öre samt för de åtta första månaderna af år 1910 med 628 kronor 85 öre. Härförutom hade till andra personer, som utfört renskrifningsarbeten för länsstyrelsens behof, utgått ersättningar för år 1909 med omkring 230 kronor och för de första åtta månaderna af år 1910 med omkring 140 kronor.

Då under hvarje tid af året funnes att påräkna full sysselsättning för ett ständigt skrifbiträde med minst 6 timmars arbetstid, har länsstyrelsen hemställt, att 1 kvinnligt skrifbiträde måtte uppföras å länsstyrelsens stat.

Länsstyrelsen i Kopparbergs län anser det mycket lämpligt, om å hvardera sidan af länsstyrelsens afdelningar blefve anställd en person uteslutande för renskrift och därmed jämförliga mera mekaniska göromål.

Styrelsen, som hänvisar till sitt den 11 oktober 1906 afgifna utlåtande i anledning af Riksdagens skrifvelse den 23 maj 1906, har tillkännagifvit, att kostnaden för sådan utskrift, som enligt gällande bestämmelser skall gäldas af statsmedel, under treårsperioden 1907—1909 uppgått till i medeltal 5,226 kronor 64 öre om året, däraf på kansliafdelningen 3,271 kronor 75 öre.

Uti utlåtandet den 11 oktober 1906 meddelades, att vid länsstyrelsen icke fanns å någondera afdelningen anställd person, stadigvarande sysselsatt med skrifgöromål m. m. All renskrifning utfördes antingen af extra ordinarie tjänstemän vid ämbetsverket, i den mån deras tid det med-

gåfve, eller af mera tillfälliga renskrifvare ute i staden. Det ojämförligt mesta arbetet hade dock verkställts af de extra ordinarie tjänstemännen.

Hvad kansliafdelningen beträffade, var det blott i högst få undantagsfall som de tre äldsta extra ordinarie kanslisterna sysselsattes med renskrift eller därmed jämförliga mera mekaniska göromål. Däremot fingo de yngre extra ordinarie tjänstemännen, hvilka icke åtnjöto något eller åtminstone obetydligt arvode, syssla med renskrift dels för att därigenom kunna förskaffa sig något bidrag till lefnadsomkostnaderna dels ock för vinnande af någon erfarenhet i ärendenas formella utstyrsel.

Hvad anginge den af löneregleringskommittén uttalade allmänna grundsatsen, att det måste anses som en misshushållning att låta rent mekaniska arbeten verkställas af examinerade tjänstemän, förklarade länsstyrelsen sig fullkomligt dela denna uppfattning, om med examinerade tjänstemän allenast förstodes sådana, som aflagt ämbets- eller däremot svarande examen.

Länsstyrelsen höll däremot före, att, om till examinerade tjänstemän jämväl räknades extra ordinarie tjänstemän vid länsstyrelsen, hvilka aflagt det för vinnande af befordran till länsman föreskrifna prof och därefter anställdes som extra ordinarie tjänstemän vid länsstyrelse, det ingalunda skadade, om en sådan tjänstemannaaspirant någon kortare tid sysselsattes med utskrift af koncept och dylikt, hvarigenom han bättre än annorledes förvärfvade färdighet att uppsätta protokoll och skrivelser af enklare beskaffenhet. När denna färdighet vunnits, borde gifvetvis annat arbete anförtros honom.

Vid länsstyrelsen funnos icke anställda renskrifvare af den beskaffenhet, som afsåges i den uti Riksdagens ofvanberörda skrivelse omnämnda motion; och länsstyrelsen ställde sig tveksam, huruvida, i hvad densamma anginge, någon förändring i dittills gängse praxis kunde vara önskvärd. Redan för det dåvarande mötte det ej sällan rätt stora svårigheter att rekrytera extra ordinarie tjänstemannakåren med dugliga adepter, och dessa svårigheter skulle gifvetvis än mera ökas, därest icke ens ersättning för renskrift i afvaktan på något arvode kunde beredas dem. Den ovissa utsikten om befordran inom rimlig tid vore icke heller ägnad att i och för sig locka till inträde på landsstatsbanan.

För att extra ordinarie tjänstemän emellertid ej allt för mycket skulle sysselsättas med renskrifning och andra därmed jämförliga, mera mekaniska göromål, vore det enligt länsstyrelsens uppfattning mycket lämpligt, om å hvardera afdelningen anställdes en person uteslutande för dylika göromåls bestridande. Då för en sådan person någon befordran näppeligen kunde ifrågakomma, syntes rättvisa och billighet fordra, att hans anställning blefve af något fastare beskaffenhet.

Länsstyrelsen i Gäfleborgs län har meddelat, att sedan en lång följd af år varit anställda å landskansliet två skrifbiträden och å landskontoret ett skrifbiträde, samtliga på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifgöromål.

De personer, som dåmera ombesörjde nämnda sysslor, hade tillträdtt sina befattningar resp. åren 1889, 1902 och 1905.

Extra skrifhjälp hade dessutom allt emellanåt påkallats.

Göromålen vid länsstyrelsens båda afdelningar ökades alltjämt, och med absolut visshet kunde sägas, att för framtiden komme att förefinnas stadigvarande behof af åtminstone de tre skrifbiträden, om hvilka blifvit nämndt.

Under anförda förhållanden fann länsstyrelsen det vara synnerligen behjärtansvärdt, att »dessa tre personer», hvilkas aflöning utginge i form af timpenning, erhöile en fastare anställning, då deras arbete vore fullt lika nödvändigt för göromålen vid länsstyrelsen som de ordinarie tjänstemännens.

Länsstyrelsen tillstyrkte fördenskull, att å ordinarie stat måtte uppföras 3 skrifbiträden, två å landskansliet och ett å landskontoret.

Länsstyrelsen i Västernorrlands län har anført, bland annat, följande.

Sedan längre tid tillbaka hade vid länsstyrelsen fyra kvinnor varit på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifgöromål och dylika sysslor, nämligen två på landskansliet och två på landskontoret.

Af dessa hade en oafbrutet tjänstgjort hos länsstyrelsen något öfver fjorton år, en nära sju år, en tre år och en kortare tid. Samtliga dessa personers arbetskrafter hade för statstjänsten utnyttjats i hufvudsakligen samma omfattning som den ordinarie tjänstepersonalens. De hade så-

lunda enahanda arbetstid å tjänsterummet som de ordinarie tjänstemännen och tillika skyldighet att, då arbetets behöriga gång det kräfde, därutöfver verkställa erforderligt arbete vare sig å tjänsterummet eller i hemmet. Aflöningen till dessa biträden hade utgått för timme, i allmänhet med 50 öre, och för år 1909 utgjort för ett biträde omkring 1,200 kronor och för de öfriga från 700 till 1,000 kronor.

Förutom dessa på ett mera stadigvarande sätt anställda biträden hade tidtals såväl å landskansliet som å landskontoret tillfälliga biträden måst användas.

Någon anledning att antaga, att behovet af dylika biträden i framtiden skulle komma att minskas, förefunnes icke; snarare syntes sannolikt, att i följd af landskansliets år för år ökade arbetsbörda behof af större antal biträden inom kort skulle komma att göra sig gällande. Emellertid förefunnes för det närvarande för länsstyrelsens ämbetsutöfning ett verkligt och stadigvarande behof af minst fyra fasta biträden.

Länsstyrelsen har fördenskull hemställt om uppförande å länets stat af 4 biträdesbefattningar.

Hvad länsstyrelsen i öfrigt uti vissa hänseenden föreslagit har af kommittén behandlats i ofvanstående allmänna erinringar och förslag.

Länsstyrelsen i Jämtlands län har anfört, att hos länsstyrelsen vore anställda två kvinnliga skrifbiträden, ett på landskansliet och ett på landskontoret, hvilkas arbete upptog en tid af 5 till 7 timmar dagligen. Dessutom ombesörjdes en del renskrifningsarbete af extra ordinarie landskanslistor och landskontorister, som hade för afsikt att vinna befordran till tjänstemän vid landsstaten.

Länsstyrelsen hade således full sysselsättning för minst två skrifbiträden, och då det, enligt länsstyrelsens mening, icke vore att förvänta att behovet af dylika biträden för framtiden skulle minskas, har länsstyrelsen begärt, att 2 kvinnliga skrifbiträden måtte uppföras å länets stat.

Länsstyrelsen i Västerbottens län, som föreslagit uppförande å ordinarie stat af 2 kvinnliga skrifbiträden hos länsstyrelsen, har till stöd därför, uti sitt yttrande i nu förevarande ärende, hufvudsakligen anfört följande.

I underdånigt utlåtande den 13 oktober 1906 öfver Riksdagens skrifvelse den 23 därutförutgångne maj hade länsstyrelsen meddelat, att såsom stadigvarande renskrifningsbiträden tjänstgjorde å landskansliet ett manligt och ett kvinnligt biträde med en daglig arbetstid på tjänsterummet af resp. omkring 5 och 3—4 timmar, hvarförutom en extra ordinarie tjänsteman nästan uteslutande och de öfriga extra ordinarie tjänstemännen delvis sysslade med renskrifningen. Skrifbiträdenas ersättning, som dittills beräknats efter visst pris för hvarje renskrifven sida, uppgick till omkring 600 kronor om året för det manliga och till i medeltal 450 kronor om året för det kvinnliga biträdet. Den renskrifning, som icke medhans af de två skrifbiträdena, sköttes af de extra ordinarie tjänstemännen. Denna utväg hade ansetts nödvändig för att bereda dessa tjänstemän en välbehöflig inkomst utöfver det obetydliga arfvode, som kunde bestås dem från anslaget till extra biträden vid länsstyrelserna. Af sistnämnda anledning bestreds renskrifningen å landskontoret uteslutande af extra ordinarie tjänstemän.

Då det emellertid måste anses principiellt oriktigt, att extra ordinarie tjänstemän annat än undantagsvis eller för kortare perioder sysselsattes med dylikt arbete, borde, om de extra tjänstemännen komme att beredas tillräckliga löneförmåner på annat sätt, hela det normala renskrifningsarbetet öfverlämnas till särskilda för ändamålet anställda skrifbiträden. Enligt länsstyrelsens åsikt skulle landskontoret »vid den tiden» hafva full användning för 1 sådant skrifbiträde, och å landskansliet erfordrades minst två sådana biträden.

I sitt yttrande i nu förevarande ärende har länsstyrelsen jämväl erinrat om hvad densamma anfört i anledning af cirkulärskrifvelse från civildepartementet den 17 juni 1908 i fråga om behovet från och med år 1909 af extra arbetskrafter hos länsstyrelsen och af andel i reservationsanslag för beredande af tillgång till arfvode åt extra länsnotarier och öfriga extra biträden hos länsstyrelsen.

Länsstyrelsen har, i nu föreliggande yttrande förklarat, att, om det normala renskrifningsarbetet icke skulle till någon del ombesörjas af extra ordinarie tjänstemän, tre skrifbiträden vore behöfliga för arbetet vid länsstyrelsen. Men då ett antal extra ordinarie tjänstemän ej kunde undvaras,

utan måste finnas att tillgå dels för bestridande på förordnande af ordinarie tjänster såväl vid länsstyrelsen som ute å länsmansdistrikten vid tjänstinnehafvarens sjukdom, semester o. d., dels ock för fullgörande af vissa vid länsstyrelsen förekommande göromål, som icke kunde medhinnas af de ordinarie tjänstemännen, måste någon utväg tillgripas för att bereda de extra ordinarie tjänstemännen någon fyllnad i deras svaga aflöning.

Kunde icke genom höjning i anslaget till extra tjänstemän medel härtill beredas, borde en del renskrifningsarbete fortfarande förbehållas de extra ordinarie tjänstemännen mot särskild godtgörelse från expensanslaget. Ansåges så böra förfaras, hölle länsstyrelsen före, att endast två skrifbiträden vore tills vidare behöfliga för det för dem afsedda arbetet vid länsstyrelsen. För närvarande funnes också två kvinnliga skrifbiträden därstädes anställda, af hvilka det ena tjänstgjort där sedan år 1893 och det andra sedan år 1908.

Länsstyrelsen i Norrbottens län erinrar, hurusom densamma i underdånigt utlåtande i förevarande ämne den 13 oktober 1906 framhållit, att dittills de mera mekaniska göromålen vid länsstyrelsen i hufvudsak utförts af extra ordinarie tjänstemän, hvilka sökt anställning i syfte att inom landsstaten vinna befordran, och att länsstyrelsen på grund däraf ansett sig sakna anledning att anställa mera stadigvarande biträden.

Det ökade arbetet hos länsstyrelsen hade dock numera kräft ökad personal, jämväl för utförande af rena skrifgöromål, och länsstyrelsen hade därför funnit sig nödsakad att å landskansliet anställa ett ständigt kvinnligt skrifbiträde, hvars tid året om toges fullt i anspråk.

Denna anordning hade befunnits nödvändig jämväl på den grund, att länsstyrelsen icke ansett sig böra i allt för stor utsträckning locka unga män till inträde vid landsstaten i länet, då befodringsmöjligheterna för närvarande vore och sannolikt för en längre tid framåt måste förblifva mycket små.

Behovvet af skrifhjälp hade ej heller kunnat fyllas genom tillfälliga skrifbiträden, och dylika fyllde i regel icke de kraf man måste ställa äfven på sådana biträden, hvilkas göromål, om också af enklare beskaffenhet, dock kräde vana, öfning och en viss insikt.

Men å andra sidan borde skrifgöromålen ombesörjas af fast anställda biträden endast i den mån arbetet ej kunde utföras af annan tillgänglig arbetskraft. Hos länsstyrelsen måste alltid finnas tillgång på extra ordinarie tjänstemän, som kunde vara beredda att vid befordran för ordinarie tjänstemän eller vid sådan tjänstemans frånfälle fylla sålunda ledigblifven plats eller ock att fylla behovet af vikarie, då sådan erfordrades hos länsstyrelsen eller vid fögderiförvaltningen. Dessa extra tjänstemän finge gifvetvis tid öfrig äfven till rena skrifgöromål och vissa tider kunde den extra personalen vara så fulltalig, att en eller annan kunde ägna sig uteslutande åt renskrifning. De extra tjänstemännen måste också beredas tillfälle att förskaffa sig den lilla inkomst, som renskrifningsarbete utom tjänstetiden kunde medföra.

Hvad landskontoret beträffade, hade renskrifningsgöromålen dittills kunnat i hufvudsak utföras af där anställda extra ordinarie tjänstemän, på grund hvaraf länsstyrelsen ansåg, att med anställande af fast skrifbiträde därstädes tills vidare borde anstå.

Länsstyrelsen har fördenskull hemställt, att för dess vidkommande medel till aflöning åt allenast 1 fast anställdt skrifbiträde måtte å ordinarie stat anvisas.

* * *

Redan i sitt den 27 februari 1906 afgifna betänkande angående reglering af löneförhållanden m. m. vid landsstaten framhöll kommittén, hurusom de länsstyrelserna åliggande ämbetsgöromålen under den tid, som förflutit sedan tillkomsten af 1855 års landshöfdingeinstruktion, blifvit alltmera omfattande och komplicerade.

Att i följd däraf hos dessa ämbetsmyndigheter, likasom inom vederbörande centrala ämbetsverk, förekommer en mängd renskrifnings- och andra mera mekaniska arbeten, är uppenbart.

Med den uppfattning, som alltmer gjort sig gällande, torde det i allmänhet få anses såsom en misshushållning, om dylika arbeten utföras af tjänstemännen själfva (ordet tjänstemän taget i den hittills vanliga betydelsen). Det kan fördenskull ingalunda anses lämpligt att, såsom af vissa länsstyrelsens yttranden i nu förevarande ärende framgår, jämväl

ordinarie tjänstemän nödgats i ganska stor omfattning utföra renskrifnings- och annat liknande arbete.

I fråga om de extra ordinarie tjänstemän hos länsstyrelse, hvilka aspirera på befattning såsom länsmän eller häradsskrifvare, torde dock, såsom från vissa länsstyrelser framhållits, ingalunda skada, om sådana extra ordinarie tjänstemän i och för sin utbildning något sysselsättas med renskrift och dylika göromål å vederbörande landskanslier och landskontor. Efter hvad kommittén håller före, bör det emellertid tillses, att dessa extra ordinarie tjänstemän icke varda enbart renskrifvare, utan bör det så anordnas, att äfven de mera mekaniska göromål, som öfverlämnas åt dem, blifva så instruktiva som möjligt och att därför lämplig omväxling i göromålens art beredes dem.

Äfven inom de länsstyrelser, där för närvarande extra ordinarie tjänstemän af antydt slag i stor utsträckning sysselsättas med renskrifning, lär, enligt hvad upplyst blifvit, icke allt sådant arbete kunna utföras af dem. Särskildt torde det kunna inträffa, att ifrågavarande extra ordinarie tjänstemän, på grund af förordnande å ordinarie tjänst vid vakans eller tjänstledighet för den ordinarie innehafvaren, under större eller mindre delar af året icke äro att påräkna för antydda arbete inom länsstyrelse.

Kommittén har fördenskull, i likhet med flertalet länsstyrelser, ansett, att å länsstyrelsernas stater i allmänhet böra uppföras ett eller flera ordinarie skrifbiträden. Att enligt kommitténs uppfattning vid dessa biträdesbefattningars definitiva tillsättande endast kvinnor böra ifrågakomma, framgår af hvad i ofvanstående allmänna erinringar och förslag anförts i detta hänseende.

Vidkommande antalet dylika skrifbiträden vid de särskilda länsstyrelserna, har kommittén utgått därifrån, att tre biträden borde anställas vid länsstyrelse i 1:a klassens län, d. v. s. Malmöhus samt Göteborgs och Bohus län, såsom ock blifvit af länsstyrelserna därstädes föreslaget.

Med hänsyn till hvad länsstyrelserna i Kristianstads, Gäfleborgs och Västernorrlands län i förevarande ärende anført torde ock enahanda antal få anses erforderligt vid dessa länsstyrelser. Länsstyrelsen i Väster-

norrlands län har visserligen begärt fyra biträden, men kommittén har ansett sig ej kunna tillstyrka, att hos denna länsstyrelse nu inrättas större antal dylika befattningar än vid 1:a klassens län blifvit ifrågasatt eller föreslaget.

Vid öfriga länsstyrelser torde — där särskilda undantagsförhållanden ej föreligga, såsom vid länsstyrelserna i Östergötlands, Kronobergs, Gottlands, Blekinge, Hallands, Skaraborgs, Värmlands, Västmanlands och Norrbottens län — två skrifbiträden böra uppföras å ordinarie stat.

Hvad de nyssnämnda länsstyrelserna beträffar, hafva de i Östergötlands, Blekinge, Skaraborgs, Värmlands, Västmanlands och Norrbottens län ansett *ett* fast biträde för närvarande vara till fyllest.

Länsstyrelsen i Gottlands län har visserligen gjort framställning om beredande af ordinarie anställning åt ett biträde, men har kommittén, af hvad länsstyrelsen uti förevarande ärende anfört, icke ansett ådaga-lagdt, att det ifrågavarande biträdet skulle kunna hafva full sysselsättning under den tjänstgöringstid, som är föreskrifven för ordinarie tjänstemän vid länsstyrelsen.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har meddelat, att för de två där anställda skrifbiträdena den ordinarie dagliga arbetstiden är allenast fem timmar och att denna arbetstid kan antagas blifva tillräcklig åtminstone ännu ett eller annat år framåt, och har länsstyrelsen fördenskull ansett sig icke böra för närvarande göra framställning om beredande af fastare anställning åt dess biträden af ifrågavarande slag. Af ett vid länsstyrelsens yttrande i ärendet fogadt protokollsutdrag framgår emellertid, att biträdena äro skyldiga att för arbetes utförande uppehålla sig å tjänsterummen äfven utöfver nämnda 5 timmar den tid, som af vederbörande afdelningschef bestämmes.

Vid nu antydda förhållanden synes det kommittén, att fog finnes för uppförande å länets stat af *ett* skrifbiträde.

Hvad slutligen angår länsstyrelsen i Hallands län, har denna gifvit till känna, att för närvarande icke någon af de personer, som vid landskansliet och landskontoret användas såsom skrifbiträden, kunde sägas vara på det stadigvarande sätt sysselsatt, att densamma borde såsom fast anställd uppföras i stat.

Uti yttrande i anledning af Riksdagens skrifvelse den 23 maj 1906 och återgifvet i kommitténs betänkande delen VII, sid. 11, meddelade länsstyrelsen i Hallands län, att renskrifningsarbetet vid landskansliet och landskontoret i nämnda län besörjdes, mot ersättning för ark, af i Halmstad boende, vid landsstaten icke anställda personer, en eller flera på hvardera afdelningen, allt eftersom göromålen det kräfde, samt utfördes till största delen af dessa personer i deras hem.

Ehuru vid de upplysningar och det yttrande, länsstyrelsen från sin förut intagna och fortfarande vidhållna ståndpunkt afgifvit, kommittén ansett sig icke böra föreslå uppförande å stat af något skrifbiträde vid länsstyrelsen i Hallands län, har dock kommittén velat ifrågasätta, huruvida hos denna länsstyrelse må kunna anses vara på tillfredsställande och tidsenligt sätt anordnad i förevarande hänseende.

Hvad angår de aflöningsförmåner, som må böra tillerkännas ordinarie skrifbiträde vid länsstyrelse, har kommittén ansett dessa böra bestämmas efter normaltyp, med iakttagande därvid, att ortstillägg endast utgår i öfverensstämmelse med hvad som redan gäller för ordinarie befattningshafvare vid vederbörande länsstyrelse.

I sådant hänseende må här erinras, att enligt den vid 1908 års riksdag antagna aflöningsstat för tjänstemän och betjante vid länsstyrelserna ortstillägg allenast utgår dels vid länsstyrelsen i Stockholms län, dels ock vid länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. I de tre sistnämnda länen utgör det vederbörande befattningshafvare tillkommande ortstillägg hälften af hvad motsvarande befattningshafvare vid länsstyrelsen i Stockholms län åtnjuta.

Kommittén hemställer,

att vid följande länsstyrelser måtte uppföras å stat kvinnliga skrifbiträden till nedannämnda antal:

vid hvar och en af länsstyrelserna i Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Kristianstads, Gäfleborgs och Västernorrlands län 3 biträden,

vid hvar och en af länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Jönköpings, Kalmar, Älfsborgs, Örebro, Kopparbergs, Jämtlands och Västerbottens län 2 biträden, samt vid hvar och en af länsstyrelserna i Östergötlands, Kronobergs, Blekinge, Skaraborgs, Värmlands, Västmanlands och Norrbottens län 1 biträde; att lön och tjänstgöringspenningar må för ifrågasvarande biträden utgå efter normaltyp, alltså lön 600 kronor och tjänstgöringspenningar 450 kronor, hvartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, det ena med 200 kronor efter fem år och det andra, likaledes med 200 kronor, efter ytterligare fem år; att därutöver må utgå ortstillägg för biträde vid länsstyrelsen i Stockholms län med 150 kronor samt för biträde vid länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län med 75 kronor.

I fråga därom, huruvida uppförande af skrifbiträde å vederbörande läns stat må böra föranleda minskning af nu utgående anslag, hänvisar kommittén till hvad ofvan å sid. 64 anförts.

Då Riksdagen år 1908 antog aflöningsstat för tjänstemän och be-
tjänste vid länsstyrelserna, skedde detta beträffande Stockholms län under villkor, att ledigblifvande tjänster vid länsstyrelsen hädanefter tills vidare endast skulle tillsättas medelst förordnande.

I sitt yttrande uti nu förevarande ärende har länsstyrelsen i detta län uttalat, att den nämnda omständigheten icke syntes länsstyrelsen böra hafva till följd att den, som, under förutsättning af tjänstens tillsättning i vanlig ordning, vore berättigad till ålderstillägg, skulle gå i mistning af sådant. Länsstyrelsen har ansett särskildt stadgande härom böra för Stockholms län meddelas rörande nu ifrågakomna biträdesbefattningar. I detta afseende har meddelats, att länsstyrelsens nuvarande två skrifbiträden haft stadigvarande anställning, det ena biträdet mera än

aderton år och det andra sedan omkring tio år tillbaka, hvadan berörda fråga kunde, i och med uppförande i stat af länsstyrelsens skrifbiträden, omedelbart vid första tillämpningen af staten blifva aktuell.

Ur konsekvensens synpunkt anser sig kommittén icke kunna tillstyrka utfärdandet af ett stadgande af det innehåll länsstyrelsen föreslagit. Däremot synes icke något hinder möta att, därest förhållandena anses böra därtill föranleda, särskild framställning göres hos Riksdagen om tilldelande af personligt aflöningstillägg åt ifrågavarande biträden.

Länsstyrelsen i Malmöhus län har för ett namngifvet biträde vid länsstyrelsen hemställt om förhöjda tjänstgöringspenningar, därest biträdet skulle erhålla ordinarie anställning.

Ifrågavarande biträde, Elisabeth Josefina Kristina Roos, hade, enligt hvad länsstyrelsen meddelat, från januari månad 1907 varit anställdt å landskontoret och vore aflönadt med 1,100 kronor. Med de för ordinarie skrifbiträde i allmänhet föreslagna aflöningsförmånerna skulle för nu ifrågavarande biträde uppförandet såsom ordinarie medföra en sänkning af aflöningen, intill dess hon uppnått fem tjänstår; enär ortstillägg ej skulle utgå vid länsstyrelsen i Malmöhus län, blefve nämligen begynnelse-aflöningen för skrifbiträde å stat där allenast 1,050 kronor. Med hänsyn bland annat till nämnda förhållande har länsstyrelsen föreslagit, att tjänstgöringspenningarna för ifrågavarande biträde skulle kunna ökas till 600 kronor.

Enär länsstyrelsen synes hafva utgått från den förutsättningen, att framställning uti nu förevarande ämne skulle komma att af Kungl. Maj:t göras vid 1911 års riksdag, men sådan framställning gifvetvis icke kan ifrågakomma förr än tidigast år 1912, torde länsstyrelsens nyssberörda förslag icke behöfva föranleda till någon åtgärd.

Samma länsstyrelse har uti sitt yttrande i ärendet äfven ifrågasatt, huruvida icke ålderdomsunderstöd skulle kunna beredas ett annat namngifvet biträde vid länsstyrelsen.

I sistnämnda hänseende läser något yttrande från kommitténs sida icke af Kungl. Maj:t förväntas.

*Ämbetsverk under finansdepartementet.***Kammarkollegium.**

I sitt nu föreliggande utlåtande har kammarkollegiet meddelat, att hos kollegiet funnes på mera stadigvarande sätt anställda tre kvinnliga biträden.

Ett af dessa, hvilket hade skyldighet att vara tillstädes inom ämbetsverket under fyra timmar dagligen, ålåge att därunder tillhandagå med renskrifning och kollationering, hufvudsakligen af kollegiets utgående expeditioner, hvarjämte hon hade att ombestyra, att sådant renskrifningsarbete, som hon ej själf medhonne, blefve genom mera tillfällig hjälp utfördt. För den renskrifning, som af biträdet verkställdes utom ämbetsverket, hade hon undfått särskild ersättning enligt vedertagen taxa.

Det andra biträdet hade, med indragning af en amanuensbefattning, haft anställning från och med den 1 augusti 1907 såsom skrifbiträde å kollegiets aktuariiekontor med tills vidare fem timmars daglig arbetstid å tjänsterummet samt med åliggande hufvudsakligen att dels biträda aktuarien med förande af kontorets register samt mottagande och ordnande af dit inkommande handlingar äfvensom med de skrifgöromål i allmänhet, som kunde för kontorets behof erfordras, dels ock därutöfver tillhandagå med renskrifning för kollegiets räkning.

Hvad det tredje biträdet beträffade, hade kollegiet den 26 november 1909 gifvit fastare anställning åt den person, som under en följd af år utfört det i kammararkivet erforderliga renskrifningsarbetet. Kollegiet hade nämligen medgifvit, att hon finge från och med den 1 december samma år tills vidare intill utgången af år 1910 åtnjuta en ersättning af 40 kronor i månaden mot skyldighet för henne att hvarje söckendag under en och en half timme i arkivet verkställa för arkivets räkning behöfligt renskrifningsarbete samt att därutöfver efter anmodan verkställa sådant arbete mot viss bestämd ersättning. I sammanhang därmed hade bestämts, att kostnaden för arkivets renskrifningsarbete, omförmälda månatliga ersättning inberäknad, icke finge, utan särskildt tillstånd af kollegiet, öfverskrida 800 kronor för år räknadt. Då ett skickligt biträde

icke kunde undvaras å arkivet, var — sades det vidare i nu förevarande yttrande, dateradt den 23 september 1910 — kollegiet betänkt på att vid 1910 års slut förnya uppdraget på hufvudsakligen enahanda grunder.

Enligt kollegiets åsikt borde, för ett ändamålsenligt ordnande af arbetet inom ämbetsverket, de nämnda tre biträdesbefattningarna bibehållas; och, då full sysselsättning under en tid af minst sex timmar dagligen kunde beredas deras innehafvare, ansåg kollegiet befattningarna böra upptagas å ämbetsverkets stat.

Därvid syntes emellertid verksamheten för det å arkivet anställda biträdet böra något utvidgas, i hvilket hänseende erinrades, att kollegiet redan i ett den 29 november 1907 afgifvet utlåtande öfver löneregleringskommitténs betänkande angående fastare anställning för vissa biträden hos statens ämbetsverk och myndigheter väckt förslag om sådan anställning för ett biträde å arkivet.

Ett af kollegiet i detta hänseende då gjordt uttalande är uti nu förevarande yttrande af den 23 september 1910 återgifvet. Af det sålunda återgifna uttalandet må här intagas följande.

»Till synnerligen stor fördel för arbetet i arkivet skulle det nu vara, om tillfälle bereddes att där anställa ett fast biträde, som skulle hafva att, förutom verkställandet af den för arkivet erforderliga renskrifning, dels öfvertaga den mera mekaniska delen af amanuensens åligganden, dels ock biträda med åtskilligt ordningsarbete därstädes, hvilket till följd af den otillräckliga arbetskraften hittills måst åsidosättas för angelägnare arbeten, äfvensom tillhandagå arkivtjänstemännen vid deras ofta synnerligen tidsödande efterforskningar i handlingar och böcker.»

»Genom en sådan anordning — som dock icke skulle afhjälpa den öfverklagade bristen på ordinarie arbetskrafter i arkivet — skulle, till fördel för såväl kollegium som den allmänhet, hvilken begagnar sig af arkivets samlingar, arkivarien och hans amanuens blifva befriade från åtskilligt mera mekaniskt sysslande, som nu till men för deras hufvudsakliga arbete tager mycken tid i anspråk.»

Till närmare upplysning om de göromål, som skulle anförtros åt detta biträde, hade kollegiet i sitt utlåtande den 29 november 1907 hänvisat till en af arkivarien upprättad promemoria.

Enligt denna skulle biträdet hafva att ombesörja »renskrifning (vanlig och äldre stil)», upprättande enligt lämnad anvisning af utdrag ur jorde- och landsböcker, taxerings- och mantalslängder samt andra likartade handlingar, kontrolläsning äfvensom förändret af arkivets utlåningsbok, diarium och »boken öfver besökande», hvilka arbeten arkivarien beräknat upptaga en tid af omkring 5 timmar dagligen. Dessutom hade arkivarien ansett, att »under de närmaste åren» ett antal arbeten, hvilka kunde uppdragas åt en renskrifverska, borde å arkivet utföras, såsom upprättande af nya register öfver arkivets sedan äldre tider ordnade serier äfvensom utskrifter af konceptförteckningarna till de samlingar, som blifvit ordnade under de senaste åren. Dessa sistnämnda arbeten skulle enligt arkivariens åsikt utfylla renskrifverskans arbetstid till sex timmar dagligen »under en följd af år».

Att full sysselsättning kan beredas de ifrågasatta tre biträdena anser kammarkollegiet framgå af vissa beräkningar, intagna i kollegiets nu föreliggande yttrande.

Aflöningsförmånerna hafva synts kollegiet böra för två af biträdena — »biträdet å aktuariiekontoret och det egentliga skrifbiträdet» — bestämmas till enahanda belopp, som anvisats för biträdena inom fängvårds- och generaltullstyrelserna.

»Då däremot» — säger kollegiet — »större anspråk å skicklighet måste ställas på biträdet å arkivet, hvilket måste vara fullt förtroget med de äldre handstilarna och för hvars arbete måste fordras stor omdömesförmåga, anser kungl. kollegium aflöningsförmånerna för detta biträde böra sättas något högre, helst om i betraktande tages att en person med sådana kvalifikationer, som här äro erforderliga, torde vara i tillfälle att genom enskild verksamhet förvärfva ej obetydligt större årsinkomst än, den som föreslagits för förstnämnda två biträden.» Kollegiet har därför hemställt, att för biträdet å arkivet måtte bestämmas lön 800, tjänstgöringspenningar 450 och ortstillägg 150 kronor, tillhoppa 1,400 kronor, hvartill borde kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år.

Vid bifall till kollegiets föreliggande förslag skulle anslaget till vikariatsersättning, renskrifnings- och tryckningskostnad, arfvoden åt

amanuenser och flitpenningar kunna minskas, dock, enligt kollegiets mening, icke med mer än 2,700 kronor. Kollegiet har i detta hänseende fäst uppmärksamhet å behovet af medel till vikariatsersättningar för biträdena och till ersättande af tillfällig skrifhjälp.

Nu gällande stat för kammarkollegiet, tillämpad från och med den 1 juli 1909, upptager 23,300 kronor till »vikariatsersättning, renskrifnings- och tryckningskostnad, arvoden åt amanuenser och flitpenningar».

Af Kungl. Maj:ts proposition n:r 101 vid 1908 års riksdag framgår, att anslaget beräknats på följande sätt:

arvoden åt amanuenser	kr. 10,800: —
vikarier åt amanuenser i vissa fall, omkring	» 2,700: —
kvinnligt biträde å aktuarietkontoret	» 1,200: —
vikarier för ordinarie tjänstemän	» 3,000: —
renskrifnings- och tryckningskostnad, omkring	» 2,300: —
flitpenningar och gratifikationer	» 3,000: —
afrundning af de tre första posterna	300: —
<hr/>	
Summa kr. 23,300: —	

I ämbetsverkets räkenskap för år 1910 afföres under rubriken renskrifning ett belopp af 3,261 kronor 41 öre, hvarjämte två af skrifbiträdena erhållit gratifikationer till sammanlagdt belopp af 490 kronor.

I förstnämnda summa ingå emellertid dels kostnader för utgallring af handlingar kr. 283: 20, för »arbete med räkenskapen» kr. 31: 80, för tryckningsarbete kr. 69: 25, för statistiskt arbete kr. 10 och vikariatsersättning för biträdet å aktuarietkontoret kr. 15, dels ock kr. 295: 93, kostnader för renskrifning i anledning af en utredning rörande äganderätten till vissa vattenfall, hvilka sistnämnda kostnader lära vara att anse såsom tillfälliga.

Frådragas sistberörda utgifter, tillhopa kr. 705: 18, befinnas kollegiets ordinarie kostnader för renskrifning under år 1910 hafva uppgått till kr. 3,046: 23. I detta belopp ingå arkivets renskrifningskostnader med kr. 893: 10.

Af hvad kammarkollegiet anført i nu förevarande ärende kan kommittén för sin del icke anse ådagalagdt, att bägge de förutsättningar ännu äro för handen, hvilka, enligt kommitténs uppfattning af Konungs och Riksdags beslut i dylika frågor, erfordras för uppförande å ordinarie stat af ett kvinnligt biträde med tjänstgöring i kammarkollegiets arkiv. Det bör nämligen för vidtagande af sådan åtgärd vara ställdt utom allt tvifvel, att ett kvinnligt biträde i nämnda arkiv skall stadigvarande året om finna full sysselsättning under stadgad minimitid.

I den ofvannämnda af kollegiet åberopade promemorian har emellertid arkivarien beräknat, att de för biträdet afsedda ordinära göromålen, bland hvilka vissa synas vara af knappt nämnvärd omfattning, skulle upptaga en tid af omkring 5 timmar dagligen.

Visserligen har arkivarien ansett, att biträdet skulle »under de närmaste åren» syssla jämväl med en del andra arbeten, som enligt arkivariens åsikt skulle »under en följd af år» utfylla bitrådets arbetstid till sex timmar dagligen, men de arbeten, som i sådant hänseende blifvit af arkivarien angifna, synas kommittén mera tillfälliga. Åtminstone äro de ej af den stadigvarande beskaffenhet, att de böra kunna utfylla måttet af hvad som erfordras för bitrådets uppförande å stat.

Det vill synas kommittén, som om kollegiet tänkt sig, att ett i kammararkivet anställdt biträde skulle kunna få den normala arbetstiden utfylld genom renskrifningsarbete äfven för kollegiets räkning.

Arkivet intager emellertid en i viss mån fristående ställning, detta jämväl därutinnan, att arkivets och kollegiets öfriga lokaler äro förlagda i olika byggnader. Det lär väl vid sådant förhållande knappast kunna antagas eller påräknas, att ett i arkivet anställdt biträde skall hvarje söckendag, jämte arbetet i arkivet, äfven utföra arbete i kollegiets egna lokaler och för dess räkning.

Vid nu antydda förhållanden anser sig kommittén icke kunna tillstyrka kollegiets förslag, i hvad det angår den nyssberörda biträdesbefattningens uppförande å stat. Däremot har kommittén icke något att erinra mot förslaget, såvidt det rör de två andra biträdesbefattningarna.

Därest två kvinnliga biträden med normalaflöning varda uppförda å kollegiets stat, torde af denna anledning ämbetsverkets anslag till

vikariatsersättning, renskrifnings- och tryckningskostnad, arvoden åt amanuenser och flitpenningar böra, vid bifall till de af kommittén i detta hänseende föreslagna allmänna grunder, minskas med 1,800 kronor. Detta stämmer ock i så måtto öfverens med kollegiets eget förslag, som kollegiet, i händelse af tre biträdesbefattningars uppförande å stat, ifrågasatt anslagets minskning med 2,700 kronor.

Kommittén hemställer alltså,

att å staten för kammarkollegiet må uppföras 2 kvinnliga biträdesbefattningar med aflöningsförmåner efter den normala typen; samt

att, vid bifall härtill, ämbetsverkets anslag till vikariatsersättning, renskrifnings- och tryckningskostnad, arvoden åt amanuenser och flitpenningar må minskas till 21,500 kronor.

Skulle, i motsats till den af kommittén uttalade mening, den af kammarkollegiet föreslagna biträdesbefattningen i kammararkivet jämväl anses böra uppföras å stat, har kommittén velat gifva uttryck åt den uppfattning, att innehafvaren af denna befattning, med afseende å beskaffenheten af de för henne föreslagna göromålen, icke bör sättas i den af kommittén för kvinnliga biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter föreslagna högre aflöningsgraden.

Hvad kammarkollegiet i åtskilliga andra hänseenden — i fråga om ersättning i vissa fall till vikarie för skrifbiträde, m. m. — anfört och hemställt uti sitt yttrande i förevarande ärende är af kommittén behandlad i det föregående uti de allmänna erinringarna och förslagen.

Statskontoret.

Statskontoret har i sitt yttrande i förevarande ärende, dateradt den 26 september 1910, erinrat, hurusom i det underdåniga utlåtande, som ämbetsverket den 29 november 1907 afgaf angående lönereglerings-

kommitténs betänkande (delen VII) i fråga om fastare anställning för vissa biträden hos statens ämbetsverk och myndigheter, hemställdes om uppförande å ordinarie stat af två kvinnliga kontorsskrifvartjänster, den ena å kansliet hufvudsakligen för renskrifningsgöromål och den andra å riksbokslutsbyrån för anteckningar i liggare och stater, bokföring, siffergranskning, korrekturläsning och dylika arbeten.

Sedan detta utlåtande afgafs, hade — anför statskontoret i sitt nu föreliggande yttrande — ifrågavarande slags arbete till myckenheten i hög grad ökats såväl på kansliet som på riksbokslutsbyrån.

Hvad kansliet beträffade, hade där fortfarande ett biträde stadigvarande anställning, men vissa tider måste extra skrifhjälپ anlitas. Då statskontoret numera kunde för statstjänsten utnyttja nyssnämnda biträdes arbetskraft i hufvudsakligen samma omfattning som den ordinarie personalens, syntes samma biträde böra uppföras å ordinarie stat.

På riksbokslutsbyrån hade arbetet vuxit till sådant omfång, att icke blott det ofvan nämnda biträdet å denna byrå behöft regelbundet anlitas minst 6 timmar om dagen utan ock ytterligare ett kvinnligt biträde erhållit stadigvarande sysselsättning under lika många timmar dagligen.

Det arbete, som af dessa båda biträden utfördes under ledning af förste revisorn, vore till stor del sådant, som förr utförts af ordinarie tjänstemän, men dåmera icke af dem medhunnas. Dit hörde såväl en del förberedande arbeten för rikshufvudbokens uppgörande som ock skrifning af de flesta konti i rikshufvudboken.

Väl kunde det synas som om den starka tillväxten af ifrågavarande arbete bort föranleda en underdånig framställning från statskontoret om anställande af flera ordinarie tjänstemän med samma kompetens som statskontorets öfriga tjänstemän; och beträffande en del af de å riksbokslutsbyrån förekommande, ständigt växande göromålen komme detta också antagligen förr eller senare att blifva nödvändigt. Men i fråga om allt sådant arbete, som kunde utföras af kvinnliga biträden under sakkunnig ledning, syntes sådan anordning otvifvelaktigt vara för statsverket billigast och lämpligast.

Då äfven å riksbokslutsbyrån föreläge ett verkligt och stadigvarande

behof af biträde och statskontoret kunde för tjänsten utnyttja tvenne biträdens arbetskraft minst 6 timmar dagligen, ansåg statskontoret äfven dessa biträden böra få uppföras på ordinarie stat.

Beträffande aflöningen har statskontoret föreslagit, att förstnämnda skrifbiträde å kansliet skulle erhålla normalaflöning, men de båda biträden, som vore afsedda att utföra det mera kräfvande arbetet å riksbokslutsbyrån, hvartdera 800 kronor i lön, 650 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg jämte två ålderstillägg, hvar och ett å 200 kronor, efter fem och tio år.

På gifven anledning har statskontoret, i skrifvelse till kommittén den 9 maj 1911, meddelat, att den för statskontorets ämbets- och tjänstemän den 31 december 1879 fastställda, ännu gällande arbetsordning icke innehåller några bestämmelser angående ofvannämnda å riksbokslutsbyrån anställda biträden eller andra extra ordinarie tjänstinnehafvare med undantag för ombudsmannen, äfvensom att ej heller några särskilda föreskrifter för nyssbemälda biträden finnas utfärdade.

Statskontoret har emellertid, för belysning af ifrågavarande biträdens åligganden och göromål, till kommittén öfverlämnat ett af förste revisorn hos ämbetsverket afgifvet yttrande i detta hänseende.

Uti detta yttrande meddelas, att de nämnda två å riksbokslutsbyrån anställda biträdena utföra dels renskrifningsarbete och dels mera kvalificeradt arbete, som förut utförts af byråns tjänstemän, men som numera af dem icke medhinnes »på grund af den alltjämt fortskridande ökningen af byråns arbetsbörda».

Renskrifningsarbetet bestode i utskrift såväl af utgående expeditioner, tillhörande byråns föredragning, som ock af konceptstater för länen.

Detta senare arbete kräfde, förutom synnerlig noggrannhet och en viss rutin, jämväl ett större mått af omdömesförmåga än som erfordrades för vanlig renskrifning.

Till det mera kvalificerade arbete, som nämnda biträden utförde under ledning af förste revisorn eller annan ordinarie tjänsteman å byrån, hörde en del förberedande arbeten för rikshufvudbokens uppgörande samt skrifning af de flesta konti i rikshufvudboken, såsom in- och utgående balanser, statskontorets, Konungens befallningshafvandes och ett flertal förvaltande

verks generalräkningar, diverse fonders konti, åtskilliga af hufvudtitlarnas utgiftssammandrag samt en stor del af specialkonti öfver statsverkets utgifter.

Med »skrifning af konti i rikshufvudboken» — betonas det i förste revisorns yttrande — afsåges icke utskrift af redan i koncept färdiga konti i sagda hufvudbok, utan detta uttryck innebure i stället, att vederbörande, med tillhjälp af å byrån verkställda, mer eller mindre skematiska omslut af ämbetsverks och myndigheters till kammarrätten insända räkenskaper samt jämväl å byrån upprättade afslutningar af hufvudtitlarna, uppgjorde respektive konti. Att arbete af dylik beskaffenhet, äfven om det leddes af en annan person, ställde ganska stora kraf på vederbörandes intelligens, syntes förste revisorn vara tydligt.

Statskontoret har i sitt förevarande yttrande af den 26 september 1910 äfven meddelat, att, jämte det tillfällig skrifhjälps allt emellanåt behöfde anlitas, hos ämbetsverket funnes mera stadigvarande anställda — förutom de tre biträden, om hvilka nu är fråga, och förutom de jämlikt kungl. bref den 10 juni 1910 å stämpelexpeditionen anställda stämpel-expeditriser och biträden — dels två kvinnliga biträden å räntekammaren och dels tre kvinnliga biträden å riksbokslutsbyråns afdelning för kontroll å statsverkets giroräkning i riksbanken jämlikt kungl. kungörelse den 10 december 1909 och för de göromål, hvilka ålagts byrån genom kungl. kungörelser den 8 april 1904 (angående vissa förberedande anordningar för genomförande af en central kassakontroll) och den 22 maj 1908 (med föreskrifter för ämbetsverk och myndigheter att inkomma med vissa utgifter till statskontorets riksboksslutsbyrå).

Därest statskontorets i nu förevarande ärende gjorda hemställan bifölles, skulle — säger statskontoret — anslaget till amanuenser, vikariatsersättning, renskrifning och flitpenningar kunna nedsättas med 3,500 kronor, eller från 30,700 till 27,200 kronor. Men »då detta anslag på senare tid ständigt utvisat brist», hvilken för år 1908 uppgick till 1,500 kronor, för år 1909 till 3,800 kronor och för förra halfåret 1910 kunde beräknas uppgå till 2,367 kronor, har statskontoret hemställt, att ifrågasvarande anslag måtte bibehållas oförändradt.

Den för statskontoret vid 1907 års riksdag antagna staten upptager 30,700 kronor »till amanuenser, vikariatsersättning, renskrifning och flitpenningar».

Af Kungl. Maj:ts proposition n:r 100 vid 1907 års riksdag (sid. 78),² framgår, att vid beräkandet af nyssberörda anslags storlek ämbetsverkets årliga kostnader för renskrifning ansetts icke böra beräknas lägre än till 4,000 kronor.

Enligt statskontorets räkenskaper för åren 1909 och 1910 hafva ämbetsverkets renskrifningskostnader — inberäknadt gratifikation till de tre biträden, hvilkas befattningar nu äro föreslagna till uppförande å stat — uppgått till resp. kronor 5,786:50 och kronor 6,659:72.

Af hvad statskontoret anfört i förevarande ärende och i öfrigt förekommit i ärendet synes det kommittén vara uppenbart, att statskontoret har stadigvarande sysselsättning under stadgad minimiarbets tid för de tre kvinnliga biträden, hvilkas befattningar föreslagits till uppförande å ordinarie stat.

Med afseende å hvad som blifvit upplyst rörande beskaffenheten af de göromål, som utföras af de två å riksbokslutsbyrån anställda biträden, om hvilka nu är fråga, anser kommittén skäligt, att dessa biträden uppföras i den af kommittén för biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter föreslagna högre aflöningsgraden. Aflöningen i denna grad skulle blifva densamma, som statskontoret tänkt sig för ifrågavarande båda biträden.

Kommittén hemställer,

att å statskontorets stat må uppföras 3 kvinnliga biträden, nämligen 1 med normalaflöning och 2 med hvardera 800 kronor i lön, 650 kronor i tjänstgöringspennningar och 150 kronor i ortstillägg, hvartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvar och ett å 200 kronor, efter fem och tio år.

Vid bifall härtill borde enligt af kommittén¹ föreslagna allmänna grunder anslaget till amanuenser, vikariatsersättning, renskrifning och flitpenningar minskas med 3,300 kronor.

Såsom ofvan nämnts, har statskontoret emellertid hemställt, att anslaget måtte bibehållas oförändradt.

Därest denna statskontorets hemställan öfver hufvud taget kan anses förtjäna afseende, lärer erfordras utredning i sådant hänseende från statskontoret utöfver hvad ämbetsverket i förevarande ärende anført.

I fråga om hvad statskontoret framhållit beträffande ersättning till biträdes vikarie i vissa fall samt beträffande kompetensvillkor för biträden å riksbokslutsbyrån får kommittén hänvisa till hvad i dithörande hänseenden anförts i meranämnda allmänna erinringar och förslag.

Kammarrätten.

Den för kammarrätten nu gällande staten upptager 27,600 kronor i anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad.

Kungl. Maj:ts proposition n:r 157 vid 1908 års riksdag (sid. 96) gifver vid handen, att, vid beräkandet af anslagsbehovet under nämnda titel, i beloppet ingingo 6,000 kronor, afsedda till arfvoden åt fyra på kammarrättens revisionsafdelning anställda kvinnliga eller andra biträden, utan akademisk bildning, för siffergranskning af de till kammarrätten ingående räkenskaperna äfvensom för besörjande, i den mån sådant befunnes lämpligen kunna ske, jämväl af andra vid räkenskapsgranskningen förefallande enklare göromål.

Den allmänna frågan om beredande af en förändrad ställning åt de på mera stadigvarande sätt hos statens verk och myndigheter anställda skrifbiträden ansågs icke böra för det dåvarande upptagas till pröfning. Därför borde, enligt hvad vederbörande departementschef framhöll (jfr sid. 97 i nyssberörda proposition), vid beräkningen af de erforderliga utgifterna »för renskrift m. m.» hos kammarrätten gifvetvis de i dessa hänseenden dittills rådande förhållandena inom ämbetsverket tagas till utgångspunkt. Med afseende å hvad därom blifvit upplyst syntes anslagsbehovet i denna del böra beräknas till 4,500 kronor.

För täckande af renskrifningskostnaden för ämbetsverket hafva af det ifrågavarande anslaget till vikariatsersättning m. m. tagits i anspråk

år 1909	kr. 5,265: 32
» 1910	» 5,441: 71.

I hvardera af dessa belopp ingå för gratifikation 300 kronor.

Dessutom hafva under berörda år af särskilda till kammarrättens disposition ställda anslag från sjunde hufvudtitelns allmänna besparingar renskrifningskostnader betalats med resp. kr. 208: 34 och kr. 416: 12.

Uti kammarrättens yttrande i nu förevarande ärende omnämnes, att hos detta ämbetsverk äro, i likhet med hvad under en lång följd af år varit fallet, ständigt anställda två kvinnliga skrifbiträden. Skrifgöromålens omfattning vore emellertid sådan att, utom det arbete, som utfördes af dessa biträden, en stor del utskrifter måste af »de ordinarie biträdena» öfverlämnas till utförande genom andra.

Kammarrätten har hemställt, att å dess stat måtte uppföras dels 2 kvinnliga skrifbiträden med normalaflöning, dels 4 räknebiträden å revisionsafdelningen med samma begynnelseaflöning som de två skrifbiträdena, hvartill dock skulle kunna komma *tre* ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, i följd hvaraf slutaflöningen för räknebiträdena efter femton år skulle kunna uppgå till 1,800 kronor.

Såsom i det föregående omnämnts, har kammarrätten i sistberörda hänseende erinrat, att i kungl. bref den 23 december 1908 vore förut-satt, att räknebiträdes aflöning kunde höjas till 1,800 kronor. Befattningen såsom räknebiträde ställde i en del afseenden större fordringar på innehafvarens kompetens än anställning såsom skrifbiträde. En något högre aflöning för räknebiträdena syntes fördenskull kammarrätten berättigad. Förhöjningen ansågs så mycket hellre kunna erhålla formen af ett tredje ålderstillägg, som den öfriga personalen å revisionsafdelningen vore i åtnjutande af tre ålderstillägg.

Under erinran, att af anslaget till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad 6,000 kronor vore afsedda till aflöning åt fyra räknebiträden och 4,500 kronor till utgifter

för renskrift m. m., har kammarrätten meddelat, att enligt dess räkenskaper utgifterna i sistberörda afseende för år 1909 uppgått till 5,265 kronor 32 öre, samt att det icke kunde förväntas, att de årliga utgifterna i detta hänseende skulle komma att för framtiden i väsentlig grad minskas, utan att anledning snarare föreläge till antagande, att desamma komme att ökas.

Enligt hvad kammarrätten höll före, läte det sig icke göra att minska det för renskrifning beräknade beloppet, 4,500 kronor, med 2,400 kronor eller den begynnelseaflöning, som de två skrifbiträdena enligt kammarrättens förslag skulle komma att åtnjuta.

Af det ifrågavarande anslaget hade vidare — säges det i kammarrättens förevarande yttrande — 4,542 kronor afsetts till vikariatsersättningar.¹

Då likväl, därest föreslagna sex biträden (2 skrif- och 4 räknebiträden) uppfördes å kammarrättens ordinarie stat, sistnämnda belopp komme att blifva för ändamålet otillräckligt, syntes det kammarrätten nödvändigt, att detsamma höjdes.

Under förutsättning att kammarrätten tillerkändes rätt att, där så erfordrades, af anslaget till vikariatsersättningar utbetala till vikarie för skrif- eller räknebiträde hvad som utöfver den ordinarie tjänstinnehafvarens tjänstgöringspenningar skäligen begärdes, har kammarrätten ansett ökningen i det till vikariatsersättningar afsedda beloppet böra beräknas till omkring 1,000 kronor.

Kammarrätten har hemställt, att dess anslag till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad måtte minskas med allenast 6,500 kronor eller till 21,100 kronor.

Enligt hvad kommittén inhämtat, har från åtta revisorer å ämbetsverkets första revisionskontor till kammarrätten inkommit en den 7 januari 1911 daterad skrift, däri till en början erinras, hurusom i § 25 af den för ämbetsverket gällande instruktion är föreskrifvet, att de för granskning till revisionsafdelningen inkomna räkenskaper, hvilka icke förut undergått granskning i detalj, skola därstädes *fullständigt* granskas.

¹ Såvidt kommittén kunnat finna, utgjorde det i detta hänseende beräknade beloppet 4,842 kronor (jfr ofvannämnda kungl. proposition sid. 95).

»För erforderliga åtgärders vidtagande» anmäles uti ifrågavarande skrift, att, äfven efter genomförandet af den senaste omorganisationen af ämbetsverket, det visat sig, att en sådan fullständig granskning af de till första revisionskontoret öfverlämnade räkenskaperna vore på grund af arbetskrafternas otillräcklighet omöjlig att åstadkomma på den tid, inom hvilken räkenskaperna skola vara slutgranskade (d. v. s. inom ett år efter det de inkommit).

Denna framställning — som i själfva verket torde få anses innebära, att beträffande vissa delar utaf de till kammarrätten ingående räkenskaperna föreskrifven granskning aldrig kommer att äga rum — lärar ännu icke hafva varit föremål för kammarrättens pröfning.

Kommittén anser det vara otvifvelaktigt, att beträffande de af kammarrätten omförmälda 2 skrifbiträdes- och 4 räknebiträdesbefattningarna förutsättningarna för deras uppförande å ordinarie stat äro för handen.

Beträffande aflöningsförmånerna lära, såsom kammarrätten ock tänkt sig, skrifbiträdena böra likställas med de å fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens stater uppförda skrifbiträden.

De nu å kammarrättens revisionsafdelning anställda räknebiträdena hafva enligt arbetsordning »att summera räkenskaper, biträda vid granskning af materiel- och persedelsredogörelser samt mantals- och taxeringslängder äfvensom i öfrigt utföra de gransknings- och andra arbeten, som af vederbörande förste revisor föreläggas dem».

Redan dessa, enligt kommitténs åsikt, väl allmänt hållna bestämmelser gifva kommittén anledning föreslå, att räknebiträdena, hvilkas arfvoden vid den för kammarrätten nu gällande löneregleringens fastställande beräknades skola utgöra 1,200—1,800 kronor, placeras i den af kommittén för biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter ifrågasatta högre aflöningsgraden.

Ännu starkare torde lämpligheten och befogenheten däraf framträda, om biträdena, såsom kommittén anser synnerligen önskligt, uttryckligen varda i mera afsevärd mån bemyndigade att utom siffergranskning jämväl utföra sådant enklare granskningsarbete, som för närvarande utföres af revisorerna i ämbetsverket.

Kommittén anser sig så mycket hellre böra framhålla detta, dels därför att ofvanberörda skrift från revisorerna å första revisionskontoret synes gifva vid handen, att vederbörande revisorer väl kunna behöfva en kraftig hjälp af räknebiträden med detta enklare granskningsarbete, dels därför att den rena siffergranskningens komplettering i sådant hänseende synes kommittén vara ett oeftergiftigt villkor för vidmakthållande och stärkande af räknebiträdenas arbetslust och förmåga, dels ock slutligen därför att, enligt hvad kommittén erfarit, beskaffenheten af räknebiträdenas hittills utförda arbete i stort sedt lär hafva väl motsvarat de förväntningar man ansett sig kunna ställa på dem.

I kammarrättens anslag, 27,600 kronor, till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden, flitpenningar och renskrifningskostnad ingå, såsom förut nämnts, till arfvoden åt räknebiträden tillhopa 6,000 kronor.

Om fyra räknebiträden med den af kommittén föreslagna aflönningen uppföras å kammarrättens stat, skulle i sammanhang därmed berörda arfvodesbelopp å 6,000 kronor ej vidare erfordras, men däremot, med tillämpning af de af kommittén antydda allmänna grunder, det till vikariatsersättningar inom ämbetsverket afsedda beloppet böra ökas dels med 400 kronor till arfvoden åt vikarier under räknebiträdenas semester, dels ock med belopp, som vid räknebiträdenas tjänstledighet för sjukdom kunna erfordras för att tillsammans med biträdenas frånträdda tjänstgöringspenningar uppbringa vikaries ersättning till 100 kronor i månaden.

Uppförandet å stat af de två skrifbiträdena skulle efter förut föreslagna grunder föranleda anslagets nedsättning med tillhopa 1,800 kronor.

Det vill därför synas kommittén som om berörda anslag å 27,600 kronor, därest 2 skrif- och 4 räknebiträden uppföras å stat, skäligen borde kunna nedsättas med 7,000 kronor till 20,600 kronor.

Kommittén hemställer,

att å kammarrättens stat må uppföras 6 kvinnliga biträden, nämligen dels 2 skrifbiträden, med normalaflöning, dels ock 4 räknebiträden, hvar ett med 800 kronor i lön, 650 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg, tillhopa 1,600 kronor, hvar till kunna komma

två ålderstillägg till lönen, hvarterda å 200 kronor, efter fem och tio år; samt

att det å kammarrättens stat uppförda anslaget till vikariatsersättning m. m. må minskas med 7,000 kronor och under förändrad benämning »till vikariatsersättning, arvoden åt extra biträden, flitpenningar och tillfällig renskrifningskostnad» upptagas i staten med 20,600 kronor.

Kontrollstyrelsen.

Den för kontrollstyrelsen af 1909 års Riksdag antagna staten upptager 6,600 kronor »till amanuenser, vikariatsersättningar, renskrifning m. m.»

Kungl. Maj:ts proposition n:r 100 till nämnda Riksdag gifver vid handen, att vid beräkandet af berörda anslag renskrifningskostnaden för år upptogs till 900 kronor.

Enligt räkenskaperna har denna kostnad för år 1910 uppgått till 481 kronor 43 öre.

Uti sitt yttrande i förevarande ärende har kontrollstyrelsen åberopat ett underdånigt utlåtande den 14 maj 1908 af dåvarande kontroll- och justeringsstyrelsen.

I detta utlåtande meddelades, att hos kontroll- och justeringsstyrelsen var medelst förordnande tills vidare anställdt ett kvinnligt biträde, hvars arbete inskränkte sig till enbart renskrifningsgöromål och som under större delen af året var sysselsatt allenast omkring två timmar om dagen. Huruvida för framtiden någon förlängning af den dagliga arbetstiden kunde blifva erforderlig, därom saknade styrelsen ännu tillräcklig erfarenhet att uttala sig.

Kontrollstyrelsen tillkännagifver i sitt nu föreliggande yttrande, att förhållandena uti ifrågavarande hänseende ej undergått någon förändring efter afgifvandet af ofvanberörda underdåniga utlåtande och att således något behof af fast anställdt skrifbiträde ännu ej förefunnes hos kontrollstyrelsen.

Med afseende å hvad sålunda anförts och då, såsom ofvan synes, renskrifningskostnaden hos kontrollstyrelsen för år 1910 utgjort allenast 481 kronor 43 öre, alltså väsentligt understigande äfven det vid statens uppgörande beräknade beloppet 900 kronor, kan uppenbarligen icke nu blifva fråga om uppförande på kontrollstyrelsens stat af något skrifbiträde.

Ämbetsverk och myndigheter under ecklesiastikdepartementet.

Riksarkivet.

Staten för riksarkivet upptager »till amanuenser, vikariatsersättning, renskrifning och flitpenningar» 13,300 kronor.

Af Kungl. Maj:ts proposition n:r 1 till 1909 års Riksdag, 8:de hufvudtiteln, sid. 11—12 och 21, framgår, att i berörda anslag ingingo 2,000 kronor, beräknade att jämte 400 å 500 kronors bidrag från anslag på extra stat till utgifvande i tryck af handlingar af vikt för Sveriges historia samt af svenska riksdagsakter bereda arfvoden å 1,200 kronor för två kvinnliga biträden, afsedda hufvudsakligen för renskrifning och registrering. Af samma proposition framgår äfven, att biträdenas arbetstid skulle utgöra 4—4½ timmar om dagen, samt att de skulle äga rätt till en månads semester hvardera.

Riksarkivarien hemställer i nu förevarande ärende, att å riksarkivets stat måtte uppföras 2 kvinnliga biträden med benämningen »ordinarie kopister».

Hvart och ett af dessa biträden borde, enligt riksarkivariens åsikt, erhålla 1,350 kronors begynnelse aflöning, däraf lön 750 kronor, tjänstgöringspenningar — »försåvidt dessa skola utgå med fast belopp» — 450 kronor och ortstillägg 150 kronor, hvartill skulle kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år.

Till stöd för den uppfattningen, att ifrågavarande biträden borde erhålla högre aflöning än efter den normala typen, har anförts, dels att de i riksarkivet för närvarande anställda renskrifverskorna åtnjöte, för

arbete under 4½ timmar dagligen, högre ersättning än 1,200 kronor om året, och att således, om å dem skulle utan vidare tillämpas den nya normalaflöningen, sådant kunde tänkas medföra svårighet för riksarkivet att anskaffa lämpliga arbetskrafter för ändamålet, dels ock att afskrifningsarbetena i riksarkivet till största delen fordrade en rätt ingående kännedom om olika tiders stilar och ofta nog en språkkunskap, som utom de moderna språken gärna borde omfatta äfven latinets första grunder och de äldre svenska språkformerna.

Riksarkivarien har ock framställt ett alternativt förslag gående därpå ut att, därest de ifrågavarande biträdena måste aflönas efter normaltypen, de måtte därjämte äga att på hittills brukligt sätt uppbära ersättning för afskrifter till riksarkivets urkundspublikationer äfvensom för officiella afskrifter, äskade af enskilda personer.

Enligt riksarkivariens åsikt borde biträdenas dagliga tjänstgöringstid skäligen kunna sättas till högst fem timmar.

I nyssberörda hänseenden tillåter sig kommittén i fråga om sin ståndpunkt hänvisa till hvad kommittén i de allmänna erinringarna och förslagen anfört under rubriken »arbetstid; frågan om ersättning för öfvertidsarbete m. m.»

Såsom ofvan antydts, förutsattes vid tillkomsten af nu gällande stat för riksarkivet, att två kvinnliga biträden, hvarterda med 1,200 kronors arfvode och en daglig arbetstid af 4—4½ timmar, skulle vara i riksarkivet anställda.

Af hvad riksarkivarien i nu förevarande ärende uttalat torde få anses framgå, att arbetstidens utsträckning för *bägge* biträdena till mer än fem timmar icke för riksarkivet skulle medföra någon fördel.

Riksarkivarien säger nämligen i sammanhang med sitt förslag om tjänstgöringstidens begränsning för biträdena till högst fem timmar:

»Det synes nämligen vara viktigare, att ämbetsverkets fordran på ett fullgodt arbete kan upprätthållas, än att en viss större tidskvantitet utkräfvess, som ej med nödvändighet förutsätter en större eller kvalitativt mera tillfredsställande arbetsprodukt.»

Det lär ej heller kunna anses oberättigadt att af riksarkivariens uttalanden draga den slutsatsen, att *två* skrifbiträden å stat icke under nuvarande omständigheter skulle i riksarkivet erhålla full sysselsättning under vanlig minimiarbets tid. Från de allmänna bestämmelserna i sådant hänseende torde emellertid något undantag ej böra medgifvas beträffande biträde å stat i riksarkivet.

Kommittén finner sig fördenskull allenast kunna tillstyrka uppförande af *ett* kvinnligt biträde å riksarkivets stat.

Hvad aflöningsförmånerna för detta biträde angår, håller kommittén för sin del före, att de arbetsuppgifter, som, såvidt riksarkivariens förevarande yttrande gifver vid handen, skulle åligga biträdet, ej äro af beskaffenhet att böra föranleda bitrådets hänförande till den af kommittén för biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter föreslagna högre aflöningsgraden.

Enligt hvad riksarkivarien meddelat, erhålla emellertid de i riksarkivet för närvarande anställda renskrifverskorna mera än 1,200 kronor om året för ett arbete under 4½ timmar dagligen.

Enär för det af de nuvarande biträdena, hvars befattning må varda uppförd å stat, arbetstiden i sammanhang därmed måste utsträckas till 6 timmar, med den inskränkning under sommarmånaderna, hvartill de för riksarkivet gällande bestämmelser må föranleda, skulle tilläfventyrs kraf å något personligt aflöningsstillägg kunna grundas på arbetstidens utsträckning.

Det synes dock kommittén i förevarande fall, att det ökade arbetet får anses uppvägas af de förmåner, som följa med den ordinarie anställningen, särskildt rätten till ålderstillägg, bibehållande vid sjukdom af lön och ortstillägg, äfvensom rätten till pension.

Kommittén hemställer,

att å riksarkivets stat må uppföras 1 kvinnligt biträde med normalaflöning, samt

att i sammanhang därmed riksarkivets anslag till amanuenser, vikariatsersättning, renskrifning och flitpenningar må minskas med 900 kronor.

Efter hvad ofvan är antydt, har det beräknats, att af förberörda anslag på extra stat till utgifvande i tryck af handlingar af vikt för Sveriges historia äfvensom af svenska riksdagsakter skulle användas 400 å 500 kronor såsom bidrag till aflöning åt 2 kvinnliga biträden i riksarkivet.

Detta torde, därest den ena af dessa biträdesbefattningar uppföres å stat, böra observeras vid bestämmande framdeles af beloppet å extra stat för ifrågavarande ändamål. Anslagen äro i riksstaten för år 1912 sammanförda till ett enda extra anslag å 4,500 kronor under titeln »till fortsatt utgifvande i tryck af sådana skrifter och handlingar, som äro af vikt för fäderneslandets historia».

Upplysningsvis må nämnas, att riksarkivets renskrifningskostnader under år 1910 uppgått till 2,287 kronor 89 öre, af hvilken summa 389 kronor 75 öre utgått af anslaget till utgifvande af handlingar af vikt för Sveriges historia och 122 kronor 50 öre af anslaget till utgifvande af svenska riksdagsakter.

Såsom förut är nämndt, infördes bland de vid 1910 års riksdag antagna aflöningsvillkoren för fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen ett särskildt stadgande, på grund hvaraf skrifbiträde skulle kunna för åtnjutande af löneförhöjning genom ålderstillägg få räkna sig till godo tidigare anställning hos vederbörande styrelse.

Riksarkivarien har för biträde å stat i riksarkivet ifrågasatt en något annorlunda affattad formulering af ett stadgande i nämnda hänseende. Någon särskild motivering för en dylik afvikelse från den allmänna regeln innehålles dock ej i riksarkivariens yttrande.

I sakens så beskaffade skick anser kommittén sig sakna anledning att för riksarkivet tillstyrka bifall till någon afvikelse från nämnda regel sådan den affattats i nyssberörda aflöningsvillkor.

Landsarkiven i Vadstena, Uppsala och Lund.

De för dessa arkiv vid 1909 års riksdag antagna stater upptaga för hvarterda arkivet 1,100 kronor »till vikariatsersättning, arfvoden åt extra biträden m. m.»

Landsarkivet i Lund är jämväl i åtnjutande af extra anslag å 1,000 kronor till ersättning åt extra biträden.

Föreståndarna för landsarkiven i Vadstena och Lund hafva nu begärt, att vid hvarterdera af dessa arkiv måtte få å stat anställas ett skrifbiträde med normal aflöning. Under förutsättning af bifall härtill i hvad landsarkivet i Lund angår, har landsarkivarien därstädes ansett ofvanberörda extra anslag å 1,000 kronor ej vidare blifva behöfligt.

Arkivarien vid landsarkivet i Uppsala har däremot anfört, att något behof af en ständigt till hands varande renskrifverska vid arkivet åtminstone icke för närvarande kunde sägas föreligga.

Riksarkivarien, som yttrat sig i frågan jämväl beträffande landsarkiven, har ansett, att med anställande af ordinarie biträden vid landsarkiven borde anstå, till dess landsarkivorganisationen i dess helhet blifvit genomförd.

Enligt räkenskaperna har renskrifningskostnaden under åren 1909 och 1910 utgjort

	<i>år 1909.</i>	<i>år 1910.</i>
vid landsarkivet i Vadstena . . .	kr. 162: 60	75: —
» » i Uppsala . . . »	10: 80	50: 40
» » i Lund . . . »	13: —	147: 80

Kommittén finner sig icke äga anledning till bifall förorda de gjorda framställningarna om uppförande af skrifbiträde i staterna för landsarkiven i Vadstena och Lund, utan hemställer, att frågan om anställande af skrifbiträden å stat vid landsarkiv för närvarande ej må till vidare åtgärd föranleda.

Kungl. biblioteket.

Staten för kungl. biblioteket, antagen vid 1909 års riksdag, upptager ett anslag af 20,000 kronor »till vikariatsersättning, arfvoden, flitpenningar åt extra biträden, renskrifning, eftermiddagstjänst m. m.»

Af Kungl. Maj:ts proposition n:r 1 vid samma riksdag, 8:de hufvudtiteln, sid. 74, framgår, att renskrifningskostnaden beräknats till 1,300 kronor.

Riksbibliotekarien har i sitt yttrande uti nu förevarande ärende, afgifvet den 10 oktober 1910, meddelat, att i kungl. biblioteket sysselsattes följande extra biträden med nedan angifna, för år 1910 bestämda aflöningsbelopp:

1 kvinnligt biträde för renskrifning, hufvudsakligen maskinskrift,	1,000 kr.
1 manligt biträde för ordnande och registrering af kartor, plan-	
seher och småtryck	1,000 »
1 manligt biträde för ordnande och registrering af svenska porträtt	200 »
2 kvinnliga biträden företrädesvis för katalogisering, hvarterda	
biträdet 720 kronor	1,440 »

Dessa aflöningsbelopp utgingo af ofvanberörda anslag å 20,000 kronor.

Riksbibliotekarien har angifvit vissa omständigheter, på grund af hvilka han ansåge det vara klart, att åtskilliga af dessa biträden icke kunnat påräknas för stadigvarande sysselsättning. I betraktande dels däraf dels ock af de öfriga förutsättningar, som syntes honom hafva lagts till grund för skrifbiträdens uppförande på ordinarie stat inom fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen, har riksbibliotekarien ansett sig ej kunna ifrågasätta fast anställning af ifrågavarande art för mer än *ett* biträde inom kungl. biblioteket, nämligen det, som företrädesvis sysselsattes med renskrifning.

Af ett dylikt biträde förefunnes — säger riksbibliotekarien — för kungl. biblioteket ett stadigvarande behof. Oakadt det då anställda biträdet från och med 1910 års början fått den dagliga tjänstgöringstiden ökad till sex timmar, med en månads semesterledighet, måste för en del renskrifning tillfälliga arbetskrafter anlitas.

Riksbibliotekarien har alltså föreslagit uppförande å kungl. bibliotekets stat af ett skrifbiträde med normalaflöning, samt, under förutsättning af bifall därtill, hemställt, att ofvanberörda anslag å 20,000 kronor måtte minskas till 19,000 kronor, eller med 1,000 kronor, d. v. s. det belopp, som utgick till aflönande af ett kvinnligt biträde för renskrifning.

Renskrifningskostnaden vid kungl. biblioteket har utgjort

år 1909	kr. 1,070: 20
» 1910	» 1,898: 57

Häri ingå renskrifningskostnader i anledning af utgifvandet af en katalog öfver äldre samlingar med kr. 141:75 för år 1909 och kr. 367:50 för år 1910.

Riksbibliotekariens förslag uti nu ifrågavarande hänseenden har ej föranledt kommittén till någon erinran; hemställande kommittén fördenskull,

att å staten för kungl. biblioteket må uppföras 1 kvinnligt skrifbiträde med aflöning efter den normala typen, samt

att, vid bifall härtill, anslaget till vikariatsersättning m. m. må under förändrad benämning »till vikariatsersättning, arfvoden, flitpenningar åt extra biträden, tillfällig renskrifning, eftermiddagstjänst m. m.» upptagas till ett belopp af 19,000 kronor.

Rörande riksbibliotekariens uttalande i fråga om tidslängden för biträdes profjtjänstgöring har kommittén yttrat sig i sina ofvan intagna allmänna erinringar och förslag.

Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk.

Öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk har i sitt yttrande i detta ärende, dateradt den 14 oktober 1910, till en början erinrat därom, att uti frågan om beredande af fastare anställning åt vissa biträden hos statens ämbetsverk och myndigheter öfverstyrelsen vid två föregående tillfällen afgifvit underdåniga utlåtanden, nämligen dels den 12 oktober 1906 i anledning af remiss af 1906 års Riksdags skrifvelse i ärendet den 23 maj samma år och dels den 10 november 1908 i anledning af remiss af löneregleringskommitténs betänkande den 31 oktober 1907.

I utlåtandet den 12 oktober 1906 hade omnämnts, att öfverstyrelsen å sitt kansli under större delen af år 1905 och alltjämt i fortsättning under år 1906 haft anställt ett kvinnligt skrifbiträde; och hade öfverstyrelsen hemställt om framställning till Riksdagen, att å öfverstyrelsens stat måtte såsom ordinarie befattning, hvilken äfven skulle kunna inne-

hafvas af kvinna, uppföras en kontorsskrifvarbefattning med vissa närmare angifna aflöningsförmåner.

I uppgifter, afseende kalenderåret 1906, hvilka öfverstyrelsen, med skrifvelse den 31 maj 1907, på särskild begäran aflämnat till kommittén, hade — erinras det vidare i nu förevarande yttrande — öfverstyrelsen omnämnt, att under år 1906 ännu ett kvinnligt biträde hos öfverstyrelsen haft mer eller mindre stadigvarande sysselsättning hufvudsakligen med renskrifning, men också, i likhet med det »ordinarie» biträdet, i någon mån med expeditionsgöromål af enklare slag, äfvensom att vid tider af stor brådska därutöfver »å ordinarie kanslitid (kl. 11—3)» varit anställdt ytterligare ett kvinnligt skrifbiträde, som dock icke åtnjutit aflöning direkt af öfverstyrelsen utan uppburit sin aflöning från renskrifningsbyrå, hvarå hon haft fast anställning, och för hvars arbete öfverstyrelsen blifvit debiterad af renskrifningsbyrån. Emellanåt hade jämväl i öfrigt utskrift af öfverstyrelsens expeditioner måst verkställas å renskrifningsbyrå ute i staden. I utredningen till kommittén hade äfven anmärkts, att, utom det från år 1905 anställda biträdet, från och med den 12 mars 1907 hos öfverstyrelsen anställdts ytterligare ett kvinnligt biträde med fast aflöning, att hennes göromål emellertid vore af annan art än renskrifningsgöromål, såsom kollationering, lättare uppsättning m. m., samt att, såsom göromålen inom ämbetsverket alltjämt ökats, behofvet af ett sådant andra biträde borde betraktas såsom konstant.

I sitt underdåniga utlåtande den 10 november 1908 hade öfverstyrelsen angående sistnämnda, sedan midten af mars 1907 anställda kvinnliga kanslibiträde meddelat, att samma biträde tagit del i olika å kansliet förekommande amanuensgöromål samt att dess arbete följaktligen varit af högre, kvalificerad art och af annan karaktär än renskrifningsarbete; och hade öfverstyrelsen i sitt utlåtande den 10 november 1908 anhållit, att Kungl. Maj:t ville föreslå Riksdagen, att å öfverstyrelsens stat måtte såsom ordinarie tjänstemän uppföras två kvinnliga kontorskrifvare, en första och en andra, med olika löneskalor.

Det af ofvannämnda kvinnliga kanslibiträden, som haft sig ålagd en mera kvalificerad tjänstgöring, antogs emellertid — enligt hvad i nu förevarande yttrande omnämnes — år 1909 till amanuens inom

ämbetsverket och var sålunda, enligt öfverstyrelsens mening, icke vidare att hänföra till sådana skrifbiträden, som uppförts å stater för fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen.

I anledning af den ökning i renskrifningsarbetet inom ämbetsverket, som genom utvidgningen af öfverstyrelsens arbete med de enskilda läroanstalterna redan under år 1909 inträdt och som kunde förväntas under år 1910 blifva ännu större, samt jämväl på grund af anspråk från ämbetsverkets skrifbiträden på löneförhöjning, hvilka anspråk öfverstyrelsen fann skäligt tillmötesgå, hade öfverstyrelsen ansett nödvändigt att från och med år 1910 dels öka det förutvarande »ordinarie» skrifbitrådets dagliga arbetstid å tjänsterummet från 4 till 5 timmar med ett från 50 till 75 kronor i månaden höjdt arfvode och dels såsom fast skrifbiträde anställa det kvinnliga biträde, som förut under åren såsom extra ordinarie biträdt med skrifgöromål, samt för detta biträde fastställa en daglig arbetstid af 6 timmar med ett arfvode af 90 kronor i månaden, därvid dock samtidigt bestämdes, att i anseende till bristen på vaktbetjäning sistbemälda skrifbiträde jämväl skulle hafva till åliggande att vakta öfverstyrelsens växelapparat för telefonering till och från öfverstyrelsens chef och ledamöter.

I sitt nu förevarande yttrande har öfverstyrelsen ock påpekat, att båda de hos öfverstyrelsen nu anställda kvinnliga skrifbiträdena af öfverstyrelsens tjänstemän någon gång anlitades jämväl för andra sysslor än uteslutande renskrifningsarbete, nämligen uppsättning af enklare konceptskrifvelser enligt fastställda formulär samt hjälp med expedition af post och vid kollationering. Båda skrifbiträdena hade äfven lärt sig skriva medelst maskin samt verkställde jämväl tryck af smärre cirkulärskrifvelser och dylikt å en öfverstyrelsen tillhörig duplikator.

Öfverstyrelsen ansåg sig vara i oundgängligt behof af två skrifbiträden med fast anställning. Om dessa blefve uppförda å stat, följde dock ingalunda däraf, att allt öfverstyrelsens behof af skrifbiträde därmed vore tillgodosedt och att alltså den del af öfverstyrelsens expensmedel, som dittills beräknats utgå till arfvoden åt skrifbiträden, skulle i sin helhet kunna besparas statsverket. Öfverstyrelsen hade nämligen måst anlita skrifbiträde utöfver beräknade två fasta skrifbiträden, väl icke till så

stor omfattning, att det kunde anses motsvara ännu ett så anställt biträde, men dock i hvarje fall i så stor utsträckning, att det påkallade att viss del af öfverstyrelsens expensmedel fortfarande afsåges för extra skrifbiträde.

Emellertid vore det tydligt, att, därest två fasta skrifbiträden uppfördes på öfverstyrelsens stat, detta måste komma att medföra en förändring uti den af öfverstyrelsen i underdånig skrifvelse den 30 september 1910 gjorda hemställan om förhöjning i öfverstyrelsens expensmedel, så till vida att det begärda anslagsbeloppet, 4,500 kronor, komme att minskas med så stort belopp, som årslönerna till två fasta skrifbiträden, båda med 6 timmars daglig tjänstgöringstid, skulle hafva utgjort, därest dessa löner beräknades hafva utgått efter de grunder, hvilka för år 1910 tillämpades i fråga om aflöningen till de hos öfverstyrelsen under år 1910 anställda skrifbiträden. Dessa grunder hade jämväl varit bestämmande för öfverstyrelsen vid beräkning af den såsom behöflig ansedda ökningen af dess expensmedel.

Då sagda biträden för år 1910 uppbure en aflöning, som, beräknad för hvarje biträde efter 6 timmars daglig tjänstgöring, skulle utgöra 90 kronor i månaden eller 1,080 kronor för år, »komme alltså minskningen i den af öfverstyrelsen i dess riksdagspetita ifrågasatta ökningen af expensmedlen att utgöra två årslöner å sistnämnda summa eller tillsammans 2,160 kronor».

Öfverstyrelsen har i nu föreliggande yttrande anhållit om framställning till 1911 års Riksdag, att från och med år 1912 måtte å öfverstyrelsens stat såsom ordinarie befattningar, hvilka äfven må kunna innehafvas af kvinna, uppföras två skrifbiträdesbefattningar med enahanda löneförmåner och under samma villkor som 1910 års Riksdag bestämt i afseende å de på fängvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens stater uppförda befattningar af ifrågavarande slag.

Därjämte har öfverstyrelsen förklarat sig anse, att vid bifall härtill den af öfverstyrelsen i dess riksdagspetita för budgetåret 1912 begärda, till 4,500 kronor angifna ökning af öfverstyrelsens expensmedel kunde nedsättas med 2,160 kronor eller till i rundt tal 2,300 kronor.

I den för öfverstyrelsen vid 1909 års riksdag antagna stat finnas upptagna 11,650 kronor »för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, hyra för lokal och expenser m. m.»

På extra stat för år 1912 äro af Riksdagen anvisade:

till förstärkande af nyssberörda anslag	4,500 kr.
till arfvode åt en amanuens hos öfverstyrelsen	1,500 »
för beredande af medel till gäldande af hyra för ämbetslokal åt öfverstyrelsen under hyresåret 1 oktober 1911—30 september 1912	5,000 »

Enligt öfverstyrelsens räkenskaper för åren 1909 och 1910 hafva renskrifningskostnaderna uppgått till resp. kronor 2,089: 33 och kronor 3,030: 38.

Hvad i förevarande ärende förekommit torde få anses ådagalägga, att öfverstyrelsen för rikets allmänna läroverk har stadig sysselsättning under stadgad minimiarbets-tid för två kvinnliga skrifbiträden; och hemställer kommittén fördenskull,

*att 2 kvinnliga skrifbiträden med normalaflöning
må uppföras å öfverstyrelsens stat.*

Vid bifall härtill lär emellertid där af icke kunna föränledas någon minskning i öfverstyrelsens anslag å *ordinarie* stat för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, hyra för lokal och expenser m. m.

1911 års Riksdag har ju nämligen, såsom ofvan äro nämndt, på extra stat för 1912 måst bevilja, förutom anslag till särskilda dithörande ändamål, anslag å 4,500 kronor till förstärkande af öfverstyrelsens ordinarie anslag för tillfällig adjunktion, vikariatsersättning, hyra för lokal och expenser m. m.

Detta har skett på framställning af Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen vid 1911 års riksdag, 8:de hufvudtiteln.

I detta hänseende må här omnämnas, hurusom chefen för ecklesiastikdepartementet i anförande till statsrådsprotokollet den 13 januari 1911 erinrade dels om öfverstyrelsens hemställan i nu föreliggande yttrandet

af den 14 oktober 1910 om uppförande å stat af två skrifbiträdesbefattningar, dels ock om styrelsens anförande i samma yttrande att vid bifall till nämnda hemställan den af öfverstyrelsen i dess riksdagspetita för budgetåret 1912 begärda ökningen af expensmedlen kunde nedbringas från 4,500 till 2,300 kronor.

»Då denna framställning» — anförde därefter departementschefen — »för yttrandes afgifvande öfverlämnats till löneregleringskommittén, samt sådant yttrande icke lär vara att förvänta så tidigt, att proposition om anslag till skrifbiträden för öfverstyrelsen hinner föreläggas 1911 års Riksdag i sammanhang med förslag om ökning af anslaget till expenser åt öfverstyrelsen, kan det nu ej blifva fråga om att nedsätta ökningen af expensanslaget till 2,300 kronor, utan denna ökning bör bibehållas vid det af öfverstyrelsen först angifna beloppet af 4,500 kronor. Med hänsyn till det samband, hvori frågan om reglerande af skrifbiträdenas aflöningsförmåner står till den nu gjorda framställningen om höjning af öfverstyrelsens expensanslag, synes mig emellertid lämpligt, att anslagsökningen tills vidare allenast uppföres å extra stat.»

Karolinska institutet.

Lärarkollegiet vid karolinska institutet har begärt uppförande på institutets ordinarie stat af 3 biträden med normalaflöning, nämligen 1 biträde åt rektor, sekreteraren och kamreraren för utförande af skrifgöromål och dylika sysslor, 1 tekniskt biträde vid det kliniska laboratoriet å serafimerlasarettet samt 1 biträde vid institutets bibliotek.

Härvid har lärarkollegiet jämväl uttalat, att »den lättnad i utgifter, karolinska institutets allmänna materielanslag, bibliotekets anslag för bokinköp och medicinska klinikens anslag för materiella behof skulle vinna genom de ifrågasatta biträdenas anställande», syntes kollegiet billigtvis icke böra föranleda någon nedsättning i dessa anslags nuvarande belopp.

Till stöd för kollegiets begäran, om hvars befogenhet universitetskanslern funnit sig öfvertygad, har, hvad det förstnämnda biträdet beträffar, åberopats ett af rektor och sekreteraren afgifvet yttrande af följande innehåll.

För rektor och sekreteraren hade behovet af ett biträde för skrifgöromål och andra sysslor af mera mekanisk art länge varit kännbart.

I allt större omfattning upptoges rektors tid af göromål, för hvilkas utförande han syntes kunna hafva berättigade anspråk på biträde. Såsom exempel på göromål af sådan beskaffenhet kunde nämnas utskrifning af till lärarkollegiet ställda utlåtanden och utredningar vare sig af rektor ensam eller af delegationer inom kollegiet, i hvilka rektor vore ordförande, utfärdande af kallelser till sammanträden med kollegiet, förvaltningsnämnden och kollegienämnden, expedition af föredragningslistor och andra handlingar, som ansåges böra tillsändas kollegiets ledamöter, besvarande af bref med förfrågningar rörande institutet och där förekommande undervisning samt utöfvande af den rektor åliggande kontrollen öfver de studerandes inskrifning vid institutet. Äfven vid utförande af undersökningar och utredningar i ärenden, som skola behandlas af kollegiet, skulle det för rektor vara synnerligen behöfligt att hafva tillgång till ett biträde för verkställande enligt lämnade anvisningar af anteckningar, afskrifter o. s. v., likasom det i öfrigt skulle vara önskvärdt att vid behandlingen af de löpande rektorsgöromålen ett biträde funnes att tillgå.

För sekreteraren vore det en kännbar olägenhet att nödgas utanför institutets område skaffa sig nödigt biträde för renskrifning af utgående expeditioner, kollationering m. m. De honom åliggande göromålen visade en stark tendens till ökning, och tjänsten, hvilken, enligt hvad vid 1908 års lönereglering uttryckligen framhållits, vore afsedd att förernas med ordinarie statstjänst och fått sin aflöning bestämd med hänsyn därtill, syntes näppeligen kunna under någon längre framtid bibehållas vid denna ställning, därest icke lindring bereddes med afseende å sådana arbeten, som vore af beskaffenhet att lämpligen kunna anförtros åt ett biträde. Till sådana arbeten syntes kunna hänföras — förutom renskrifnings- och kollationeringsgöromål — förandet af den i § 11 examensstadgan den 28 juni 1907 föreskrifna särskilda förteckning öfver anmälningar rörande godkända tentamina, genomgångna undervisningskurser samt fullgjorda öfningar och tjänstgöringar, registreringsarbeten, tillhandahållande åt lärare studerande m. fl. af handlingar rörande institutet o. s. v.

Äfven för kamrerarens del syntes biträde vara erforderligt, hufvudsakligen med vissa arbeten, som i ungefär samma form återkomme med kortare eller längre mellantider, såsom upprättande af aflöningslistor äfvensom af rapporter till statskontoret och civilstatens pensionsinrättning rörande de ordinarie lärarnas och betjäntes pensionsavgifter, utskrifning af årsbokslutet m. m.

I hvad mån sålunda antydda och andra därmed likartade göromål skulle taga arbetstiden i anspråk för ett för deras utförande anställdt biträde, kunde ju — sades det — vara vanskligt att bedöma, då någon erfarenhet därom icke förelåge; men rektor och sekreteraren ansåge sig med största sannolikhet kunna förutse, att, åtminstone om man bortsåge från månaderna juni—augusti, biträdets arbetskraft komme att tagas i anspråk i sådan omfattning, att enligt de grunder, som vid behandlingen inom Riksdagen år 1910 af frågan om anställande vid fängvårdsstyrelsen af ett skrifbiträde angifvits, biträdets anställande å ordinarie stat skulle vara till fullo motiveradt. Hvad sommarmånaderna anginge, syntes biträdet till en början böra berättigas att under en månad af denna tid åtnjuta semester, och under de båda öfriga månaderna skulle enligt rektors och sekreterarens åsikt åtminstone så mycket arbete för biträdet finnas att utföra, att en från sex till fyra timmar förkortad daglig arbetstid därmed skulle utfyllas.

Beträffande biträdet vid det kliniska laboratoriet å serafimerlasarettet har åberopats ett af professor S. E. Henschen afgifvet yttrande af följande innehåll.

Å de kliniska laboratorier, som upprättats i samband med de medicinska klinikerna såväl här i landet som i utlandet, bedrefves ett arbete, som hade ett dubbelt ändamål, nämligen dels att direkt tjäna den kliniska undervisningen och den i samband därmed stående vetenskapliga undersökningen af de å kliniken demonstrerade sjukdomsfallen, dels att befordra den högre vetenskapliga forskningen och lösningen af kliniskt-anatomiska frågor.

För dessa ändamål gjordes dels af underläkare och klinikanter direkta kliniska undersökningar, kemiska och fysikaliska, dels ock patologiskt-anatomiska undersökningar å de delar, som tillvaratagits vid obduktionerna

af å kliniken aflidna. Dessa senare å laboratoriet utförda undersökningar hade legat till grund för de demonstrationer rörande sjuka »post mortem», som skedde under och i sammanhang med de kliniska föreläsningarna, och de utgjorde en viktig del af denna undervisning, enär först därigenom under lifvet ställda diagnoser kunde konstateras eller korrigeras.

Såväl för detta ändamål som för den högre vetenskapliga kliniskt-anatomiska forskningen vore det oundgängligen nödvändigt, att å laboratoriet vore anställdt ett tekniskt biträde, som dels tillvaratoge dels preparerade alla dessa vid obduktionerna tillvaratagna delar. Ett dylikt biträde, en preparator eller preparatris, kunde först efter ett par år nå den erforderliga erfarenheten och skickligheten att enligt olika metoder härda, förvara och skära samt upplägga och färga alla de olikartade preparat, som för undervisningen och forskningen erfordrades.

Ett för tillfället antaget biträde kunde därför ej fylla en dylik plats, och hvarken de vid kliniken anställda underläkarna eller de tjänstgörande klinikanterna kunde hafva tid att utföra ett dylikt arbete. Det vore fördenskull nödvändigt att hafva tillgång till ett för längre tid anställdt tekniskt biträde med tillräcklig intelligens för arbetet samt med samvetsgrannhet och ordningssinne för att hålla reda på de till tusental förfärdigade preparaten, som eljest förfores.

Under de tio år professor Henschen varit chef å det kliniska laboratoriet hade för utförande af sysslor af omförmälda slag där varit anställdt ett kvinnligt laboratoriebiträde, hvars arbete i regel pågått från morgon till kväll och som åtnjutit fri bostad och vedbrand jämte kost å lasarettets stat samt dessutom från medicinska klinikens materielanslag haft kontant ersättning, uppgående under år 1909 till 300 kronor.

Ett sådant biträde vore oundgängligen nödvändigt såväl för det kliniska vetenskapliga arbetet som för undervisningens tidsenliga bedrivande, och det syntes professor Henschen af vikt, att biträdet genom fast anställning och förbättrad aflöning bundes vid sin befattning.

Beträffande det föreslagna biträdet vid biblioteket har institutets bibliotekarie anfört följande.

Sedan början af år 1900 utginge anslaget till karolinska institutets bibliotek med ett belopp af 7,000 kronor, af hvilka 500 kronor finge an-

vändas till arbetsbiträde vid biblioteket. Detta senare belopp afsågs till ett kvinnligt biträde för läsesalens öfvervakande under den tid, biblioteket hölles öppet under förmiddagarna. Att arfvodet — för 4 timmars daglig tjänstgöring under höst- och vårterminerna eller årligen under sammanlagdt 220 à 225 dagar — kunnat sättas så lågt, hade berott därpå, att det varit afsedt att biblioteket under förmiddagarna skulle hållas tillgängligt endast för läsning på stället, under det att utlåning och öfriga biblioteksgöromål varit förlagda till eftermiddagarna och handhafts af bibliotekarien. Biträdet beräknades därigenom under vakttjänstgöringen få tid öfrig till eget arbete, för hvilket särskild ersättning kunde erhållas.

Bibliotekets öppethållande äfven under förmiddagarna medförde emellertid inom kort en ansenlig stegring af frekvensen inom detsamma. De besökandes antal, som före öppnandet under förmiddagarna icke öfverstigit 800 för år, hade sålunda, endast på förmiddagarna, under läsåret 1900—01 uppgått till 1,070; detta antal hade alltmer ökats och utgjorde under läsåret 1908—09 öfver 2,200 och under läsåret 1909—10 öfver 2,400. Det hade ock snart visat sig behöfligt att utsträcka utlåningen äfven till förmiddagarna, och dåmera syntes i praktiken inga inskränningar finnas för bibliotekets tillgänglighet under denna tid.

I följd af dessa förändrade förhållanden hade bitrådets arbetstid alltmera upptagits af expeditionsgöromål, så att föga tid för henne blifvit öfrig till eget arbete. Naturligen hade på samma gång ökade kraf ställts på bitrådets kännedom om bibliotekets samlingar och på bitrådets kompetens i öfrigt. Uppenbart vore ock, att en godtgörelse af endast 500 kronor dåmera icke kunde anses skälig. Det syntes äfven vara otvifvelaktigt, att i händelse af det nuvarande bitrådets afgang annan kompetent person icke kunde erhållas utan en betydlig höjning af arfvodet.

Om emellertid bibliotekets tillgänglighet af brist på arbetshjälp åter måste inskränkas, skulle detta, i betraktande af bibliotekets alltjämt ökade begagnande, utan tvifvel vara till men för institutet och välla stort afbräck för de forskare, som behöfde anlita samlingarna. Därtill komme, att såväl bibliotekets stora omfång som dess snabba tillväxt genom köp och talrika gåfvor, ofta af hela samlingar, redan länge gjort behovet

kännbart af arbetsbiträde för bibliotekarien äfven vid bibliotekets skötsel i öfrigt.

Då det alltså efter bibliotekariens mening måste anses ostridigt, att ett biträde vid bibliotekets skötsel vore af ett verkligt och varaktigt behof påkalladt, hemställde han om uppförande på karolinska institutets stat, »skildt från anslaget till bibliotekets underhåll och förökande», af ett biträde vid biblioteket, med aflöningsförmåner till minst samma belopp, som vid 1910 års riksdag beviljats för fast anställda skrifbiträden vid fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen.

En förhöjning sålunda af arvodet borde emellertid enligt bibliotekariens åsikt icke med nödvändighet medföra en utsträckning af tjänstgöringstiden ända till 6 timmar; härvid syntes honom afseende böra fästas »vid det nuvarande biträdets långa tjänstetid mot en ringa ersättning, hennes skicklighet i biblioteksarbete af olika slag samt arbetets i många fall kräfvande art».

Om å stat uppfördes ett särskildt anslag för ett biblioteksbiträde, ansåg bibliotekarien anslaget till bibliotekets underhåll ändock böra utgå med oförändradt belopp af 7,000 kronor. Redan år 1899 hade den för biblioteket behöfliga anslagssumman beräknats till 8,000 kronor, men Riksdagen hade nedsatt beloppet till 7,000 kronor. Med detta anslag hade biblioteket visserligen kunnat tillfredsställa de oundgängligaste krafven, som ställts på detsamma, men särskildt i afseende å anskaffande af nya tidskrifter och böckers inbindning hade dock måst göras större inskränkningar än önskvärdt varit. Det vore därför i hög grad af behovet påkalladt, att biblioteket finge disponera de medel, 500 kronor, som nu utginge till arbetsbiträde, för att åtminstone i något större omfattning kunna förvärfva nyutkommen litteratur.

Karolinska institutets lärarkollegium har, såsom i det föregående af detta betänkande redan är omnämndt, ansett den dagliga tjänstgöringstiden för biblioteksbiträdet böra bestämmas till minst 5 timmar om dagen, med inskränkning under sommarmånader.

Enligt nu gällande stat åtnjuter karolinska institutet ett särskildt anslag å 7,000 kronor till underhåll och förökande af institutets bibliotek,

af hvilket belopp 500 kronor må kunna användas till arbetsbiträde å biblioteket.

Af institutets s. k. allmänna materielanslag, 17,500 kronor, äro 10,836 kronor 42 öre afsedda »till vård, underhåll och förökande af biblioteket, samlingarna, inventarier, m. m.»

Af »allmänna materielanslaget» hafva bestridts institutets renskrifningskostnader, utgörande 296 kronor 45 öre för år 1909 och 154 kronor 80 öre för år 1910. Den kontanta ersättningen till det tekniska biträdet vid det kliniska laboratoriet å serafimerlasarettet har under berörda år afförts i redogörelserna för anslaget till anskaffning af materiel för undervisningen i klinisk medicin vid institutet med resp. 260 och 460 kronor.

Af de utaf lärarkollegiet i detta ärende föreslagna tre ordinarie biträdena är, såsom ofvan nämnts, ett afsedt såsom biträde åt rektor, sekreteraren och kamreraren för utförande af skrifgöromål och dylika sysslor. Till ärendets utredning i detta afseende anser sig kommittén böra något erinra om sekreterarens och kamrerarens och i samband därmed äfven bibliotekariens ställning vid karolinska institutet samt deras aflöningsförmåner.

I gällande stat för institutet är under anslagstiteln »bibliotekarie, sekreterare, kamrerare, arfvoden» uppfördt ett belopp af 5,000 kronor.

Till berörda belopp höjdes anslagsposten vid 1908 års riksdag. Därförinnan hade anslaget utgått med 3,000 kronor, hvaraf bibliotekarien, sekreteraren och kamreraren hvaradera uppburo 1,000 kronor.

På grund af den särskilda ökning i sekreterarens göromål, som skulle blifva en följd af den nya medicinska undervisnings- och examensordningens genomförande, anvisades vid 1907 års riksdag på extra stat för år 1908 ett belopp af 500 kronor till höjning af sekreterarens arfvode.

Såsom skäl för sistberörda förhöjning hade framhållits, att sekreteraren skulle genom den nya ordningen för det medicinska undervisnings- och examensväsendet i åtskilliga afseenden erhålla nya åligganden. Ej allenast skulle en icke oväsentlig ökning inträda i protokollens omfattning och de utgående expeditionernas antal, utan därjämte skulle vissa göromål tillkomma, som ej enligt stadgarna för institutet ålåge honom,

men som lämpligen syntes böra åt honom anförtrös. Såsom sådana göromål nämndes, bland annat, förandet af förteckning öfver tentamina samt uppgörandet af statistik öfver aflagda examina och den tid, som för dem användts.

På framställning af Kungl. Maj:t höjdes vid 1908 års riksdag, såsom förut nämnts, det å den ordinarie staten uppförda anslaget till arfvoden åt bibliotekarie, sekreterare och kamrerare från 3,000 kronor till sitt nuvarande belopp 5,000 kronor. Något anslag å extra stat till sekreteraren har däremot icke vidare utgått.

Ur handlingar, som lågo till grund för Kungl. Maj:ts sistberörda framställning (i proposition n:r 97 angående lönerreglering för rikets universitet och karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.), torde böra anföras följande.

Det bibliotekarien, sekreteraren och kamreraren vid karolinska institutet åliggande arbete hade genom institutets och de särskilda därunder sorterande institutionernas fortgående utveckling i afsevärd mån ökats.

Till följd däraf ansågos de arfvoden, som till nämnda tjänstemän utgått ur omförmälda anslag å ordinarie stat, dåmera icke utgöra skälig ersättning för det arbete, dessa tjänstemän hade sig ålagdt. En förhöjning af anslaget syntes därför af nöden.

Bibliotekets utveckling hade medfört, att dess tillbörliga skötsel, samlingarnas vidmakthållande och den årliga accessionens ordnande och katalogisering dåmera kräfde betydligt större arbete än förr.

Sekreterarens göromål hade äfven i högst väsentlig grad ökats, såsom de handlagda ärendenas antal och protokollens omfång utvisade. Det erinrades, att sekreteraren, hvilken från tandläkarinstitutets anslag till sekreterar- och kamrerargöromål åtnjöt 100 kronor årligen och uppbar 3 kronor i lösen för hvarje af honom utfärdadt examensbetyg, hade att vidkännas kostnaden för renskrifning af såväl protokoll som utgående expeditioner.

Jämväl kamrerargöromålen hade ökats och befattningen kräfde afsevärd tid samt medförde betydande ansvar för de omhänderhafda, ej obetydliga medlen. Från tandläkarinstitutets anslag till sekreterar- och kamrerargöromål uppbar kamreraren årligen 100 kronor.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t den 6 mars 1908 yttrade vederbörande departementschef, att goda skäl syntes vara anförda för beredande å ordinarie stat af ökade aflöningsförmåner för ifrågavarande tjänstemän. Sådant påkallades ej allenast af ökade göromål utan äfven af nödvändigheten att tillförsäkra karolinska institutet möjlighet att för omförmälda befattningar förskaffa sig och bibehålla goda krafter.

Den ersättning, som dessa befattningars innehafvare skulle komma att tillgodonjuta, blefve i storlek ungefär att jämföra med hvad amanuenser i ämbetsverken plägade uppbära. Då befattningarna borde besättas med män af pröfvad erfarenhet och skicklighet, men ej kunde bestå såsom själfständiga befattningar, hvilkas innehafvare ej på annat sätt hade att söka sin utkomst, lämpade de sig bäst såsom bisyssla vid annan befattning, som lämnade innehafvaren tillfälle att ägna erforderlig tid till deras skötande. Aflöningen för dem syntes departementschefen fortfarande böra utgå ur ett gemensamt anslag, som stode till lärarkollegiets disposition för ändamålet.

Departementschefen föreslog anslagets förhöjning till 5,000 kronor, hvilket belopp torde hafva varit afsedt att fördelas med 2,000 kronor till sekreteraren, 1,500 kronor åt bibliotekarien och 1,500 kronor åt kamreraren.

Med hänsyn till hvad från ofvan åberopade handlingar anförts i fråga om ersättningar från tandläkarinstitutet till sekreteraren och kamreraren vid karolinska institutet, torde böra erinras, hurusom löneförhållandena vid tandläkarinstitutet voro föremål för ny reglering vid 1910 års riksdag.

De till denna reglering hörande handlingar utvisa, att lärarrådet vid tandläkarinstitutet i framställning den 3 september 1908 föreslog, att anslaget till sekreterar- och kamrerargöromål vid tandläkarinstitutet måtte höjas från 300 till 700 kronor, med den fördelning gällande tills vidare, att till karolinska institutets sekreterare och kamrerare skulle utgå 150 kronor till hvardera och till sekreteraren hos tandläkarinstitutets lärarråd 400 kronor.

I det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget till ny stat för tandläkarinstitutet upptogs ock, i enlighet med löneregleringskommitténs tillstyrkan, ett belopp af 700 kronor för bestridande af sekreterar- och kam-

rerargöromål vid sistnämnda institut, och Kungl. Maj:ts framställning i detta hänseende föranledde icke någon erinran från Riksdagens sida.

Såsom af den nu lämnade redogörelsen framgår, utgår aflöningen till bibliotekarien, sekreteraren och kamreraren för deras göromål vid och för karolinska institutet i form af arvoden ur ett gemensamt anslag å detta instituts stat. Befattningarna äro blott bisysslor. För närvarande innehafves bibliotekariebefattningen af en tjänsteman i andra graden i kungl. biblioteket och sekreterarbefattningen af en tjänsteman i tredje graden i centralt ämbetsverk. Innehafvaren af kamrerarbefattningen lära vara ombudsman i bankinrättning samt utöfva advokatverksamhet.

Såvidt handlingarna i förevarande ärende utvisa, har hitintills icke på mera stadigvarande sätt funnits anställt något skrifbiträde för utförande af renskrifningsgöromål och dylika sysslor åt rektor, sekreteraren och kamreraren. Någon erfarenhet lära sålunda ej kunna anses föreligga i fråga om den dagliga arbetstid, hvarunder det föreslagna ordinarie biträdet åt bemälda tre befattningshafvare skulle behöfva sysselsättas. Det torde äfven särskildt böra framhållas att, såsom ofvan antydts, vid medgifvandet af förhöjd ersättning åt sekreteraren för hans göromål vid och för karolinska institutet hänsyn tagits såväl till hans skyldighet att vidkännas kostnaden för renskrifning af protokoll och utgående expeditioner som ock till hans ökade arbete med exempelvis förandet af förteckning öfver tentamina, hvilket arbete nu ansetts böra utföras af det föreslagna biträdet.

Utan att vilja bestrida, att ett mera stadigvarande skrifbiträde kan vara af behovet påkalladt särskildt för karolinska institutets rektor, har dock kommittén vid ofvan antydda förhållanden ansett skäl icke förefinnas att omedelbart gifva åt ett dylikt biträde ordinarie anställning. Därest tillgängliga anslag finnas icke förslå till beredande af skälig ersättning för utförande af erforderliga skrifgöromål och dylika sysslor, lära behovet i detta hänseende lämpligen böra fyllas vare sig genom höjning af befintliga anslag eller genom anvisande af extra anslag, intill dess erfarenheten må hafva ådagalagt, att arbetet stigit i den grad att det lämna full och stadigvarande sysselsättning åt ett ordinarie biträde.

Vidkommande biblioteksbiträdet vid karolinska institutet tillåter sig kommittén ånyo erinra, hurusom Riksdagen år 1899, i sammanhang därmed att anslaget till bibliotekets underhåll och förökande höjdes till 7,000 kronor, medgaf att ett belopp af 500 kronor däraf finge användas till arbetsbiträde vid biblioteket.

Att med den tjänstgöring, som åligger ifrågavarande biträde, ett belopp af allenast 500 kronor icke vidare kan anses såsom skäligt arfvode, lärers få anses otvifvelaktigt. Då emellertid bitrådets tjänstgöringstid icke ansetts behöfva utsträckas till den minimitid per sökendag, som gäller för fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens ordinarie skrifbiträden, har kommittén icke ansett sig kunna tillstyrka det nu föreliggande förslaget, i hvad det afser biblioteksbitrådets uppförande såsom ordinarie.

Däremot har kommittén funnit hvad som anförts beträffande biträdet vid det kliniska laboratoriet å serafimerlasarettet vara af beskaffenhet, att kommittén anser sig böra föreslå, att detta biträde må uppföras såsom ordinarie befattningshafvare med aflöning motsvarande den för skrifbiträde hos fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen fastställda.

Som emellertid nämnda biträde vid det kliniska laboratoriet åtnjuter fri bostad och vedbrand, torde böra föreskrifvas enahanda afdrag för denna förmån, som är bestämdt beträffande vaktmästare vid karolinska institutet.

Biträdet åtnjuter för närvarande äfven fri kost å lasarettets stat, men kommittén förutsätter, att vid en reglering af bitrådets aflöningsförmåner *fri* kost icke vidare kommer att utgå. Skulle det emellertid befinnas lämpligt, att biträdet fortfarande erhåller kost vid lasarettet, lärers biträdet böra därför lämna ersättning enligt af lasarettsdirektionen fastställd beräkningsgrund.

Kommittén hemställer alltså,

att å staten för karolinska mediko-kirurgiska institutet må uppföras 1 kvinnligt biträde vid det kliniska laboratoriet å serafimerlasarettet med 600 kronor i lön, 450 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg, hvar till kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvar tdera å 200 kronor, efter fem och tio år.

I staten torde ock böra intagas bestämmelse därom,

att, därest nyssnämnda biträde i sådan egenskap åtnjuter fri bostad och bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå till henne afvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

Det sålunda af kommittén till uppförande å ordinarie stat föreslagna biträdet har — förutom naturaförmåner — af vederbörande anslag åtnjutit en kontant ersättning af 260 kronor under år 1909 och 460 kronor under år 1910. Med hänsyn till dessa belopps ringhet samt då medel torde komma att erfordras till ersättning åt vikarie för det ordinarie biträdet under semester och sjukdom, har kommittén icke ansett någon nedsättning af berörda anslag böra ifrågakomma.

Tekniska högskolan.

Styrelsen för tekniska högskolan har uti sitt yttrande i förevarande ärende anfört följande.

Vid högskolan hade sedan lång tid tillbaka skrifbiträde på ett mera stadigvarande sätt haft sysselsättning. Med undantag för åren 1904—1909, under hvilken tid två personer haft dylik sysselsättning, hade endast ett skrifbiträde varit sysselsatt. Sistnämnda år beviljade Riksdagen pension åt ett skrifbiträde, som innehaft anställning vid högskolan sedan år 1872, och år 1904 antogs det för närvarande anställda skrifbiträdet.

Göromålen hade intill senaste tiden nästan uteslutande bestått uti renskrifning, men den betydliga ökning uti kansligöromålen, som på senare åren inträdt och som förorsakats af bland annat det växande elevantalet, hade haft till följd, att skrifbiträdet efter hand måst öfvertaga åtskilliga andra göromål, såsom registrering, diariieföring, arkivgöromål och korrekturläsning m. m.

Det vore tydligt, att genom denna förändring i skrifbitrådets sysselsättning de för befattningens skötande erforderliga kvalifikationerna blifvit mycket större. En följd däraf blefve, att det under nuvarande förhållanden låge mycket större vikt uppå att personalombyte så sällan som möjligt

förekomme. Önskemålet i detta hänseende skulle sannolikt kunna vinnas, om innehafvaren af befattningen finge den tryggare ställning och den ökade aflöning, som jämte åtskilliga andra förmåner skulle följa med en fast anställning.

Genom anställandet af ett fast biträde skulle ytterligare den stora fördelen kunna vinnas, att kansliet skulle kunna regelbundet hållas öppet flera timmar hvarje dag i veckan, något som länge varit ett önskemål. För närvarande hålles kansliet öppet endast två dagar i veckan.

Med stöd af hvad sålunda anförts har styrelsen uttalat, att det vore i hög grad önskvärdt, att i högskolans stat blefve uppfördt arfvode åt ett skrifbiträde med samma belopp, 1,200 kronor, som vid 1910 års riksdag anslagits för liknande befattningar inom fängvårds- och general-tullstyrelserna.

I anledning af hvad tekniska högskolans styrelse i början af sitt yttrande anförts i fråga om pension beviljad åt ett förutvarande skrifbiträde vid högskolan anser sig kommittén böra hänvisa till kungl. propositionen n:r 105 vid 1909 års riksdag samt Riksdagens skrifvelse den 22 maj 1909 n:r 10, sid. 30—31.

Den nämnda kungl. propositionen gifver vid handen, att nyssberämda skrifbiträde, Maria Alexandra Söderberg, tjänstgjort såsom skrifbiträde vid högskolans kansli alltsedan år 1872.

Under de senaste 12 åren hade — efter hvad högskolans styrelse i underdånig skrifvelse den 5 november 1908 meddelat — nyssnämnda skrifbiträde haft en årlig inkomst från högskolan af i medeltal 360 kronor.

Statskontoret, som den 9 december 1908 afgaf underdånigt utlåtande i ärendet, fann det visserligen i någon mån tveksamt, huruvida Maria Alexandra Söderbergs arbete å tekniska högskolans kansli borde föranleda till beredande åt henne af pension för framtiden. Enligt statskontorets uppfattning kunde nämligen detta arbete, i betraktande af den jämförelsevis obetydliga inkomst detsamma lämnat, icke annorlunda anses än såsom en bisyssla bredvid annan mera lönande verksamhet. På anförda skäl hemställde statskontoret emellertid, det Kungl. Maj:t täcktes i proposition föreslå Riksdagen medgifva, att Maria Alexandra Söderberg finge från och med månaden näst efter den, hvarunder hon upphörde med sitt arbete såsom

skrifbiträde å tekniska högskolans kansli, under sin återstående lifstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension af 300 kronor.

Den kungl. propositionen affattades i öfverensstämmelse med statskontorets hemställan och bifölls af Riksdagen.

Under titeln »allmänna utgifter» hafva kostnader för renskrifning och registrering m. m. i tekniska högskolans räkenskaper för år 1910 afförts med kronor 1,246: 81. Af detta belopp har det vid högskolan mera stadigvarande anställda skrifbiträdet uppburit kronor 743: 20. De återstående medlen, i hvilka äfven ingår någon mindre kostnad för papper, hafva utbetalts till maskinskrifningsbyråer och tillfälliga skrifbiträden.

I den proposition (n:r 124), som Kungl. Maj:t aflät till 1911 års Riksdag angående omorganisation af tekniska högskolan m. m., föreslogs, att på extra stat för år 1912 för denna högskola måtte anvisas till arfvode åt ett biträde till sekreteraren 1,200 kronor. Detta har ock bifallits af Riksdagen.

I den kungl. propositionen erinrades, hurusom den af Kungl. Maj:t den 13 juli 1906 tillsatta kommitté för ordnandet af den högre tekniska undervisningen i riket uti betänkande den 27 maj 1908 yttrade i fråga om biträde åt sekreteraren vid tekniska högskolan:

»Med afseende å de ökade göromålen för sekreteraren äfvensom å det alltmer framträdande behovet af att hålla kansliet öppet alla dagar veckan i stället för, såsom nu, endast två dagar, samt å önskvärheten af daglig närvaro och tjänstgöring af någon, som handhafver de löpande expeditionsgöromålen, synes icke någon lämpligare och mindre kostsam utväg förefinnas, än att för ändamålet till sekreterarens hjälp anställa ett *kontorsbiträde* med arfvode af 2,000 kronor. Under nämnda förutsättning torde för sekreteraren, hvilken lämpligen kan vara någon af de med arfvoden aflönade lärarna, ett arfvode af 2,000 kronor vara tillräckligt.»

Å kommitterades förslag till ordinarie stat för tekniska högskolan upptogs ock nämnda belopp, 2,000 kronor, till kontorsbiträde.

I utlåtande den 12 december 1910, afgifvet af särskildt tillkallade sakkunniga, yttras uti ifrågavarande ämne:

»På grund af den nu föreslagna omorganisationen blir arbetet på kansliet väsentligt ökad, hvarför en ökning af sekreterarens lön till 2,000 kronor från den 1 juli 1912 är behöflig.»

»Likaledes bör det nu tillfälligt anställda skrifbiträdet anställas på ordinarie stat, men då arbetet redan för närvarande fullkomligt motiverar denna plats, föreslås tillsättandet af densamma från den 1 januari 1912.»

I sitt propositionen i fråga bilagda yttrande till statsrådsprotokollet den 10 mars 1911 meddelade emellertid chefen för ecklesiastikdepartementet, att de sakkunniga väl ansett, att »det föreslagna skrifbiträdet» borde uppföras redan från och med den 1 januari 1912, men att de sakkunniga tills vidare hemställt om en årlig aflöning åt biträdet af allenast 1,200 kronor att utgå på extra stat.

Departementschefen yttrade i sammanhang därmed:

»Hvad angår skrifbiträdet, vill jag meddela, att, enligt hvad jag inhämtat, ett sådant redan finnes och aflönas medelst elevavgifterna. Då dessa i framtiden skulle användas för andra ändamål, torde särskildt anslag till ifrågavarande biträde vara nödigt, och har jag ingenting att invända mot bifall till de sakkunnigas förslag härutinnan.»

Af hvad sålunda förekommit i fråga om skrifbiträde å tekniska högskolans kansli framgår uppenbarligen, att verkligt och stadigvarande behof af sådant biträde redan är för handen och efter omorganisationen af tekniska högskolan än mera kommer att göra sig gällande.

Den ena förutsättningen för skrifbiträdes uppförande på ordinarie stat lär alltså förefinnas.

Däremot torde den andra förutsättningen icke kunna anses ådaga-lagd, att nämligen åt biträdet kan med säkerhet gifvas full sysselsättning under den normala minimiarbets-tid per söckendag, som gäller för de skrifbiträden, hvilka vid 1910 års riksdag uppfördes på fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens stater.

Hade sistberörda förutsättning kunnat anses gifven för tiden från och med år 1912, lär det få antagas, att i den nämnda kungl. propositionen till 1911 års Riksdag icke blifvit föreslaget allenast arfvode på extra stat för år 1912 för skrifbiträdet i fråga.

Kommittén kan för sin del ej tillstyrka, att biträdet ännu uppföres på ordinarie stat, utan anser att därmed bör anstå, intilless vunnen erfarenhet må med bestämdhet gifva vid handen, att bitrådets arbetskraft kan fullt utnyttjas under normal minimiarbets tid per söckendag.

Chalmers' tekniska läroanstalt.

Styrelsen för Chalmers' tekniska läroanstalt har i afgifvet yttrande, dateradt den 7 september 1910, meddelat, att vid anstalten finnes anställdt ett kvinnligt biträde för renskrifning och siffergranskning, men att det biträdet åliggande arbetet vore af så ringa omfattning, att aflöningen för det dåvarande utginge med allenast 100 kronor. Äfven om denna aflöning, på grund af ökning i göromålen, i en snar framtid kunde behöfva något höjas, vore dock enligt styrelsens åsikt någon ändring i bitrådets anställning icke af behovet påkallad.

I anstaltens räkenskaper för år 1910 har afförts dels kostnad för renskrifning med 185 kronor 15 öre, af hvilket belopp det förenämnda biträdet uppburit 150 kronor, dels ock arfvode till ett expeditiönsbiträde med 475 kronor.

Af hvad ofvan anförts framgår uppenbart, att ingen anledning förefinnes att å staten för ifrågavarande anstalt uppföra någon biträdeseftattning för renskrifning och siffergranskning m. fl. enklare göromål.

Vetenskapsakademien.

Vetenskapsakademien har i förevarande ärende inhämtat yttranden från intendenterna vid naturhistoriska riksmuseets afdelning för arkegoniater och fossila växter, afdelningen för lägre evertebrerade djur, paleontologiska afdelningen, entomologiska afdelningen, botaniska afdelningen och etnografiska afdelningen samt från föreståndaren för meteorologiska centralanstalten.

Intendenten vid afdelningen för arkegoniater och fossila växter har anført, att ett å afdelningen anställdt biträde sysselsattes med rengöring

och etikettering af växtfossil, uppklistring och etikettering af växter, katalogisering och renskrifning m. m.

Att ett verkligt och stadigvarande behof af detta biträde vore för handen »torde» — säges det i yttrandet — »utan vidare utredning vara tydligt». Biträde hade ock funnits, så länge afdelningen bestått, eller i nära 26 år. Bitrådets arbetskraft kunde för afdelningen utnyttjas året om 6 timmar hvarje söckendag »i samma omfattning som» vederbörande intendents. Att den för det dåvarande icke tagits i anspråk i denna utsträckning utan allenast för en tid af omkring nio månader af året och för en något kortare daglig arbetstid än 6 timmar, hade uteslutande berott därpå, att afdelningen ej förfogade öfver medel att ersätta längre tids arbete, ett förhållande, som dock medfört afsevärda olägenheter för afdelningen.

I medeltal hade afdelningen till arbetsbiträdet under åren 1903—1909 årligen i rundt tal utgifvit 600 kronor »(nogare bestämdt 603:57)».

Intendenten hemställde om ifrågavarande biträdes uppförande på ordinarie stat och förklarade sig under förutsättning af bifall därtill icke hafva något att erinra däremot, att anslaget till inköp och insamling af naturalier vid ifrågavarande afdelning, till arbetsbiträde därstädes och till bestridande af andra med arbetena vid afdelningen förenade utgifter minskades med det belopp, som från anslaget utginge för bitrådets aflöande eller 600 kronor.

Intendenten vid afdelningen för lägre evertebrerade djur har meddelat, att ett å afdelningen anställdt manligt biträde hade till uppgift att skrifva kataloger, register för hufvudsamlingen och etiketter för åskådningssamlingen, att grofsortera och omlägga inkomna samlingar, att påfylla sprit i afdelningens spritsamling, att iordningställa utrustningar för vetenskapliga expeditioner, att verkställa inpackning af samlingar, som skola bearbetas å annan ort, samt att utföra inom afdelningen förekommande smärre snickeri- och metallarbeten.

Ett dylikt biträde hade funnits å afdelningen sedan många år tillbaka och kunde aldrig undvaras. Afdelningen behöfde nämligen oundgängligen ett fast, med dess arbeten förtroget biträde. Den komme under

alla förhållanden att kunna fullt utnyttja biträdets arbetskraft under en daglig arbetstid af 6 timmar eller mera.

Intendenten hemställde om ifrågavarande biträdes uppförande på ordinarie stat.

I händelse af bifall därtill syntes det anslag, hvarifrån biträdets aflöning utginge, nämligen anslaget »till materielen, till inköp af sällsynta föremål samt till vetenskapligt biträde vid naturhistoriska samlingarnas ordnande», böra minskas med motsvarande belopp, 1,020 kronor om året. I sistnämnda hänseende tillägger intendenten, »att löneförmånerna varit så ringa allenast på grund af anslagets otillräcklighet för större utgifter för ifrågavarande ändamål».

Intendenten vid paleontologiska afdelningen eller afdelningen för fossila djur har meddelat, att å afdelningen funnes anställt ett manligt biträde, i hvars uppgift förnämligast inginge att utföra en mängd vid afdelningen förekommande, mera mekaniska arbeten, nödvändiga såväl för den för allmänheten utställda skådesamlingen som ock för den för fackmännen afsedda hufvudsamlingen. Dessa arbeten kräde ej någon vetenskaplig skicklighet men stor noggrannhet jämte »en inöfning under en längre följd af år».

Genom arbetenas utförande inom afdelningen och under intendents omedelbara tillsyn gjordes betydande besparingar för statsverket genom åstadkommande af en såväl kvalitativt som kvantitativt vida betydligare arbetsprodukt än om arbetena skulle hafva utförts utom museet. Så t. ex. trycktes sedan några år tillbaka af ifrågavarande biträde samtliga för skådesamlingen och allmänhetens upplysning afsedda, de utställda föremålen förklarande etiketter. Af biträdet utfördes vidare en mängd vid afdelningen behöfliga monterings- och prepareringsarbeten.

Ett dylikt biträde hade funnits vid afdelningen sedan mer än ett trettiotal år tillbaka och komme ej någonsin att kunna undvaras.

Biträdets nuvarande dagliga arbetstid vore 6 timmar, men behovet af arbetshjälp vore så stort, att, om endast penningmedel funnes — såväl för aflöning som för inköp af nödiga förbrukningsartiklar för arbetenas önskvärda bedrivande — ej blott arbetstiden för det nuvarande biträdet borde utsträckas, utan jämväl flera biträden anställas.

Aflöningen till det nuvarande biträdet hade under de sista åren utgått med 870 kronor från anslaget till ordnande och förökande af afdelningens samlingar äfvensom till materiel och biträde.

Nämnda belopp hade varit det allra högsta, som ifrågavarande anslag kunde bära utan att andra oundgängliga behof åsidosattes eller för öfrigt verksamheten vid afdelningen hämmades. Som emellertid lämpligt biträde numera hvarken kunde vinnas och ännu mindre bibehållas för nämnda belopp, hade skillnaden — »då biträdet i annat fall måst afskedas» — betäckts af medel från riksmuseets anslag till konservatorselever. Detta anslag behöfdes dock väl för därmed afsedda ändamål, hvadan anlitaandet af detsamma för förutnämnda ändamål varit »en mycket motbjudande utväg att komma ut ur för det närvarande eljest ofrånkomliga svårigheter».

Intendenten har hemställt om uppförande af det ifrågavarande biträdet på ordinarie stat och har antagit, att vid bifall därtill anslaget till ordnande och förökande af afdelningens samlingar äfvensom till materiel och biträde skulle komma att minskas med samma belopp, som nu utginge därifrån till bitrådets aflöning.

Intendenten vid entomologiska afdelningen har anført, att å afdelningen funnes ett kvinnligt biträde, som sysselsattes med preparering af entomologiska samlingar, och att ett verkligt och stadigvarande behof af biträdet och dess arbetskraft förefunnes. Intendenten hemställde fördenskill om ifrågavarande biträdes uppförande på ordinarie stat.

Det syntes intendenten vara att motse, att vid bifall till berörda hemställan afdelningens andel i naturhistoriska riksmuseets anslag till materielen, till inköp af sällsynta föremål samt till vetenskapligt biträde vid samlingarnas ordnande — hvilket anslag af ålder tagits i anspråk för aflönandet jämväl af biträden af nu ifrågavarande slag — komme att minskas med det belopp, 570 kronor, som därur utginge för ifrågavarande ändamål.

Intendenten upplyste emellertid, att, enär lämpligt biträde ej stått att vinna till »så billigt pris», han nödgats att såsom fyllnad i aflöningen utbetala afdelningens andel i anslaget till konservatorselever, eller 330

kronor, men detta hade varit en provisorisk utväg att reda sig ur eljest öfverkomliga svårigheter. Detta anslag behöfdes nämligen väl för det därmed afsedda ändamålet.

Botaniska afdelningens intendent har anfört, att å afdelningen funnes endast 1 på stadigvarande sätt anställdt biträde med åliggande att uppfästa växter för herbarierna eller på annat sätt preservera och montera samlingsföremålen äfvensom att utföra något skrifningsarbete, kopiering, numrering och stämpling samt att vidmakthålla och reparera äldre samlingar.

Ett verkligt och stadigvarande behof af detta biträde förefunnes. Biträdets arbetskraft kunde för statstjänsten utnyttjas »i samma utsträckning som den öfriga personalens»; arbetsuppgifternas omfattning vore mer än tillräcklig för 6 timmars daglig arbetstid. Att den nuvarande kvinnliga innehafvaren af befattningen hade en något kortare arbetstid, berodde uteslutande därpå, att det ej ansetts med billighet öfverensstämmande att förplikta en med blott 900 kronor för år aflönad person till längre arbetstid.

Intendenten hemställde om denna biträdesbefattnings uppförande på ordinarie stat. Han sade sig, om denna hemställan bifölles, vara »beredd att vidkännas 900 kronors afkortning» af det anslag, som nu bestrede utgifterna för biträdets aflönande, nämligen botaniska afdelningens andel af naturhistoriska riksmuseets anslag till materielen, till inköp af sällsynta föremål samt till vetenskapligt biträde vid de naturhistoriska samlingarnas ordnande.

Äfven om — tillägger emellertid intendenten — ofvannämnda biträdes arbetstid utsträcktes så långt, att all hennes arbetskraft toges i anspråk för botaniska afdelningen, kunde hon ej fylla behofvet af arbetshjälp därstädes. Vid afdelningen funnes sedan åtskilliga år tillbaka ett andra biträde, som visserligen icke varit på stadigvarande sätt anställdt, men som dock arbetade för stadigvarande uppgifter af hufvudsakligen samma beskaffenhet som det första biträdets, och dessa uppgifter vore så omfattande, att de skulle lämna biträdet minst 6 timmars daglig sysselsättning året om under ööfverskådlig framtid. Detta biträdes arfvode,

500 kronor, utginge af det nyss omförmälda anslaget. Biträdets nuvarande dagliga arbetstid hade med hänsyn till aflönings ringhet ej kunnat sättas högre än 2 timmar, och under sommarmånaderna hade sysslan ej uppehållits.

Intendenten har hemställt, att jämväl sistnämnda biträde måtte uppföras på ordinarie stat, i hvilket fall han vore »beredd på ytterligare 500 kronors afkortning» på omförmälda anslag.

Intendenten å etnografiska afdelningen har i ärendet anført följande.

Under de två första åren af sitt föreståndarskap nödgades han för de löpande skrifgöromålen uteslutande anlita hjälp från biträden vid skrifbyråer. Då detta emellertid visade sig allt för betungande för museets ekonomi för att i längden kunna fortsättas, så mycket mera som de nödvändiga skrifgöromålen mer och mer ökades, måste han i januari 1910 vid museet fast anställa ett kvinnligt skrifbiträde, hvilket aflönats dels med medel ur afdelningens ordinarie årsanslag, dels, och i hufvudsak, med tillhjälp af enskilda medel.

Det etnografiska museets förste intendent, professor Hjalmar Stolpe, hade allt ifrån den dag, han tillträdde platsen, under alla åren använt ett fast anställdt skrifbiträde. Under den tid, professor Einar Lönnberg varit tillförordnad intendent, hade äfvenledes under månadstal kvinnliga skrifbiträden varit anställda till den tillförordnade amanuensens tjänst.

Under den gångna delen af år 1910 (d. v. s. intill den 20 september, då intendents yttrande är dateradt) hade afdelningens skrifbiträde regelbundet haft omkring 6 timmars arbete hvarje dag, bestående hufvudsakligast i biträdandet med den löpande korrespondensen äfvensom med förekommande skriftliga inlagor och utredningar till akademier, skolor, utländska museer och andra institutioner. Ingen som helst utsikt förefunnes, att detta skrifarbete under kommande år skulle på något sätt minskas.

Genom vänner och gynnare hade museet under de sista åren erhållit betydande samlingar från trakter spridda öfver hela jorden. All anledning funnes till antagande, att äfven under de närmaste åren sam-

lingarna skulle än ytterligare ökas. Detta medförde tydligen ganska omfattande korrespondens. Äfven om denna löpande korrespondens tidvis skulle kunna blifva af mindre omfattning, funnes dock sedan åtskilliga år ofantligt mycket skrifarbete af annan art hvilande.

En mycket betydande del däraf utgjordes af biträde vid utarbetandet af exakta beskrifvande inventarietkataloger öfver och delvis etikettering af de stora ännu alltjämt alls icke eller mycket ofullständigt katalogiserade samlingar, som till ett antal af mer än tio tusen nummer under det sista tiotalet år införlifvats med museet. Ensamt af denna anledning vore det af stor vikt att bibehålla ett vid detta speciella, ganska svåra arbete vant skrifbiträde.

För museets räkning kräfdes emellertid ännu mycket mera skrifarbete, som ur allmänhetens synpunkt kunde betecknas såsom kanske ännu betydelsefullare. De i utställningssalarna exponerade samlingarna saknade nämligen allt jämt i all hufvudsak beskrifvande etiketter. Skulle samlingarna verkligen kunna lämna allmänheten den behållning och blifva af det allmänbildande gagn, hvarför de vore afsedda, måste beskrifvande etikettering af samtliga åskådningssamlingarna systematiskt och fullständigt genomföras. Ett approximativt öfverslag gäfvade vid handen, att dylika etiketter skulle behövas till ett antal af åtminstone 4,000, sannolikt mer, ett arbete, som ensamt för sig helt säkert komme att taga flera år i anspråk.

Vid utarbetandet af beskrifvande populära kataloger öfver samlingarna behöfdes ock skrifbiträde.

Under år 1911 kräfdes äfven skrifbiträdets arbete i alldeles särskild grad för särdeles brådskande göromål, äfvenledes i allmänhetens speciella intresse, nämligen uppklistrande och montering af omkring 4,000 fotografier, för hvilkas exponerande montrar med rörliga ramar blifvit anskaffade. Därjämte behöfde samtliga dessa fotografier förses med maskinskrifna, »vederbörligt beskrifvande» etiketter.

För den händelse att det vid afdelningen fast anställda skrifbiträdet uppfördes på ordinarie stat, skulle årsanslaget till etnografiska afdelningen kunna minskas med 900 kronor, som utgå till det nuvarande biträdets aflönande.

Föreståndaren för meteorologiska centralanstalten har anført, att af de 5 biträden, som på ett mera stadigvarande sätt användes vid anstalten, 2 utfört sitt arbete hufvudsakligen på tjänsterummet och 3 i hemmet.

Då afsedt syntes vara att endast sådana biträden, som regelbundet arbetade på tjänsterummet, skulle kunna beredas en fastare anställning, hade föreståndaren ansett sig böra till erhållande af sådan anställning, till en början, föreslå allenast ett af de förstnämnda två biträdena.

Detta biträdes uppgift vore hufvudsakligen att för anstalten utföra räkningar, ofta rätt komplicerade. Arbetet vore särdeles ansträngande och kräfde af biträdet »större kvalifikationer än enligt vanliga kompetensfordringar å med detsamma i öfrigt jämförliga biträden i ämbetsverken».

Anstalten komme aldrig att kunna undvara ett dylikt biträde, och arbetsuppgifterna för detsamma vore af den omfattning, att biträdets arbetskraft kunde fullt utnyttjas för statstjänsten.

Med afseende därå, att arbetet vore särdeles ansträngande, ansåg anstaltens föreståndare så lång daglig arbetstid som 6 timmar ej kunna föreskrifvas utan fara för öfveransträngning och utan att arbetsresultatens korrekthet äfventyrades.

Den omständigheten, att af biträdet fordrades högre än vanliga kvalifikationer, syntes ock böra berättiga detsamma att, om aflöningen blefve den vanliga, få åtnjuta förmånen af att arbetstiden blefve kortare än den för ifrågavarande slag af statstjänare normala.

Enär biträdets aflöning utginge med omkring 900 kronor årligen af anstaltens ordinarie anslag, syntes biträdets uppförande i stat böra föranleda 900 kronors »afkortning» af sagda anslag.

Vetenskapsakademien har i sitt eget yttrande uti förevarande ärende gjort gällande den uppfattning, att 1 biträdesbefattning å hvar och en af ofvannämnda sex afdelningar inom naturhistoriska riksmuseet och 1 biträdesbefattning å meteorologiska centralanstalten borde uppföras å ordinarie stat. Dessa befattningars innehafvare vore nämligen för stadigvarande statsuppgifter sysselsatta å tjänsterummet på stadigvarande sätt med

arbeten af det slag, hvarom fråga vore, och deras arbetskrafter kunde för statstjänsten utnyttjas i den utsträckning, att skäl förefunnes för deras uppförande i stat.

Å museets afdelning för vertebrerade djur och å dess mineralogiska afdelning funnes däremot ej biträden af ifrågavarande slag.

Beträffande nuvarande aflöningen till de ifrågavarande, redan anställda biträdena har akademien, såsom redan förut är omnämndt, meddelat, att i sådant hänseende utginge:

af ett extra anslag, numera ersatt med anslaget å ordinarie stat till bearbetning, vård och förökning af naturhistoriska riksmuseets samlingar af arkegoniater och fossila växter, 600 kronor;

af riksmuseets anslag å ordinarie stat till materielen, till inköp af sällsynta föremål samt till vetenskapligt biträde vid naturhistoriska samlingarnas ordnande *dels* till ett biträde å afdelningen för lägre evertebrerade djur 1,020 kronor, *dels* till ett biträde å entomologiska afdelningen 570 kronor, *dels ock* till ett biträde å botaniska afdelningen 900 kronor;

af anslaget å ordinarie stat till ordnande och förökande af paleontologiska afdelningens samlingar äfvensom till materiel och biträde 870 kronor.

Akademien har ansett det vara i sin ordning, att, i händelse af vederbörande biträdesbefattningars uppförande i stat, naturhistoriska riksmuseets ofvannämnda särskilda anslag å ordinarie stat minskas med nyss angifna belopp, tillhopa 3,960 kronor.

Till aflönande af biträden utginge vidare 900 kronor af anslag å extra stat till vård, underhåll och förkofran af museets etnografiska samlingar.

Af reservationsanslaget till meteorologiska centralanstalten utginge 900 kronor till aflöning åt där anställdt biträde.

Hvad som nämnts om minskning af naturhistoriska riksmuseets omförmälda anslag å ordinarie stat hade — anför akademien — motsvarande tillämpning å sistberörda två anslag.

För att bereda biträden fyllnad i aflöningen hade jämväl ordinarie anslaget åt konservatorselever tagits i anspråk, men hela detta anslag

behöfdes för det därmed afsedda ändamålet. Anslagets anlitage i annat syfte hade varit en nödfallsutväg ur eljest ööfvervinnliga svårigheter. Akademien ansåg fördenskull biträdenas uppförande å ordinarie stat icke skäligen kunna föranleda minskning af detta anslag.

Vetenskapsakademien hemställde om framställning till 1911 års Riksdag, att å naturhistoriska riksmuseets ordinarie stat måtte uppföras 6 biträdesbefattningar med aflöningsförmåner enligt den för skrifbiträdet i fångvårdsstyrelsen antagna normaltypen, alltså med tillhoppa 7,200 kronors begynnelseaflöningar, och å meteorologiska centralanstaltens ordinarie stat 1 biträdesbefattning med enahanda aflöningsförmåner, och att i sammanhang därmed naturhistoriska riksmuseets ofvanberörda anslag måtte minskas med tillhoppa 4,860 kronor och meteorologiska centralanstaltens reservationsanslag med 900 kronor.

Akademien har uttalat, att, då den för det högre kvalificerade biträdet å meteorologiska centralanstalten ej föresloge högre aflöning än den normala, detta skedde allenast därför, att den dagliga arbetstiden för detta biträde, i följd af arbetets ansträngande beskaffenhet, icke lämpligen kunde utsträckas till det normala måttet eller 6 timmar. Det hemställdes, att bitrådets uppförande å ordinarie stat ej måtte för det samma föranleda längre arbetstid än akademien eller anstaltens föreståndare ur angifna synpunkter funne skäligt föreskrifva.

I den uti statskontorets riksbokslutsbyrå upprättade liggaren öfver statsverkets specialutgiftsstater för år 1910 upptagas följande anslag till naturhistoriska riksmuseet och meteorologiska centralanstalten:

Naturhistoriska riksmuseet:		Lön.	Tjänstgöringspenningar.	Summa.		
Aflöningar.						
1 intendent	5,000	2,500	7,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.		
6 intendent	30,000	15,000	45,000			
1 konservator	3,000	—	3,000			
1 andra d:o	2,000	—	2,000			
Vikariatsersättning, enligt kungl. bref den 16 juni 1906 och 11 juni 1909	—	—	2,188			
	—	—	59,688			59,688
Till ritningars utförande						3,200
Åt konservatorslever						2,000
Särskilda anslag.						
Till materielen, till inköp af sällsynta föremål samt till vetenskapligt biträde vid de naturhistoriska samlingarnas ordnande						20,250
Till ordnande och förökande af den paleontologiska afdelningens samlingar äfvensom till materiel och biträde						2,500
Till honorarier åt yngre naturforskare för vetenskapliga bearbetningar af de i museet förvarade samlingar af naturföremål och till bekostande af sådana arbetens offentliggörande						6,000
Expensmedel						15,000
(Af sistberörda anslag skall utgå aflöning till vaktmästaren vid museum med 700 kronor och till eldaren med 500 kronor).						
Summa						108,638
Meteorologiska centralanstalten:						
Föreståndaren:						
Lön			5,000			
Tjänstgöringspenningar			2,500	7,500		
Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kronor.						
Vikariatsersättning, enligt kungl. bref den 16 juni 1906 och 11 juni 1909						313
Amanuensen:						
Arfvode				3,000		10,813
Till arfvode åt observatörerna vid rikets meteorologiska stationer samt för räknebiträden, aflöning åt en vaktmästare, anskaffande och underhåll af instrumenter, underhåll af anstaltens telegraf och materiel, äfvensom för andra behof vid anstalten, <i>reservationsanslag</i>						16,000
(Af reservationsanslaget utgår vaktmästarens aflöning med 1,000 kronor årligen).						
Bidrag till bestridande af meteorologiska centralanstaltens årliga utgifter för väderleks-telegram						1,050
Summa						27,863

Vid 1910 års riksdag blef, jämlikt skrifvelse den 30 maj samma år n:r 8, den förändring i aflöningsstaten för naturhistoriska riksmuseet godkänd, att däri upptogos *dels* ytterligare en intendentsbefattning med enahanda aflöningsförmåner och villkor för förmånernas åtnjutande, som bestämts för de dåvarande intendenterna, och afsedd att först innehafvas af professorn A. G. Nathorst med rätt för honom att genast komma i åtnjutande af ålderstillägg, *dels ock* ett till 2,500 kronor ökad anslag till vikariatsersättning.

I följd däraf höjdes museets aflöningsstat från dess dåvarande belopp, 59,688 kronor, till 67,500 kronor.

Å naturhistoriska riksmuseets stat uppfördes ett anslag å 2,000 kronor till bearbetning, vård och förökning af museets afdelning för arkegoniater och fossila växter.

Hela det i riksstaten under titeln »Naturhistoriska riksmuseum» uppförda ordinarie anslaget höjdes från sitt dåvarande belopp, 108,638 kronor, till 118,450 kronor.

På extra stat för år 1911 äro enligt Riksdagens berörda skrifvelse den 30 maj 1910 anvisade, bland annat, 5,000 kronor till vård, underhåll och förkofran af museets etnografiska afdelning samt 4,000 kronor för beredande af personlig löneförbättring åt amanuenser vid mineralogiska och botaniska afdelningarna.

Likaledes äro enligt samma riksdagsskrifvelse, under rubriken meteorologiska centralanstalten, på extra stat för år 1911 anvisade, bland annat, till upprätthållande af fullständigt ordnad väderlekstjänst vid nämnda anstalt 10,250 kronor, hvaraf 1,100 kronor såsom personligt tillägg i arfvodet åt amanuensen vid anstalten samt 3,000 kronor såsom arfvode åt en andre amanuens med hufvudsaklig uppgift att biträda vid väderlekstjänsten om förmiddagarna under hela året och med skyldighet att, om så påfordras, mot en särskild ersättning af 600 kronor biträda vid väderlekstjänsten om eftermiddagarna under månaderna juli—september.

Jämväl för år 1912 äro å extra stat anvisade anslag till vård, underhåll och förkofran af naturhistoriska riksmuseets etnografiska afdelning samt för beredande af personlig löneförbättring åt amanuenser vid museets mineralogiska och botaniska afdelningar äfvensom omförmälda

anslag för meteorologiska centralanstalten; det förstnämnda anslaget dock till ett belopp af 6,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att däraf redan under år 1911 förskottsvis utanordna ett belopp af 300 kronor.

Det torde böra erinras, att för intenderer vid naturhistoriska riksmuseet och föreståndaren för meteorologiska centralanstalten lönereglering skett såväl vid 1906 som vid 1909 årens riksdagar.

Vid 1907 års riksdag uppfördes på ordinarie stat aflöning åt en andre konservator vid naturhistoriska riksmuseet med 2,000 kronor. Af handlingar, som lågo till grund för Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, framgick, att den förutvarande konservatorn, för hvars befattning aflöningen vid 1876 års riksdag höjdes från 2,500 kronor till det nuvarande beloppet 3,000 kronor, därjämte åtnjöt fri bostad och vedbrand.

På handläggning af löneregleringskommittén äro för närvarande beroende framställningar från vetenskapsakademien om anställande af fasta, vetenskapligt bildade biträden, med benämningen assistenter, 1 å hvar och en af naturhistoriska riksmuseets åtta afdelningar.

Beträffande nu de i förevarande ärende gjorda framställningar om uppförande å stat af icke vetenskapligt bildade biträden å vissa afdelningar af naturhistoriska riksmuseet och vid meteorologiska centralanstalten tillåter sig kommittén för egen del anföra följande.

Därest, med fullföljd af dels de partiella löneregleringarna för intenderer vid nämnda museum och för meteorologiska centralanstaltens föreståndare dels ock uppförandet å stat af lön till en andre konservator, äfven nyssberörda biträdesfråga skall behandlas särskildt för sig utan sammanhang med spörsmålet om fullständig ny stat för naturhistoriska riksmuseet och för meteorologiska centralanstalten, är från kommitténs sida icke något att erinra vid att 4 kvinnliga biträden med aflöningsförmåner enligt den normala typen uppföras å naturhistoriska riksmuseets stat, för tjänstgöring 1 å afdelningen för arkegoniater och fossila växter, 1 å entomologiska afdelningen, 1 på botaniska och 1 på etnografiska afdelningen.

Att å afdelningen för lägre evertebrerade djur och paleontologiska afdelningen anställa å stat *manliga* biträden af ifrågavarande slag kan kommittén — med den uppfattning i sådant hänseende kommittén uttalat i sina allmänna erinringar och förslag i förevarande ärende — ej tillstyrka. De göromål, som skulle fullgöras af dessa biträden, synas — om befattningshafvarna skola erhålla ordinarie anställning — lämpligen kunna anförtros åt *manliga vaktmästare*, aflönade lika med vaktmästare vid karolinska institutet och vaktmästare i allmänhet vid nyreglerade centrala ämbetsverk, eller med lön 700, tjänstgöringspenningar 350 och ortstillägg 150 kronor, tillhoppa 1,200 kronor, hvartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 100 kronor, efter fem och tio år. (Åtnjuter vaktmästare i sådan egenskap fri bostad och bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.)

För det biträde, som vetenskapsakademien önskat få uppfördt å staten för meteorologiska centralanstalten, har akademien föreslagit normalaflöning, men ansett den dagliga arbetstiden ej lämpligen kunna utsträckas till 6 timmar.

Vidhålles akademiens uppfattning i sistnämnda hänseende, anser kommittén sig ej kunna tillstyrka bitrådets uppförande å stat; åberopande kommittén äfven i detta hänseende hvad därutinnan yttrats i ofvanberörda allmänna erinringar och förslag.

I händelse af bifall i större eller mindre mån till hvad vetenskapsakademien beträffande nu ifrågavarande befattningar föreslagit, lära de anslag, från hvilka godtgörelse nu utgår för de göromål, som skulle åligga blifvande ordinarie befattningshafvare, böra vederbörligen reduceras, frånsett till äfventyrs anslaget åt konservatorselever. Däremot måste anslag till vikariatsersättning ökas. Kommittén erinrar i detta hänseende, att enligt dess åsikt 75 kronor per månad böra beräknas till vikarie för semesterledigt biträde, hvars aflöning utgår efter normaltyp, samt att jämväl vid dylikt bitrådes tjänstledighet för sjukdom kunna från anslag till vikariatsersättning erfordras medel för att tillsammans med bitrådets frånträdde tjänstgöringspenningar uppbringa vikariens ersättning till 75 kronor i månaden.

Vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien.

Akademiens stat, antagen vid 1909 års riksdag, upptager »till amanuenser och vikariatsersättning samt extra biträden och vaktbetjäning» 25,000 kronor.

Af Kungl. Maj:ts proposition n:r 1 vid nämnda riksdag, 8:de hufvudtiteln, sid. 239 och 243, framgår, att berörda anslagsbelopp beräknats på följande sätt:

extra biträden vid samlingarnas ordnande och vid kansli- göromål	kr. 6,000: —
extra vaktbetjäning i och för samlingarnas tillgänglighet för allmänheten under sex dagar i veckan	» 3,000: —
extra tjänstemän	» 14,000: —
extra vaktmästare	» 800: —
vikariatsersättning under de ordinarie tjänstemännens semester	» 1,000: —
för anslagsbeloppets afrundning	» 200: —
	<hr/> Summa kr. 25,000: —

Akademien har i nu förevarande ärende anført, att den sedan några år hade två kvinnliga biträden, hvilka vore på ett stadigvarande sätt uteslutande sysselsatta med skrifgöromål, »dels skrivelser från akademien och riksantikvariern samt andra kansligöromål, dels afskrifter af sådana beskrifningar å fornlämningar och fynd, som äro behöfliga för antikvariskt-topografiska arkivet», och att akademien alltjämt behöfde åtminstone två sådana biträden. Det arbete, hvarmed de vore sysselsatta, vore redan så betydande, att de ej utan hjälp kunde medhinna det, och erfarenheten hade visat, att detta arbete årligen ökades.

Efter hvad akademien vidare meddelade, hade hvart och ett af dessa två biträden, med minst fem timmars daglig tjänstgöringstid, ett årsarfvode af 1,200 kronor, utgående af ofvanberörda i staten upptagna anslag å 25,000 kronor.

Akademien har uttalat, att det vore synnerligen önskvärdt, om de två ifrågavarande biträdena blefve uppförda på akademiens stat samt om

deras aflöningsvillkor, tjänstgöringstid samt rätt till semester och pension blefve bestämda på samma sätt som skett beträffande skrifbiträdena hos fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen.

Om detta bifölles, syntes det akademien, att från ofvanberörda anslag å 25,000 kronor ett belopp af 2,400 kronor borde afdragas.

Akademiens räkenskaper för år 1910 gifva vid handen, att två skrifbiträden under året uppburit arfvode med 1,200 kronor hvarterda från meranämnda anslag samt att därutöfver gäldats kostnad för tillfällig renskrifning med 43 kronor, som utgått från »Bergerska donationsfonden».

Utredningen i förevarande ärende synes alltså ådagalägga, att så godt som all vid akademien förekommande renskrifning kunnat verkställas af de nämnda tvenne skrifbiträdena med en minimiarbetstid af 5 timmar om dagen.

Enär vid sådant förhållande förutsättningarna för uppförande å akademiens stat af mer än ett skrifbiträde icke torde vara för handen, hemställer kommittén,

att å vitterhets-, historie- och antikvitetsakademiens stat må uppföras 1 kvinnligt skrifbiträde med normal-aflöning, samt

att i sammanhang därmed det å akademiens stat uppförda anslaget å 25,000 kronor till amanuenser och vikariatsersättning samt extra biträden och vaktbetjäning må minskas med 1,200 kronor till 23,800 kronor.

Ämbetsverk under jordbruksdepartementet.

Domänstyrelsen.

Den vid 1908 års riksdag antagna staten för domänstyrelsen upptager »till arfvoden åt amanuenser och biträden samt för byggnadsplaners granskning, flitpenningar åt extra tjänstemän och extra vaktmästare, vikariatsersättning samt tryckningskostnader» 53,700 kronor.

Beloppet är detsamma, som af löneregleringskommittén i dess betänkande den 13 december 1907 (delen X) angående domänstyrelsen föreslogs för enahanda ändamål. Därvid beräknades högst 10,800 kronor till aflöning åt sex fasta biträden af det slag, som afsågs i kommitténs betänkande delen VII, äfvensom omkring 6,500 kronor för bestridande af utgifter för tillfälliga biträden samt för de i domänstyrelsens dåvarande stat med kostnaderna för renskrifning sammanförda tryckningskostnader.

I skrifvelse till Kungl. Maj:t den 24 september 1909 gjorde domänstyrelsen framställning om förhöjning af ofvanberörda anslag med 6,000 kronor. Sistnämnda belopp var afsedt för bestridande af kostnader för ytterligare en forstligt bildad amanuens hos domänstyrelsen, för renskrifning samt till vikariatsersättning m. m.

I proposition n:r 190 föreslog Kungl. Maj:t 1910 års Riksdag att för anställande af en extra amanuens hos domänstyrelsen samt för beredande åt styrelsen af ökade medel till renskrifningskostnader och vikariatsersättningar m. m. på extra stat för år 1911 anvisa ett anslag af 6,000 kronor att enligt Kungl. Majts bestämmande användas för ändamålet. Framställningen därom blef af Riksdagen bifallen.

Domänstyrelsen har i sitt nu föreliggande yttrande, dateradt den 23 september 1910, hemställt, att å dess stat måtte uppföras 9 kvinnliga biträden, däraf 8 med normalaflöning och 1 (»kartograf») med 200 kronors högre aflöning, förslagsvis 600 kronor i lön, 600 kronor i tjänstgöringspenningar och 200 kronor i ortstillägg, jämte två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år. Till den sistnämnda biträdesbefattningen fordrades särskild kvalifikation, nämligen genomgången ritkurs och god praktik i kartarbeten.

Till stöd för nu föreliggande framställning har domänstyrelsen meddelat, att hos styrelsen vore ständigt sysselsatta 15 kvinnliga biträden, af hvilka 2 biträdde med registratorsarbete, 1 med räkenskapers bearbetning, 2 utförde kartarbete och de öfriga 10 användes dels till uteslutande renskrifning, dels ock därjämte till andra förefallande lättare arbeten och utredningar. Periodvis hade dessutom tillfälliga biträden måst anlitas. Samtligas aflöningar hade bestridts af styrelsens ordinarie

anslag med undantag af de båda kartografernas, hvilkas aflöningar utgått från reservationsanslaget till skogsväsendet, enär deras arbete bestått i upprättande af situationskartor öfver allmänna skogar och kopiering af skogskartor.

Efter hvad styrelsen upplyste, utgingo arfvodena till de ständiga biträdena årligen med 1,560 kronor till den ena kartografen, 1,440 kronor till 6 personer hvardera, 1,200 kronor till 2 hvardera och 1,080 kronor till 4 hvardera. 2 biträden slutligen, hvilka voro så till åren komna, att deras uppförande på ordinarie stat ej kunde ifrågakomma, och hvilka af brist på utrymme i styrelsens lokal arbetade i hemmet, erhöilo ersättning efter antalet renskrifna sidor.

Styrelsen ansåg för sin del högst önskligt, att åtminstone nio af ofvanberörda biträdesbefattningar blefve uppförda på ordinarie stat.

Vidkommande det inflytande, bifall till styrelsens ifrågavarande förslag skulle utöfva på styrelsens ordinarie anslag, har styrelsen anført följande.

Sagda anslag, 159,000 kronor, vore fördeladt på två grupper, nämligen dels 105,300 kronor till aflöning åt ordinarie tjänstinnehafvare, dels ock 53,700 kronor till arfvoden åt amanuenser och biträden samt för byggnadsplaners granskning, flitpenningar åt extra tjänstemän och extra vaktmästare, vikariatsersättning samt tryckningskostnader.

Vid bifall till styrelsens förslag om nio biträdesbefattningars uppförande å stat, skulle den förra gruppen af styrelsens ordinarie anslag behöfva ökas med 11,000 kronor, under förutsättning att ålderstillägg komme att utgå från nionde hufvudtitelns förslagsanslag till ålderstillägg.

Den besparing, som i stället skulle uppstå inom den senare gruppen af det ordinarie anslaget, komme att uppgå till ungefär samma belopp. Fördenskull erfordrades endast en förskjutning af 11,000 kronor från den senare till den förra gruppen, alltså ingen ändring i hela anslagets summa, 159,000 kronor.

Vid det förhållande, att semesterrättigheten kunde komma att föranleda en ytterligare utgift åt vikarier, skulle visserligen en förhöjning af den senare gruppen kunna ifrågasättas; men enär styrelsen antog sig tills vidare få, liksom för år 1911, förfoga öfver extra anslag af 6,000 kronor

för anställande af en extra amanuens samt för beredande af ökade medel till renskrifningskostnader och vikariatsersättningar m. m., syntes någon tids erfarenhet böra vinnas i fråga om storleken af den ökning, hvaraf det ordinarie anslaget vore i behof.

Bifall till styrelsens nu föreliggande förslag skulle visserligen föranleda en besparing i reservationsanslaget till skogsväsendet af 1,560 kronor, nu utgående arfvode åt den »kartograf», hvars befattning föreslagits till uppförande å stat, men enligt styrelsens åsikt var detta belopp alltför ringa för att utöfva inflytande på sistnämnda, för år 1911 till 3,240,900 kronor uppgående anslag.

Kommittén anser sig icke böra göra någon erinran mot att af de femton kvinnliga biträdesbefattningar, för hvilka enligt domänstyrelsens nu förevarande yttrande finnes ständig sysselsättning för styrelsens räkning med arbeten af angifna slag, 9 befattningar må uppföras å ordinarie stat.

Aflöningen till 8 af dem lärar i enlighet med styrelsens hemställan böra utgå med enahanda belopp, som fastställts för skrifbiträdena å fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens stater.

Med afseende å hvad styrelsen anfört i fråga om särskild kvalifikation för det biträde å stat, som skulle hafva att upprätta situationskartor öfver allmänna skogar och kopiering af skogskartor, synes fog vara för handen att sätta detta biträde i den högre aflöningsgrad för biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter, hvarom kommittén i det föregående gjort framställning.

Domänstyrelsen har, såsom ofvan är nämnt, uttalat den uppfattning, att ett bifall till styrelsens förslag om nio kvinnliga biträdens uppförande å stat för närvarande endast behöfde föranleda en omflyttning af belopp från den andra till den första af de båda angifna grupperna af styrelsens ordinarie anslag. Det torde i detta hänseende böra uppmärksammas, att enligt kommitténs förslag sammanlagda begynnelseaflöningarna för de nio biträdesbefattningarna skulle utgöra 11,200 kronor.

Emellertid bör här ock erinras, hurusom vid 1911 års riksdag, efter förslag af Kungl. Maj:t, beslutats, att, på grund af förändrad upp-

ställning af riksstaten, hvad som af nionde hufvudtitelns anslag är att räkna till driftkostnaderna för statens domäner skall utbrytas från hufvudtitelns stat och i budgetärt hänseende för sig behandlas.

I beräkningen af driftkostnaderna under år 1912 för förvaltandet af statens domäner ingå, bland annat, dels under rubriken »kostnader för domänstyrelsen» aflöningsstat för styrelsen 159,000 kronor och »till anställande af en extra amanuens hos styrelsen och för renskrifning m. m.» 6,000 kronor, dels ock kostnader för ålderstillägg åt domänstyrelsens och skogsstatens personal 110,000 kronor.

Kommittén hemställer,

att å staten för domänstyrelsen må uppföras 9 kvinnliga biträdesbefattningar,

att för 8 af dessa aflöningsförmånerna må utgå efter den normala typen, samt

att för 1 biträde aflöningen må utgöra lön 800 kronor, tjänstgöringspenningar 650 kronor och ortstillägg 150 kronor, tillhopa 1,600 kronor, hvartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år.

Med afseende å hvad domänstyrelsen i sitt yttrande uti förevarande ärende anført i vissa särskilda hänseenden — beträffande ersättning för arbete å öfvertid m. m. — får kommittén hänvisa till hvad i dithörande hänseenden blifvit af kommittén anfördt i meranämnda allmänna erinringar och förslag.

Landtbruksstyrelsen.

Landtbruksstyrelsen har uti sitt yttrande i förevarande ärende, dateradt den 20 september 1910, erinrat, hurusom chefen för jordbruksdepartementet i skrifvelse till styrelsen den 21 juli 1910 omförmålt, att afsedt vore att beträffande vissa nyreglerade ämbetsverk, inom hvilka förefunnes behof af biträden, som på ett stadigvarande sätt vore sysselsatta med skrifgöromål och dylika sysslor, aflåta till Riksdagen nådiga

framställningar om uppförande i stat af erforderligt antal sådana biträden, och hade departementschefen anmodat landtbruksstyrelsen att, i hvad densamma anginge, till jordbruksdepartementet inkomma med det yttrande och förslag uti ifrågavarande hänseende, hvartill omständigheterna kunde föranleda.

Styrelsen har i anledning däraf utlåtit sig allenast sålunda:

»Då kungl. landtbruksstyrelsen icke för närvarande har hos sig anställt något sådant biträde, hvarom i nämnda skrifvelse handlas, har styrelsen icke ansett sig hafva anledning till vidare yttrande i ämnet.»

Den 2 november 1907 afgaf löneregreringskommittén betänkande (delen VIII) angående reglering af löneförhållanden m. m. vid landtbruksstyrelsen.

Från detta betänkande (sid. 66—70) må här återgifvas följande, som anfördes under rubriken »anslag till extra biträden, vikariatsersättning och expenser».

Sedan Riksdagen i skrifvelse den 23 maj 1906 anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning, huruvida och i hvad mån personer, som vore hos statens ämbetsverk och myndigheter på ett stadigvarande sätt sysselsatta med skrifgöromål och dylika sysslor, måtte kunna erhålla någon fastare anställning, äfvensom för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill denna utredning kunde föranleda, anbefalldes, bland andra myndigheter, äfven landtbruksstyrelsen att däröfver afgifva underdånigt utlåtande.

I detta utlåtande, som afgafs den 10 oktober 1906, erinrade styrelsen, att det enligt gällande instruktion ålåg den bland styrelsens ledamöter, hvilken benämndes sekreterare, att, utom annat, ansvara för uppsättning af samt till styrelsens granskning öfverlämna koncept till expeditioner i alla ärenden, som hos styrelsen föredragits, äfvensom att hafva uppsikt öfver och ansvara för registrators- och aktuariegöromålens behöriga skötande. Honom ålåg i sådant hänseende tillse, att öfver inkommande handlingar samt utgående expeditioner fördes särskilda diarier, att register därtill upprättades, att till styrelsen inkommande handlingar behörigen emottoges, att remisser och expeditioner behörigen afsändes eller till vederbörande utlämnades, att expeditionslistor, protokoll, konceptexpeditioner och hand-

lingar i afgjorda mål ordnades och förvarades, att styrelsens arkiv hölles i behörigt skick, m. m.

Enligt hvad styrelsen vidare erinrade, fanns till handläggande af ofvan uppräknade göromål icke, förutom sekreteraren, anställd någon annan vare sig ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman eller något annat manligt biträde, utan hade styrelsen funnit med sin fördel mest förenligt att i stället hos sig anställa kvinnliga biträden, af hvilka två kunde anses hafva stadigvarande, regelbundet arbete hos styrelsen.

Det ena af dessa båda biträden, som alltsedan styrelsens inrättande år 1890 varit därstädes anställdt, hade sysselsatts med skrifgöromål, diarie- och registerföring, uppsättande af lättare expeditioner, expeditions-göromål, verkställande vid behof af kalender- och andra statistiska arbeten, upprättande af styrelsens årsräkenskaper, m. m. Det andra biträdet hade varit sysselsatt hufvudsakligen med skrifgöromål äfvensom med diarie-föring. Den för dessa båda biträden bestämda arbetstiden på tjänsterummet hade utgjort för det förra biträdet omkring 6 och för det senare omkring 4 timmar dagligen.

Styrelsen sade sig kunna med verklig tillfredsställelse vitsorda den ordning och noggrannhet, hvarmed dessa kvinnliga biträden utfört sina göromål, samt särskildt den synnerliga skicklighet det äldre biträdet ådagalagt vid fullgörandet af de delvis ganska maktpåliggande och kräfvande göromål, som åt henne anförtrotts; och styrelsen ansåg det vara sin skyldighet att söka bereda åt dessa och dylika, vare sig manliga eller kvinnliga biträden, som framdeles kunde komma att anställas hos styrelsen, en fast anställning, likasom äfven under vissa villkor pension vid viss framskriden ålder. Enligt styrelsens mening stode för vinnande af detta ändamål icke någon lämpligare utväg till buds än att i styrelsens stat för två ordinarie biträden upptoges aflöningar, fördelade i lön och tjänstgörings-penningar.

Till ledning för bestämmande af de belopp, hvarmed aflöningarna borde utgå, meddelade styrelsen, att det äldre biträdet åtnjöte ett »ordinarie arfvode» af 125 kronor i månaden eller 1,500 kronor för år äfvensom att samma biträde tillförsäkrats gratifikationer om tillhopa 300 kronor samt erhållit dyrtidstillägg med tio procent å såväl arfvodet som grati-

fikationerna, alltså tillsammans 1,980 kronor för år. Det andra biträdet åtnjöt vid tiden för utlåtagets afgifvande ett »ordinarie arfvode» af 50 kronor i månaden, gratifikationer om 100 kronor samt dyrtidstillägg med tio procent å arfvodet, eller inalles 760 kronor för år.

Enligt hvad styrelsens representant i kommittén meddelat, hade emellertid aflöningen till det senare biträdet från och med ingången af år 1907 höjts, i det att arfvodet satts till 75 kronor för månad eller 900 kronor för år. Däremot skulle biträdet icke vidare komma i åtnjutande af dyrtidstillägg. I gratifikation hade samma biträde vid midsommaren 1907 bekommit ett belopp af 50 kronor.

Det var vidare att omförmäla, att enligt uppgift från det äldre biträdet hos landbruksstyrelsen hon, utöfver ofvannämnda inkomst af 1,980 kronor för år, åtnjöt särskild ersättning för öfvertidsarbete, och att på grund däraf hela hennes inkomst af arbete för ämbetsverkets räkning år 1906 utgjort 2,580 kronor 50 öre.

I ofvanberörda underdåniga utlåtande den 10 oktober 1906 föreslog styrelsen sådan höjning af biträdenas aflöning, att dem borde tilldelas en lön af 500 kronor jämte två ålderstillägg till lönen, hvartdera om 100 kronor, samt att tjänstgöringspenningar måtte beräknas för det ena biträdet till 6 kronor för arbetsdag eller 1,800 kronor för år och för det andra till 2 kronor 40 öre för arbetsdag eller 720 kronor för år.

I utlåtagendet den 10 oktober 1906 hade — framhålles det af löne-regleringskommittén uti dess betänkande delen VIII — landbruksstyrelsen uttalat sin tillfredsställelse med det sätt, hvarpå de hos styrelsen anställda kvinnliga biträden löst de dem anförtrodda uppgifter. Ett oförtydbart erkännande däraf syntes kommittén ock ligga däri, att, vid behandlingen af frågan om reglering af löneförhållandena m. m. hos landbruksstyrelsen, nämnda styrelse icke ansett sig böra ifrågasätta anställning af biträdande ordinarie eller extra tjänstemän utan tilltrott sig att kunna fortfarande tills vidare besörja de styrelsen åliggande göromål med anlitande af enahanda slags biträden som dittills.

Att vid dylikt förhållande hos landbruksstyrelsen skulle finnas full och stadigvarande sysselsättning för två fasta biträden syntes kommittén uppenbart.

För dessa befattningar skulle, enligt hvad kommittén då höll före, gälla hvad kommittén rörande dylika fasta biträden i allmänhet uti delen VII föreslagit eller till beaktande framhållit.

I afseende å aflöningsförmånerna syntes emellertid påkalladt att göra undantag för det äldsta af de dåvarande biträdena, under förutsättning att hon blefve antagen till fast biträde. Det var nämligen upplyst, att hon, som tjänstgjort hos landtbruksstyrelsen allt från dess inrättande, hade sig anförtrödda uppgifter, mera kräfvande och mångsidiga än de, som i allmänhet plägat åläggas dylika biträden. Med afseende därå åtnjöt hon redan högre aflöning för år än hvad kommittén tänkt sig som maximiarfvode för fasta biträden i allmänhet, och landtbruksstyrelsen hade i sitt utlåtande af den 10 oktober 1906 för henne föreslagit en aflöning, slutande å 2,500 kronor.

I betraktande häraf hade kommittén icke funnit något att erinra vid, att för henne personligen det fasta arfvodet bestämdes att utgå med högst 2,500 kronor för år, dock att därå icke finge grundas någon rätt för henne till högre ålderdomsunderstöd än det belopp, som i sådant hänseende kunde komma att högst utgå enligt de af kommittén (i delen VII) för fasta biträden i allmänhet föreslagna bestämmelser eller 900 kronor för år.

Med iakttagande häraf beräknade kommittén, i betänkandet delen VIII, till arfvoden åt fasta biträden i landtbruksstyrelsen ett belopp af högst 4,300 kronor för år. Därutöfver ansågs för tillfälliga biträden böra afses ett belopp af omkring 1,700 kronor äfvensom för särskildt anlitade sakkunniga biträden 1,000 kronor.

I det förslag till stat för landtbruksstyrelsen, som af kommittén framlades i betänkandet delen VIII, upptogos 14,000 kronor till extra biträden, vikariatsersättning och expenser.

Då chefen för jordbruksdepartementet den 13 januari 1908 underställde Kungl. Maj:ts pröfning frågan om reglerandet för år 1909 af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, anmälde han jämväl kommitténs betänkande af den 2 november 1907 angående landtbruksstyrelsen.

Han upplyste därvid, att landtbruksstyrelsen den 18 november 1907 afgifvit underdånigt utlåtande öfver det i nämnda betänkande innefattade förslag; att, enär kommittén uti nyssberörda betänkande i visst hänseende hänfört sig till sitt den 31 oktober 1907 afgifna betänkande angående fastare anställning för vissa biträden hos statens ämbetsverk och myndigheter, landtbruksstyrelsens yttrande inhämtats jämväl öfver sistnämnda betänkande; samt att styrelsen den 21 november 1907 afgifvit det sålunda infordrade utlåtandet.

Departementschefen meddelade till statsrådsprotokollet, att landtbruksstyrelsen i sitt utlåtande den 18 november 1907 ej haft något att erinra mot kommitténs förslag vare sig i den ena eller andra delen af dess betänkande den 2 november 1907, samt att styrelsen ej heller i sitt utlåtande af den 21 i samma månad framställt någon anmärkning mot kommitténs förslag i betänkandet af den 31 oktober 1907.

För det dåvarande ansåg sig dock departementschefen icke kunna ansluta sig till kommittén i fråga om anställandet hos styrelsen af två fasta kvinnliga biträden. Kommittén hade i denna del hänvisat till sitt den 31 oktober 1907 i ämnet afgifna betänkande. Förhållandet var emellertid, att af de åtskilliga myndigheter, hvilkas utlåtanden öfver sistnämnda betänkande infordrats, en stor del ännu icke hunnit inkomma med sina yttranden. Därtill kom, att såväl i en del redan inkomna utlåtanden som särskildt uti en från styrelsen för föreningen af kvinnor i statens tjänst i december 1907 ingifven underdånig skrift åtskilliga anmärkningar och däribland äfven sådana af djupt ingripande principiell betydelse framställts mot det sätt, hvarpå kommittén sökt lösa frågan om ordnande af skrifbiträdenas ställning.

Att redan då och utan att afbida den ytterligare utredning, som infordrats, söka definitivt lösa denna grannliga fråga, hade under dylika omständigheter icke synts departementschefen lämpligt. Han ansåg således, att med frågan om anställande af kvinnliga biträden hos landtbruksstyrelsen borde få anstå ännu någon tid, till dess frågan kunde bedömas från de allsidiga synpunkter, dess vikt kräfde. Denna omständighet invercade emellertid, enligt departementschefens mening, icke på

det beräknade anslagsbehovet, åtminstone icke i den mån, att däraf skulle kunna föranledas någon rubbning i den föreslagna statens belopp.

I den stat för landtbruksstyrelsen, som af Kungl. Maj:t framlades för 1908 års Riksdag, upptogs anslag till extra biträden, vikariatsersättning och expenser till det af kommittén föreslagna beloppet 14,000 kronor.

Riksdagen antog den föreslagna staten, och gaf särskildt tillkänna, att den icke haft något att erinra mot det i staten upptagna belopp till extra biträden, vikariatsersättning och expenser. (Jfr skrifvelse den 1 juni 1908, n:r 9.)

Enligt hvad landtbruksstyrelsens räkenskaper gifva vid handen, hafva under år 1910 varit hos styrelsen mera fast anställda fyra kvinnliga biträden, nämligen 1 »e. o. registrator», 1 biträde åt t. f. föredraganden af tuberkulinärenden (med aflöning från anslag å extra stat) och 2 ytterligare biträden.

Dessa biträdens fasta årsarfvoden hafva utgjort resp. 2,500, 1,000, 1,500 och 960 kronor. De hafva emellertid äfven uppburit ersättning för extra arbete. Den sammanlagda godtgörelse, de under året uppburit för sitt arbete hos landtbruksstyrelsen, har utgjort resp. kronor 3,106, 1,227: 49, 1,784: 43 och 1,296: 30. Under året hafva mindre belopp jämväl utgifvits såsom ersättning åt tillfälliga skrifbiträden.

Efter hvad nu anförts rörande den föregående behandlingen af frågan om behovet af fasta biträden hos landtbruksstyrelsen, torde det måhända kunna väcka en viss förundran, att styrelsen på sätt som i dess yttrande uti nu förevarande ärende skett besvarat chefens för jordbruksdepartementet anmodan i skrifvelsen den 21 juli 1910.

Enligt hvad kommittén inhämtat, läser emellertid anledningen vara den, att landtbruksstyrelsen ansett de göromål, som äro anförtrödda åt dess äldsta kvinnliga biträde, hufvudsakligen vara sådana, som inom centrala ämbetsverk i allmänhet utföras af manliga tjänstemän i lägsta normala lönegraden, och att enligt styrelsens åsikt äfven ett af dess öfriga kvinnliga biträden besörjer göromål så beskaffade, att hon ingalunda är att jämnställa med de skrifbiträden, som äro uppförda å fångvårdsstyrelsens och generaltullstyrelsens stater.

Landtbruksstyrelsen lärer, innan den ingår med framställning till Kungl. Maj:t i fråga om ordinarie ställning för vissa af sina biträden, vilja afvakta fortgången af den i kommitténs betänkande den 13 januari 1911 (delen XXVII) behandlade frågan om grunder, med tillämpning af hvilka infödda svenska kvinnor må kunna af Konungen utnämnas och befordras till vissa befattningar. Bland dessa äro ock, såsom bekant, flera tjänster i lägsta normala tjänstemannagraden vid riksarkivet, kungl. biblioteket, m. fl. verk.

Då enligt landtbruksstyrelsens mening nyssnämnda fråga på det närmaste berör spörsmålet om framtida ordinarie ställning för innehafvaren af den biträdesbefattning, som nu är anförtrodd åt styrelsens äldsta kvinnliga biträde, har styrelsen ansett det ej vara lämpligt att redan nu göra framställning om uppförande å ordinarie stat af någon bland de öfriga biträdesbefattningarna.

Enligt kommitténs förmenande saknas ej fog för den ståndpunkt, landtbruksstyrelsen sålunda intagit; och har kommittén fördenskull ansett sig ej böra framlägga något särskildt förslag i nu förevarande ärende, såvidt det rör landtbruksstyrelsen.

Stuteriöfverstyrelsen.

I den vid 1909 års riksdag antagna staten för stuteriöfverstyrelsen upptages ett anslag af 600 kronor »till vikariatsersättning och extra biträde».

Anslaget var, i enlighet med löneregleringskommitténs förslag i betänkande den 1 februari 1908 (delen XII), upptaget till nämnda belopp i den kungl. propositionen nr 1 vid 1909 års riksdag.

I det vid denna proposition, 9:de hufvudtiteln, fogade statsrådsprotokoll den 12 januari 1909 angående jordbruksärenden omnämndes, att vid 1907 års riksdag å stuteriöfverstyrelsens stat uppfördes ett anslag å 400 kronor för beredande åt styrelsens sekreterare af semesterledighet under en månad årligen, till en beräknad kostnad af 100 kronor, och af extra biträde vissa delar af året, hvarför beräknades ett belopp af 300 kronor om året.

I anledning däraf hade löneregleringskommittén erinrat, att, om sekreteraren, såsom kommittén förordat, uppfördes i andra normala lönegraden för tjänstemän vid centrala ämbetsverk, han, i likhet med andra tjänstemän i denna lönegrad, syntes böra erhålla semester under en och en half månad årligen, och att i sådant fall för semestervikariat behöfdes ett belopp af 225 kronor. Ifrågavarande särskilda anslag måste förden skull i erforderlig mån höjas, och hade kommittén ansett detsamma skäligen kunna bestämmas till 600 kronor.

I det underdåniga utlåtande, som stuteriöfverstyrelsen den 14 mars 1908 afgaf öfver kommitténs betänkande, uttalade styrelsen i fråga om det af kommittén föreslagna anslaget å 600 kronor till vikariatsersättning och extra biträde, att styrelsen visserligen fann detta anslagsbelopp vara för därmed afsedda ändamål i knappaste lag tillmätt, men att styrelsen ej tillät sig att redan då begära ökning af anslaget, enär detsamma grundade sig på belopp, som så nyligen som vid 1907 års riksdag, på förslag af Kungl. Maj:t, fastställts, och tillräcklig erfarenhet således ännu ej kunnat vinnas rörande dess tillräcklighet.

Stuteriöfverstyrelsens renskrifningskostnader för år 1910 hafva enligt räkenskaperna uppgått till 44 kronor 50 öre.

Styrelsen, hvars nya stat trädde i tillämpning med 1910 års ingång, har redan, i sitt uti förevarande ärende afgifna, den 16 september 1910 daterade yttrande, på anförda skäl ansett sig böra föreslå framställning till Riksdagen om uppförande å styrelsens stat af ett biträde med enahanda aflöningsförmåner, som fastställts för skrifbiträden hos fångvårdsstyrelsen och generaltullstyrelsen.

Det synes dock kommittén alldeles uppenbart, att af de utaf stuteriöfverstyrelsen anförda omständigheter ej bör kunna hämtas anledning att, innan vidare erfarenhet vunnits, i ett slag skrida ända därhän att begära uppförandet å stat af ett ständigt biträde hos nämnda styrelse.

I hvarje fall kan kommittén för sin del ej nu tillstyrka en framställning till Riksdagen i sådant hänseende.

Landtmäteristyrelsen.

Landtmäteristyrelsens stat, antagen vid 1908 års riksdag, upptager »till extra tjänstemän och biträden samt vikariatsersättning» 23,500 kronor.

I löneregleringskommitténs betänkande den 7 november 1907 (delen IX) angående landtmäteristyrelsen upptogs nämnda anslag till 23,000 kronor.

I detta belopp ingingo 3,600 kronor till aflöning åt två föreslagna fasta biträden af det slag, som afsågs i kommitténs betänkande den 31 oktober 1907, delen VII.

Kommittén hade nämligen af förebragt utredning rörande förhållandena inom landtmäteristyrelsen funnit ådagalagdt, att vederbörliga förutsättningar voro för handen för inrättande därstädes af två dylika biträdesbefattningar, för hvilka aflöningar beräknades till ett belopp af högst 3,600 kronor.

Det syntes kommittén emellertid uppenbart, att dessa två fasta biträden ej kunde under alla förhållanden ensamma besörja förekommande renskrifnings- och kartritningsarbeten, utan att därjämte fortfarande måste i större eller mindre omfattning anlitas andra, tillfälliga arbetskrafter. För bestridande af utgifterna till dylika biträden äfvensom, i den mån sådant finnes af nöden, tillfälligt biträde vid vaktmästargörömlen ansåg kommittén böra afses ett belopp af omkring 4,500 kronor, hvilket också inräknades uti anslaget till extra tjänstemän och biträden samt vikariatsersättning.

I den kungl. propositionen n:r 1 vid 1908 års riksdag, 9:de hufvudtiteln, upptogs detta anslag till det af kommittén föreslagna beloppet, 23,000 kronor.

Vederbörande departementschef tillkännagaf emellertid till statsrådsprotokoll den 13 januari 1908, att han ansett sig icke böra för det dåvarande upptaga kommitténs förslag om anställande af fasta biträden hos landtmäteristyrelsen, utan att frågan därom borde få tills vidare anstå. Denna omständighet syntes dock departementschefen ej böra föranleda någon ändring i den föreslagna staten, då den besparing, som möjligen därigenom kunde vinnas, i hvarje fall vore alltför ringa för att

den skulle kunna tillmätas någon betydelse vid bedömandet af styrelsens anslagsbehof.

Jämlikt skrifvelse den 1 juni 1908, nr 9, höjde Riksdagen ifrågasvarande anslag till 23,500 kronor, för beredande af arfvode åt ökad vaktmästarbiträde, vid det förhållande att Riksdagen ansåg, att vid landtmäteristyrelsen borde anställas allenast två ordinarie vaktmästare (icke tre såsom af Kungl. Maj:t föreslagits).

Landtmäteristyrelsen har i sitt yttrande uti nu förevarande ärende föreslagit uppförande å dess stat af 3 biträden, af hvilka 2, med normalaflöning, borde afses för skrifgöromål och därmed likställda arbeten, samt 1 för kartritning, med 1,400 kronors aflöning, däraf lön 800, tjänstgöringspenningar 450 och ortstillägg 150 kronor, jämte två ålderstillägg, hvart och ett å 200 kronor, efter fem och tio år.

Till stöd för detta förslag har styrelsen anfört följande.

I sitt den 7 november 1907 afgifna betänkande angående landtmäteristyrelsen hade löneregleringskommittén beräknat 3,600 kronor till aflöning åt två fasta biträden. Kommittén afsåg därvid, enligt hvad landtmäteristyrelsen hade sig bekant, att ett biträde skulle användas för renskrifnings- och det andra för kartritningsgöromål.

Kommitténs förslag om fast anställande af endast två biträden hos styrelsen hade skett i anslutning till ett af styrelsen den 12 oktober 1906 afgifvet underdånigt utlåtande, däri styrelsen uttalat den mening, att fast anställning borde beredas åt ett skrifbiträde och ett ritbiträde.

Efter tiden för afgifvande af sistberörda utlåtande hade emellertid arbetena inom styrelsen utvecklats i mycket stor utsträckning. Till följd af detta förhållande kunde från ofvanberörda anslag å 23,500 kronor tillgång på erforderliga medel icke beredas till aflöning åt de fasta biträdena.

Genom den skedda ökningen i allmänhet i styrelsens arbeten hade gifvetvis äfven skrifgöromålen ökats. Dessa göromål beredde för det dåvarande i det närmaste full sysselsättning åt tre personer. Någon anledning förefunnes icke till antagande, att arbetena skulle minskas, utan komme de sannolikt att än ytterligare ökas.

Beträffande aflöningen till de nu föreslagna tre biträdena ansåg styrelsen, såsom ofvan är nämndt, att denna, hvad de två skrifbiträdena anginge, borde bestämmas till den normala, men att däremot, hvad ritbiträdet anginge, man icke kunde få ett dugligt sådant mot nyssnämnda aflöning. De kartor, som förvarades hos styrelsen, vore delvis mycket gamla. Vid deras kopiering fordrades särskild färdighet i flera afseenden, och det syntes vara af vikt, att styrelsen hade tillgång till ett fullt dugligt ritbiträde. Styrelsen ansåg därför, att begynnelselönen för det fast anställda ritbiträdet borde bestämmas till 800 kronor.

I slutet af sitt yttrande har styrelsen hemställt att, i samband med de föreslagna tre biträdenas uppförande å styrelsens stat, slutsumman af staten måtte ökas med 3,800 kronor (d. v. s. de af styrelsen föreslagna begynnelseaflöningarna för biträdena).

Af landtmäteristyrelsens räkenskaper för år 1910 har inhämtats, att kostnaden för renskrifning under året, inberäknadt 250 kronor gratifikation till skrifbiträden, uppgått till 3,701 kronor 93 öre, samt att kostnaden för ritning och kopiering af kartor utgjort 3,187 kronor 70 öre. För år 1909 voro motsvarande tal, för renskrifning 3,292 kronor 4 öre och för ritning och kopiering af kartor 3,739 kronor 47 öre.

Härförutom hafva under berörda år betydliga belopp för renskrifning och kartritning utgått af reservationsanslag å extra stat till inrättande af ett jordregister.

Kommittén har funnit sig öfvertygad därom, att landtmäteristyrelsens begäran om uppförande å dess stat af två biträden för skrifgöromål och därmed likställda arbeten och ett biträde för kartritning är befogad.

Skrifbiträdenas aflöning torde böra bestämmas efter normaltypen och kartritningsbiträdets efter den af kommittén för kvinnliga biträden med mera kvalificerade arbetsuppgifter föreslagna högre aflöningstypen.

För den händelse att tre biträden med sålunda föreslagna aflöningar varda uppförda å landtmäteristyrelsens stat, håller kommittén före, att styrelsens anslag till extra tjänstemän och biträden samt vikariatsersättning bör, i enlighet med de af kommittén förut framställda allmänna

grunder, minskas med 3,000 kronor. Kommittén anser nämligen landtmäteristytelsen icke hafva i förevarande ärende förebragt nödig utredning till stöd för sin uppfattning, att anslaget i fråga bör lämnas orubbadt, fastän de föreslagna tre biträdesbefattningarna uppföras å stat.

Kommittén hemställer alltså,

att å landtmäteristytelsens stat må uppföras 3 kvinnliga biträden, nämligen dels 2 biträden med normalaflöning, dels 1 biträde med 800 kronor i lön, 650 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg, hvartill kunna komma två ålderstillägg till lönen, hvartdera å 200 kronor, efter fem och tio år; samt

att i samband därmed styrelsens anslag till extra tjänstemän och biträden samt vikariatsersättning må minskas med 3,000 kronor.

Sveriges geologiska undersökning.

Staten för Sveriges geologiska undersökning, antagen vid 1909 års riksdag, upptager »till extra geologer och andra biträden samt vikariatsersättning» 13,000 kronor.

Anslaget var, i öfverensstämmelse med löneregreringskommitténs förslag i betänkande den 14 december 1907 (delen XI), upptaget till nämnda belopp uti Kungl. Maj:ts proposition nr 1 vid 1909 års riksdag, 9:de hufvudtiteln.

I kommitténs betänkande upplystes, att af ett å aflönings- och utgiftsstat för Sveriges geologiska undersökning uppfördt förslagsanslag för ersättningar till extra geologer och andra tillfälliga biträden äfven bestridts utgifter till en preparator och till biträden för kartritning.

Kommittén erinrade ock därom, att uti dess betänkande den 31 oktober 1907, delen VII, omnämnts, att den senast afgangne chefen för Sveriges geologiska undersökning ifrågasatt beredande af fastare ställning åt preparatorn och en ritare vid institutionen. Vid behandlingen af frågan om den löneregrering, hvartill förslag afgafs i betänkandet delen XI, hade

emellertid meddelats kommittén (jfr sid. 73 i betänkandet), att verkets nuvarande chef ansåge ändamålsenligast, att någon förändring icke ägde rum i nämnda personers ställning.

I sitt yttrande i nu förevarande ärende till chefen för jordbruksdepartementet, dateradt den 27 september 1910, har undersökningens nuvarande chef uttalat sig sålunda:

»Af herr statsrådet anmodad att för Sveriges geologiska undersöknings vidkommande afgifva yttrande och förslag angående behovet af fast anställda biträden för skrifgöromål och dylika sysslor, får jag härmed förklara, att jag icke funnit skäl frångå min i löneregleringskommitténs underdåniga betänkande XI (sid. 73) åberopade uppfattning, att en förändring i hittillsvarande anordning näppeligen vore ändamålsenlig.»

Kommittén anser sig icke böra i strid mot chefens sålunda uttalade mening framlägga något förslag uti nu förevarande ärende i hvad Sveriges geologiska undersökning särskildt angår.

Utdrag af protokollet, hållet hos den af Kungl. Maj:t den 3 oktober 1902 tillsatta kommitté för afgifvande af förslag rörande reglering af statens ämbetsverks och myndigheters löneförhållanden m. m.

1911 den 29 juni.

Närvarande: Herr Ordföranden samt Herrar grefve Klingspor, Björklund, Carl Persson, af Callerholm och Vide.

§ 1.

Behandlades frågan om uppförande i stat af vissa biträden hos ämbetsverk och myndigheter; och beslöt kommittén att med underdånig skrifvelse af denna dag öfverlämna till Kungl. Maj:t förslag i ämnet, innefattadt i delen XXIX af kommitténs betänkanden.

Därvid afgaf Herr af Callerholm följande särskilda yttrande:

»I fråga om den del af kommitténs yttrande i dess allmänna erinringar och förslag, däruti kommittén — med anslutning i hufvudsak till de bestämmelser, som för närvarande gälla för generaltullstyrelsens skrifbiträden samt för kvinnliga tjänstemän vid postverket, statens järnvägar och telegrafverket — uttalat sig för lämpligheten af meddelande af bestämmelse i syfte att kvinna, som innehar ordinarie biträdesbefattning, skulle, om hon ingår äktenskap, anses hafva därmed frånträdt befattningen, vederbörande myndighet, som anställt henne, dock obetaget

att, där sådant befunnes lämpligt, bibehålla henne i extra tjänst eller använda henne såsom tillfälligt biträde, har jag inom kommittén uttalat en från dess öfriga ledamöter skiljaktig uppfattning och ansett, att uti ifrågavarande hänseende måtte få komma i tillämpning hvad som enligt kungl. kungörelsen den 30 september 1910 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande af aflöningsförmåner enligt den från och med år 1911 gällande ordinarie stat för fångvårdsstaten finnes föreskrifvet därom, att kvinnlig befattningshafvare, som ingår äktenskap, är skyldig afgå från tjänsten, om fångvårdsstyrelsen finner det nödigt.

Hvad särskildt fångvården angår, har det synts mig vara mindre egentligt att låta strängare bestämmelser gälla beträffande skrifbiträdet än öfriga kvinnliga befattningshafvare.

Äfven om i afseende å kommunikationsverken skulle anses lämpligt att upprätthålla den bestämmelse som för närvarande gäller i fråga om generaltullstyrelsens kvinnliga skrifbiträden, därvid dock måste tagas i betraktande att bestämmelsen drabbar mindre hårdt inom dessa verk med deras rikligare möjligheter till beredande af anställning i extra tjänst, synes det mig dock beträffande andra verk och myndigheter, där tillfällena till användning af tillfälliga kvinnliga biträden säkerligen äro synnerligen sparsamt förekommande, innebära en onödig hårdhet mot de kvinnliga biträdena att förbinda ingående i äktenskap med ovillkorligt skiljande från innehafvande ordinarie befattning.»

In fidem:

Elis Sidenblad.
